T.C.

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE HUKUKİ KORUNMA YOLLARI

UZMANLIK TEZİ

Berrin DALGIÇ ALTINTAŞ

ANKARA

HAZİRAN / 2017

T.C.

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE HUKUKİ KORUNMA YOLLARI

UZMANLIK TEZİ

Berrin DALGIÇ ALTINTAŞ

DANIŞMAN

Üst Kurul Uzmanı Pınar YILMAZ

ANKARA

HAZİRAN / 2017

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına

Bu çalışma, Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından oybirliği/oy çokluğu ile Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Başkan :		
Üye :		
Üye :		
Üye :		
Üye :		

ONAY

...../..../2017

Üst Kurul Başkanı

TEZ TESLİM TUTANAĞI VE DOĞRULUK BEYANI

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda görev yapan Uzman Yardımcısı olarak, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzman Yardımcılığı Giriş ve Yeterlik Sınavları ile Uzmanlığa Atanma, Yetiştirilme, Görev, Yetki ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin 4 üncü fıkrasına istinaden çıkartılan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tez Hazırlama Yönergesi'ne uygun olarak hazırlamış olduğum uzmanlık tezi ilişikte sunulmuştur.

Bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

08.06.2017

Üst Kurul Uzman Yardımcısı

Berrin DALGIÇ ALTINTAŞ

Uzmanlık Tezinin Adı:

"Görsel ve İşitsel Medya Yolu İle Kişilik Hakkının İhlali ve Hukuki Korunma Yolları"

EK:

-Tez (2 adet)

-CD (1 adet)

Tezi Teslim Alan

İzmir Bölge Temsilcisi

.../06/2017

Cüneyt Yasin KESKİN

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI
DOĞRULUK BEYANI
İÇİNDEKİLER……..……...I
KISALTMALAR……...…VI
GİRİŞ……...1

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK HAKKI VE KORUNMASI

1.1. KİŞİ KAVRAMI 5
1.2. KİŞİLİK KAVRAMI 6
1.3. KİŞİLİK HAKKI 7
1.3.1. Kişilik Hakkı Kavramı 7
1.3.2. Kişilik Hakkının Türk-İsviçre Hukukunda Düzenleniş Şekli 9
1.3.3. Kişilik Hakkının Nitelikleri 11
1.3.3.1. Kişilik Hakkı Şahıs Varlığı Haklarındandır 11
1.3.3.2. Kişilik Hakkı Mutlak Bir Haktır 11
1.3.3.3. Kişilik Hakkı Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklardandır 12
1.3.3.4. Kişilik Hakkı İnhisari (Tekelci) Bir Haktır 14
1.3.4. Kişilik Hakkının Konusu 14
1.3.4.1. Maddi (Bedensel) Kişisel Değerler 16
1.3.4.1.1. Yaşam Hakkı 16
1.3.4.1.2. Vücut Bütünlüğü 18
1.3.4.1.3. Sağlık 19
1.3.4.2. Manevi Değerler 20
1.3.4.2.1. Hürriyetler 20
1.3.4.2.2. Ad 21
1.3.4.2.3. Resim ve Ses 23

1.3.4.2.4. Yaşam Alanı 23
1.3.4.2.4.1. Kamuya Açık Yaşam Alanı 24
1.3.4.2.4.2. Özel Yaşam Alanı 25
1.3.4.2.4.3. Gizli Yaşam Alanı 26
1.3.4.2.5. Şeref ve Haysiyet 28
1.3.4.3. İktisadi Bütünlüğe İlişkin Değerler 30
1.3.4.3.1. İktisadi Varlık ve Özgürlük 31
1.3.4.3.2. Mesleki Şeref ve Haysiyet 32
1.3.4.3.3. Mesleki ve Ticari Sır Çevresi 33
1.4. KİŞİLİK HAKKININ KORUNMASI 34
1.4.1. Kişilik Hakkının Korunması Gereği 34
1.4.2. Kişilik Hakkının Uluslararası Hukuk Alanında Korunması 36
1.4.2.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 36
1.4.2.2. Birleşmiş Milletler Belgeleri 37
1.4.2.2.1. Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi 38
1.4.2.2.2. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi……...39
1.4.2.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 40
1.4.2.4. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi 42
1.4.2.5. Avrupa Birliği Görsel- İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi 43
1.4.2.6. Helsinki Nihai Senedi 45
1.4.2.7. Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı 46
1.4.2.8. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı 48
1.4.3. Kişilik Hakkının Ulusal Hukuk Alanında Korunması 50
1.4.3.1. Kamu Hukuku Alanında Korunması 50
1.4.3.1.1.Anayasa 51
1.4.3.1.2. Türk Ceza Kanunu 53
1.4.3.1.3. Diğer Kanunlar 54
1.4.3.2. Özel Hukuk Alanında Korunması 56
1.4.3.2.1. Türk Medeni Kanunu 57
1.4.3.2.2. Türk Borçlar Kanunu 59
1.4.3.2.3. Diğer Kanunlar 60
1.4.3.3. Görsel ve İşitsel Medya İle İlgili Kanunlar 60
1.4.3.3.1. 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 61
1.4.3.3.2. 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu 63

İKİNCİ BÖLÜM

GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ VE İHLAL EDİLEN KİŞİSEL DEĞERLER

2.1. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE BU İHLALİN ÇEŞİTLERİ 65

2.1.1. Bir Sözleşme İlişkisine Dayalı Olarak İhlal 65

2.1.1.1. Sözleşmeye Uygun Davranış İle İhlal 66

2.1.1.2. Sözleşmeye Aykırı Davranış İle İhlal 68

2.1.2. Sözleşme Dışı Davranış İle İhlal 69

2.2. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE İHLAL EDİLEN KİŞİSEL DEĞERLER……..…….....……70

2.2.1. Maddi Varlığa İlişkin Değerlere Saldırı 71

2.2.2. Manevi Varlığa İlişkin Değerlere Saldırı 75

2.2.2.1. Şeref ve Haysiyete Saldırı 75

2.2.2.2. İsim (Ad) Hakkına Saldırı 80

2.2.2.3. Resim (Görüntü) ve Ses Üzerindeki Hakka Saldırı 82

2.2.2.4. Yaşam Alanına Saldırı 87

2.2.2.4.1. Kamuya Açık Yaşam Alanına Saldırı 87

2.2.2.4.2. Özel Yaşam Alanına Saldırı 90

2.2.2.4.3. Gizli Yaşam Alanına Saldırı 95

2.2.2.5. Hürriyetlere Saldırı 97

2.2.3. İktisadi Bütünlüğe İlişkin Değerlere Saldırı 988

2.3. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNDE HUKUKA AYKIRILIK 101

2.3.1. Genel Olarak Hukuka Aykırılık 101

2.3.2. Hukuka Uygunluk Sebepleri 105

2.3.2.1. Zarar Görenin Rızası 107

2.3.2.2. Daha Üstün Nitelikte Yarar 111

2.3.2.2.1. Daha Üstün Nitelikte Özel Yarar 112

2.3.2.2.2. Daha Üstün Nitelikte Kamusal Yarar 113

2.3.2.2.2.1. İletişim Özgürlüğü 115

2.3.2.2.2.2. Gerçeklik 118

2.3.2.2.2.3. Toplumsal İlgi ve Kamu Yararı 122

2.3.2.2.2.4. Güncellik 125

2.3.2.2.2.5. Konu İle İfade Arasındaki Düşünsel Bağlılık 126

2.3.2.2.2.6. Eleştiri Hakkı 128
2.3.2.3. Kanunun Verdiği Yetkinin Kullanılması 131
2.3.2.3.1. Görevin İfası 131
2.3.2.3.2. Meşru Müdafaa 133
2.3.2.3.3. Iztırar Hali (Zorunluluk Hali) 134
2.3.2.3.4. Vekâletsiz İş Görme 136

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKININ İHLALİNE KARŞI HUKUKİ KORUNMA YOLLARI

3.1. GENEL OLARAK 138
3.2. KİŞİLİK HAKKININ İHLALİNE KARŞI AÇILABİLECEK DAVALAR 139
3.2.1. Koruyucu Davalar 140
3.2.1.1. Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası 140
3.2.1.2. Saldırıya Son Verilmesi Davası 142
3.2.1.3. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası 144
3.2.2. Tedbir Nitelikli İstemler 147
3.2.2.1. Genel Olarak 147
3.2.2.2. Kararın İlanı veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesi 148
3.2.2.3. Saldırının Sonucuna Yönelik Davalar 150
3.2.2.3.1. Maddi Tazminat Davası 151
3.2.2.3.2. Manevi Tazminat Davası 154
3.2.2.3.3. Vekâletsiz İş Görme Davası 161
3.2.2.3.4. Sebepsiz Zenginleşme Davası 163
3.2.2.4. Kişilik Hakkına Hukuka Aykırı Saldırı Sebebiyle Açılacak Davalarda Usule İlişkin Esaslar 165
3.2.2.4.1. Davacı Sıfatı 165
3.2.2.4.2. Davalı Sıfatı 166
3.2.2.4.3. Yetkili Mahkeme 167
3.3. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA HUKUKU BAKIMINDAN ÖZEL KORUMA YOLLARI 169
3.3.1. Düzeltme ve Cevap Hakkı 169
3.3.1.1. Genel Olarak 169
3.3.1.2. Hukuki Dayanağı 170

3.3.1.3. Hukuki Niteliği 171
3.3.1.4. Amacı 173
3.3.2. Görsel ve İşitsel Medyada Düzeltme ve Cevap Hakkı 175
3.3.2.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Şartları 176
3.3.2.2.Düzeltme ve Cevap Hakkının Kullanılması 178
3.3.2.2.1. TRT Yayınlarına Karşı 179
3.3.2.2.2. Özel Radyo ve Televizyon Yayınlarına Karşı 180
3.3.3. Diğer Kanunlarda 182
3.3.3.1. Basın Hukukunda 183
3.3.3.2.İnternet Hukukunda 185
3.3.4. 6112 sayılı Kanun İle Öngörülen İdari Yaptırımlar 187

SONUÇ 192
KAYNAKÇA 199
ÖZET 209
ABSTRACT 210
ÖZGEÇMİŞ 211

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ASTS	: Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi
BasK.	: Basın Kanunu
BİMER	: Başbakanlık İletişim Merkezi
Bkz./bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BTK	: Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
dpn.	: Dipnot
E.	: Esas
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
K.	: Karar
KBİBB	: Kazancı Bilişim İçtihat Bilgi Bankası

m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tarih, tarihli
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
vd.	: Ve devamı
ZGB	: İsviçre Medeni Kanunu (Schweizerisches Zivilgesetz

GİRİŞ

İletişim çağı olarak da adlandırılan çağımızda, görsel ve işitsel medyanın toplum ve birey üzerindeki etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Öyle ki, kamuoyu oluşturma ve kamuoyunu yönlendirme nitelikleri de dikkate alındığında görsel ve işitsel medya; Yasama, Yürütme ve Yargı kuvvetlerinin yanında dördüncü bir kuvvet olarak kabul edilmektedir.

Görsel ve işitsel medyanın günlük hayatta yoğun şekilde var olması bir taraftan kişilerin haber alma hakkına ve düşünceyi açıklama hürriyetine hizmet sağlarken, diğer taraftan kişilerin yoğun bir şekilde etkileşim halinde olmasına olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte görsel ve işitsel medyanın, bu alanda yaşanan yoğun rekabet ortamı ve hızla gelişen teknolojinin de etkisiyle, başta kişilik hakkının ihlal edilmesi olmak üzere bazı olumsuz sonuçları da bulunmaktadır.

Hukukumuzda, kişilik hakkını oluşturan kişisel değerleri tek tek saymak yerine, genel kişilik hakkını düzenleyen bir çerçeve hüküm kabul edilmiş ve bu çerçeve hüküm yardımıyla hakkın içeriğini doldurma görevi doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Bu düzenleme ile kişisel değerler açısından zamanın ihtiyaçlarına göre yeni unsurların da kişilik hakkı kapsamında korunmasına olanak sağlanarak, kişilik hakkının koruma alanı genişletilmiştir.

Kişilik hakkı somut, belirlenebilir ve statik bir kavram olmadığı için bu hakkın tanımı yapmak oldukça güçtür. Nitekim doktrinde ve yargı kararlarında kişilik hakkı, kişiliği oluşturan unsurlar üzerinden farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu kapsamda kişilik hakkı yargı kararlarında ve doktrinde en genel şekliyle, "kişinin doğumla kazandığı, bağımsız varlığını ve bütünlüğünü oluşturan, hayat, beden ve ruh tamlığı, vicdan, din, düşünce ve çalışma özgürlüğü, onuru, ismi, resmi, sırları ile aile bütünlüğü ve duygusal değerlerinin tümü üzerindeki hak" şeklinde ifade edilmektedir.

Günümüzde görsel ve işitsel medya yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinin çok önemli bir kısmı kişinin şeref ve haysiyeti ile özel yaşam alanına saldırı şeklinde gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra kişinin ismi, görüntüsü, sağlığı ve iktisadi bütünlüğüne ilişkin diğer kişilik değerlerinin de görsel ve işitsel medya yoluyla ihlal edilmesi ve bu ihlaller sonucunda kişilerin maddi ve manevi olarak zarara uğraması da yine uygulamada sık karşılaşılan durumlardır. Kişilik hakkının görsel ve işitsel medya yoluyla ihlali, bu yolla yapılan açıklamaların geniş bir kitleye ulaşması, inandırıcılıkları bakımından güçlü bir etkiye sahip olması ve yayınların kayıt altına alınmak suretiyle yeniden yayınlanma imkânının bulunması gibi sebeplerden dolayı ayrı bir öneme sahiptir. Dolayısıyla kişilik hakkının görsel ve işitsel medya yayınları aracılığıyla saldırıya uğramasının önlenmesinin yanı sıra, bu yolla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinin etkilerinin bertaraf edilmesi adına alınacak önlemler de konuya ilişkin üzerinde durulması gereken esaslı unsurlardandır.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı içeren eden bir yayın söz konusu olduğunda, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi kişilik hakkını, yayını yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluş ise iletişim özgürlüğünü ileri sürmekte, bu haklar birbiri ile çatışmaktadır. Böyle bir durumda bu haklardan hangisine üstünlük sağlanacağı öncelikle çözümlenmesi gereken temel noktadır. Zira toplumsal yaşamın gereği olarak bazı durumlarda kişilerin kişilik haklarına yönelen saldırılara katlanma zorunluluğu doğmaktadır. Bu anlamda, toplumsal yarar ile kişilik hakkı arasında adil bir dengenin kurulabilmesi, kişiliğin korunması yönünde somut düzenlemelerin varlığına bağlıdır. Bu kapsamda gerek uluslararası metinlerde gerekse de ulusal mevzuatımız çerçevesinde kişilik hakkını koruyan pek çok düzenleme hüküm altına alınmıştır.

Kişilik hakkını uluslararası alanda koruyan düzenlemelerin başında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gelmektedir. Diğer taraftan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Görsel İşitsel medya Hizmetleri Yönergesi de özel olarak görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlalleri bakımından esaslı düzenlemeler içermelerinin yanı sıra 6112

sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'a temel teşkil etmeleri bakımından da çalışma konumuz için oldukça önem taşıyan uluslararası metinlerdendir.

Yöntem olarak literatür taramasını benimsediğimiz çalışmamızda kişilik hakkını koruyan genel hükümlerin görsel ve işitsel medya yayınları karşısında uygulanabilirliğini doktrindeki farklı görüşler ile birlikte ortaya konmuş, görsel ve işitsel medya yayınları bakımından kişilik hakkını özel olarak koruyan düzenlemeler bir bütün halinde incelemiştir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik değerlerinin ne şekilde ihlal edildiğini doktrindeki görüşler ile RTÜK ve Yargı kararları ekseninde incelemenin yanı sıra, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerine karşı hukuki korunma yollarını ve bu doğrultuda hüküm altına alınmış düzenlemeleri bir bütün halinde ortaya koyarak açıklamayı ve izleyici ve dinleyicilerin kişilik hakkı ihlallerine yönelik farkındalıklarını artırarak toplumda bu alanda bir bilinç oluşmasına katkı sağlamayı amaçladığımız çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, kişilik hakkı kavramı ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, kişilik hakkının korunması gerekliliği açıklandıktan sonra ulusal ve uluslararası hukukta kişilik hakkını koruyucu hükümler içeren düzenlemelere geniş şekilde yer verilmiştir. Bu kapsamda, kişiliğin kamu hukuku ve özel hukuk anlamında ayrı ayrı korunmasının önemi vurgulanmış, konunun özünü oluşturması bakımından kişilik hakkını görsel ve işitsel medya yayınlarıyla ihlal edilmesine yönelik getirilen düzenlemeler ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Ayrıca, çalışma konumuz ile yakın ilişkisi sebebiyle 5187 sayılı Basın Kanunu ile 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un konumuz ile bağlantılı kısımları ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, görsel ve işitsel medya yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinin kişiliği oluşturan başlıca değerler üzerindeki görülme biçimleri Üst Kurul ve Yargı kararlarından da yararlanılarak açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilip edilmediği hususunu değerlendirebilmek için temel nitelik taşıyan 'hukuka aykırılık' kavramı ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Bu doğrultuda hukuka uygunluk sebeplerinin görsel ve işitsel medya yayınlarına uygulanabilmesi hususu örnek olaylarla incelenmiş, konuya ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmamızın son bölümünü oluşturan üçüncü bölümde ise, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerine karşı hukuki korunma yolları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda öncelikle kişilik hakkının ihlal edilmesi durumunda başvurulabilecek Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen genel dava türleri açıklanmış, bu davaların görsel ve işitsel medya yayınları nedeniyle açılması durumunda uygulanacak usule ilişkin esaslar belirtilmiştir. Ardından ise görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlaline karşı özel olarak düzenlemiş düzeltme ve cevap hakkı ayrıntılı şekilde incelenmiş, düzeltme ve cevap hakkının 6112 sayılı Kanun ile 2954 sayılı Kanundaki düzenlemeleri karşılaştırılmıştır. Bu noktada ayrıca konu ile ilgisi bakımından 5187 sayılı Basın Kanununda düzenlenen düzeltme ve cevap hakkı ile 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda hüküm altına alınan İçeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca 6112 sayılı Kanun ile getirilen ve görsel ve işitsel medya yayınlarında kişilik hakkının korunması noktasında oldukça önemli bir role sahip olan idari yaptırımlar açıklanmıştır.

Sonuç kısmında ise çalışma konumuza ilişkin temel noktalar vurgulanmış, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesine ilişkin mevcut düzenlemeler değerlendirilerek kişilik hakkı ihlallerinin önlenmesi ve toplumda kişilik hakkı ihlallerine yönelik farkındalık oluşturmasına ilişkin önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK HAKKI VE KORUNMASI

1.1. KİŞİ KAVRAMI

Hukuk, kişiler arasındaki toplumsal ilişkileri düzenleyen, aralarındaki karşılıklı hak ve yükümlülükleri belirleyen uyulması zorunlu kurallar bütünüdür. Bu sebepledir ki kişi, bütün hukuk dallarının temel unsurunu oluşturur[1].

Hukuki anlamda kişi, haklara ve borçlara sahip olabilen varlıkları ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Kişi terimi bu anlamıyla aynı zamanda "hak ehliyeti" kavramını da karşılamaktadır. Zira her kişi hak süjesi olması nedeniyle haklara ve borçlara ehil olma iktidarına da sahiptir. Bu sebeple modern hukuk düzenlerinde kişi terimi hak ehliyeti ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır[2].

Kişi teriminin tarihçesi Romalılar dönemine dayanmaktadır. Roma'da, artistlerin sahneye çıkarken yüzlerine taktıkları bir maskeyi ifade eden 'persona'[3] teriminin kullanıldığı görülmektedir. Romalılar zamanla haklara ve borçlara ehil olan varlıklar için 'persona' ifadesini kullanmış ve böylece kişi olma iktidarının hukuk düzeni tarafından belli kategori varlıklara giydirilmiş bir maske olduğunu belirtmek istemişlerdir. Bu durum da kişi kavramının doğal değil, tamamen hukuki bir kavram

[1] Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, *Türk Medeni Kanunu Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul, 2014, s. 229; Bilge Öztan, *Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001, s. 113; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 2; Mehmet Ayan, Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku,* Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 5; Mustafa Dural, Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 99.

[2] Aydın Zevkliler, M. Beşir Acabey, K. Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 187; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 229.

[3] Günümüzde bütün batı dillerinde kişiyi ifade eden "personne", "person" terimleri de Romalıların "persona"sından gelmektedir.

olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Zira kimlerin veya hangi varlıkların "kişi" sayılacağını doğrudan hukuk düzeni belirlemektedir[4].

1.2. KİŞİLİK KAVRAMI

Kişilik, kişi kavramını da içine alan geniş bir kavramdır. Yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız üzere kişi, hak ve borçlara sahip olma iktidarını elinde bulunduran varlık anlamını taşımaktadır[5]. Hak ve borçlara sahip olma iktidarı, kişinin 'hak ehliyetini' ifade eder ve aynı zamanda "dar anlamda kişilik" olarak tanımlanır. Doktrinde bazı yazarlar kişi ve kişilik terimlerini aynı kavramın iki farklı tarzda ifadesi olarak kabul etmekte ve kişiliği yalnızca bu dar anlamıyla açıklamaktadırlar[6]. Ancak, çoğunluğu oluşturan pek çok yazar tarafından ise[7] kişiliğin hak süjesini, yani hak ehliyetini karşılayan kişi kavramından daha geniş bir anlama sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu doğrultuda kişilik terimi geniş anlamda kullanıldığında, hak sahibi olabilme ve borç altına girebilme niteliğinin yanında fiil ehliyeti ile birlikte hukuken değer taşıyan maddi ve manevi varlıkları da içine almaktadır[8]. Dolayısıyla doktrinde genel olarak hak süjesi, kişi terimi ile ifade edilirken, kişilik terimi ise geniş anlamıyla kullanılmaktadır. Nitekim bu iki terimin birbirinden farklı kavramlar olduğu Türk Medeni Kanunu'nun sistematiğinden de anlaşılabilmektedir. Şöyle ki; Türk Medeni

---

[4] Doğan Bülent Belli, *Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılardan Doğan Hukuki Sorumluluk*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008, s. 25-26; Zahit İmre, *Medeni Hukuka Giriş (Temel Kavramlar, Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku)*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1980, s. 111-112; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 230; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 2.

[5] Bülent Köprülü, *Medeni Hukuk Genel Prensipler, Kişinin Hukuku, Aile Hukuku (1-3. Kitaplar),* Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1971, s. 262; İlknur Serdar, *Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1999, s. 26; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 187.

[6] Aytekin Ataay, *Şahıslar Hukuku, Birinci Yarım, Giriş Hakiki Şahıslar*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1978, s. 21-22.

[7] B. Köprülü, 1971, s. 263; Mustafa Dural, *Türk Medeni Kanununda Gerçek Kişiler,* Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 98; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, s. 2 vd.; Pınar Akdemir, *Kişilik Haklarının İhalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası,* Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 3; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 187; İ. Serdar, 1999, s. 26

[8] Selahattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku,* Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 202; Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler,* Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 26; B. Öztan, 2001, s. 9; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 232.

Kanunu'nun 47 nci maddesinin kenar başlığında 'tüzel kişi', 48 inci maddesinin kenar başlığında ise 'hak ehliyeti' terimleri yer almıştır. Bu kullanımdan da kanun koyucunun kişi ve kişilik terimlerini birbirinden ayırma yoluna giderek düzenleme yaptığı anlaşılmaktadır[9].

Biz de, kişi kavramı ile hak ve borçlara sahip olabilen varlıkların belirlendiği, buna karşılık, kişilik kavramının ise hak ve borçlara sahip olabilmenin yanı sıra, hak ve borçlara sahip olabilmek için işlemler yapabilme ehliyeti, kişilik alanına giren ve hukuk düzeni tarafından korunan tüm değerler ile kişisel durumları da kapsayan bir anlamın ifade edildiği görüşüne katılmaktayız. Zira bu şekilde bu iki hukuki terim arasındaki fark açıkça ortaya konmuş olabilecektir.

1.3. KİŞİLİK HAKKI

1.3.1. Kişilik Hakkı Kavramı

Türk Medeni Kanunu'nda kişilik hakkının tanımı yapılmamıştır. Bu nedenle kişilik hakkı, doktrinde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Ancak bu tanımlar incelendiğinde, neredeyse tamamında bazı kişisel değerlerinin sayılarak kişilik hakkının bu kişisel değerler üzerinde bir hak olduğunun ifade edilmesi dikkat çekmektedir[10].

[9] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 186.

[10] Bu doğrultuda; Kılıçoğlu, 'kişinin kişisel varlıkları üzerindeki hakkı' (A. M. Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 180); Dural ve Öğüz, 'kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki hak' (M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 100); Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 'kişinin hak süjesi olarak herkes tarafından tanınmasını istemek ve bu sıfatla itibar görmek konusundaki menfaat ve yetkileri' (J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s.341-342); Usluel ise 'bir kimsenin yaşamı, sağlığı şeref ve haysiyeti, ismi, resmi, özel hayatı, özgürlüğü, yani tüm kişisel değerleri üzerindeki hakkı' (Aslı E. Gürbüz Usluel, *Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 94) şeklinde tanımlamalar yapılmıştır.

Kişilik hakkı Yargıtay tarafından, 'kişinin doğumla kazandığı, bağımsız varlığını ve bütünlüğünü oluşturan, hayat, beden ve ruh tamlığı, vicdan, din, düşünce ve çalışma özgürlüğü, onuru, ismi, resmi, sırları ile aile bütünlüğü ve duygusal değerlerinin tümü'[11] şeklinde tanımlanmıştır.

Biz de kişilik hakkının en yalın hali ile 'kişiliği oluşturan değerlerin tümü üzerindeki hak'[12] olarak tanımlanabileceği kanaatindeyiz. Zira yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kişilik hakkı, ister sahip olunan kişisel değerler tek tek sayılarak ister genel olarak kişiliğin sahip olduğu tüm değerler belirtilerek tanımlansın, aynı sonuca ulaşılabilmektedir.

Gerçek kişilerin yanı sıra, tüzel kişilerin de kişilik hakkı sahibi olduğu gerek içtihat, gerek öğreti tarafından oy birliği ile kabul edilmekle[13] birlikte, tüzel kişilerin yaradılış gereği sadece gerçek kişilerin sahip oldukları yaşam, vücut bütünlüğü gibi kişisel değerlere sahip olamayacakları açıktır[14]. Nitekim bu durum Türk Medeni Kanunu'nun 48 inci maddesinde "*Tüzel kişiler cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki tüm hak ve borçlara ehildirler*" hükmü ile de ifade edilmiştir.

Kişilik hakkına ilişkin değerler, gerçek kişilerde sağ ve tam doğumla, tüzel kişilerde ise hak ehliyetine sahip olmakla birlikte hiçbir işleme gerek olmaksızın doğrudan kazanılır ve gerçek kişilerin doğumlarından ölümlerine, tüzel kişilerin de hak ehliyetine sahip oldukları andan sona ermelerine kadar kişiye ayrılmaz bir biçimde bağlı kalırlar[15].

[11] Yarg. 4. HD., 10.4.2008 T., 2008/9966 E., 2008/5096 K. (YKD, C. 34, S. 9, Eylül 2008, s. 1718)
[12] Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul, 2000, s. 103; S. Helvacı, 2013, s. 105.
[13] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 155; S. Helvacı, s. 105; P. Akdemir, 2014, s. 4.
[14] S. Helvacı, 2013, s. 106.
[15] a.g.e., s. 106; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 67.

1.3.2. Kişilik Hakkının Türk-İsviçre Hukukunda Düzenleniş Şekli

Kişilik hakkı, somut, belirlenebilir ve statik bir kavram olmadığı için gerek Türk doktrininde gerekse Alman ve İsviçre doktrinlerinde kişilik hakkının düzenleniş şekline ilişkin farkı eğilimler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle kanun koyucular kişilik hakkını farklı şekillerde düzenleme yoluna gitmişlerdir[16].

Alman Medeni Kanunu, bağımsız bir kişilik hakkının varlığını kabul etmemiş, kişinin kişisel varlıklarından pek çoğuna koruma sağlama yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda örneğin kişinin yaşam, beden, sağlık ve özgürlük üzerindeki hakları açıkça korunmuştur[17]. Böylece, kişinin en önemli kişisel varlıklarının tek tek korunması sebebiyle genel bir kişilik hakkına ihtiyaç duyulmamış, Alman İmparatorluk Mahkemesi de sürekli içtihatlarında genel nitelikteki bir kişilik hakkının Alman Medeni Kanunu ile bağdaşmayacağı yönünde kararlar vermiştir. Daha sonra, yaşanan gelişmeler ve genel nitelikte bir kişilik hakkının benimsenmesi gerektiğine dikkat çeken hukukçuların da etkisiyle, 1954 yılında Alman İmparatorluk Mahkemesi bu içtihadından ayrılarak genel bir kişilik hakkını tanımıştır[18].

İsviçre Medeni Kanunu düzenlenirken ise kanun koyucu dönemin Alman hukuku düzenlemesinden ayrılarak kişilik hakkını genel bir çerçeve hüküm ile düzenlemiş ve hakkın içeriğini doldurma görevini uygulama ve öğretiye bırakma yolunu tercih etmiştir. Kanun koyucu bu doğrultuda, Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesini karşılayan İsviçre Medeni Kanunu'nun (ZGB) 28 inci maddesinin birinci fıkrasında "Şahsi menfaatleri haksız yere tecavüze uğrayan kimse, hâkimden tecavüzün menini talep edebilir"[19] hükmünü düzenlemiş ve böylece İsviçre Medeni Kanunu genel kişilik hakkını düzenleyen ilk Medeni Kanun olmuştur[20].

---

[16] İ. Serdar, 1999, s. 21-22.
[17] Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu,* Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979, s. 162.
[18] E. Özsunay, 1979, s. 163; Z. İmre, 1980, s. 444.
[19] ZGB m. 28'in bu metni 1988 yılında değiştirilmiş ve şu şekilde düzenlenmiştir: *"Kişiliği hukuka aykırı olarak tecavüze uğrayan kimse, korunması için, tecavüze katılan herkese karşı mahkemeye başvurabilir.*" (M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 100)
[20] Hüseyin Can Aksoy, *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*, Çakmak Yayınevi, Ankara, 2010, s. 41; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 100.

İsviçre Medeni Kanunu'nun Türkiye tarafından iktibas edilmesiyle Türk Hukuk Sistemi'nde de genel kişilik hakkı kabul edilmiş, böylece genel bir kişilik hakkı mı yoksa birden fazla kişilik hakkının mı bulunduğu tartışması hukukumuz açısından bir bakıma sona ermiştir[21]. Aslına bakıldığında Helvacı'nın da ifade ettiği üzere, doktrindeki bu tartışma pratikten ziyade teoriye yöneliktir. Zira kanun koyucu haklar listesini sınırlamadığı sürece, genel kişilik hakkı düzenlemesinde de birden fazla kişilik hakkı düzenlemesinde de, oluşan tehlikeler ve ihtiyaçlar karşısında kişiliğin kapsamını belirlemek hâkime düşecektir[22]. Bu tartışmaya bir diğer açıdan bakıldığında ise, gün geçtikçe gelişen teknoloji ve artan ihtiyaçlar göz önüne alındığında, kişilik haklarını tek tek belirlemenin çok da mümkün görünmediği açıktır.

Şu hususu da önemle vurgulamak gerekir ki, Türk hukukunda kişilik hakkını genel olarak ele alan Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin yanı sıra, bazı kişisel varlıkların özel olarak düzenlendiği hükümler de mevcuttur. Örneğin adı geçen Kanun'un 25 ve 26'ncı maddelerinde ad üzerindeki hak özel olarak düzenlenmiştir[23]. Ancak, genel kişilik hakkının yanında özel olarak düzenlenen kişilik haklarının varlığı, birden çok kişilik hakkının bulunduğu sonucunu doğurmaz. Yine bir tek genel kişilik hakkı vardır, özel olarak düzenlenen kişilik hakları bu genel kişilik hakkının çeşitli görünümlerinden ibarettir[24].

Türk Medeni Kanunu'nun 23 ve 24 üncü maddelerinde genel nitelikte kişilik hakkı düzenlenmiş ve böylece kişi varlığı açısından zamanın ihtiyaçlarına göre yeni unsurların nazara alınması imkânı da sağlanmıştır[25].

---

[21] H. C. Aksoy, 2010 s. 41; S. Helvacı, 2013, s. 106-107.
[22] S. Helvacı, 2013, s. 107.
[23] Ayrıca, FSEK m. 14 vd.; TTK. m.54 vd.; 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılanması ve Nakli Hakkında Kanun m. 2, 3, 5, 6, 7 hükümleri de özel olarak düzenlenmiş kişilik haklarına örnek olarak gösterilebilir.
[24] Mustafa Reşit Karahasan, *Tazminat Hukuku, Manevi Tazminat*, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s. 483.
[25] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay – Özdemir, 2014, s. 157-158; A. Arpacı, 2000, s. 105; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 397-398; B. Öztan, 2001, s. 111-112; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 66-67; Sevil Aydın, *Radyo Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali Ve Hukuksal Korunma*, Adil Yayınevi, Ankara, 1998, s. 13-14.

1.3.3. Kişilik Hakkının Nitelikleri

1.3.3.1. Kişilik Hakkı Şahıs Varlığı Haklarındandır

Kişilik hakkının koruduğu menfaat, parayla değerlendirilemeyen manevi varlık ve değerler olduğundan kişilik hakkı şahıs varlığı haklarına dâhildir[26]. Kişilik hakkının para ile değerlendirilememesi, bunların hiçbir zaman malvarlığı etkilerinin olmayacağı anlamına gelmez. Bazı kişisel varlıkların ihlal edilmeleri dolaylı olarak malvarlığı yönünden de zarara sebep olabilir. Örneğin, vücut bütünlüğüne yapılan bir saldırı sonucu kişinin yaptığı tedavi masrafları veya çalışamamasından doğan ücret kaybı bu anlamda maddi zarardır. Fakat bu parasal sonuçlar kişilik hakkına saldırıdan doğan dolaylı sonuçlar olup, kişilik hakkının şahıs varlığı haklarına dâhil olmasını engellemez[27]. Diğer yandan, kişilik hakkının ihlali sonucunda manevi tazminata hükmedilmesi durumu da kişilik hakkının malvarlığı haklarına dâhil olmadığı sonucunu değiştirmeyecektir. Zira tazminat davası sonucunda hükmedilecek manevi tazminat miktarı, kişilik hakkını ihlalden önceki eski haline geri döndüremez[28].

1.3.3.2. Kişilik Hakkı Mutlak Bir Haktır

Kişilik hakkı mutlak bir haktır[29]. Kişilik hakkının mutlak haklar sınıfına girmesinin sonucu olarak kişi, üçüncü şahıslardan hukuken korunan değerlerinin tanınmasını, onlara saygı gösterilmesini isteyebilir. Kişi ayrıca, kişilik hakkına

---

[26] Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 121; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 155; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 100; S. Helvacı, 2013, s.109; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 68; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 400; S. Aydın, 1998, s. 15; B. Öztan, 2001, s. 116; İ. Serdar, 1999, s. 26; E. Özsunay, 1979, s. 154.

[27] Erhan Günay, *Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk,* Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1999, s. 96; İ. Serdar, 1999, s. 27-28; A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s. 121.

[28] A. Arpacı, 2000, s. 106; E. Günay, 1999, s. 96.

[29] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 155; S. Helvacı, 2013, s. 109; P. Akdemir, 2014, s. 5; İ. Serdar, 1999, s. 29; E. Özsunay, 1979, s. 150; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 399; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 68; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 103; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s.347; H. C. Aksoy, 2010, s. 43; Yarg. 4. HD., 30.05.1983 T., E. 4708, K.5665 (YKD, C. 9, S. 9, Eylül 1998, s. 1307); Ayrıca kişilik hakkının mutlak hak karakteri ile ilgili olarak Alman hukukunda ileri sürülen değişik görüşler için bkz. A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 7-8.

hukuka aykırı olarak müdahale edilmesini önleme yetkisine de sahiptir. Zira kişilik hakkı, kişiliğin dokunulmazlığını sağlama ve kişilere kişiliklerini haksız müdahaleden arınmış bir şekilde geliştirme imkânı tanımaya ilişkin amacına bu niteliği ile erişir[30].

1.3.3.3. Kişilik Hakkı Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklardandır

Kişilik hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Söz konusu bağlılık o kadar güçlüdür ki, gerçek kişiler doğumla, tüzel kişiler ise hak ehliyetini kazanmakla birlikte herhangi bir kazandırıcı işleme gerek kalmaksızın kişilik hakkına sahip olmaktadırlar[31]. Her kişi istisnasız kişilik hakkına sahiptir. Kişilik hakkının koruyucu etkisinden faydalanabilmek için hakkın bilincinde olmak veya saldırının sonuçlarını sezmek zorunlu değildir[32].

Kişiye sıkı sıkıya bağlı olmanın sonucu olarak kişilik hakkının devredilmesi ve bu haktan vazgeçilmesi olanaksızdır. Bu durum Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesinde açıkça "*Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz*." şeklinde ifade edilmiştir[33].

Ancak önemle vurgulamak gerekir ki, devredilemeyen veya vazgeçilemeyen kişilik hakkının kendisidir, yoksa bazı kişisel değerlerin kullanılmasının üçüncü kişiye devredilmesi veya kişilik hakkından doğan ekonomik bir sonuçtan vazgeçilmesi hususunda herhangi bir engel bulunmamaktadır[34]. Bu doğrultuda kişi

---

[30] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 103; D. B. Belli, 2008, s. 27.
[31] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 7; D. B. Belli, 2008, s. 27; Serap Helvacı, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar,* Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s. 42.
[32] Serap Helvacı, "Kişiliğin Korunması ve Vesayet Hukuku", *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*, İstanbul, 1999, s. 865.
[33] Bu yöndeki Yargıtay kararları için bkz. Yarg. 2. HD., 11.4.1974 T., 1974/1315 E., 1974/2185 K.; Yarg. 13. HD., 15.3.2005 T., 2004/17302 E., 2004/4053 K.; Yarg. HGK., 20.3.1991 T., 1990/4-617 E., 1991/137 K., Kazancı Bilişim İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr).
[34] M. Dural, T. Öğuz, 2014, s. 104; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 156; S. Helvacı, 2013, s. 100; İ. Serdar, 1999, s. 29; E. Özsunay, 1979, s. 154; B. Öztan, 2001, s. 117; H. C. Aksoy, 2010, s. 44.

örneğin ismi veya resmi üzerindeki hakkının başkaları tarafından kullanılmasına izin verebilir, kişisel değerlere hukuka aykırı müdahaleler sonucu elde edilen maddi veya manevi tazminat alacağını bir üçüncü kişiye devredilebilir ya da bundan vazgeçilebilir[35], kişilik hakkına verilen zararla sınırlı olarak örneğin tedavi amacıyla doktorun yapacağı tıbbi bir müdahalede olduğu gibi fiziki bütünlüğüne müdahalede bulunulmasına rıza gösterebilir[36], resimlerinin yayınlanmasına izin veren bir sözleşme imzalayarak özel hayatının gizliliği ve korunması hakkını hukuka ve genel ahlaka aykırı olmamak şartıyla sınırlayabilir[37]. Zira bu durumlarda kişilik hakkına dâhil olan değerlerin bazılarının başkaları tarafından kullanımına izin verilmekte, bir bütün olarak kişilik hakkının devri veya kişilik hakkından vazgeçilmesi söz konusu olmamaktadır.

Diğer yandan, kişilik hakkının devrinin mümkün olmamasının doğal bir sonucu olarak bu hakkın rehnedilmesi, haczedilmesi veya iflas masasına girmesi de düşünülemez[38]. Fakat kişilik hakkına hukuka aykırı müdahale sonucu açılacak tazminat davasından doğan alacak icra takibine konu olabilir[39].

Kişilik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı nitelikte olması, bu hakkın gerçek kişilerde ölümle, tüzel kişilerde ise tüzel kişiliğin son bulması ile ortadan kalkmasına neden olarak mirasçılara geçmesini de engeller[40]. Hak süjesinin ölümünden sonra hayatta kalan yakınlarının saklı paylı mirasçı olmasalar dahi ölenin şeref ve haysiyetine, sır çevresine ve hatta cesedine yöneltilen saldırıları bertaraf ettirmek konusunda bir kişilik hakkı vardır. Bu hak, ölenin hatırasına saygı gösterilmesini istemek konusunda bizzat yakınlarının sahip olduğu özel bir kişilik hakkıdır[41].

---

[35] S. Helvacı, 2013, s.110.
[36] Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku Dersleri*, Filiz Yayınevi, İstanbul, 2001, s.105.
[37] Ersan Şen, *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 154-155; Yarg. HGK., 26.3.2003 T., 2003/4-161 E., 2003/201 K., KBİBB.
[38] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s. 121; E. Özsunay, 1979, s. 150; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 69.
[39] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 7; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 69; S. Helvacı, 2013, s.111; B. Öztan, 2001, s. 117.
[40] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 156; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s.347; S. Helvacı, 2013, s.110; İ. Serdar, 1999, s. 28; P. Akdemir, 2014, s. 5; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 69.
[41] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 347.

1.3.3.4. Kişilik Hakkı İnhisari (Tekelci) Bir Haktır

Kişilik hakkı, inhisari (tekelci) nitelikte bir haktır. Hakkın sağladığı hâkimiyet yetkisi münhasıran hak sahibine aittir[42]. Üçüncü kişilerin bu yetkiyi kullanmaları hakkın niteliğine aykırı olup, kişilik hakkının bir başkası tarafından kullanılması mümkün değildir. Dolayısıyla hakkın korumasından yararlanan yalnızca hak sahibinin kendisidir.

Kişilik hakkının inhisari (tekelci) niteliği ile kişiye sıkı sıkıya bağlı olma niteliği arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu yakın ilişki sebebiyle de bazı yazarlar kişiye sıkı sıkıya bağlı olma niteliğini, inhisari (tekelci) olma niteliğinin bir sonucu olarak değerlendirmektedir[43]. Kanımızca, söz konusu iki nitelik arasında güçlü bir bağlantı olsa da, bu bağlantı onların bağımsız niteliğini etkilememektedir. Zira kişiye sıkı sıkıya bağlı olma niteliği, inhisari (tekelci) olma niteliğinin bir sonucu olarak kabul edilirse, tüm ayni hakların inhisari (tekelci) niteliğe sahip olması karşısında, bunların her birinin kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğu sonucuna varmak gerekecektir[44]. Ancak ayni hakların tamamının kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu kabul etmek olanaksızdır[45]. Dolayısıyla kişilik hakkının bu iki niteliğinin birbirinden bağımsız şekilde değerlendirilmesi gerektiği görüşünü benimsemekteyiz.

1.3.4. Kişilik Hakkının Konusu

Kişiler arasındaki ihtiyaçlara göre korunması gereken ve kişiyi kişi yapan bütün değerler kişilik hakkının konusuna girmektedir. Bu sebeple kişiliği oluşturan değerlerin tek tek sayılması mümkün değildir. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu,

---

[42] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s.103; S. Helvacı, 2013, s. 111; P. Akdemir, 2014, s. 5; A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s. 121; Yarg. 4. HD. 30.05.1983 T., 1983/4708 E., 1983/5665 K. (YKD, C. 9, S. 9, Eylül 1983, s. 1307)

[43] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 399.; D. B. Belli, 2008, s. 28.

[44] Gediz Kocabaş, *Türk Hukukunda Basın Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kişilik Hakkı,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s. 14.

[45] Bilindiği üzere ayni haklardan yalnızca "intifa hakkı" ile "sükna hakkı" kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Diğer ayni haklar bu niteliğe sahip değildir.

kişilik hakkını Türk Medeni Kanunu'nun 23 ve 24 üncü maddeleri ile genel nitelikte, çerçeve bir hüküm ile düzenlemiş, böylece kişinin varlığı bakımından zamanın ihtiyaçlarına göre yeni unsurların nazara alınması imkânını da sağlamıştır. Şu halde, kişilik hakkına konu teşkil eden değerleri belirleme görevi hâkime bırakılmıştır. Hâkim bu belirlemeyi Türk Medeni Kanunu'nun 4 üncü maddesinin kendisine verdiği takdir yetkisi çerçevesinde yapacaktır[46].

Görüldüğü üzere, kişilik hakkının konusunu oluşturan kişisel varlık ve değerleri sınırlı şekilde saymaya imkân yoktur. Zira bu varlık ve değerler teknik ve toplumsal gelişmelerle birlikte sürekli olarak genişlemekte, somut olayın özelliklerine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Ancak öğreti ve yargı kararlarında[47] kişisel değerlerin sınıflandırmaya tabi tutulması eğilimi görülmektedir[48]. Nitekim yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız üzere, Türk ve İsviçre hukuklarında genel bir kişilik hakkı benimsenmiş ve bu hakkın içeriğini doldurma görevi doktrin ve uygulamaya bırakılmıştır. Buna göre, doktrin ve yargı kararlarında kişilik hakları genel olarak maddi (bedensel) kişisel değerler, manevi kişisel değerler ve iktisadi bütünlüğe ilişkin kişisel değerler olmak üzere aşağıda açıklamaya çalışacağımız üç ana gruba ayrılmaktadır.

Çalışmamızın bu bölümünde, kişilik hakkını oluşturan değerleri doktrinde genel olarak kabul gördüğü şekliyle, maddi (bedensel) kişisel değerler, manevi kişisel değerler ve iktisadi bütünlüğe ilişkin kişisel değerler olarak üç ana bölümde incelemeye çalışacağız.

---

[46] E. Özsunay, 1979, s. 97-98; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 71.

[47] Nitekim bu husus Yarg. 4. HD.'nin 11.12.2007 T., 2006/12581 E., 2007/15816 K. sayılı kararında "*…Hukukumuzda kişilik haklarının tanımı yapılmamış ve bu hakkın hangi değerleri kapsadığı da açıklanmamıştır. Böylece kişilik haklarının (Şahsiyet haklarının) nelerden ibaret olduğunun belirlenmesi ve sınırının çizilmesi uygulamaya yani yargıya bırakılmıştır. Gerek öğretide gerekse yargısal kararlarda kişisel değerlerin; fiziki, duygusal ve sosyal kişilik değerleri olarak belirlendiği…*" şeklinde ifade edilmiştir.

[48] Nusret İlker Çolak, *Kitle İletişim Hukuku,* On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 225; B. Zakir Avşar, Gürsel Öngören, *Radyo ve Televizyon Hukuku,* RTÜK Yayını, Ankara, 2003; E. Özsunay, 1979, s. 98; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 72; İ. Serdar, 1999, s. 30; E. Günay, 1999, s. 96; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 346; P. Akdemir, 2014, s. 7; B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 80. Buna karşılık öğretide kişisel değerleri herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutmadan açıklamayı tercih eden yazarlar da vardır. Bkz. B. Köprülü, 1971, s. 198 vd.; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 98 vd.; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 159 vd.

1.3.4.1. Maddi (Bedensel) Kişisel Değerler

Maddi (bedensel) kişisel değerler kişinin sağlıklı ve eksiksiz bir bedensel varlığa sahip olmasını ve bunu sürdürebilmesini sağlayan yaşam, vücut bütünlüğü ve sağlıktan oluşur. Bu değerler kişiye yaşamını, sağlığını ve vücut bütünlüğünü her türlü saldırıdan masun kalmasını istemek yetkisini vermektedir[49].

Çalışma konumuz bakımından, görsel ve işitsel medya yoluyla kişinin yaşam hakkına veya vücut bütünlüğüne doğrudan bir zarar gelmesi mümkün değildir. Buna karşılık görsel ve işitsel medya yoluyla sağlık üzerindeki hakkın ihlal edilmesi mümkündür. Zira aşağıda açıklanmaya çalışılacağı üzere, sağlık üzerindeki hak yalnızca fiziki sağlığı değil, aynı zamanda ruhsal sağlığı da koruma altına almaktadır. Tüzel kişiler insanlar gibi maddi-organik bir yapıya sahip olmadıklarından onların yaşam, vücut bütünlüğü ve sağlık gibi maddi (bedensel) değerleri üzerinde herhangi bir kişilik hakkından söz edilemeyecektir[50].

1.3.4.1.1. Yaşam Hakkı

Yaşam hakkı, kişinin fiziki ve ruhsal bütünlüğünü koruyabilmesi, devam ettirebilmesi, varlığının çeşitli etkilerle bozulmasına engel olabilmesi hakkıdır[51]. Bu anlamda yaşam hakkı, kişilik hakkını oluşturan değerlerin en önemlisidir. Zira kişiliğin doğum ile başlayıp ölüm ile sona erdiği de göz önüne alındığında, diğer kişisel değerler ve temel hakların söz konusu olabilmesi için kişinin hayatta olması gereklidir[52].

Taşıdığı önem dolayısıyla yaşam hakkı Anayasa'mızın 17 nci maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme*

[49] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 346.
[50] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s. 128; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 429.
[51] E. Özsunay, 1979, s. 99; S. Helvacı, 2013, s. 111.
[52] S. Helvacı, 2013, s.111; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 104.

hakkına sahiptir." şeklinde hükme bağlanmıştır[53]. Bunun yanı sıra yaşam hakkı, insanların en temel hakkı olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi[54] ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi[55] gibi uluslararası belgelerde de güvence altına alınmıştır.

Yaşam hakkına bütün insanlar dil, din, ırk, renk ve cinsiyet farkı gözetilmeksizin eşit olarak sahiptirler[56]. Hangi şekil ve özellikte olursa olsun insandan doğan her varlık bir kişi olarak yaşama hakkına sahiptir[57]. Kişilerin sahip olduğu bu hak üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmaları söz konusu değildir. Bir kişinin ne bizzat kendisi ne de bir başkası hayatına son veremez, bu yönde verilen rıza da tecavüzün hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırmaz. Bu nedenle, ölümcül bir hastalık sebebiyle çektiği acılara son vermek için hastanın isteği ile hayatına son verilmesi (ötenazi) Türk hukukunda caiz değildir[58].

Diğer yandan, hukukumuzda bir kimsenin intihar etmesi Türk Ceza Kanunu anlamında bir suç teşkil etmemektedir[59]. Bu durum kişinin kendi hayatı üzerinde bir tasarrufta bulunabileceğinin bir göstergesi olmayıp, aksine yaşam hakkına duyulan saygının bir sonucudur. Öyle ki, eğer intihar bir suç sayılsaydı, intihar etmeye çalışıp bunu gerçekleştiremeyen kişilerin cezalandırılması gerekecek, bu durum da aklına

---

[53] Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrası uyarınca: "(*Değişik: 7.5.2004-5170/3 m.*) *Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır*."

[54] İHEB m. 3: "*Herkes yaşama hakkına, kişi özgürlüğüne ve güvenliğine sahiptir."*

[55] AİHS m. 2: "*Herkesin yaşama hakkı hukuk tarafından korunur. Kanunun ölüm cezası öngördüğü bir suç nedeniyle bir mahkemenin verdiği ölüm cezasının infazı dışında hiç kimse yaşama hakkından kasten yoksun bırakılmaz."*

[56] A. Arpacı, 2000, s. 111; S. Helvacı, 2013, s. 112.

[57] Zira hukukumuzda, kişiliğin başlangıcı için insan kökünden gelme ve sağ olarak tam doğum koşulları yeterli olup, insan biçiminde olma koşulu aranmamıştır. (E. Özsunay, 1979, s.15)

[58] Hasta Hakları Yönetmeliği m. 13: "Ötenazi *yasaktır. Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahi, kimsenin hayatına son verilemez.".* Ancak bazı ülkelerde kişinin kendi geleceğini belirleme hakkı çerçevesinde, "hasta vasiyeti" denilen ve ayırt etme gücünü kaybettiği zamanlarda kendisine uygulanmasını istemediği tedavi ve tıbbi uygulamaları yazılı olarak belirlemesine izin veren düzenlemeler yapılmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Saibe Oktay-Özdemir, *Tıbbi Müdahale ve Tıbbi Müdahalenin Durdurulmasında Rızanın Kimler Tarafından Verileceği*, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul, 2010, s.1391 vd.

[59] Ancak, başkasının intiharına yardım etme, intihar kararını kuvvetlendirme, intihara azmettirme ve teşvik hapis cezasını gerektirir. İntiharın gerçekleşmesi durumunda ise ceza ağırlaşır. (TCK m. 84)

intiharı koyan insanları ölmeye teşvik etmek anlamına gelecekti[60]. Böylece hukukumuzda, yaşam hakkının mutlak olarak korunması hususunda Türk Ceza Kanunu sistemi ile Türk Medeni Kanunu sistemi arasında bir bütünlük sağlanarak, kişinin sahip olduğu en kutsal değer olan yaşam hakkına verilen önem ortaya konmuştur.

1.3.4.1.2. Vücut Bütünlüğü

Kişinin vücut bütünlüğü üzerindeki hakkı; tüm organları, kemikleri, dokuları ve vücut bütünlüğüne dâhil olan tüm değerleri kapsayan bir kavram olarak, yaşam hakkı kadar önemli ve koruma gerektiren bir haktır[61].

Vücut bütünlüğü ilk defa İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi[62] ile daha sonra da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde[63] "işkencenin yasaklanması" suretiyle devlete karşı korunmuştur[64]. Hukukumuzda da kişinin vücut bütünlüğü üzerindeki hakkı Anayasa'nın 17 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında "*(2) Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. (3) Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*" şeklinde düzenlenerek bu hak üzerindeki koruma pekiştirilmiştir[65].

Kişinin vücut bütünlüğü üzerindeki hakkı da tıpkı yaşam üzerindeki hakkı gibi tüm insanların eşit bir şekilde sahip olduğu bir hak olup, hukuka aykırı saldırılara karşı kesin bir koruma altındadır. Ancak, vücut bütünlüğü üzerindeki hakkın yaşam

[60] A. Arpacı, 2000, s. 110.
[61] a.g.e., s. 112; İ. Serdar, 1999, s. 31; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 159.
[62] İHEB m. 5: "Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez."
[63] AİHS m. 3: "Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz."
[64] S. Helvacı, 2013, s. 113.
[65] a.g.e., s. 113.

hakkından tek farkı, vücut bütünlüğüne yapılacak müdahalenin bazı durumlarda hukuka aykırılığı ortadan kaldırabilmesidir[66]. Zira vücut bütünlüğünün örselenmesine ilişkin rıza, bizzat rızayı açıklayanın veya bir başkasının sağlığı gibi üstün bir amaca yönelmişse hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaktadır. Hatta vücut bütünlüğüne yönelik bazı müdahaleler, sağlık veya üstün amaç söz konusu ise, istisnaen rıza olmadan da hukuka uygun sayılabilmektedir[67]. Bu duruma örnek olarak, hayati tehlikesi olan bir kişinin acil olarak ameliyata alınması gösterilebilir.

1.3.4.1.3. Sağlık

Sağlık da kişilik hakkı içinde yer alan değerlerden biridir. Kişisel bir değer olarak sağlık ve vücut bütünlüğü birbirinden farklı şeylerdir. Şöyle ki; vücut bütünlüğü kişinin doğuştan sahip olduğu organik ve saf tümlük olarak açıklanırken, sağlık ise organizmanın düzenli işleyişine yönelik bir kavramdır[68]. Doktrinde her ne kadar yaşam hakkının yanında sağlık hakkından bahsedilemeyeceği, zira sağlık hakkının yaşam hakkı içinde mütalaa edilmesi gerektiğini savunan görüşler bulunsa da[69]; bizim de katıldığımız çoğunluk görüşe göre[70], kişisel bir değer olarak sağlık, fiziksel ve ruhsal sağlığı içine alan bir bütündür. Kişilik, sadece bedensel sağlık bakımından değil, ruhsal sağlık bakımından da korunur. Bu anlamda sağlık hakkının yaşam hakkından ayrı olarak ele alınması gerektiği ifade edilmektedir.

Ruh sağlığı, kişinin insan olarak yaratılması nedeniyle sahip olduğu değerlerin başında gelir[71]. Bu bakımdan manevi acılar vererek kişinin ruh sağlığını bozucu eylemler de kişilik hakkına saldırı niteliğindedir[72]. Nitekim kişisel hakka görsel ve

---

[66] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 105; N. İ. Çolak, 2010, s. 229.
[67] A. Arpacı, 2000, s. 112.
[68] P. Akdemir, 2014, s. 9; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 427.
[69] A. Arpacı, 2000, s. 111; S. Helvacı, 2013, s. 111-112.
[70] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 104 vd.; İ. Serdar, 1999, s. 32; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 406; D. B. Belli, 2008, s. 32; P. Akdemir, 2014, s. 9; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 73
[71] E. Özsunay, 1979, s. 114; D. B. Belli, 2008, s. 32.
[72] İ. Serdar, 1999, s. 33; E. Özsunay, 1979, s. 114; Nitekim, Yarg. HGK., 27.6.2012 T., 2012/4-179 E., 2012/412 K. sayılı kararında "*Tüm bu olgular birlikte ele alındığında davacının, davalı tarafından*

işitsel medya yolu ile gerçekleşen saldırıların büyük bir bölümü ruhsal sağlığı hedef almaktadır.

1.3.4.2. Manevi Değerler

Kişilik, maddi kişisel değerlerin yanı sıra manevi kişisel değerlere de sahiptir. Manevi kişisel değerler, kişilerin birlikte yaşamasının özel koşulları içinde oluşurlar. Dolayısıyla, toplumsal yaşayıştan türemiş olan kişisel değerlerdir[73].

Kişinin manevi değerleri genel olarak; hürriyetler, şeref ve haysiyet, ad, resim ve sır çevresi gibi değerlerden oluşmaktadır. Aşağıda, kişinin sahip olduğu bu manevi kişisel değerleri incelemeye çalışacağız.

1.3.4.2.1. Hürriyetler

Hürriyetler, kişiye insan olması nedeniyle tanınan ve ondan ayrılamayan değerlerdir. Bu nedenle hürriyetler, uluslararası belgelerde ve çağdaş anayasalarda "Temel hak ve özgürlükler" olarak koruma altına alınmasının yanı sıra en önemli kişilik değerlerinden biri olduğu gözetilerek özel hukuk tarafından da korunmuştur[74]. Nitekim bu husus, Anayasanın 12 nci maddesindeki, "*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."* ve Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesindeki "*Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz*." hükümleri ile ifade edilmiştir.

---

evlenme vaadi ile kandırıldığı ve bunun etkisi altında gerek fiziksel gerek ruhsal anlamda zarara uğratıldığı ve bundan elem ve üzüntü duyduğunun kabul edilmesi gerektiği" şeklindeki ifadesi ile kişilik hakkı ihlali olduğu kabul edilmiştir. (http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet)

[73] Bu nedenledir ki Özsunay söz konusu değerleri "toplumsal yaşayıştan doğan kişisel değerler-dış kişisel değerler" başlığı altında toplamıştır. (Bkz. E. Özsunay,1979, s. 115)

[74] Mine Kaya, *Telekomünikasyon Alanında Kişilik Hakkının Korunması,* Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2010, s. 291; A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s. 124.

Hürriyetler, kişinin hukuk düzeninin çizdiği sınırlar içerisinde, diledikleri şekilde hareket etmelerine ve kişiliklerini diledikleri gibi geliştirerek genel ve hukuki hayata katılmalarına imkân sağlar[75]. Hukuk düzeni kişiye bu imkânı tanımak amacıyla çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Bu doğrultuda örneğin Anayasa'nın 19, 22, 24 25 ve 36 ncı maddelerinde haberleşme, din ve vicdan, düşünce ve kanaat, hak arama hürriyetini güvence altına alan düzenlemeler getirmiştir. Diğer taraftan hürriyetler Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi ile kişisel bir değer olarak kabul edilmiş ve kişilik hakkının koruyucu etkisi altına alınmıştır.

Bu doğrultuda, hürriyetlere hangi durumlarda kısıtlama getirilebileceği, cevaplanması gereken önemli bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Aslına bakıldığında bu soru Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesinin birinci fıkra hükmü ile rahatça cevaplanabilmektedir[76]. Zira bu hükümden, hürriyetlerin tamamen ortadan kalkması sonucunu doğuracak olan sözleşmeler yapmanın yasak olduğu, hürriyetlerin kısıtlanmalarının ise ancak hukuk ve ahlak kurallarına aykırı olamaması şartı ile mümkün olabileceği hususu açık bir şekilde anlaşılmaktadır[77].

1.3.4.2.2. Ad

Ad, kişiyi diğer kişilerden ayıran ve toplumsal ilişkilerde onu belirleyen bir tanıtma aracıdır[78]. Ad üzerindeki hak bir kişilik hakkıdır ve kişilik haklarının bütün özelliklerini taşır[79]. Bu bağlamda kişiye sıkı sıkıya bağlı, mutlak, devredilemeyen ve vazgeçilemeyen bir hak olarak hukuken korunur.

---

[75] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 372; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 74.
[76] TMK m. 23/I: "*Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz*."
[77] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 373.
[78] E. Özsunay, 1979, s. 186; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 165.
[79] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 106; P. Akdemir, 2014, s. 11-12; S. Helvacı, 2013, s. 175.

Ad üzerindeki hakkı koruma düşüncesi, her şahsın tek ve yerine konulamaz özelliğe sahip olmasından doğmuştur. Kişilerin sahip olduğu bu özellik bireyselleştirmeye veya diğer kişilerden ayırmaya yarayan kelimeler ya da işaretlerle anlatılmıştır[80]. Bu nedenle kullanılması zorunlu olan ad (özad) ve soyadı[81] dışında, kişiyi ve ailesini toplum içinde tanıtmaya yarayan unvan, takma ad, simgeler, ün, arma gibi değerler de kişilik hakkının korunmasından yararlanmaktadır[82].

Ad üzerindeki hak bir kişilik hakkı olması itibariyle, Türk Medeni Kanunu'nun kişiliğin korunmasına ilişkin genel hükümlerinden yararlanır. Fakat adın gerek toplum ve birey için taşıdığı önem, gerekse üçüncü kişilerin saldırılarına daha sık uğrayabilme olasılığı, kanun koyucuyu bu hakkı koruyan özel hükümler koymaya yöneltmiştir. Bu doğrultuda ad üzerindeki hak kişilik hakkının korunmasına ilişkin genel hükümlerin yanı sıra Türk Medeni Kanunu'nun 26 ncı maddesi[83] ile özel olarak koruma altına alınmıştır[84].

Ad üzerindeki hak gerçek kişilerin yanı sıra, tüzel kişilere de tanınmıştır. Nitekim Türk Ticaret Kanunda armalar, ticari ad, unvan, marka, işaret gibi bir ticari işletmeyi veya ürünü ayırt etmeye yarayan işaretleri koruyucu düzenlemeler getirmiştir[85].

---

[80] S. Helvacı, 2013, s. 139.

[81] Soyadı Kanunu m. 1: "*Her Türk öz adından başka soyadını da taşımaya mecburdur."*

[82] İ. Serdar, 1999, s. 46; B. Öztan, 2001, s. 163; M. Dural, 1995, s. 166; E. Özsunay, 1979, s. 193; B. Köprülü, 1971, s. 280.

[83] TMK. m. 26: *"(1) Adının kullanılması çekişmeli olan kişi, hakkının tespitini dava edebilir. (2) Adı haksız olarak kullanılan kişi buna son verilmesini; haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddî zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevî tazminat ödenmesini isteyebilir."*

[84] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 433; Akdemir, s. 13; İ. Serdar, 1999, s. 46; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 124; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 175.

[85] TTK m.52/1: "*Ticaret unvanının, ticari dürüstlüğe aykırı biçimde bir başkası tarafından kullanılması hâlinde hak sahibi, bunun tespitini, yasaklanmasını; haksız kullanılan ticaret unvanı tescil edilmişse kanuna uygun bir şekilde değiştirilmesini veya silinmesini, tecavüzün sonucu olan maddi durumun ortadan kaldırılmasını, gereğinde araçların ve ilgili malların imhasını ve zarar varsa, kusurun ağırlığına göre maddi ve manevi tazminat isteyebilir. Maddi tazminat olarak mahkeme, tecavüz sonucunda mütecavizin elde etmesi mümkün görülen menfaatinin karşılığına da hükmedebilir."* şeklindedir. Ayrıca bkz. TTK m. 55, m. 39-54, m. 233/1; Markaların Korunması Hakkında 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, m. 9.

1.3.4.2.3. Resim ve Ses

Kişinin resmi, onun kişiliğini dış dünyaya yansıtan, onu diğer kişilerden ayırmaya yarayan en önemli araçlardan bir olarak kişilik hakları içinde yer almakta ve kişilik hakkının koruma alanına girmektedir[86]. Bu doğrultuda kişinin resminin, rızası olmadan ve menfaatine aykırı tarzda kullanılması kişilik hakkına aykırılık teşkil eder[87].

Resim kavramına kişinin bir fotoğrafının yanında, filmde veya televizyonda gösterilmesi ile fırça ya da kalemle yapılan resim veya karikatürleri de girmektedir[88]. Hatta bizim de katıldığımız görüş doğrultusunda heykel gibi kişinin dış yaşama yansımasını ve onun diğer kişilerden ayrılmasını sağlayan tüm görüntülerin resim üzerindeki hak kapsamında kabul edilmesi ve korumadan yararlandırılması gerekmektedir[89].

Kişinin resmi gibi sesi de kişilik özelliklerini yansıtan sembollerden biridir. Bu nedenle kişilik hakları içinde yer alır ve bu hak kapsamında korumadan yararlanır. Hiç kimse başkasının sesini izinsiz bir şekilde kaydedemez, yayınlayamaz, teşhir edemez ve kullanamaz[90].

1.3.4.2.4. Yaşam Alanı

Toplumsal bir varlık olan insan, günlük hayatını sürdürürken aile üyeleri gibi kendisine en yakın kişilerden toplumun diğer fertlerine ve hatta devlete kadar uzanan

---

[86] P. Akdemir, 2014, s. 14; İ. Serdar, 1999, s. 44; S. Helvacı, 2001, s. 380; E. Özsunay, 1979, s. 149; B. Köprülü, 1971, s. 281; M. Dural, 1995, s. 135; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 412.
[87] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s.175.
[88] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s.175; S. Helvacı, 2013, s. 137; P. Akdemir, 2014, s.18; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 413; E. Özsunay, 1979, s. 146.
[89] S. Helvacı, 2013, s. 137.
[90] a.g.e., s. 137-138.

çevreler ile farklı özellik ve kapsamlarda çeşitli ilişkiler kurar. İşte bu ve buna bağlı olaylar bütünü o insanın yaşam alanını oluşturur[91].

Günümüzde sürekli olarak gelişen teknoloji ile birlikte kişilere ait bilgilerin elde edilmesi, saklanması, ifşası giderek kolaylaşmakta ve bunun sonucu olarak da kişilerin özel hayatlarının korunması ihtiyacı artmaktadır.

Yaşam olaylarının paylaşıldığı kişilerin nicelik ve nitelikleri ile meydana geldikleri yerlerin farklı olması özellikle hukuki koruma konusunda farklılık yaratmaktadır. Bu nedenle, koruma kapsamlarını daha iyi açıklayabilmek adına, doktrinde yaşam alanı genel olarak "kamuya açık alan", "özel yaşam alanı" ve "gizli yaşam alanı" olarak üçe ayrılmıştır[92]. Biz de yaşam alanının özellikle hukuki koruma bakımından farklılık arz eden yönlerini bu ayrım üzerinden anlatmaya çalışacağız.

1.3.4.2.4.1. Kamuya Açık Yaşam Alanı

Kişinin kamuya açık yaşam alanı, ister toplum içinde meydana geldikleri için isterse ilgili kişi belirli bir aleniyet verdiği için olsun herkesçe bilinen olaylardan oluşur[93]. Böyle bir yaşam alanının oluşumunda kişinin toplumsal bir varlık oluşu ve bunu devam ettirebilmek için toplumsal hayatın içinde yer alması ile sosyal ilişkiler kurmak zorunda olması etkilidir. Öyle ki, kişiler bir takım yaşam olaylarını başkalarının bilgisi dışında yani dört duvar arasında yaşayamazlar. Örneğin kişinin sinemaya gitmesi, parkta gezmesi veya bir şirketin ticari hayatına başlaması gibi

[91] M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 77.
[92] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 346; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 135; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 177 vd.; P. Akdemir, 2014, s. 19; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 77; S. Helvacı, 2013, s. 125.
[93] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 135; P. Akdemir, 2014, s. 20; İ. Serdar, 1999, s. 38; S. Helvacı, 2013, s. 126.

birtakım olaylar diğer kişiler tarafından rahatça bilinebilir ve izlenebilir olarak kamusal yaşam alanını oluşturur[94].

Herkes tarafından rahatça bilinebilir olması sebebiyle kamusal yaşam alanı kural olarak hukuksal bir koruma altında değildir. Dolayısıyla kişilerin kamuya açık yaşam alanlarına giren olayların başka kişilere anlatılması veya aktarılması kural olarak kişilik hakkını ihlal etmeyecektir. Ancak kişilerin kamuya açık yaşam alanlarına ilişkin olayların değiştirilerek veya farklı birtakım ilaveler yapılarak anlatılması ya da aktarılması ise, kişilik hakkının ihlali niteliğinde olacaktır[95]. Diğer yandan kamusal yaşam alanı ile özel yaşam alanı veya gizli yaşam alanı arasındaki sınır zamanla değişebilmektedir. Öyle ki, kamusal yaşam alanına dâhil bir olay, halk tarafından zamanla unutulması ile özel yaşam veya gizli yaşam alanına dâhil hale gelebilir[96]. Böyle bir durumda bu olayın açıklanması kişilik hakkına saldırı oluşturabilir[97].

1.3.4.2.4.2. Özel Yaşam Alanı

Kişinin sadece belirli ya da belirsiz olmakla beraber, sınırlı kişiler tarafından bilinmesini istediği ve özellikle kamudan saklı tuttuğu olaylardan oluşan alandır. Kişi bu alana dâhil olan olayları sadece ailesi, yakın dostları ya da güvendiği diğer kişilerden oluşan yakın çevresi ile paylaşır[98]. Dolayısıyla kişinin bu alanına dâhil olan

---

[94] İ. Serdar, 1999, s. 39; S. Helvacı, 2013, s. 127; B. Öztan, 2001, s. 134; İbrahim Kaplan, *"Kitle İletişim Araçları Karşısında Kişilik Hakkının Korunması"*, Adalet Dergisi, Yıl: 7 (1970), S. 3-4, Ayrı bası, İstanbul, 1979, s. 215.

[95] İ. Serdar, 1999, s. 39.

[96] "*…televizyon kuruluşunda yayınlanan açık oturumda davacı için … DGM'ce tutuklanmış … şeklinde açıklamada bulunmuştur. Davacı … yılında … tarihleri arasında gözlem altına alınmış, ancak üzerine atılan suç nedeniyle … DGM'nin … karar sayılı dosyasında açılan kamu davasında beraatine karar verilmiş ve bu karar Yargıtay aşamasından geçmek suretiyle kesinleşmiştir. Güncelliğini çoktan yitirmiş ve hatta unutulmuş bir olayı günün konusu yapmak suretiyle açık oturumda yapılan bu konuşmanın amacı davacıyı küçük düşürmek, yanlış tanıtmak, gülünç ya da zor duruma sokmak, ona kötü bir ortam hazırlamayı kabul etmektir… Bu hale göre davacının kişisel yararlarının haleldar olduğu...*" Yarg. 4 HD., 28.03.1996 T., 1996/2010 E., 1996/2393 K. (E. Günay, 1999, s.162-163)

[97] S. Helvacı, 2013, s. 130.

[98] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 136; İ. Serdar, 1999, s. 39-40; P. Akdemir, 2014, s. 20; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 97; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 178.

bilgileri öğrenme hakkı yalnızca yakın çevresinde yer alan kişiler için söz konusudur[99].

Özel yaşam alanı, kişinin birlikte oturma, birlikte çalışma, birlikte eğlenme veya günün olayları üzerine birlikte konuşma dolayısıyla ancak bu çevredeki kişilerle paylaştığı olaylar olması sebebiyle, gizli yaşam alanına kıyasla daha alenidir. Ancak bu alenilik, kamusal yaşam alanında olduğu gibi herkes tarafından bilinme değil, olayların paylaşıldığı belirli sayıdaki kişi tarafından bilinmesi şeklindedir[100]. Bu doğrultuda örneğin kişinin önemli bir hastalığı olduğunu yalnızca ailesinin bilmesi, bir işyerine ait ekonomik verilerin kötü olduğunu yalnızca orada çalışanların bilmesi, kişinin belirli kişi veya kurumlarla ilgili görüşlerini özel bir toplantıda yalnızca orada bulunanlarla paylaşması gibi durumlar özel yaşam alanına dâhil unsurlardır[101].

Özel yaşam alanına ait bilgilerin kişinin yakın çevresi dışındaki kişilerce öğrenilmesi, bu amaçla gizli dinleme yapılması ya da izinsiz olarak görüntülerin ve seslerin kaydedilmesi kişilik hakkına saldırı oluşturur[102].

1.3.4.2.4.3. Gizli Yaşam Alanı

Gizli yaşam alanı, kişinin yalnızca güven duyduğu kimselerle paylaştığı, bu kimseler dışında kalan kişilere kapalı olmasını arzu ettiği, onların bilmesini, öğrenmesini istemediği olay ve hareketlerden oluşur[103]. Bu anlamda kişinin sırları, en gizli duyguları, düşünceleri, ümitleri, korkuları, dilekleri, aile yaşantısı, cinsel hayatına ilişkin bilgileri, sağlık durumu, mektupları, anıları gibi yaşam olayları kişinin gizli yaşam alanına dâhildir[104].

---

[99] M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 79; E. Özsunay, 1979, s. 127; İ. Serdar, 1999, s. 39.
[100] İ. Serdar, 1999, s. 39-40.
[101] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 418; A. Arpacı, 2000 s. 142.
[102] M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 79; A. Arpacı, 2000, s. 142.
[103] S. Helvacı, 2001, s. 62; P. Akdemir, 2014, s. 19; Sibel Özel, *Uluslararası Alanda Medya Ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s.32.
[104] B. Öztan, 2001, s.134; B. Köprülü, 1971, s. 283; İ. Serdar, 1999, s.40; P. Akdemir, 2014, s. 19; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 136.

Kişilerin yalnız kalma hakları vardır. Zira kişi, yaratıcılığını ve kişiliğini ancak başkalarının meraklı bakışlarından korunmuş, kendi duygu ve isteklerine göre biçimlendirilmiş sakin bir alanda geliştirilebilir. Bu anlamda gizli yaşam alanı, kişinin "yalnız kalma hakkı" nın bir yansıması olarak, mutlak koruma altındadır[105]. Bu doğrultuda, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 12 nci maddesinde kişilerin gizli alanlarına saygı gösterilmesi gereği düzenlenmiştir. Anayasamızın 20 nci maddesinde, kişilerin gizli yaşam alanları "özel yaşamın dokunulmazlığı" başlığı altında düzenlenerek güvence altına alınmıştır. Yine Anayasamızın 21 ve 22 nci maddelerinde de konut dokunulmazlığı ve haberleşme hürriyetini, yani dolayısıyla gizli yaşam alanını koruyan düzenlemeler hüküm altına alınmıştır. Bundan başka, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 85 inci maddesinde, kişinin mektupları, anıları ve buna benzer yazılarının kendisinin ya da yakınlarının izni olmaksızın yayınlanamayacağının düzenlenmesiyle, kişinin giz alanına yönelik bir koruma getirmiştir[106].

Bir olayın gizli yaşam alanı içinde yer alabilmesi, objektif ve subjektif olmak üzere iki şartın gerçekleşmesine bağlıdır[107]. Bu doğrultuda, olayın herkes tarafından bilinebilir veya izlenebilir olmaması objektif şartı; kişinin söz konusu yaşam olayını gizli tutma iradesinin varlığı ise subjektif şartı oluşturmaktadır. Kişi gizli tutma iradesini açıkça ifade edebileceği gibi, kişinin bu iradesi yaşam tecrübeleri veya davranışlarından ya da olayın akışından zımnen de anlaşılabilir[108]. Yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız üzere, kişinin gizli yaşam alanına giren olayları, güvendiği sınırlı sayıdaki kişilerle paylaşması, bu olaylar üzerindeki gizli tutma iradesinin ortadan kalktığını göstermez.

Kişi, gizli alanına dâhil bir hususu güvendiği bir kimseye açıklamışsa, arada akdi bir ilişki olmasa bile bu kimse söz konusu bilgileri üçüncü şahıslara açıklayamaz[109]. Aradaki güven ilişkisine dayanılarak kendileriyle gizli yaşam alanına

[105] E. Özsunay, 1979, s. 127-128.
[106] A. Zevkliler, M. B. Acabey, E. K. Gökyayla, 2000, s. 417.
[107] S. Özel, 2004, s. 32; İ. Serdar, 1999, s. 40-41.
[108] İ. Serdar, 1999, s. 41-42; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 421.
[109] B. Öztan, 2001, s. 134; İ. Serdar, 1999, s. 42.

giren olayların paylaşıldığı kişiler bunları gizli tutmakla yükümlüdürler[110]. Diğer yandan, avukat[111], hekim ya da benzeri meslek sahibi olmaları dolayısıyla bu tür bilgileri öğrenenler ile banka gibi müesseselerin bu bilgileri saklamamaları, başkalarına aktarmamaları ve hukuka aykırı olarak kullanmamaları gerekir[112]. Nitekim bu husus kanunlarla düzenleme altına alınmış, hem hukuki[113] hem de cezai[114] anlamda korunmuştur.

1.3.4.2.5. Şeref ve Haysiyet

Şeref ve haysiyet, kişiden kişiye veya zamana göre değişebilen nispi bir kavram olması sebebiyle kanunda tanımlanmamış, doktrinde farklı tanımlar üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Doktrindeki tanımlamalar incelendiğinde şeref ve haysiyet kavramının genel olarak, bir kimseye toplum tarafından verilen manevi değerlerin toplamı olarak tanımlandığı görülmektedir[115]. Nitekim Yargıtay da şeref ve haysiyeti "*Toplumun gerekli saydığı ahlaki nitelik ve kriterlere sahip olması nedeni ile kişiye verilen değer yargıları*" şeklinde tanımlamaktadır[116].

Kişi, şeref ve haysiyet kavramının içindeki değerlerden bir kısmını, başka bir koşul aranmaksızın, yalnızca kişi sıfatına sahip olmasından dolayı doğrudan kazanır. Pasif şeref ve haysiyet olarak adlandırılan bu değerlerin kaybedilmesi veya zamana ya da kişiye göre değişmesi söz konusu değildir[117]. Nitekim bu husus Anayasa

---

[110] İ. Serdar, 1999, s. 42; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 178.
[111] Bkz. Yarg 4. CD., 14.11.2011T. 2009/1903 E., 2011/21017 K. (YKD, C. 38, S. 7, Temmuz 2012, s. 1408- 1411)
[112] B. Köprülü, 1971, s. 285; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 81; İ. Serdar, 1999, s. 42.
[113] TMK m. 24- 25; TBK m. 58.
[114] TCK m. 239.
[115] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 103; A. Arpacı, 2000, s. 133; E. Özsunay, 1979, s. 116; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014 s. 168; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 385; S. Özel, 2004, s. 35; D. B. Belli, 2008, s. 33; S. Aydın, 1998, s. 113; N. İ. Çolak, 2010, s. 230-231.
[116] Yarg. HGK., 28.3.2001 T., 2001/2-276 E., 2001/289 K.; Yarg. 4. HD., 16.4.2003 T., 2002/14497 E., 2003/4830 K., KBİBB.
[117] Hasan İşgüzar, "*3444 Sayılı Kanunla Değiştirilen Borçlar Kanununun 49. Maddesine Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları"*, Ankara Barosu Dergisi, S. 6, 1990, s. 859; İ. Serdar, 1999, s. 34-35; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 409, A. Arpacı, 2000, s. 133.

Mahkemesi tarafından da vurgulanmış, insanın insan olması nedeniyle doğuştan sahip olduğu temel değerlerden sayılan ve Anayasamızın 17 nci maddesinin ikinci fıkrasında temel haklar arasında yer alan insan haysiyetinin, pasif şeref ve haysiyetin bir ifadesi olduğu ve insanın hangi şartlar altında bulunursa bulunsun, sırf insan oluşunun kazandırdığı bu değerin tanınması ve sayılması gerektiği ifade edilmiştir[118]. Kişinin pasif şeref ve haysiyet kavramı dışında sahip olduğu diğer değerler ise, toplumun kişiye nitelik, yetenek ve düşünleri kriter alarak verdiği değerdir. Bu değer, aktif şeref ve haysiyet olarak adlandırılır. Bu durumda şeref ve haysiyet, kişinin doğuştan sahip olduğu değerler ile kişilik özelikleri vasıtasıyla sonradan elde ettiği değerlerin toplamından oluşmaktadır[119].

Şeref ve haysiyet kavramı, şeref ve haysiyete yönelik saldırılar bakımından başka bir ayrıma daha tabi tutulmakta, bu doğrultuda iç şeref ve haysiyet ile dış şeref ve haysiyet olarak ikiye ayrılmaktadır[120]. Buna göre iç şeref ve haysiyet kişinin kendisine duyduğu saygı ve verdiği değerden kaynaklanmaktayken; dış şeref ve haysiyet ise toplumun kişiye dair düşünceleri ile kişinin bu düşünceler karşısında duyduğu korkudan meydana gelmektedir[121]. Bu noktada kişinin iç şeref ve haysiyetinin ihlal edilip edilemeyeceği hususunda farklı görüşler ortaya konmuştur. Şöyle ki; bazı yazarlar iç şeref ve haysiyetin üçüncü kişiler tarafından ihlal edilemeyeceğini, dolayısıyla bu alanın hukuki korumaya gereksinimi olmadığını ifade etmektedirler[122]. Diğer bazı yazarlar ise[123] iç şeref ve haysiyetin de tıpkı dış şeref ve haysiyet gibi üçüncü kişiler tarafından ihlal edilebileceğini ve dolayısıyla hukuki korumaya ihtiyacı olduğunu savunmaktadırlar. Bu görüş, kişiye insanlık dışı işlemler yapılması, işkence uygulanması, beyin yıkama işlemine tabi tutulması gibi

[118] Anayasa Mahkemesi, 28.06.1966 T., E. 963/132, K. 29 (İ. Serdar, 1999, s. 35)
[119] H. İşgüzar, 1990, s. 859; S. Aydın, 1998, s. 113.
[120] E. Özsunay, 1979, s. 117; S. Helvacı, 2001, s. 67, dpn. 249; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 127-128; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 75; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 168; Erol Çetin, *Basın Hukuku*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014, s. 105; Böyle bir ayrım yapılmasının yersiz olduğu yönünde bkz. A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 410.
[121] E. Özsunay, 1979, s. 117; S. Helvacı, 2001, s. 67, dpn. 249.
[122] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 64; S. Özel, 2004, s. 37; M. Dural, 1995, s. 124.
[123] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 168; E. Özsunay, 1979, s. 117; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 410; B. Köprülü, 1971, s. 204.

durumlarının doğrudan kişinin iç şeref ve haysiyetine yönelik ihlal olduğunu vurgulamaktadır[124].

Kanımızca, iç şeref ve haysiyetin üçüncü kişiler tarafından ihlal edilmesi oldukça güçtür. Üçüncü kişilerin saldırıları ancak dış şeref ve haysiyete saldırı oluşturabilir. Dolayısıyla iç şeref ve haysiyetin hukuki korumaya da ihtiyacı olmadığı, dış şeref ve haysiyetin ise hukuki olarak korunmasının mutlak bir gereklilik olduğu görüşünü benimsemekteyiz. Nitekim Kılıçoğlu'nun da belirttiği üzere[125], şeref ve haysiyete yönelik saldırıların belirlenmesinde kişinin öznel değer yargıları değil, hukuk düzenince korunan nesnel değer yargıları belirleyici olmaktadır. Kişinin kendisine değer vermesi ya da çok hassas bir şeref duygusuna sahip olması tek başına şeref ve haysiyetin ihlal edilip edilmediği noktasında ölçü olarak alınmaz[126]. Bu açıdan bakıldığında da hukuki korumanın iç şeref ve haysiyet bakımından geçerli olmadığının kabulü gerektiği sonucuna ulaşmaktayız.

Şeref ve haysiyete yönelik saldırılara karşı hukuki koruma yalnızca gerçek kişiler için değil, tüzel kişiler bakımından da geçerlidir[127]. Zira tüzel kişilerin de herkes tarafından gözetilmesi gereken şeref ve haysiyetleri vardır.

1.3.4.3. İktisadi Bütünlüğe İlişkin Değerler

İktisadi bütünlüğe ilişkin değerler, kişinin ekonomik varlığını devam ettirebilmesi için mutlaka sahip olması gereken değerlerdir[128]. Kişilik hakkının konusuna giren bu değerler, yukarıda açıklamaya çalıştığımız maddi ve manevi kişisel değerlerden farklı olarak parasal sonuçlar doğurmaya elverişlidir[129].

---

[124] E. Özsunay, 1979, s. 117.
[125] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 64.
[126] M. Dural, 1995, s. 125; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 129; D. B. Belli, 2008, s. 34.
[127] S. Helvacı, 2001, s. 67; S. Helvacı, 2013, s. 131; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 409; İ. Serdar, 1999, s. 77; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 128; E. Özsunay, 1979, s. 118.
[128] M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 82; S. Aydın, 1998, s. 121; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 141-142.
[129] A. Zevkiler, A. Havutçu, 2005, s. 127; İ. Serdar, 1999, s. 47.

Kişinin iktisadi değerleri içerisine en başta kişinin iktisadi özgürlük ve varlığı, ikinci olarak mesleki-ticari hayatını devam ettirmede prestij kazanmasını sağlayıcı mesleki şeref ve haysiyeti ve nihayet mesleki-ticari alana ait bir gizli alan olan mesleki-ticari giz (sır) çevresi girmektedir[130].

1.3.4.3.1. İktisadi Varlık ve Özgürlük

İktisadi yaşam, para veya parasal değerler sağlamaya yönelik insan çabalarına dayanır[131]. Kişi bu doğrultuda çaba ve uğraşlarda bulunma, iktisadi varlığını sürdürme hakkına sahiptir. Bu hak kişisel değerler içinde yer alır ve kişilik hakkının konusuna girer[132]. Nitekim Anayasa'nın 17 nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."* hükmünün yanı sıra, Anayasa'nın 48 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen, "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir."* hükmü ile de kişinin iktisadi varlık ve özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Dolayısıyla kişinin bu kişisel değerlerine yapılan saldırı kişilik hakkına yapılmış bir saldırı olacaktır.

Bir kişinin ekonomik varlığa sahip olma ve bu varlığı sürdürme özgürlüğünü ortadan kaldırıcı davranışlar kişilik hakkına saldırı niteliğindedir. İktisadi varlığa sahip olma hak ve özgürlüğüne hem çalışanlar hem de çalıştıranlar sahiptir. Bu nedenle bir işyerinin haksız yere işgaliyle orada çalışılmasına engel olunması ne denli ekonomik varlığa saldırı niteliğindeyse, aynı şekilde haksız yere işten çıkarılan işçinin kara listeye geçirilerek hiçbir işyerinin işe almamasını sağlamak da o denli ekonomik varlığa saldırı niteliğindedir[133]. Boykot adı verilen bu gibi davranışlar, bir kişinin ekonomik varlığının yok olmasına neden olduğu ve haklı bir savunma aracı niteliğine haiz bulunmadığı sürece, kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan davranışlardır.

[130] İ. Serdar, 1999, s. 47; P. Akdemir, 2014, s. 20.
[131] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 423.
[132] Z. İmre, 1980, s. 477.
[133] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 424.

Nitekim Federal Mahkeme de önceleri boykotun hukuka aykırı bir davranış olduğunu kabul etmiş, ancak sonraki kararlarında bazı boykot davranışlarının daha üstün nitelikte bir menfaati korumak amacıyla, iktisadi yaşamın mahvına veya hayli güç duruma sokmaya neden olacak zararlı araç şeklinde yapılmaması ve bundan başka olanak bulunmaması kaydı ile haklı olacağını kabul etmiştir[134]. Türk hukuk siteminde boykota ilişkin özel bir kanuni düzenleme yoktur. Bu sebeple bazı yazarlar[135] boykotun Türk Borçlar Kanunu'nun 27 nci maddesi ile Türk Medeni Kanunu'nun 23 ve 24 üncü maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle yasak olduğunu savunmaktayken, bazı yazarlar ise Anayasa'nın kişinin maddi gelişimine hukuka aykırı müdahaleleri yasaklayan 17 nci maddesinin birinci fıkrası ile çalışma özgürlüğünü düzenleyen 48 inci maddesinin birinci fıkrasının kişiyi haksız boykotlara karşı daha kuvvetli koruyacağını ifade etmektedirler[136]. Ancak, her iki görüşü savunan yazarlar, farklı hükümlerden yola çıksalar da, boykotun bir kişinin ekonomik varlığının ortadan kalkmasına sebep olduğu ve haklı bir savunma aracı niteliği de taşımadığı durumlarda kişilik hakkına saldırı niteliği taşıdığına ulaşmaktadırlar.

1.3.4.3.2. Mesleki Şeref ve Haysiyet

Mesleki şeref ve haysiyet, kişinin belirli bir meslek veya sanata sahip olmasından ötürü, bu meslek ve sanatın gerektirdiği mahiyetteki davranış tarzı içinde olması nedeniyle, ona toplum tarafından verilen değerler toplamıdır[137].

Kişinin mesleki şeref ve haysiyetinin çiğnenmesi onun iktisadi yaşam içindeki varlığına büyük zararlar verebileceği gibi, iktisadi yaşam alanının sona ermesine dahi neden olabilir. Bu nedenle mesleki şeref ve haysiyetin genel şeref ve haysiyetten farklı tutulması gerektiği ifade edilmektedir[138].

[134] B. Köprülü, 1971, s. 210; B. Öztan, 2001, s. 141; M. Dural, 1995, s. 139; İ. Serdar, 1999, s. 48.
[135] A. Ataay, 1978, s. 143; Z. İmre, 1980, s. 478.
[136] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 143-144.
[137] E. Özsunay, 1979, s. 118.
[138] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 424; İ. Serdar, 1999, s. 37.

Bir kişinin mesleki ve bilimsel kişiliği ve özellikleri hakkında ağır ve yersiz eleştirilerde bulunmak, yersiz suçlama ve söylentiler yoluyla toplum içindeki saygınlığını sarsmak ve dolayısıyla iktisadi hayatına zarar vermek kişilik hakkına saldırı niteliği taşır. Bu anlamda örneğin aslı olmadığı halde bir doktorun hastalarına sarkıntılık ettiğine ilişkin söylenti çıkarmak, bir kişinin iflas durumunda olduğunu söyleyerek elde edebileceği kredilere engel olmak, bir meslek erbabının mesleğini yerine getiremeyecek derecede yeteneksiz ve beceriksiz olduğunu ileri sürerek o kişinin müşterilerinin azalmasına ya da yok olmasına neden olmak gibi durumlar kişilik hakkına saldırı niteliğindedir[139].

1.3.4.3.3. Mesleki ve Ticari Sır Çevresi

Kural olarak, mesleki ve ticari faaliyetler kişinin hukuken korunan gizlilik alanına dâhil değildir. Bu nedenle, bir kimsenin iktisadi ve ticari alandaki durumu, faaliyeti, başarı veya başarısızlığına ilişkin gerçeği yansıtan bilgiler verilmesi kişilik hakkına saldırı teşkil etmez[140]. Nitekim bazı meslek ve ticaret alanlarında, alanın gerektirdiği bilgilerin toplanması ve bunun için iç işlerine yönelik araştırma yapılması olağan sayılmaktadır. Örneğin banka ve diğer kredi kurumlarının, kendilerinden kredi isteyen kişinin ticaret alanındaki faaliyetleri, durumları, borç ödeme yetenekleri, üretim ve satış kapasiteleri gibi konularda bilgi toplamaları kredi hayatının olağan işlemlerindendir[141].

Kişinin mesleki ve ticari faaliyetleri kural olarak gizlilik alanına dâhil olmasa da, iktisadi faaliyetlerine ilişkin bir takım sırlara sahip olması da söz konusudur. Bu doğrultuda; bir işletmenin, tacirin ya da meslek erbabının içişlerine ilişkin kayıt ve belgeleri, defterleri, hesapları, çalışma ve işletme yönetimine ilişkin teknik bilgilerle, müşterileriyle olan ilişki durumu gibi özellikler onun mesleki ve ticari sırlarını

[139] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 424-425; S. Aydın, 1998, s. 122.
[140] E. Özsunay, 1979, s. 143; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 143; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 425; İ. Serdar, 1999, s. 43.
[141] E. Özsunay, 1979, s. 144; İ. Serdar, 1999, s. 43; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 425.

oluşturur[142]. Dolayısıyla, kişinin bu mesleki ve ticari sırlarını incelemek, fotokopisini ve fotoğrafını çekmek, bunlara ilişkin bilgi toplayarak başkalarına iletmek kişilik hakkına saldırı niteliğindedir[143].

1.4. KİŞİLİK HAKKININ KORUNMASI

Kişi en başta insan olduğu için ve insanlık özelliği gereği varlığını ve bütünlüğünü sürdürebilmesi için korunur[144]. Bu varlık ve bütünlüğün sürdürülebilmesi amacıyla, kişilik denilen bütünü oluşturan kişisel değerlere yapılan saldırılar hoş karşılanmaz ve bu saldırılar gerek uluslararası hukuk, gerek kamu hukuku ve gerekse özel hukuk tarafından korunur. Çalışmamızın bu bölümünde adı geçen alanlarda yer alan yasal düzenlemelerin, konumuz bakımından en önemlileri üzerinde durmaya çalışacağız.

1.4.1. Kişilik Hakkının Korunması Gereği

Kişilik hakkı ancak hukuk düzeni tarafından sağlanan koruma sayesinde bir anlam kazanır. Böylece kişilere kişiliklerini serbestçe geliştirebilmek, kendisine yönelen saldırıları önleyebilmek ve özgürlüklerden yararlanabilmek imkânları doğmuş olur[145].

Günümüzde teknik ilerlemeler sebebiyle kişilerin özel yaşamlarına müdahaleler gittikçe artmaktadır. Bu durum karşısında kişiler, her an kişilik haklarına yapılacak bir saldırıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Ancak toplumsal yaşamın gereği olarak, bazen bu saldırılara belirli oranda katlanma zorunluluğu doğmaktadır.

[142] M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 85; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 425; B. Köprülü, 1971, s. 209; S. Aydın, 1998, s. 124.
[143] İ. Serdar, 1999, s. 43; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 425.
[144] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 426; D. B. Belli, 2008, s. 42.
[145] D. B. Belli, 2008, s. 42.

Bu sebeple, toplumsal çıkarla kişilik hakkı arasında adil bir dengenin kurulabilmesi için kişiliğin korunması yönünde somut düzenlemelerin yer alması zaruridir[146].

Kişinin öncelikle rızai olarak taraf olduğu hukuki işlemler bakımından korunması gerekmektedir. Zira iktisadi açıdan güçsüz olan kişilerin, hayatlarını devam ettirebilmek için iktisadi bakımdan güçlü olanlara karşı aşırı fedakârlıklara katlanmak zorunda kalacak şekilde özgürlüklerini kısıtlayıcı sözleşmeler imzalaması sık rastlanan bir durumdur. İşte kişinin kendi iradesiyle yapacağı böyle hukuki işlemlere karşı koruyucu hükümler ihdas etme gereği doğmuştur. Bu düzenlemeler kişinin insanlık haysiyeti ile bağdaşmayacak şekilde ağır fedakârlıklarda bulunmasını önler ve kişinin özgürlüklerini garanti altına alır[147].

Bir diğer açıdan bakıldığında ise, kişilik hakkının sınırları ne kadar geniş tutulursa, faaliyet serbestîsinin de o ölçüde daraltılmış olacağı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, kişilik hakkı ile diğer kişilerin özgürlüğü arasında bir çatışma olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim hiçbir hakkın sınırsız olmadığı da dikkate alındığında, kişilik hakkına tanınacak korumanın kişisel özgürlüklerle uzlaşma sağlaması bakımından oldukça önem arz ettiği ortadadır[148].

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda, hukuk düzeninin kişilik hakkına getirdiği koruma sayesinde kişilik hakkının bir anlam kazandığını ve kişilerin bu koruma yolu ile kişiliklerini serbestçe geliştirme imkânına sahip olduklarını söylemek yerinde olacaktır.

[146] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 426; D. B. Belli, 2008, s. 43.
[147] D. B. Belli, 2008, s. 43.
[148] a.g.e., s. 43.

1.4.2. Kişilik Hakkının Uluslararası Hukuk Alanında Korunması

İkinci Dünya Savaşı öncesine kadar, devletlerin vatandaşlarına nasıl muamele yaptıkları ilgili devletlerin bir iç meselesi sayılmış, Devletler Hukuku ise sadece devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen, aralarındaki sınırları çizen ve egemenlik yetkilerini belirleyen bir hukuk dalı olarak algılanmıştır. Ancak, kişi hak ve hürriyetlerinin totaliter devletlerce ayaklar altına alınmasının da etkisiyle kişilik değerlerinin evrensel boyutta korunması gündeme gelmiştir[149].

Kişilik hakkı, uluslararası alanda beyanname, sözleşme ya da konvansiyon gibi metinlerle düzenlenmiş, bu metinlerin bir kısmı kişilik hakkının korunmasını 'insan hakları'[150] içerisinde değerlendirirken, bir kısmı ise bu kavrama özel bazı hükümlere yer vermiştir[151].

Biz de çalışmamızın bu bölümünde, söz konusu uluslararası metinleri, özellikle konumuz bakımından önemli olan noktaları belirterek, incelemeye çalışacağız.

1.4.2.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, insan haklarının korunmasına uluslararası nitelik kazandırılması yolunda önemli bir aşama olarak kabul edilmektedir[152].

---

[149] S. Aydın, 1998, s. 18.

[150] İnsan hakları kavramı, bütün insanlara, insan olmalarından dolayı tanınması gereken hakların tümünü ifade eden geniş bir anlama sahiptir. İnsan haklarının, devlet tarafından tanınmış ve pozitif hukuka girmiş olan bölümü kamu hürriyetleri, temel haklar olarak adlandırılır. (S. Helvacı, 2001, s. 31)

[151] Nisim Franko, *Şeref Ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1973, s. 11-12.

[152] S. Helvacı, 2001, s. 34; D. B. Belli, 2008, s. 44.

Beyannamenin önsözünde ulaşılması gereken ortak ülkü olarak, herkesi ve toplumun bütün organlarını beyannamede yer alan haklara saygıyı geliştirmeye ve uygulanmasını sağlamaya davet edilmesi, beyannamenin felsefi politikasını da açıklamaktadır.

Beyannamede genel olarak bütün insanların özgürlük, onur ve haklar bakımından eşit doğduğu; yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliğinin herkesin hakkı olduğu, herkesin, her nerede olursa olsun hukuksal kişiliğinin tanınmasını isteme hakkının var olduğu; hiç kimsenin özel hayatının, ailesinin, konutunun veya yazışmasının keyfi karışmalara, onur ve ününe karşı saldırılara uğratılamayacağı; herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğünün olduğu[153] ifade edilerek birçok temel hak ve özgürlük bu evrensel bildirge ile evrensel boyutta önemli bir statüye kavuşturulmuştur.

Birleşmiş Milletler tarafından İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin kabul edilmesi evrensel olarak çok önemli bir gelişme olarak kabul edilmiştir. Ancak Beyannamede, içerdiği hak ve özgürlükler açısından devletlere karşı doğrudan bir yaptırım gücü düzenlenmemiştir. Kuşkusuz uygar ülkeler evrensel bildiride yer alan hak ve özgürlüklere uymakla yükümlüdürler. Fakat bu ülkeler yükümlülüklerini yerine getirmediği durumlarda bundan zarar gören bireyi etkili bir biçimde koruma olanağı bulunmamaktadır[154].

1.4.2.2. Birleşmiş Milletler Belgeleri

Birleşmiş Milletler çerçevesinde, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinden sonra 16 Aralık 1966'da iki sözleşme daha kabul edilmiştir. Bunlar Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve ek protokolü ile Birleşmiş Milletler

[153] İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf (18.10.2015)
[154] S. Aydın, 1998, s. 21.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmeleridir[155]. Bu sözleşmelerin yürürlüğe girmesi için, 35 ülke tarafından onaylanması koşulu 1976 Ocak ve Mart aylarında gerçekleşmiş ve sözleşmeler bu tarihte yürürlüğe girmiştir[156]. Aşağıda bu sözleşmeleri ayrı ayrı incelemeye çalışacağız.

1.4.2.2.1. Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Sözleşmenin amacı başlangıç bölümünde; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, düşünce vb. üzerine olan tüm ayrımları yasaklamak, insan onurunu yükseltmek, kültürel, sosyal, ekonomik, medeni özgürlüklerin tanınması olarak ifade edilmiştir[157].

Sözleşmede düzenlenen haklar arasında; yaşam hakkı (m. 6), işkenceye, acıya veya insanlık dışı zalimane muamelelere tabi tutulma yasağı (m. 7), zorla çalıştırma, tutsaklık ve köleliğin yasaklanması (m. 8), keyfi tutuklama ve gözaltında tutmalara karşı özgürlük ve güvenlik hakkı (m. 9), adil yargılanma hakkı (m. 14), kişi olarak tanınma hakkı (m. 16), din, düşünce ve vicdan özgürlüğü (m. 18), ifade özgürlüğü (m. 19) sayılabilir[158].

Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinden önemli bir farkı; sözleşmede yer alan hakların ihlal edilip edilmediğini denetleyen bir mekanizmanın kurulmuş olmasıdır. Nitekim Sözleşmenin 28 inci maddesinde 'İnsan Hakları Komitesi' kurulacağı hükme bağlanmış, 41 ve devamı maddelerinde ise komitenin işlevi ve yetki alanı belirtilerek, gerektiğinde 'Uzlaşma Komisyonu' kurulabileceği ifade edilmiştir.

---

[155] Bu sözleşmelere "Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmeleri" de denilmektedir.
[156] S. Aydın, 1998, s. 22.
[157] Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflisoz/bm/bm_05.pdf (18.10.2015)
[158] Sözleşmenin tam metni için bkz. http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflisoz/bm/bm_05.pdf

1.4.2.2.2. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Sözleşmenin başlangıç bölümünde, bu sözleşmeye taraf devletlerce, Birleşmiş Milletler Şartı'nda ilan edilen prensiplere göre insanlık ailesinin bütün üyelerinin doğuştan sahip oldukları insanlık onurunu ve eşit ve vazgeçilmez haklarını tanımanın yeryüzündeki özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu dikkate alarak, bu hakların insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onurundan türediğini kabul ederek, İnsan Hakları Evrensel Bildirisine göre, korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğünü kullanabilen özgür insan idealinin, kişisel ve siyasal haklarla birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını da kullanabildiği şartların yaratılması halinde gerçekleştirilebileceğinin kabul edilmesi ile imzalandığı vurgulanmıştır.

Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, devlete birtakım yasaklar koymaktayken, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi ise devletlere uygulamaları gereken birtakım emirler içermektedir. Diğer bir ifade ile sözleşmelerden ilki devletin yapmamak zorunda olduğu, diğeri ise devletin amaca ulaşmak için yapmak zorunda olduğu hususları ifade etmiştir[159]. Bu anlamda Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, devletin güvence altına aldığı kişi özgürlüklerini devletin müdahalelerine karşı korumaktayken, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi ise devletin bir takım yasal veya idari önlemler alarak söz konusu hakların kullanılmasını güvence altına alması gereğini vurgulamakta, buna yönelik hükümler içermektedir.

Bu doğrultuda sözleşmede çalışma hakkı (m. 6), sosyal güvenlik hakkı (m. 9), eğitim hakkı (m. 13), kültürel yaşam katılma hakkı (m. 15) gibi sosyal, ekonomik ve kültürel haklar düzenlenmiştir.

[159] S. Aydın, 1998, s. 23.

1.4.2.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

İkinci Dünya Savaşı sırasında insanlığa karşı işlenen suçlar, yöneticiler ve devlet adamlarına karşılıklı anlayışa dayanan bir birliğin oluşturulması ve yeni bir Avrupa kurulması düşüncesini benimsetmiştir[160]. İşte bu anlayış içinde Avrupa'nın ilk siyasal kuruluşu olan Avrupa Konseyi, "Üyeleri arasında ortak varlıkları olan, ülkü ve ilkeleri korumak, yaymak, ekonomik ve toplumsal girişimleri sağlamak" amacıyla 1949 yılında kurulmuştur.

Avrupa Konseyi'nin amaçları arasında yer alan en önemli ilke, insan haklarının ve temel özgürlüklerinin geliştirilmesi ve korunmasıdır. Bu ilkeler çerçevesinde 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan sözleşme, 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiş, Türkiye sözleşmeyi 1954 yılında onaylamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, esinlendiği İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden daha dar kapsamlı olmakla birlikte, 1950'de düzenlenen özgün biçiminin içeriği, hakların ve özgürlüklerin kapsamını genişleten ek protokollerle zaman içinde genişletilmiş; başlangıçta metne alınmamış olan haklar eklenmiş, var olanlara yeni boyutlar kazandırılmıştır. Örneğin, Sözleşmenin özgün biçiminde bulunmayan "mülkiyet" hakkı, Ek 1 inci Protokol'le getirilmiş, başlangıçta varlığı kabul edilen "ölüm cezasının verilebileceği haller" önce 6 ncı Protokol ile sınırlandırılmış, daha sonra 13 üncü Protokol ile bu ceza bütünüyle yasaklanmıştır. Bundan başka Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, belli davalarda verdiği kararlarla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin temel "amacı" nı[161] göz önünde bulundurarak, yaptığı "dinamik" yorumlarla hakların kapsamını genişletmeye ve yeni boyutlar kazandırmaya çalışmıştır[162].

---

[160] Şeref Ünal, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, TBMM Basımevi, Ankara, 2001, s. 66.

[161] Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi ile saptanmış olan "Genel yorum kuralı" antlaşma hükümlerinin antlaşmanın amacı ve gereğinin ışığında yorumlanması gerektiğini belirtir. (m. 31/1)

[162] Rona Aybay, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol,* Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 88, 2010, s. 238.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde; insan haklarına saygı, hayat hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, aile ve özel hayata saygı hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, dernek kurma ve toplantı özgürlüğü, eğitim hakkı, mülkiyetin korunması gibi haklar koruma kapsamına alınmıştır.

Bu haklar arasında kişilik hakkını oluşturan değerler de bulunmaktadır. Bu anlamda örneğin sözleşmenin ikinci ve devamı maddelerinde hayat ve vücut bütünlüğünü ele alınmakta; sekizinci maddesinde ise, aile ve özel yaşama saygı hakkı düzenlenmektedir [163].

Sözleşmenin ikinci maddesinin ikinci fıkrasında ise, kişinin aile ve özel yaşamına hukuki bir önlem olarak müdahale edilebilecek özel durumlar hüküm altına alınmıştır[164]. Adı geçen hüküm; "*Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.*"[165] şeklinde düzenlenmiştir.

Sözleşmenin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında ise iletişim özgürlüğü düzenlenmiştir. Bu maddede, herkesin ifade özgürlüğüne sahip olduğu ve bu hakkın sınır tanımaksızın ve siyasal otoritenin müdahalesi olmaksızın istediği düşünceye sahip olma, düşünce ve fikirleri yayma özgürlüğünü kapsadığı belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise bu özgürlüklerin, demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü, kamu güvenliğinin gerekleri ile kamu düzeninin korunması ya da suçun önlenmesi, genel sağlık ve ahlakın başkalarının ün ve haklarının

[163] Sözleşmenin tam metni için bkz. http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/temelbelge/AIHS_Tr_A6format.pdf (20.0.2015)
[164] S. Helvacı, 2001, s. 36.
[165] http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/temelbelge/AIHS_Tr_A6format.pdf (20.10.2015)

korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı koşul, sınır ve yaptırımlara bağlanabileceği öngörülmüştür[166].

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni diğer bildiri ve sözleşmelerden ayıran önemli bir özellik, sözleşmede öngörülen temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla kurulan denetim mekanizmasının bulunmasıdır. Böylelikle sözleşme, insan haklarının korunmasının ulusal düzeyden uluslararası düzeye geçmesini sağlamış, bireyi uluslararası hukukta söz sahibi yapmıştır.

1.4.2.4. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi

1 Mayıs 1993 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nin genel olarak amacı, televizyon yayınlarının sözleşmede belirlenen ortak kurallar çerçevesinde yapılması ve taraf ülkeler arasında serbestçe dolaşabilmesidir. Sınırötesi televizyon yayınlarının sözleşmeye uyumunu sağlamak yayının kaynaklandığı ülkenin sorumluluğundadır. Sözleşmeye taraf olan her ülke, sözleşme kurallarını uygulamak için gerekli yasal düzenlemeleri yapmak ve uygulamakla yükümlüdürler[167].

Sözleşmenin 4 üncü maddesi uyarınca taraflar, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesinin 10 uncu maddesine uygun şekilde ifade ve haber alma özgürlüğünü sağlamak ve yayın izleme özgürlüğünü güvence altına almak kaydıyla, bu sözleşme hükümlerine uygun bulunan program hizmetlerinin yayınlanmasını kısıtlamamakla yükümlüdür.

Sözleşmenin 'Yayıncının Sorumlulukları' başlığını taşıyan 7 nci maddesinde, program hizmetlerinin sunuş ve içerik bakımından bütün unsurlarının insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması gerektiği ifade edilmektedir. Hükümde ayrıca

[166] S. Aydın, 1998, s. 26.
[167] a.g.e., s. 28.

program hizmetlerinin edebe aykırı olmaması, pornografi içermemesi, şiddet eğilimlerini körükleyici veya nefret duygularını kışkırtıcı nitelik taşımaması gerektiği de vurgulanmaktadır. Aynı maddenin 2 nci fıkrasında "*Gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini zedeleyebilecek türden program hizmetleri, bunların seyredebileceği zaman ve saatlerde yayınlanmayacaktır*." hükmü, 3 üncü fıkrasında ise "*Yayıncı, haberlerde gerçekler ve olayların doğru olarak sunulmasını sağlayacak ve özgürce kanaat oluşumunu teşvik edecektir*." hükmü yer almaktadır[168].

Sözleşmenin 8 inci maddesinde ise cevap hakkı düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrası şu şekildedir;

> "Her ileten taraf 3. madde anlamı içinde, kendi yetki alanlarındaki kuruluşlar ve teknik vasıtalarla iletilen veya yeniden iletilen programlarla ilgili olarak, milliyetine ve ikamet yerine bakılmaksızın, her gerçek ve tüzel kişinin cevap hakkını veya benzer yasal veya idari yolları arama hakkını kullanma imkânını düzenler. İleten taraf, özellikle, cevap hakkı kullanımının zamanlama ve diğer düzenlemelerinin ve bu hakkın veya benzer yasal veya idarî yolların zamanlama ve usuller bakımından etkili biçimde uygulanmasını sağlar."

1.4.2.5. Avrupa Birliği Görsel- İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'nin 10 Mart 2010 tarih ve 2010/13/EU sayılı Görsel-İşitsel Medya Hizmetlerinin (Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi) Sağlanması Hükmüne İlişkin Üye Devletlerdeki Kanun, Düzenleme veya İdari Eylem Yoluyla Oluşturulan Belirli Hükümlerin Eşgüdümleri Hakkındaki Yönerge'de[169] kişilik hakkının korunmasına ilişkin bazı temel düzenlemeler yer almaktadır.

Bu anlamda öncelikle Yönergenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında, Üye Devletlerin yayın alım özgürlüğünü güvence altına alacakları ve diğer Üye Devletlerden yapılan görsel-işitsel medya hizmetlerinin kendi topraklarında yeniden

[168] Sözleşmenin tam metni için bkz. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc077/kanuntbmmc077/kanuntbmmc07703915.pdf (21.10.2015)
[169] Yönerge'nin tam metni için bkz. http://www.rtuk.org.tr/#

iletimini bu Yönerge ile düzenlenen alanlar içerisine giren sebeplerden ötürü kısıtlamayacakları ifade edildikten sonra; aynı maddenin dördüncü fıkrasında ise, isteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetleri açısından, küçüklerin korunması, ırk, cinsiyet, din veya milliyet temellerine dayalı nefret uyandırmaya karşı mücadeleyi ve bireylerin kişiliklerini ilgilendiren insan onuru ihlallerini, adli suçların önlenmesi, araştırılması, incelenme ve kovuşturmasını da içeren kamu politikası, kamu sağlığının korunması, ulusal güvenlik ve savunmanın korunması da dâhil olmak üzere kamu güvenliği, yatırımcılar da dâhil olmak üzere tüketicilerin korunması durumlarının gerektirdiği hallerde, Üye Devletlerin belli bir hizmete yönelik olarak birinci fıkradan muaf olmak amacıyla önlem alabilecekleri belirtilmiştir.

Yönergenin 6 ncı maddesinde; "*Üye Devletler, kendi yargı yetkileri altındaki medya hizmet sağlayıcıları tarafından sağlanan görsel-işitsel medya hizmetlerinin ırk, cinsiyet, din veya milliyete dayalı nefrete kışkırtma içermemesini, uygun araçlarla, güvence altına alacaklardır.*" hükmü ile kişilik hakkının korunması için Üye Devletlerin üstleneceği role dikkat çekilmiştir.

Çalışmamızın Üçüncü Bölümünde inceleyeceğimiz, kişilik hakkının korunması bakımından önem arz eden "Düzeltme ve cevap hakkı" ile ilgili olarak da Yönergenin 28 inci maddesi şu şekilde hükme bağlanmıştır:

> "1. Medeni, idari veya ceza hukuku çerçevesinde Üye Devletlerce kabul edilen diğer hükümler saklı kalmak kaydıyla, bir televizyon programındaki yanlış iddialar nedeniyle yasal çıkarları zarar gören özellikle saygın ve iyi bir isim sahibi gerçek veya tüzel kişiler, milliyetine bakılmaksızın, cevap hakkına veya benzeri haklara sahip olmalıdırlar. Üye Devletler, cevap hakkı veya benzeri hakların uygulanışının makul olmayan şartlar ileri sürülerek engellenmesini önlemelidirler. Cevap hakkı tanınması için yapılan müracaatı izleyen makul bir süre içinde, ilgili programa uygun bir tarzda ve zamanda cevap hakkı yayınlanmalıdır.
>
> 2. Bir cevap hakkı veya benzeri haklar, bir Üye Devletin yargı yetkisi alanındaki tüm yayıncılar için geçerli olacaktır.
>
> 3. Üye Devletler, cevap hakkının veya benzeri hakların yerleşmesi için gerekli yasal önlemleri alırlar ve bu hakkın uygulanması için takip edilecek süreci belirlerler. Üye Devletler, özellikle, yeterli bir zaman diliminin kullanılmasını ve söz konusu sürecin, cevap hakkı veya benzeri hakların diğer Üye Devletlerde yaşayan gerçek kişiler veya o

Ülkelerde kurulu tüzel kişiler tarafından tam olarak kullanılabilecek şekilde olmasını temin ederler.

4. Cevap hakkı veya benzeri hakların kullanımı için yapılan bir başvuru, eğer böyle bir cevap paragraf 1'de ifade edilen koşullara uygun değilse, ceza gerektiren bir eylem içeriyorsa, medeni hukuk kuralarına göre yayıncıyı sorumlu hale getiriyorsa veya kamu ahlakı standartlarını aşıyorsa reddedilebilir.

5. Cevap hakkı veya benzeri hakların kullanımıyla ilgili anlaşmazlıkların yasal incelemeye tabi olduğu durumlarda uygulanacak sürece ilişkin hükümler belirlenmelidir."

1.4.2.6. Helsinki Nihai Senedi

Avrupa'daki Soğuk Savaş döneminde ilk olarak Avrupa'da İşbirliği ve Güvenlik Konferansı adı altında, askeri bloklar arasındaki anlaşmazlıkları diyalog yoluyla en aza indirmeyi amaçlayan bir müzakere forumu ve konferanslar diplomasisi olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa'da İşbirliği ve Güvenlik Konferansı, Finlandiya hükümetinin çağrısı üzerine 1973 ve 1975 yılları arasında düzenlenmiştir. Konferansın hazırlık çalışmaları 22 Kasım 1972 tarihinde başlamış olup 8 Haziran 1973 tarihinde bitmiştir. Bu aşamadan sonra Konferans sürecinin ilk görüşmeleri 3-7 Temmuz tarihleri arasında icra edilmiştir. Bu toplantılarda Mavi Kitap olarak anılan ve sonuç önerilerini içeren bir belge kabul edilmiştir. İkinci aşama, 18 Eylül 1973 ve 21 Temmuz 1975 tarihleri arasında Cenevre'de yapılan hazırlık görüşmeleridir. Burada Nihai Senet kaleme alınmıştır. Konferans, 1 Ağustos 1975'de Helsinki Nihai Senedi'nin Türkiye ile birlikte 33 Avrupa ülkesinin yanında Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın yer aldığı 35 ülke tarafından imzalanmasıyla sonuçlanmıştır[170].

Helsinki Nihai Senedi'nde çalışmamız bakımında da oldukça önem taşıyan temel hak ve hürriyetler yer almaktadır. Nihai Senedin "Düşünce, Vicdan, Din ya da

[170] Bilal Karabulut, "*Helsinki'den Astana'ya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT): AGİT'in Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme",* Gazi Akademik Bakış Dergisi, C. 4, S. 8, 2011, s. 4.

İnanç Özgürlüğü Dahil İnsan Haklarına ve Temel Özgürlüklere Saygı" başlıklı 7 nci maddesi doğrudan çalışma konumuz ile ilgili olup, şu şekildedir[171];

> "Katılan Devletler ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkes için düşünce, vicdan, din ya da inanç özgürlüğü dâhil, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterir.
>
> Her biri insan kişiliğinin niteliğindeki onurdan doğan ve bu kişiliğin özgür ve tam gelişmesi için temel olan kişisel, siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve öteki hakların etkin biçimde kullanılmasını güdeleyerek özendirir. Bu çerçeve içinde katılan devletler, bireyin, tek başın ya da başkalarıyla birlikte kendi vicdanı uyarınca din ya da inancını açıklama ve uygulama özgürlüğünü tanır ve ona saygı gösterir.
>
> Ülkelerinde ulusal azınlıklar bulunan katılan Devletler, bu azınlıklardan olan kişilerin yasa önünde eşitlik hakkına saygı göstererek onlara insan hakları ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanmaları için tam fırsat tanır ve bu amaçla bu alandaki yasal çıkarlarını korur.
>
> Katılan Devletler, insan hakları ve temel özgürlüklere saygının, kendileri ve tüm Devletler arasında dostça ilişkiler ve işbirliğinin gelişmesini sağlamak için gerekli barış, adalet ve refahın temeli olduğunu görüşüyle bu hak ve özgürlüklerin evrensel önemini tanır.
>
> Karşılıklı ilişkilerinde insan hakları ve temel özgürlüklere sürekli saygı göstererek, Birleşmiş Milletlerle işbirliği dâhil, bu hak ve özgürlüklere evrensel ve etkin olarak saygı gösterilmesini özendirmek için birlikte ve ayrı ayrı çaba gösterir.
>
> Bireyin bu alanda bilgili olmak hakkını ve hak ve ödevlerine göre davranmasını kabul eder.
>
> Katılan Devletler, insan hakları ve temel özgürlükler alanında Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaç ve ilkelerine ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine uygun olarak davranır. Bu alanda, ötekilerin yanı sıra bağlı olabilecekleri Uluslararası insan Hakları Sözleşmeleri dâhil Uluslararası belgeler ve sözleşmelerde konmuş olan yükümlülüklerini de yerine getirir."

1.4.2.7. Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı

Paris Şartı "insan hakları antlaşması" niteliğinde olmadığından, maddeleri belirli bir sistematik içinde düzenlenmiş değildir. Diğer yandan Paris Şartı uluslararası bir antlaşma niteliği de taşımadığından, bağlayıcılığı sınırlıdır. Ancak Şart, sahip olduğu siyasi ağırlıktan dolayı oldukça önemli bir yere sahiptir[172].

---

[171]Helsinki Nihai Senedi, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/439-444.pdf (25.10.2015)

[172] Melda Sur, "*Paris Şartı'nda İnsan Hakları"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Bedri Gürsoy'a Armağan, C. 47, S. 3-4, 1992, s. 300.

Paris Şartı'nın çalışmamız bakımından önem taşıyan "İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü" başlıklı bölümünde yer alan ifadeler şu şekildedir[173]:

> "Uluslarımızın yegâne yönetim sistemi olarak demokrasiyi inşa edeceğini ve kuvvetlendireceğini taahhüt ediyoruz. Bu çabamızda aşağıdaki hususlara uyacağız.
>
> İnsan Hakları ve temel özgürlüklere her insan doğduğu anda sahip olur, bunlardan feragat edilemez ve hukukun güvencesi altındadır. Devletin birincil sorumluluğu bunları korumak ve geliştirmektir. Bunlara saygı, aşırı güçlü bir devlete karşı asli bir güvencedir. Bunlara uyulması ve eksiksiz işlerlik kazandırılması özgürlük, adalet ve barışın temelidir. Demokratik yönetim, düzenli aralıklarla yapılan özgür ve adil seçimlerle ifadesini bulan halk iradesine dayalıdır. Demokrasinin temeli, insanın kişiliğine saygı ve hukukun üstünlüğüne dayanır. Demokrasi, ifade özgürlüğünün, toplumdaki bütün kesimlere hoşgörü gösterilmesinin ve her fert için fırsat eşitliğinin en iyi güvencesidir.
>
> Demokrasi, temsili ve çoğulcu karakteri ile, seçmene karşı sorumluluğu, kamu makamlarının hukuka riayet etmesi ve adaletin yansız bir şekilde dağıtılmasını da zorunlu kılar. Kimse yasaların üstünde olamaz.
>
> Her ferdin düşünce, vicdan ve din ya da inanç özgürlüğüne; dernek kurma ve sükunu bozmayan bir şekilde toplanma özgürlüğüne; seyahat özgürlüğüne hakkı olduğunu ve hiç kimsenin keyfi olarak gözaltına alınamayacağını ya da tutuklanamayacağını; işkence ya da diğer zalimane, insan onuruyla bağdaşmayan ya da insanı alçaltan bir muamele ya da cezalandırmaya tabi tutulamayacağını, keza herkesin haklarını bilmeye ve kullanmaya; hür ve adil seçimlere katılmaya; bir suçla itham edildiği zaman adil ve açık bir şekilde yargılanmaya; tek başına ya da birlikte mal ve mülk edinmeye ve bireysel girişimlerde bulunmaya; ekonomik, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanmaya hakkı olduğunu hiç bir ayrım yapmaksızın teyit ederiz.
>
> Bir ulus içindeki azınlıkların soy, kültür, dil ve din yönünden sahip olduklarını kimliğin korunacağını ve azınlıklara mensup kişilerin hiçbir ayrım yapılmaksızın kanun önünde tam bir eşitlik içinde işbu kimliği serbestçe ifade etmek, korumak ve geliştirmek hakkına sahip olduklarını teyit ederiz.
>
> Hakların herhangi bir şekilde ihlali karşısında herkesin ulusal ya da uluslararası her türlü etkin çarelere başvurabilmesine ihtimam gösterilecektir.
>
> Bu ilkelere tam bir saygı, yeni Avrupa'yı üzerine inşa etmeye çalışacağımız temeli oluşturmaktadır.
>
> Devletlerimiz demokratik kazançları geri çevrilemez kılmak amacıyla birbirleriyle işbirliği yapacak ve birbirlerini destekleyeceklerdir."

Paris Şartı'nın "Ekonomik Özgürlük ve Sorumluluk" başlıklı bölümünde ise, bireyin demokrasi içinde icra ettiği ve hukukun üstünlüğü ile korunmuş bulunan özgür iradesinin verimli bir ekonomik ve toplumsal kalkınma için gerekli temeli oluşturduğu

[173] Paris Şartı, https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/agit/paris_sarti.htm (30.10.2015)

ifade edilerek, insan onuruna saygılı ve onu ayakta tutan ekonomik faaliyetlerin teşvik edileceği vurgulanmıştır.

1.4.2.8. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

7 Aralık 2000 tarihinde Nice zirvesinde Avrupa Parlamentosu Konsey ve Komisyon başkanları tarafından imzalanarak tören ile ilan edilen Temel Haklar Şartı'nın amacı, Avrupa Birliği'nin yalnızca ekonomik alanda değil aynı zamanda siyasal alanda da bir bütünlük oluşturmasıdır. Nitekim bu Şart ile Avrupa Birliği topraklarında yaşayan insanların tüm temel hakları, Avrupa Birliği tarihinde ilk defa kapsamlı, anlaşılır ve yazılı bir biçimde ifade edilmiştir[174].

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, başlangıç bölümünün yanı sıra yedi bölümden ve toplamda 54 maddeden oluşmaktadır. Birinci bölüm "insan onuru" (m. 1-5), ikinci bölüm "özgürlükler" (m. 6-19), üçüncü bölüm "eşitlik" (m. 20-26), dördüncü bölüm "dayanışma" (m. 27-38), beşinci bölüm "vatandaşlık hakları" (m. 39-46), altıncı bölüm "yargısal haklar" (m. 47-50) ve son olarak yedinci bölüm "genel hükümler" (m. 51-54) başlığını taşımaktadır.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, öncelikle Köln zirvesinde alınan kararlara uygun olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı, işçilerin Sosyal Haklarına Dair Topluluk Şartı ve üye devletlerdeki ortak anayasal gelenekler vs. dikkate alınarak hazırlanmıştır. Nitekim bu husus Şart metninin başlangıç bölümünde şu şekilde belirtilmiştir:

> "Bu Bildirge, Topluluk ve Birliğin yetkileri ve görevlerini ve yetki ikamesi ilkesini dikkate alarak özellikle Üye Devletlerin ortak uluslararası yükümlülükleri ve anayasal gelenekleri, Avrupa Birliği Antlaşması, Topluluk Antlaşmaları, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi, Topluluk ve Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Sosyal Bildirgeler ve Avrupa Toplulukları Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihat hukukundan kaynaklanan hakları yeniden teyid etmektedir."

[174] Zafer Gören, "*Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz İnsan Onuru*", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 12, Güz 2007/2, s. 23.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı hazırlanırken, yukarıda yer alan başlangıç metninde ifade edilen kaynaklar içerisinde en çok Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden yararlanılmıştır. Bu noktada, Şart'ın yorumlanmasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatlarının özel bir öneme sahip olacağı söylenebilir[175].

Şart metni büyük ölçüde mevcut hukuki metinler esas alınarak hazırlanmıştır. Bundan dolayı Şart, esas olarak ulusal ve uluslararası alanda zaten var olan hakların derlenip, sistematik bir şekilde düzenlenmesi niteliğindedir[176].

Temel Haklar Şartı, insan onuru güvencesi ile başlamaktadır (m. 1). Yaşam hakkı (m. 2/1), kişinin bedensel ve ruhsal dokunulmazlığı genel olarak güvence altına alınmış (m. 3/1) ve AB'nin bugüne kadar ceza normu koyma konusunda bir yetkiye sahip olmamasına rağmen ölüm cezası yasağı (m. 2/2) ve işkence yasağı (m. 4) gibi diğer bazı yasaklar öngörülmüştür. Ayrıca, kölelik, zorla çalıştırılma ve insan ticareti yasağı da düzenlenmiştir (m. 5). Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, Şart'ın 6 ncı maddesinde düzenlenmiştir. Şart, diğer önemli klasik özgürlük haklarını da formüle etmiş, Özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkı (m. 7), düşünce, vicdan ve din özgürlüğü (m. 10), ifade ve haber alma özgürlüğü (m. ll), toplanma ve örgütlenme özgürlüğü (m. 12), sanat ve bilim özgürlüğü (m. 13), çalışma özgürlüğü (m. 15/1) gibi haklar da metin içinde yer almıştır.

Şart metninde genel eşitlik ilkesi (m. 20) yanında ayrımcılık yasağına da (m. 21) yer verilmiştir. Ayrımcılık yasağını düzenleyen 21 inci maddeye göre; cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, kalıtımsal özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya başka herhangi bir görüş, bir ulusal azınlığın üyesi olma, hususiyet, doğum, maluliyet, yaş veya cinsel eğilim gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılması yasaktır. Görüldüğü gibi, madde metninde ayrımcılığa yol açabilecek nedenler olabildiğince geniş şekilde sayılmıştır. Ayrıca bu sayımın sınırlı olmadığı da

[175] Yüksel Metin, "*Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 57, S. 4, 2002, s. 47.
[176] a.g.m., s. 47.

açıkça belirtilmiştir. Bir ulusal azınlığın üyesi olma nedeniyle ayrımcılığa uğramama dışında ulusal azınlıkları koruyucu bir başka düzenleme daha öngörülmüştür. Bu doğrultuda Şartın 22 nci maddesinde yer alan düzenlemeye göre Birlik; kültürel, dini ve dilsel çeşitliliğe saygı gösterecektir. Bundan başka, Şart'ın 23 üncü maddesi ile kadın ve erkek arasındaki eşitlik güvence altına alınmakta ve yeterli şekilde temsil edilmeyen cinsin lehine belirli avantajlar sağlamak suretiyle pozitif ayrımcılık imkânı kabul edilmiştir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nda ayrıca, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak usuli güvencelere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Bu anlamda metinde; etkili bir kanun yola başvuru ve adil yargılanma hakkı (m. 47), adli yardımdan yararlanma hakkı (m. 47), masumiyet karinesi ve savunma hakkı (m. 48), geçmişe etkili olma yasağı (m. 49) ve yeniden yargılanma yasağı (m. 50) gibi kapsamlı düzenlemeler yer almıştır[177].

1.4.3. Kişilik Hakkının Ulusal Hukuk Alanında Korunması

Türk Hukuku'nda kişiliğin korunmasına ilişkin esaslar kamu hukuku ve özel hukuk alanlarında farklı şekillerde düzenlenmiştir. Biz de çalışmamızda kişiliği koruyan düzenlemeleri kamu hukuku ve özel hukuk başlıkları altında ayrı ayrı incelemeye çalışacak; bu anlamda öncelikle kamu hukukuna dâhil düzenlemelere, ardından da özel hukuk alanına dâhil düzenlemelere yer vereceğiz.

1.4.3.1. Kamu Hukuku Alanında Korunması

Günümüzde kişilik hakkının önemi kitle iletişiminin artması, gelişen teknolojinin kişilik hakkına yönelik artan müdahalesi ve çoğalan tüketim ihtiyaçları

[177] a.g.m., s. 47.

karşısında akdi bağlantıların çok kısa sürede yapılmasına ihtiyaç duyulması gibi nedenlerle özel hukukun yanı sıra kamu hukukunda da büyük ölçüde artmıştır[178].

Kişiliğin korunmasına dair kamu hukuku alanındaki en önemli düzenlemeler Anayasa Hukuku ve Ceza Hukuku alanında karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla çalışmamızda öncelikle bu iki alanda yer alan düzenlemeleri inceleyecek, daha sonra ise diğer kanunlardaki düzenlemeleri kısaca ifade etmeye çalışacağız.

1.4.3.1.1.Anayasa

1982 Anayasası kişi olma hakkını temel bir hak olarak güvence altına almıştır[179]. Nitekim bu husus Anayasa'nın 12 nci maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulamaz, devredilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir*." şeklinde açıkça ifade edilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise "*Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.*" hükmü yer almakla, kişinin sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerin sadece devlete karşı değil, diğer kişilerden gelebilecek saldırılara karşı da korunduğu vurgulanmıştır[180]. Aslına bakıldığında Anayasa'da bulunan hükümlerin Türk hukukunda yatay etkisi bulunduğu 11 inci maddenin birinci fıkrasında yer alan "*Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.*" hükmünden de açıkça anlaşılmaktadır. Dolayısıyla 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin yalnız kişi - devlet ilişkilerinde değil, kişiler arasındaki ilişkilerde de uygulanabileceğini öngörerek, uygulama alanını genişletmiştir. Bu durumda hâkim, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerinden doğan anlaşmazlıklarda Anayasa hükümlerinin getirdiği düzenlemelerin lafzı ve ruhuyla bağlıdır[181].

---

[178] B. Öztan, 2001, s. 112.
[179] A. Arpacı, 2000, s. 104; S. Aydın, 1998, s. 45; S. Özel, 2004, s. 26; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 145; D. B. Belli, 2008, s. 46; P. Akdemir, 2014, s. 55.
[180] Helvacı, 2001, s. 27.
[181] B. Öztan, 2001, s. 115; S. Helvacı, 2001, s. 29; S. Özel, 2004, s. 27; D. B. Belli, 2008, s. 46; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 145.

Anayasa'da düzenlenen ve çalışma konumuz bakımından önem taşıyan bir diğer temel hak ve hürriyet ise, Anayasa'nın 17 nci maddesinde düzenlenen yaşam hakkıdır. Anayasa'nın 17 nci maddesinde herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmiş, aynı maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasında da hiç kimseye işkence ve eziyet edilemeyeceği, insan haysiyeti ile bağdaşmayacak ceza verilemeyeceği ifade edilmiştir. Anayasa'nın 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir."* hükmüne yer verilirken, 20 nci maddenin birinci fıkrasında da "*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.*" hükmü ile kişilerin özel yaşamlarının gizliliği hükme bağlanmıştır.

Anayasa'nın "Haberleşme hürriyeti" başlıklı 22 nci maddesi ile haberleşme hakkının yanı sıra, haberleşmenin gizliliği de koruma altına alınmıştır. Ancak, hükmün lafzından da açıkça anlaşılacağı üzere, hükümde kitle haberleşme hürriyetine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır[182]. Adı geçen hükmün ilgili bölümleri şu şekilde düzenlenmiştir;

> "(1) Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.
> (2) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz…"

Anayasa'nın 25 inci maddesinde ise "*(1) Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. (2) Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.*" ifadesi ile düşünce özgürlüğünün düşünceleri açıklamak hakkını da içeren bir hürriyet olduğu vurgulandıktan ve özgürlüğün statik yönünü soyut bir biçimde güvence altına aldıktan sonra, 26 ncı madde ile de düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti başlığı altında, söz konusu hürriyetin dinamik yönü

[182] S. Aydın, 1998, s. 51.

düzenlenmiştir[183]. Bu anlamda 26 ncı maddenin birinci fıkrasında "*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar.*" şeklinde düşünce açıklama özgürlüğünün kitle haberleşme araçları ile ilgili haberleşme özgürlüğünü de kapsadığını belirten bir ifade kullanılmış, devamında ise "*Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir*." hükmü ile basın haricindeki kitle iletişim araçlarında ön denetime gidilebileceği belirtilmiştir[184].

Basın özgürlüğü ise, Anayasa'nın 28 inci maddesinde "*(1) Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz. (2) Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.*" şeklinde hükme bağlanmıştır. Konumuz açısından önem taşıyan bir diğer temel hak ve hürriyet olan "Düzeltme ve cevap hakkı" 32 nci maddede; "*Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.*" hükmü ile ifade edilmiştir.

1.4.3.1.2. Türk Ceza Kanunu

Ceza hukuku, hukuk düzeninin bazı temel değerlerine olan saygıyı ceza tehdidi ile sağlamak hedefinde olan kuralların bütününden oluşur[185]. Çalışma konumuz açısından bakıldığında da ceza hukukunun kişiliğin bazı değerlerine yapılacak saldırılara karşı ceza tehdidi yaratarak kişilik hakkını koruduğu görülmektedir.

[183] S. Aydın, 1998, s. 54-55.
[184] a.g.e., s. 55; Bülent Tanör, Necmi Yüzbaşıoğlu, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku,* Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s. 157.
[185] S. Helvacı, 2001, s. 29; P. Akdemir, 2014, s. 56.

Bu anlamda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81 vd. ile 94 vd. maddelerinde kişinin vücut bütünlüğüne, 106 ncı ve 124 üncü maddeleri arasında kişinin hürriyetlerine, 125 vd. hükümlerinde kişinin şeref ve haysiyetine yönelik saldırılar "suç" olarak sayılmıştır. Dolayısıyla, Türk Ceza Kanunu ile ceza yaptırımı altına alınan bu tür saldırılarda bulunanlar hakkında ceza kovuşturması başlatılacaktır[186].

Şu hususu önemle belirtmek gerekir ki, kişilik hakkının ceza hukuku hükümleriyle korunması her zaman yeterli olmamaktadır. Kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin cezai mahkûmiyet alması dahi, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin özel hukukun kişiliği koruyan hükümlerine başvurmasını engellemez. Çünkü söz konusu saldırı dolayısıyla uğranılan zararların giderilmesi imkânı kural olarak ceza hukuku korumasına dâhil değildir. Bu imkânları özel hukuk karakterli kanunlar ve özellikle Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu sağlar[187].

1.4.3.1.3. Diğer Kanunlar

Kamu hukuku alanında kişilik hakkını koruyucu hükümler içeren mevzuat Anayasa ve Türk Ceza Kanunu ile sınırlı değildir. Bu anlamda, başta çalışma konumuz ile yakından ilgili olan 5187 sayılı Basın Kanunu ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun olmak üzere çeşitli kanunlarda kişilik hakkını koruyan düzenlemeler bulunmaktadır.

5187 sayılı Basın Kanunu'nun 13 üncü maddesinde kişilik hakkına saldırı halinde hukuken sorumlu olan kişiler belirlenmiş, 14 üncü maddesinde ise kişilerin şeref ve haysiyetini ihlal edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde bundan zarar görenlerin düzeltme ve cevap hakkını kullanabileceği

[186] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 353; D. B. Belli, 2008, s. 47; S. Özel, 2004, s. 26.
[187] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 353; D. B. Belli, 2008, s. 47; P. Akdemir, 2014, s. 56.

düzenlenmiştir. Diğer yandan kanunun 11 inci maddesi ile kişilik hakkı cezai hükümlerle korunmuştur. Ayrıca, Kanun'un 21 inci maddesi ile kişilik hakkını ağır bir şekilde ihlal etmeleri veya genel ahlak ve adaba aykırı olmaları sebebiyle bazı açıklamaların yapılmasının tamamen yasaklanması, bazılarında ise mağdurun kimliğinin açıklanmasının yasaklanması suretiyle etkili bir koruma sağlanmıştır.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda da kişilik hakkını koruyan hükümler mevcuttur. Bu kapsamda Kanun'un "Erişimin engellenmesi kararı ve yerine getirilmesi" başlıklı 8 inci maddesinde internet ortamında yapılan ve içeriği Türk Ceza Kanunu anlamında intihara yönlendirme (m. 84), Çocukların cinsel istismarı (m. 103, birinci fıkra), Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (m. 190), Sağlık için tehlikeli madde temini (m. 194), Müstehcenlik (m. 226), Fuhuş (m. 227), Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (m. 228) suçlarını oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınların erişimlerinin engellenmesine karar verileceği hükme bağlanmıştır. Yine Kanun'un 8/A maddesinde de yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden bir veya bir kaçına bağlı olarak hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Başbakanlık veya millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması ile ilgili bakanlıkların talebi üzerine BTK Başkanı tarafından internet ortamında yer alan yayınla ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebileceği hüküm altın alınmıştır. Kanun'un 9 uncu maddesinde ise internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlara içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesini talep etme hakkı tanınmış ve böylece kişilik hakkının internet ortamında da etkin şekilde korunması sağlanmıştır. Bu kapsamda ayrıca, internet ortamında kişilerin özel hayatlarının gizliliğinin çok sık ihlal edilmesini göz önünde bulunduran kanun koyucu, 9/A maddesi ile özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişilere, Bilgi Teknolojileri ve İletişim

Kurumu'na doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını talep edebilme imkanı tanınmıştır.

Yine, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile de kişilik hakkını koruyucu hükümler getirilmiştir. Kanunun 5 inci maddesinde şeref ve haysiyetin korunmasına ilişkin olarak, vergi mükelleflerine ait bilgilerin ele geçirilerek kişinin şeref ve haysiyetine saldırılamayacağı belirtilmiştir. Aynı kanunun 362 nci maddesine göre de vergi sırlarının ifşa edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır[188].

Bunlardan başka, 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'un 3 üncü ve 5 inci maddeleriyle, 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılanması ve Nakli Hakkında Kanun'un 8 inci ve 14 üncü maddelerinde de kişiliği korumaya yönelik hükümler düzenlenmiştir.

1.4.3.2. Özel Hukuk Alanında Korunması

Kişiliğin haksız saldırılara karşı kamu hukuku karakterli kanunlar ile korunması her zaman yeterli olmamaktadır. Zira kişilik hakkına yönelik haksız saldırılardan dolayı saldırganın cezalandırılması, saldırıya uğrayan kişi bakımından manevi bir tatmin oluştursa da, kişinin bu saldırı sebebiyle uğradığı zararların giderilmesini sağlamaz. Kişiliğin korunması ile hukuk düzeninin beklediği sonuçlara ulaşılabilmesi için, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiye bu saldırı dolayısıyla uğradığı zararın giderilmesi imkânının tanınmış olması gerekmektedir[189]. İşte bu imkân özel hukuk karakterli kanunlarla sağlanmaktadır. Bu bakımdan, kişilik hakkının özel hukuk karakterli kanunlarla da koruma altına alınmış olması oldukça önem taşımaktadır.

[188] N. Franko, 1973, s. 18; D. B. Belli, 2008, s. 47- 48; S. Aydın, 1998, s. 64.
[189] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 353; D. B. Belli, 2008, s. 48.

Diğer yandan, kişilik hakkını açıklamaya çalışırken de ifade ettiğimiz üzere, kişilik hakkının hangi değerlerden oluştuğu kanunda sınırlayıcı bir şekilde sayılmamış, genel bir çerçeve çizilmiştir. Bu durumun sonucu olarak hâkim, somut olaydaki davranış ceza hukuku anlamında suç teşkil etmese bile, söz konusu davranışın kişilik hakkına saldırı niteliğinde olup olmadığını değerlendirebilecektir[190]. Bu bakımdan, özel hukukta daha geniş bir yelpazede kişilik hakkını oluşturan değerlerin korunduğunu söylemek yerinde olacaktır.

1.4.3.2.1. Türk Medeni Kanunu

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 23, 24 ve 25 inci maddelerinde kişilik hakkını koruyan temel düzenlemeler yer almaktadır.

Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrası; "*(1) Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. (2) Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz.*" şeklinde hükme bağlanmış ve böylece birinci fıkra ile kişilik hakkı görünümlerinden olan hak ehliyeti ile fiil ehliyeti, ikinci fıkra ile ise en önemli kişilik değerlerinden biri olan kişinin hürriyeti korunmuştur. Doktrinde bu hüküm ile kişiliğin bizzat kendisine karşı (içe karşı) mı korunduğu, yoksa dışarıdan gelen saldırılara karşı mı korunduğu hususu tartışmalıdır. Bu noktada klasik olarak ifade edilen görüş[191], Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesinin kişiyi bizzat kendine karşı koruduğunu savunmaktadır[192]. Buna karşın günümüzde çoğunluk tarafından kabul edilen diğer bir görüşe göre[193] Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi, tıpkı adı geçen Kanun'un 24 üncü maddesinde düzenlenen hüküm gibi kişiyi dışarıdan

[190] S. Özel, 2004, s. 26-27; A. Arpacı, 2000, s. 105-106; S. Aydın, 1998, s. 13; Volkan Sırabaşı, *İnternet ve Radyo – Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 67.
[191] A. Arpacı, 2000, s. 143.
[192] B. Köprülü, 1971, s. 212; Z. İmre, 1980, s. 443; A. Ataay, 1978, s. 149; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 357.
[193] E. Özsunay, 1979, s. 151; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 87; S. Helvacı, 2013, s. 143; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 145; D. B. Belli, 2008, s. 49; S. Aydın, 1998, s. 66 vd.; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 185.

gelen saldırılara karşı korumaktadır. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre, Türk Medeni Kanunu'nun, her ikisi de kişiyi dışarıdan gelen saldırılara karşı koruyan 23 ve 24 üncü maddelerde düzenlenen hükümler arasındaki fark, 23 üncü maddenin kişinin rızasıyla hukuki işlem sonucu kişilik hakkının ihlal edilmesine karşın, 24 üncü maddenin ise kişinin hukuki işlem niteliğinde olmayan eylem ve davranışlarla yapılan saldırılara karşı kişilik hakkını koruyucu düzenlemeler içeriyor olmasıdır[194]. Nitekim Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesi şu şekilde düzenlenmiştir;

> "*(1) Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.*
> *(2) Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*"

Her iki hüküm incelendiğinde, 23 üncü madde ile kişinin bizzat kendisi tarafından yapılmış olan hukuki işlemlerden kaynaklanan ihlallere karşı korunduğu, 24 üncü maddenin ise kişinin esas itibariyle haksız bir fiille saldırıya uğraması veya borca aykırı davranışlarla kişilik hakkının ihlal edilmesine yönelik koruyucu hükümler içerdiği anlaşılmaktadır[195].

Yine, Türk Medeni Kanunu'nun kişiliği koruyan temel hükümlerinden biri olan 25 inci madde ise kişilik hakkını koruyucu davalara ilişkin düzenlemeler içermektedir. Hüküm şu şekilde düzenlenmiştir;

> "(1) Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir.
> (2) Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir.
> (3) Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır.
> (4) Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.
> (5) Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir."

---

[194] A. Arpacı, 2000, s. 149; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 145; D. B. Belli, 2008, s. 49.
[195] S. Aydın, 1998, s. 66-67; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 145 vd.; V. Sırabaşı, 2007, s. 168-169; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 183.

Türk Medeni Kanunu'nun kişiliğin korunmasına ilişkin düzenlediği bu dava türlerini çalışmamızın üçüncü bölümünde detaylı olarak inceleyeceğimiz için, bu konuya ilişkin şimdilik daha fazla ayrıntıya girmeyeceğiz.

1.4.3.2.2. Türk Borçlar Kanunu

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 57 ve 58 inci maddeleri kişilik hakkını koruyan genel hükümler ihdas etmiştir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 57 nci maddesinde haksız rekabet düzenlenmektedir. Haksız rekabet, kişiliği oluşturan değerlere dâhil olan iktisadi bütünlüğe ilişkin kişisel değerler ile yakından ilgilidir. Adı geçen hüküm bu noktada konumuz bakımından oldukça önem arz etmektedir. Zira görsel ve işitsel medya yoluyla kişinin iktisadi bütünlüğüne ilişkin değerlerine saldırıda bulunulması uygulamada karşılaşılan bir durumdur. İşte, Türk Borçlar Kanunu'nun 57 nci maddesi ile kişi görsel ve işitsel medya yoluyla ekonomik kişisel değerlerine yönelik saldırılara karşı korunmuştur[196]. Adı geçen hüküm şu şekilde düzenlenmiştir;

> "(1) Gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı hâlinde zararının giderilmesini isteyebilir.
> (2) Ticari işlere ait haksız rekabet hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır."

Türk Borçlar Kanunu'nun 58 inci maddesinde manevi tazminata ilişkin genel bir düzenleme yer almaktadır. Kanunda özel bir düzenleme bulunmayan durumlarda bu hüküm uygulanacaktır[197]. Manevi tazminat davasının görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesi sonunda açılabilecek önemli bir dava olduğu da göz önüne alındığında, hükmün kişilik haklarının ihlali noktasında önemli bir yere

[196] S. Aydın, 1998, s. 68- 69.
[197] a.g.e., s. 69.

sahip olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Adı geçen hüküm şu şekilde kaleme alınmıştır;

> "(1) Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.
> (2) Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir."

1.4.3.2.3. Diğer Kanunlar

Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu dışında, kişilik hakkının özel hukuk alanında korunması ile ilgili çeşitli kanunlarda özel hükümler bulunmaktadır[198].

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 13 ve 19 uncu maddeleri arasında fikri haklara ilişkin eser sahibinin hakları ve bu hakların kullanılmasına ilişkin hükümler; 66 ve 79 uncu maddeleri arasında fikir ve sanat üzerindeki haklara tecavüz halinde açılabilecek davalar ve 85 ile 87 nci maddeleri arasında ise kişinin mektupları, hatıraları ve resimleri üzerindeki haklarının korunmasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Diğer yandan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 54 ve devamı maddelerinde ise haksız rekabet yoluyla kişilik hakkına saldırının önlenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır.

1.4.3.3. Görsel ve İşitsel Medya İle İlgili Kanunlar

Çalışmamız bakımından ayrıca önem arz ettiği için, doğrudan görsel ve işitsel medya ile ilgili düzenlemeleri içeren kanunları ayrı bir başlık altında incelemenin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Bu doğrultuda, öncelikle 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un**,** daha sonra da

[198] B. Öztan, 2001, s. 114; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 15; A. Arpacı, 2000, s. 143; D. B. Belli, 2008, s. 49; V. Sırabaşı, 2007, s. 75.

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun çalışma konumuz için önem taşıyan hükümlerini incelemeye çalışacağız.

1.4.3.3.1. 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 03.03.2011 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun "Yayın hizmeti ilkeleri" başlıklı 8 inci maddesinde, konumuz bakımından da oldukça önem taşıyan, yayın hizmeti yürütülürken esas alınması gereken, kişilik hakkını da yakından ilgilendiren ilkeler belirlenmiştir. Adı geçen maddenin birinci fıkrası şu şekildedir;

> "(1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;
> a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.
> b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.
> c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.
> ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.
> d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. (Mülga ikinci cümle: 2/1/2017-KHK-680/18 md.)(…)
> e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.
> f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.
> g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.
> ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.
> h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.
> ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.
j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.
k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.
l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.
m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.
n) Müstehcen olamaz.
o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.
ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.
p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.
r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.
s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez. ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.
t) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/18 md.) Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.
(2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılmadan yayınlanamaz.
(3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.

Görüldüğü üzere, yayın ilkelerinin tümüne bakıldığında, kanun koyucunun yayın ilkelerini düzenlerken kişilik hakkının korunması hususuna önem verdiği ve bu amaçla etkili tedbirler aldığı açıkça anlaşılmaktadır[199].

6112 sayılı Kanunda yayın ilkelerinin düzenlendiği 8 inci maddeden başka, 18 inci maddede yine çalışmamız bakımından oldukça önem arz eden "Düzeltme ve cevap hakkı" düzenlenmiştir. Maddede, gerçek ve tüzel kişilerin, kendileri hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici veya gerçeğe aykırı yayın yapılması hâlinde, bu hakkı kullanabilecekleri ifade edilmekte ve bu hakkı kullanmanın usulü gösterilmektedir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde bu konuyu ayrıntılarıyla inceleyeceğimizden, konuya ilişkin şimdilik bu kadar açıklama yapmakla yetineceğiz.

[199] Coşkun Ongun, *Yayın Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali Basın, Radyo-Televizyon ve İnternet Hukuku*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 75.

1.4.3.3.2. 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu

2954 sayılı Kanun'un "Yayın esasları" başlıklı 5 inci maddesi, TRT yayınlarında uyulması gereken yayın esaslarını düzenlemektedir. Hükümde yer alan yayın esasları incelendiğinde, bunların pek çoğunun aynı manda kişilik hakkını koruyan düzenlemeler içerdiği de görülmektedir. Kanun'un 5 inci maddesinde yayın esasları şu şekilde hükme bağlanmıştır;

> "a) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişi, kamu yararını korumak ve kollamak,
> b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,
> c) Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak,
> d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,
> e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,
> f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,
> g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,
> h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,
> i) Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,
> j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,
> k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,
> l) Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,
> m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak."

Her ne kadar 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 45 inci maddesinde; " *8 inci maddede belirtilen yayın ilkeleri ile bu Kanunun yayın hizmetlerinde ticarî iletişimi düzenleyen hükümleri, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu yayınları hakkında da uygulanır*." denilmek suretiyle Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nu 5 inci maddesi önemini kaybetmiş olsa da, düzenlediği ilkeler göz önüne alındığında, adı geçen maddenin çalışmamızda yer almasının yararlı olacağını düşünmekteyiz.

2954 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinde ise, "Cevap ve Düzeltme Hakkı" düzenlenmiştir. Hükümde, Yayınlarda bir kişinin haysiyet ve şerefine dokunulması veya kendisi ile ilgili olarak gerçeğe aykırı hususlar bulunması halinde bu hakkın kullanılabileceği hükme bağlanmıştır. Aslına bakıldığında 6112 sayılı Kanun'un 18 inci maddesi ile genel olarak radyo ve televizyon yayınlarında cevap ve düzeltme hakkının düzenlendiği, 2954 sayılı Kanundaki düzenlemenin ise TRT yayınlarında uygulanacak cevap ve düzeltme hakkını hükme bağladığı anlaşılmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, çalışma konumuzun temelini oluşturan kişilik hakkı kavramını ayrıntılı şekilde ele almaya gayret gösterdik. Bu anlamda öncelikle, genel olarak kişilik hakkının niteliklerini ve kişilik hakkını oluşturan değerleri, sonrasında ise bu hakkın korunması gerekliliğini, ulusal ve uluslararası hukukta bu hakkı koruyan düzenlemeleri bir bütün halinde incelemeye çalıştık.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkını oluşturan değerlerin ne şekilde ihlal edilebileceğini RTÜK ve yargı kararlarından örnekler sunarak, açıklamaya gayret edeceğiz. Çalışmamızın bu bölümünde ayrıca, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilip edilmediği hususunu değerlendirebilmek için oldukça önem taşıyan 'hukuka aykırılık' kavramını en geniş şekilde açıklamaya çalışacağız.

İKİNCİ BÖLÜM

GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ VE İHLAL EDİLEN KİŞİSEL DEĞERLER

2.1. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE BU İHLALİN ÇEŞİTLERİ

Kişilik hakkının ihlali genel olarak, kişinin rızasıyla veya rızası dışında meydana gelebilir. Bu genel kural, görsel ve işitsel medya yoluyla gerçekleşen saldırılar için de geçerlidir. Ancak görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının rızaya dayalı olarak ihlal edilmesi çok sık karşılaşılan bir durum olmayıp, istisnai olarak gerçekleşmektedir[200]. Zira aslolan görsel ve işitsel medya yolu ile kişilik hakkının rıza dışı şekilde ihlal edilmesi olup, çalışmamız bakımından da temel oluşturan bu ihlal türü uygulamada sık sık uyuşmazlık konusu olmakta, dolayısıyla doktrin ve mahkeme kararlarında yoğun olarak bu ihlal şekli üzerinde durulmaktadır.

Biz de çalışmamızın bu bölümünde öncelikle, kısaca görsel ve işitsel medya yoluyla sözleşme ilişkisine dayalı şekilde gerçekleşen kişilik hakkı ihlalini, ardından ise sözleşme dışı olarak yani haksız fiil teşkil eden davranış ile kişilik hakkının ihlali konusunu açıklamaya çalışacağız.

2.1.1. Bir Sözleşme İlişkisine Dayalı Olarak İhlal

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının sözleşme ilişkisine dayalı olarak ihlal edilmesi iki şekilde ortaya çıkabilir. Bunlardan ilki, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisine uygun davranışla diğeri ise sözleşme ilişkisine aykırı davranış

[200] V. Sırabaşı, 2007, s. 80-81; İ. Serdar, 1999, s. 65.

yoluyla gerçekleşmektedir. Aşağıda bu hususları ayrı başlıklar halinde incelemeye çalışacağız.

2.1.1.1. Sözleşmeye Uygun Davranış İle İhlal

Türk Borçlar Hukuku sistemine hâkim olan temel ilke "irade özerkliği" ilkesidir. Bu ilkeye işlerlik sağlayan en önemli araç ise sözleşmelerdir. Dolayısıyla irade özerkliği ilkesinin doğal bir sonucu olarak, "sözleşme özgürlüğü ilkesi" de Türk Borçlar Hukuku sitemine hâkim olan diğer bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır[201]. Sözleşme özgürlüğü ilkesi Türk Borçlar Kanunu'nun 26 ncı maddesinin yanı sıra, Anayasa'nın 48 inci maddesi ile de güvence altına alınmıştır.

Sözleşme özgürlüğü; tarafların bir sözleşmeyi yapıp yapmamak konusunda serbest olmalarının yanı sıra, sözleşmenin içeriğinin serbestçe belirlenebilmesi, kişinin sözleşme yapacağı kişiyi seçebilmesi ile sözleşmenin ortadan kaldırılabilmesi veya içeriğinin değiştirilebilmesi hususlarında taraflara karar verebilme serbestini de kapsamaktadır[202]. Ancak sözleşme özgürlüğü de diğer özgürlükler gibi sınırsız değildir. Zira Anayasa'nın 13 üncü maddesi, Türk Borçlar Kanunu'nun 27 nci maddesinin birinci fıkrası ve Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddeleri ile sözleşme özgürlüğünün sınırları çizilmiştir.

Hukuk düzeni bir kimsenin kişiliğini oluşturan unsurlar üzerinde; kişinin yaşaması, ilerlemesi ve gelişmesi imkânlarını ortadan kaldıracak şekilde hukuki işlemler yapmasına izin vermez. Kişinin kendi iradesiyle de olsa maddi, manevi ve iktisadi bütünlüğünü tehlikeye sokacak şekilde kişiliğini oluşturan unsurları sınırlamasına engel olmak ister. Bu nedenle kanun koyucu, kişiliği oluşturan unsurların aşırı derecede sınırlanması sonucunu doğuran hukuki işlemlerin geçerli

[201] Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları*, Ankara, 2015, s. 16.
[202] Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 362; A. M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 73.

sayılmayacağı yönünde esaslar belirlemiştir[203]. Bu doğrultuda, çalışmamız bakımından özellikle önem taşıyan Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi, "*(1) Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. (2) Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz.*" şeklinde düzenlenmiştir. Şu hususu önemle belirtmek gerekir ki, hükümde her ne kadar kişinin yalnızca hak ve fiil ehliyeti ile özgürlükleri yer alıyorsa da, bu durum kişinin diğer kişisel değerlerinin korunmadığı anlamına gelmemektedir[204]. Nitekim Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi, Türk Borçlar Kanunu'nun 27 nci maddesi ile birlikte değerlendirilmelidir. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun "Kesin hükümsüzlük" başlıklı 27 nci maddesi Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesini tamamlayıcı nitelik taşımaktadır[205]. Türk Borçlar Kanunu'nun adı geçen hükmü şu şekildedir;

> "(1) Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.
> (2) Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur."

Kişinin rızasına dayanan kişilik hakkına yönelik her tecavüz Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi kapsamına girmemektedir. Kişilik hakkını ihlal eden bir sözleşmenin bu madde kapsamındaki bir ihlal sayılabilmesi için, kişilik hakkının konusunu oluşturan kişisel değeri tümüyle ortadan kaldırmaya ya da bu yönde bir tehlikeye düşürmeye yönelmesi veya kişisel değerin kullanılmasını olanaksızlaştıracak ya da aşırı derecede güçsüzleştirecek nitelikte olması gerekmektedir[206]. Buna göre, bir kişinin görsel ve işitsel medya yolu ile şeref ve haysiyetine karşı yapılacak saldırılarda hiçbir şekilde hukuki yollara başvurmayacağına ilişkin bir sözleşme veya kişinin bir televizyon programında gizli

---

[203] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 356; İ. Serdar, 1999, s. 67; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 435; B. Öztan, 2001, s. 143-144; V. Sırabaşı, 2007, s. 81-82.
[204] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 145; F. Eren, 2015, s. 320-321; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 431- 432; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 94-95; İ. Serdar, 1999, s. 67.
[205] Dural ve Öğüz, TMK m. 23'deki hak ve fiil ehliyeti ile özgürlüklere ilişkin düzenleme olmasaydı bile ehliyetler ve özgürlüklerin TBK m. 27'ye göre zaten korunacağını ifade etmektedir. (M. Dural, T. Öğüz, 2014, s.146)
[206] İ. Serdar, 1999, s. 68; V. Sırabaşı, 2007, s. 82; B. Öztan, 2001, s. 143- 144.

ve özel hayatının tümünün yayınlanabileceği, buna karşı kendisinin hiçbir şekilde maddi veya manevi tazminat istemeyeceğine dair yaptığı sözleşme ya da kişinin görüntüsünün her türlü çirkin fotomontaj ile kullanılmasına ilişkin yaptığı sözleşme Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesine aykırıdır. Ayrıca bu tür sözleşmelere uygun olarak yapılan saldırılarda, kişinin rızası hukuka uygunluk sebebi oluşturmamaktadır[207].

2.1.1.2. Sözleşmeye Aykırı Davranış İle İhlal

Sözleşme ilişkisine aykırı davranış ile kişilik hakkının ihlali, kişilik hakkının konu olduğu bir sözleşmeden kaynaklanır. Ancak burada kişilik hakkının ihlal edilmesinin sebebi, yukarıda açıklamaya çalıştığımız gibi Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesine aykırı bir sözleşmeden değil; ya sözleşmeden doğan borcun gereği gibi ifa edilmemesi ya da sözleşme ilişkisi içinde karşı tarafa verilen kişisel değerlere saldırıda bulunma hakkının ihlal edilmesinden kaynaklanmaktadır[208].

Bu doğrultuda örneğin, kişinin yeni çıkacak bir ürününü tanıtıcı olarak hazırladığı ve yayınlanması konusunda bir radyo veya televizyon kanalıyla anlaştığı programın yayınlanmaması halinde sözleşmenin ifa edilmemesi sonucu kişinin iktisadi varlığına yönelik bir saldırı oluşacaktır[209]. Bundan başka, kişin kendisi ile röportaja izin verdiği ve bu röportajda özel yaşamının bazı olaylarını açıkladığı bir durumda, radyo veya televizyon kanalının bu röportajın yayınında kişinin anlatımları dışında özel yaşamına daha ayrıntılı bir şekilde verilmesi de sözleşme ilişkisi içinde verilmiş olan yetkinin aşılması olarak kişilik hakkının ihlali sonucunu doğuracaktır[210]. Yine kişinin radyo veya televizyon programında yapmış olduğu açıklamaların sadece

[207] A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 94; İ. Serdar, 1999, s. 68; V. Sırabaşı, 2007, s. 82; Kişinin rızasının hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edildiği durumlar için bkz. s. 107 vd.
[208] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 35; V. Sırabaşı, 2007, s. 82; İ. Serdar, 1999, s. 69; Ömer Faruk Tüfek, *Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 55.
[209] İ. Serdar, 1999, s. 69; V. Sırabaşı, 2007, s. 82.
[210] İ. Serdar, 1999, s. 69.

bir bölümünün yayınlanması da sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi şeklinde kişilik hakkının ihlal edilmesine sebep olacaktır[211].

Yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız üzere, gerek sözleşme ilişkisine uygun davranış ile gerekse sözleşme ilişkisine aykırı davranış ile kişilik hakkının ihlali, uygulamada istisnai olarak gerçekleşmekte ve çalışmamızın kapsamı dışında kalmaktadır. Dolayısıyla çalışmamızda, uygulamada da sık karşılaşılan görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının sözleşme dışı davranış yoluyla ihlal edilmesi üzerinde durmaya çalışacağız.

2.1.2. Sözleşme Dışı Davranış İle İhlal

Teknolojinin gelişimine paralel olarak görsel ve işitsel medya alanında yaşanan gelişmeler sonucu medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ticari amaçlarla giderek büyüyen bir yarışa girmiştir. Bu yarış ortamıyla birlikte görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yönelik saldırılar önemli ölçüde artmış ve bu durum üzerinde durulması gereken bir konu olarak görülmeye başlanmıştır[212].

Diğer yandan, sürekli olarak gelişen teknoloji ile birlikte kişilerin özel yaşam alanlarına girmek kolaylaşmış ve teknoloji alanında yaşanan bu gelişmeler kişilik hakkına yeni saldırı teknikleri oluşmasına imkân sağlamıştır[213]. Bu durum, neredeyse fark edilmeyecek büyüklükte ve şekillerdeki gizli kameralar veya ses kayıt cihazları veya tele objektifler kullanılan yeni teknikler ile birlikte, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlalinin yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlali esas itibariyle, sözleşme dışı davranış ile yani bir haksız fiille meydana gelmektedir[214]. Bu tür saldırılar Türk

[211] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 35; V. Sırabaşı, 2007, s. 83.
[212] İ. Serdar, 1999, s. 70; V. Sırabaşı, 2007, s. 83.
[213] S. Aydın, 1998, s. 82.
[214] V. Sırabaşı, 2007, s. 83; İ. Serdar, 1999, s. 70.

Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinde, "*Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*" hükmü ile düzenlenmiştir. Hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere, kural olarak kişilik hakkına karşı yapılan her saldırı Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hukuka uygunluk sebeplerinden biri bulunmadığı sürece hukuka aykırıdır[215]. Dolayısıyla çalışmamızın kapsamı bakımından, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlalinden bahsedebilmek için görsel ve işitsel medya yayınının hukuka aykırı bir davranış içermesi ve bu davranışın hukuka uygunluk sebepleri kapsamında değerlendirilememesi gerekmektedir.

Günümüzde her ne kadar internet çok yoğun bir şekilde kullanılıyor olsa da, görsel ve işitsel medya çok rahat izlenip dinlenilmesinin de etkisiyle halen büyük bir kesim için tek eğlence aracı olma vasfını sürdürmektedir. Öyle ki, özellikle televizyon izlemeyen insan sayısı neredeyse yok denilecek kadar azdır. Tüm bunların yanında görsel ve işitsel medyanın kişileri ikna etme ve inandırma gücünün de oldukça fazla olduğu göz önüne alındığında, görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan bu tür saldırıların ayrı bir önem taşıdığı görülmektedir[216].

2.2. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE İHLAL EDİLEN KİŞİSEL DEĞERLER

Türk-İsviçre hukuk sisteminde, kişilik hakkını oluşturan değerlerin neler olduğunun tek tek sayılmadığını, kanun koyucunun kişilik hakkını çerçeve bir hüküm ile düzenlendiğini, doktrinde ise kişiliği oluşturan değerleri daha net ortaya

[215] H. İşgüzar, 1990, s. 864; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 149; P. Akdemir, 2014, s. 77-78.
[216] İ. Serdar, 1999, s. 71.

koyabilmek adına çeşitli yapay sınıflandırmalar[217] yapıldığını çalışmamızın birinci bölümünde açıklamaya çalışmıştık.

Çalışmamızın bu bölümünde ise, kişilik hakkının görsel ve işitsel medya yoluyla ihlaline en sık konu olan kişisel değerleri, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kararlarının yanı sıra Yargı kararlarıyla da örneklendirmeye çalışarak inceleyeceğiz.

2.2.1. Maddi Varlığa İlişkin Değerlere Saldırı

Maddi varlığa ilişkin kişisel değerlerin; insanın sağlıklı ve tam bir bedensel yapıya sahip olmasını ve bunu sürdürebilmesini öngören hayat, sağlık ve bedensel bütünlük unsurlarından oluştuğunu çalışmamızın önceki bölümlerinde belirtmiştik.

Görsel ve işitsel medya yoluyla maddi varlığa ilişkin kişisel değerlerin ihlali farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Ancak durumun niteliği gereği, görsel ve işitsel medya yoluyla kişinin maddi kişisel değerlerine ilişkin saldırı ancak dolaylı olarak ve özellikle kişinin sağlığına yönelik şekilde ortaya çıkmaktadır[218]. Bu doğrultuda örneğin, bir sağlık programında tavsiye edilen bir ilacın veya ilaç tarifinin kişinin hastalanmasına veya sağlığının bozulmasına neden olması halinde kişiliği oluşturan değerlerden sağlık unsuruna saldırı söz konusun olmaktadır[219]. Nitekim bu ihlal şekli pek çok RTÜK kararına konu olmuş, bu doğrultuda Üst Kurul etkin bir şekilde denetim yapmak suretiyle kişinin sağlığına yönelik bu tür ihlalleri büyük ölçüde önlemiştir. Konunun önemine binaen, Üst Kurul kararına konu olmuş bir olayı incelememizin yerinde olacağını düşünmekteyiz.

[217] Bu sınıflandırmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. Öztan, 2001, s. 118; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 348.
[218] V. Sırabaşı, 2007, s. 85; S. Aydın, 1998, s. 108; İ. Serdar, 1999, s. 74; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 91.
[219] İ. Serdar, 1999, s. 74.

İnceleyeceğimiz örnek, H.. logolu yayın kuruluşunun reklam kuşağında yer alan yayınlarla ilgilidir. Olaya ilişkin uzman raporunda verilen genel bilgi şu şekildedir;

> "Üst Kurulumuzdan aldığı genel yayın türünde lisans ile uydu üzerinden yayın yapmakta olan ve ağırlıklı olarak Dr. Ö… C…adlı kişi tarafından üretildiği ifade edilen bitkisel ürünlerin tanıtımı ve satışına yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren H.. logolu yayın kuruluşu tarafından 05.07.2014 tarihinde, 19.40.19 ile 19.46.49 saatleri arasında yayınlanan reklam kuşağında, Dr. Ö.. C.. tarafından üretilen 'Panax 500 cc' adlı ve 'damar yenileyici, ağır metalleri vücuttan temizleyici' özelliği olduğu iddia edilen bitkisel ürünün tanıtımı yapılmıştır."

Söz konusu yayındaki ifadelerin 6112 sayılı Kanun' a aykırı unsurlar taşıdığı tespit edilerek ilgili uzman tarafından rapor düzenlenmiştir. Uzman raporunda şu ifadeler yer almaktadır;

> "Reklamdaki konuşmalar esnasında 'TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK BİTKİSEL ÜRÜN MARKETİ AYAĞINIZA GELİYOR', '4 PANAX 99 TL' ve bitkisel ürün pazarlama zincirinin iletişim telefonu olan '0212 47……' yazıları sürekli olarak ekranda tutulmaktadır.
>
> Bu yayında tedavide etkinliği ve emniyeti kanıtlanmamış olan bir ürünün reklam ve tanıtımı yapılarak birçok organla ilgili bozuklukları düzelteceği genel ifadelerle belirtilirken; tanıtımı yapılan Panax 500 cc. adlı ürünün kullanılması ile spesifik bir sağlık sorunu olan Otizm'in tedavisinde, soruna yol açan beyinde ağır birikmesinin giderilmesinin panzehiri olarak ve 21 günlük tedavi ile etkili olacağı kesin ifadelerle iddia edilmektedir.
>
> Sağlık Bakanlığı İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun 13.02.2013 tarih ve 18816847 sayılı yazısında, bazı TV ve radyo kanallarının reklam veya programlarında gıda takviyelerinin, muhtelif hastalıklara iyi geldiği şeklindeki sağlık beyanıyla tanıtımı ve satışının yapıldığı, bu programlarda kamuoyunun yakından tanıdığı doktor unvanlı Ö…C… gibi sağlık mensuplarının rol aldığı, yayınlarda hastaların bitkisel ürünleri kullanmaya teşvik edildiği, hastaların tıbbi tedaviden uzaklaştırıldığı ve yüksek maliyetli ürünleri kullanmak zorunda bırakıldığı belirtilmiştir.
>
> Sağlık Bakanlığı'nın ilgili yazısından hareketle, tedavide etkinliği ve emniyeti kanıtlanmamış olan bu ürünün reklamının ve tanıtımının yapılmasının izleyiciyi yanıltıcı, istismar edici ve izleyicilerin sağlığına ve çıkarlarına zarar verici nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır."

Uzman raporu Üst Kurul'un 20.08.2014 tarihli toplantısında görüşülmüş; yayın kuruluşuna idari para cezası yaptırımı uygulamış ve İspençiyari ve Tıbbi

Müstahzarlar Kanunu'nun ilgili maddesi uyarınca, dosyanın Sağlık Bakanlığı'na gönderilmesi karara bağlanmıştır.

> "…Söz konusu yayına ait deşifre kayıtlarının tetkiki sonucunda; yayın kuruluşunun endikasyon belirten yanıltıcı ifadelere yer verilerek yapılan ürün tanıtımının izleyiciyi yanıltıcı, istismar edici ve izleyicilerin çıkarlarına zarar verici nitelikte olduğu" kanaatine varıldığı ifade edilmiş ve adı geçen yayında ticari iletişim yayınında, bitkisel içerikli bir ürünün tanıtımı yapılırken sergilenen içerik nedeniyle; yayın kuruluşu hakkında; 6112 sayılı Kanun'un 9 uncu maddesinin altıncı fıkrasının (c) bendindeki; 'Yanıltıcı olmamak ve tüketicinin çıkarlarına zarar vermemek.' hükmünü tekraren ihlali nedeniyle, aynı Kanunun 32 nci maddesinin İkinci fıkrası hükmü uyarınca; ….. İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA ve ayrıca 1262 sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu'nun 2/1/2014-6514/32 md. ile değişik 19 uncu maddesinin birinci fıkrasındaki; '... Müstahzar olmamakla beraber hastalıkları teşhis ve tedavi ettiği beyanı ile herhangi bir ürünün satışını, pazarlamasını veya reklamını yapanlar bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca bunların tanıtım veya satışlarının internet veya başkaca herhangi bir elektronik ortam üzerinden yapılması hâlinde 18 inci maddenin üçüncü fıkrası uygulanır.' hükmüne göre ilgililer hakkında işlem yapılması talebiyle dosyanın Sağlık Bakanlığı'na gönderilmesine karar verilmiştir."[220]

Görsel ve işitsel medya yoluyla maddi varlığa ilişkin kişisel değerlere saldırının bir diğer önemli şekli de şiddet içerikli programlar nedeniyle özellikle çocukların ruh sağlığının bozulması sonucunu doğuran olayların yaşanmasıdır. Zira gerek ülkemizde gerekse de yurtdışında şiddet içerikli yayınların kişilerin ruh sağlığını bozması yaygın şekilde gözlemlenmekle birlikte, bu yayınlar nedeniyle ruh sağlığı bozulan kişilerin eylemleri sonucunda pek çok üzücü olay yaşanmıştır. Bu duruma çarpıcı bir örnek vermek gerekirse; 1995 yılının Mart ayında, Fransa'da iki sevgili 16 yaşındaki Tunuslu bir genci 40 bıçak darbesiyle öldürmüştür. 18 yaşındaki genç kızla 17 yaşındaki sevgilisi yakalandıktan sonra polisteki ilk ifadelerinde, cinayeti Oliver Stone'un "Katil Doğanlar" (Natural Born Killers) filminden etkilenerek işlediklerini itiraf etmişlerdir. Bu cinayet, adı geçen filmin Fransa'da ilham verdiği ikinci cinayet olması bakımından üzerinde ayrıca durulması gereken bir durum olarak anılmıştı. Nitekim 1994 yılının Ekim ayında işlenen ilk cinayette de iki Fransız genç, 3 polisle 1 taksi şoförünü aynı anda öldürmüşlerdi. Tunuslu gencin öldürülmesinden birkaç gün sonra bu kez bir başkası yine bu filmin etkisinde kalarak İskoçya'da bir okul basıp 16 çocuk ve 2 öğretmeni katledince İngiltere'de bu filmin

[220] Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 20.08.2014 T., Toplantı No: 2014/45, Karar No: 56 sayılı kararı.

televizyonlarda yayınlanması yasaklanmış, hatta video kaset dağıtımı da durdurulmuştur[221].

Ülkemizde de özellikle çocukların ve gençlerin ruhsal sağlıklarını bozacak şekilde yayınlar yapılmasını önlemek amacıyla etkin bir mekanizma işletilmektedir. Bu anlamda, Yayın Hizmeti Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 'Yayın hizmeti ilkeleri' başlıklı 8 inci maddesinin 'ğ' bendi ile oldukça önem taşıyan bir yayın hizmeti ilkesi benimsenmiştir. Adı geçen yayın ilkesi şu şekilde kaleme alınmıştır;

> "Yayın hizmetleri; çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez. Bunlara karşı her türlü ayrımcılık, fiziksel, duygusal, sözel ve cinsel şiddet teşvik edilemez. Çocukların yer aldığı sahnelerin içeriği, bu programlara katılan ya da bunlarda rol alan çocukların fiziksel, zihinsel veya duygusal gelişimine zarar verecek unsurlar içeremez. Çocuklara yönelik verilecek ödüller onların yaş aralığına uygun olmalıdır."

Görsel ve işitsel medya yayınlarının sağlık üzerinde olumsuz etki yarattığı bir diğer konu ise alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımını özendirici yayınlardır. Son zamanlarda bu konuda pek çok çalışma yapılmış[222] ve görsel medyada bu görüntülere yer verilmesi 4207 sayılı Tütün

---

[221] Şükrü Sim, "*Medya ve Şiddet"*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, S. 3, 1996, s. 128.

[222] Bu anlamda; 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi Ve Kontrolü Hakkında Kanun'un "Kontrolün sağlanması" başlıklı 4 üncü maddesinin 7 nci bendinde yer alan; "*Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika tütün ürünleri ve sağlığa zararlı diğer alışkanlıkların zararları konusunda uyarıcı, eğitici mahiyette yayınlar yapmak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17:00-22:00 saatleri arasında olmak üzere 08:00-22:00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar, aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Bu programlar, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu, bilimsel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından hazırlanır veya hazırlattırılır. Hazırlanan programlar, Sağlık Bakanlığının olumlu görüşü alındıktan sonra Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yayınlanması sağlanır*." hükmü ile getirilen kural ve bu hükme uyulmaması halinde idari para cezası öngören, beşinci maddenin 14 üncü bendi: ***"(Değişik: 10/9/2014-6552/111 m.)*** *4 üncü maddenin yedinci fıkrasındaki yükümlülüklere aykırı hareket edilmesi hâlinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde biri oranında idari para cezası verilir. İdari para cezası miktarı on bin Türk lirasından az olamaz. Bu cezaya karar vermeye Radyo ve Televizyon Üst Kurulu yetkilidir*." hükmü ile etkili şekilde denetim yapılabilmektedir.

Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'un "Diğer koruyucu önlemler" başlıklı 3 üncü maddesinin altıncı bendindeki "*Televizyonda yayınlanan programlarda, filmlerde, dizilerde, müzik kliplerinde, reklam ve tanıtım filmlerinde tütün ürünleri kullanılamaz, görüntülerine yer verilemez*." hükmü ile yasaklanmıştır[223]. Bundan başka, Yayın Hizmeti Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 'Yayın hizmeti ilkeleri' başlıklı 8 inci maddesinin 'h' bendi de; "*Yayın hizmetleri; alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz…*" hükmü ile kişilerin sağlık hakkını koruyan önemli bir ilkeyi düzenlemektedir.

2.2.2. Manevi Varlığa İlişkin Değerlere Saldırı

Kişilik hakkının önemli bir parçasını oluşturan manevi kişisel değerlerin görsel ve işitsel medya yoluyla ihlal edilmesi günlük hayatta sık karşılaşılan bir durumdur[224]. Bu sebeple, biz de çalışmamızın bu bölümünde, görsel ve işitsel medya aracılığı ile manevi varlığa ilişkin en sık ihlal edilen değerlerden; şeref ve haysiyet, isim (ad), resim (görüntü), sır çevresi ve hürriyetlere yönelik saldırıları ayrı başlıklar halinde ayrıntılı bir şekilde incelemeye çalışacağız.

2.2.2.1. Şeref ve Haysiyete Saldırı

Şeref ve haysiyet, dâhil olduğu toplumun gerekli saydığı ahlaki niteliklere sahip olduğu ya da böyle kabul edildiği için kişiye verilen değeri ifade eder[225]. Dolayısıyla kişilerin bir kimsenin şeref ve haysiyeti hakkında edindikleri kanaat, o kişinin geleceği açısından oldukça önem taşımaktadır. Zira bir kimse hakkında

[223] RTÜK, bu hüküm uyarınca pek çok kuruluşuna idari para cezası vermiştir. Bu kararlara;
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 19.02.2014 T., Toplantı No: 2014/13, Karar No: 66,
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 14.01.2015 T., Toplantı No: 2015/02, Karar No: 103,
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 09.04.2015 T., Toplantı No: 2015/17, Karar No: 6 örnek olarak gösterilebilir.
[224] V. Sırabaşı, 2007, s. 85.
[225] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 127; E. Özsunay, 1979, s. 166; N. İ. Çolak, 2010, s. 230-231.

toplumun o kimseden beklediği özelliklerden birine veya hiçbirine sahip olmadığı fikrini uyandıracak, kişinin toplumdaki itibarını azaltacak veya kişiden kaçılır duruma gelinmesine sebep olacak kırıcı, küçük düşürücü, aşağılayıcı, zedeleyici ve kişiyi hayli güç durumlara sokacak hukuka aykırı davranışlar ve benzer suçlamalar, o kimsenin şeref ve haysiyetine saldırı oluşturmaktadır[226].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilerin şeref ve haysiyetine yönelen saldırılar günümüzde özel bir önem taşımaktadır[227]. Zira uygulamada şeref ve haysiyete yönelik saldırıların önemli bir kısmı görsel ve işitsel medyada yapılan yayınlar ile gerçekleşmektedir. Konunun önemini dikkate alan kanun koyucu 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının 'ç' bendinde "*Yayın hizmetleri, insan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.*"; aynı madenin 'e' bendinde "*Yayın hizmetleri, Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.*" ve yine aynı maddenin 'i' bendinde ise "*Yayın hizmetleri, Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz*." hükümlerini düzenleyerek görsel ve işitsel medya yoluyla şeref ve haysiyete saldırıların önüne geçmeyi amaçlamıştır.

Şeref ve haysiyete görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan saldırılar ya bir olay açıklaması ya da değer yargısı açıklaması şeklinde gerçekleşmektedir[228]. Olay açıklamaları, geçmişte kalan veya mevcut olan durum ve olayların değerlendirme ve eleştiri yapılmaksızın anlatılmasıdır. Anlatılan olay gerçek veya gerçek dışı, bilinen

[226] İ. Serdar, 1999, s. 75.
[227] Z. İmre, 1980, s. 465; A. Arpacı, 2000, s. 135; S. Helvacı, 2013, s. 134; V. Sırabaşı, 2007, s. 85; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 386; N. İ. Çolak, 2010, s. 231; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 129- 130; Belli, s. 34.
[228] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 73; B. Öztan, 2001, s. 129; S. Helvacı, 2001, s. 69; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 131; İ. Serdar, 1999, s. 76; V. Sırabaşı, 2007, s. 86.

veya gizli bir olay olabilir[229]. Şeref ve haysiyete saldırı niteliğindeki gerçeğe aykırı olay açıklamaları veya gerçeğe aykırı isnatlar ve yayınlanan bu tür haberler daima hukuka aykırıdır[230].

Ancak şu hususu da önemle vurgulamak gerekir ki, açıklanan gerçek bir olay da olsa, şeref ve hasiyete saldırı niteliğindeki bir olay açıklaması, çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde inceleyeceğimiz hukuka uygunluk sebeplerinin bulunmaması durumunda yine kişinin şeref ve haysiyetine saldırı suretiyle kişilik hakkının ihlali sonucunu doğuracaktır. Bu anlamda görsel ve işitsel medya yayınlarının şeref ve haysiyeti ihlal eden bir olayı, özellikle kamu yararı bulunmadıkça, açıklama hakkına sahip olmadığı ifade edilmektedir[231].

Görsel ve işitsel medya yoluyla şeref ve haysiyete saldırının bir diğer şekli ise, değer yargısı açıklamalarıdır. Şeref ve haysiyete bu yolla saldırı ya sadece soyut sübjektif bir değer yargısının ya da bir olayla birlikte bir değer yargısının açıklanması suretiyle gerçekleşir[232]. Görsel ve işitsel medya yoluyla şeref ve haysiyete karşı yapılan ağır saldırılar genellikle değer yargısı açıklaması şeklinde ortaya çıkar. Bu da daha çok, bir olayla birlikte olsun veya olmasın bir kişi hakkında belli bir konuda olumsuz yönde değerlendirmeler yapılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır[233].

---

[229] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 74; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 94; İ. Serdar, 1999, s. 76; V. Sırabaşı, 2007, s. 86.

[230] İ. Kaplan, 1979, s. 209; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 74; B. Öztan, 2001, s. 129; A. Arpacı, 2000, s. 135; S. Helvacı, 2001, s. 69-70; N. İ. Çolak, 2010, s. 231; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 131; V. Sırabaşı, 2007, s. 87; İ. Serdar, 1999, s. 77; "…Devlet dairesinde çalışan kadının gerçek olmadığı halde bir erkeğin sevgilisi olduğunun yayını kişilik haklarını ihlal eden ağır bir savsamadır…" Yarg. 4. HD., 14.05.1992 T., 1992/2712 E., 1992/6476 K. (V. Sırabaşı, 2007, s. 87); "…Tamamen gerçek dışı olay açıklamaları daima hukuka aykırıdır…" Yarg. 4.HD., 27.03.1986 T., 1986/984 E., 1986/3196 K. (YKD, C. 12, S. 5, Mayıs 1986, s. 1129)

[231] Ö. F. Tüfek, 2007, s. 86; V. Sırabaşı, 2007, s. 87; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 74.

[232] V. Sırabaşı, 2007, s. 87; İ. Serdar, 1999, s. 79; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 74.

[233] Bu anlamda kişiye toplum tarafından verilen değeri inkâr eden, bir olaya dayanmayan, kişiyi toplum nezdinde küçük düşüren, şerefsiz, haysiyetsiz, ahmak, şahsiyetsiz gibi soyut bir takım değer yargılarının açıklanması ile şeref ve haysiyete saldırılabileceği gibi, X Bankasını dolandıran Y, fuhuş yapan S, zimmetine para geçiren M gibi bir olayla bağlantılı değer yargısı açıklamak suretiyle de şeref ve haysiyete saldırıda bulunulması mümkündür. (İ. Serdar, 1999, s. 79; V. Sırabaşı, 2007, s. 87)

Görsel işitsel medya yoluyla şeref ve haysiyete saldırı konusunda eleştiriler de ayrı bir öneme sahiptir. Kural olarak eleştiri hukuka aykırı sayılmaz. Hiç kimse, ne kadar sert olursa olsun eleştiriden masun değildir[234]. Ancak bir eleştirinin şeref ve haysiyete saldırı oluşturmaması için; gereksiz yere haysiyet kırıcı olmaması ve eleştiri konusunun bilinen olaylara dayanması ya da ulaştığı kitlenin değerlendirmeyi objektif şekilde yapabilmesi için eleştiriye temel olan olayların birlikte verilmesi gerekmektedir[235]. Bu ölçütler içinde, kamu hizmetleri görerek veya kamuyu ilgilendiren eylemlerde bulunarak ya da eserlerini kamuya sunarak kamu hayatına giren kişiler kamuya mal oldukları alanlarda kendilerine karşı yapılan eleştirilere katlanmak zorundadırlar. Fakat eleştiri amacını aşıp kişiyi kötülemek, karalamak veya küçük düşürmek gibi amaçlar için kullanılırsa kişinin şeref ve haysiyetine saldırı gerçekleşmiş olacaktır[236].

Günümüzde; haberleşme ve kamuyu aydınlatma araçları, toplumsal yaşamdaki çeşitlilik ve gelişen teknoloji de görsel ve işitsel medya yoluyla şeref ve haysiyete saldırı niteliği taşıyan durumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, şeref ve haysiyete saldırı olup olmadığı hususunun her olayın özelliğine, kişinin toplum içindeki pozisyonuna, çevrenin değer yargılarına bakılarak değerlendirilmesi gerekmektedir[237].

Üst Kurul, kişilerin şeref ve haysiyetine yönelik saldırılara oldukça önem vermektedir. Zira görsel ve işitsel medya yoluyla kişilerin şeref ve haysiyetine saldırı niteliği taşıyan pek çok yayın Üst Kurul kararıyla idari para cezası yaptırımına uğramıştır. Konun daha iyi anlaşılabilmesi bakımından, çalışmamızın bu bölümünde Üst Kurul'un bir kararını incelemeye çalışacağız.

[234] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 132; İ. Serdar, 1999, s. 79.
[235] N. Franko, 1973, s. 65 vd.; E. Özsunay, 1979, s. 133; İ. Kaplan, 1979, s. 213; İ. Serdar, 1999, s. 80; A. Ataay, 1978, s. 140.
[236] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 132; İ. Serdar, 1999, s. 79.
[237] S. Aydın, 1998, s. 114; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 412.

Üst Kurul kararına konu olan olayda; son zamanlarda toplumsal ahlak kurallarını zorlayıcı ve çocuklara kötü örnek olacak şekilde üretilmiş olduğunu düşündüğü müzik kliplerine karşı bir kampanya başlattığını ileri süren N. Ü isimli şahıs, konu ile ilgili görüşlerini belirtmek üzere, hafta içi her gün 16.00-18.30 saatleri arasında yayınlanan S… S… Show isimli programa konuk olmuştur. Aşağıda ilgili uzman raporunda açıklanacak yayın nedeniyle N. Ü, programda manen zarar gördüğünü ileri sürmüş, avukatı aracılığıyla verdiği dilekçe ile Üst Kurul'a başvurarak söz konusu yayında kendisine ve diğer konuk olan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Davranış Bilimleri ve Nöro Pazarlama Uzmanı Öğretim Görevlisi S. D'ye karşı sarf edilen sözler çerçevesinde 6112 Sayılı Kanun'u ihlal ettiğini ileri sürerek yaptırım uygulanmasını talep etmiştir. Bu talep üzerine adı geçen yayın ilgili uzman tarafından tekrar incelenmiş ve yayına ilişkin bir rapor hazırlanarak Üst Kurul'a sunulmuştur. Uzman raporunda yayın şu şekilde anlatılmıştır;

> "… S…TV logosu ile yayın yapan A… Televizyon Rek. ve Film. San. ve Tic. A.Ş. adlı televizyon kanalında 02.10.2014 tarihinde saat 16:00-18:28 aralığında S… S… Show isimli program yayınlanmıştır. Programa N. Ü ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Davranış Bilimleri ve Nöro Pazarlama Uzmanı Öğretim Görevlisi S. D konuk olarak katılmışlardır.
>
> Programda saat 16:51:25'te N. Ü'ye ait bir VTR ekrana getirilmiş ve ardından kendisiyle sohbete başlanmıştır. N. Ü, son zamanlarda toplumsal ahlak kurallarını zorlayıcı ve çocuklara kötü örnek olacak şekilde üretildiğini düşündüğü müzik klipleri başta olmak üzere diğer TV yayınlarından duyduğu sıkıntıyı dile getirmiş; bu yayınlara ilişkin düzenlemelerin artması gerektiğini, düzenleme olmayan alanlara yeni düzenlemeler getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Program akışı içerisinde bu tartışmalar yapılırken S. S "Bunu kimler istiyor. Bizler istiyoruz. Biz merak ediyoruz. Bizim kendimizi sorgulamamız lazım " diyerek kendi fikrini iletmiş ve mevcut durumun bu açıdan da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine N. Ü., "Burda bizim söylediğimiz şeyler yanlış algılanacaksa ve yanlış yorumlanacaksa ben hoca ile birlikte müsaade isteyip gitmek istiyorum... Biz çok ciddi bir mesele için burdayız..." diyerek programı terk etme isteğini dile getirmiştir. Bunun üzerine S. S "...konuştuğunu anlatamazsan, sorduklarımıza cevap veremezsen... ben hocayı da alırım giderim diyorsan güle güle o zaman, hemen güle güle, ben böyle birşey görmedim..." şeklinde N. Ü'ye karşılık vermiştir. Ardından N. Ü ve S. D programı terk etmişlerdir.
>
> Konukların gitmesi üzerine S. S, N. Ü ve S. D'ye ithafen ilgili şikâyette yer alan "...ben bunu talep eden kim izleyen kim... ya böyle ne istediğinizi ne anlattığınızı bile bilmiyorsunuz. Bence siz hocayla kafa kafaya verin ne anlatmak ne mesaj vermek istiyorsunuz bunun üzerine biraz çalışın, dersinizi çalışmamışsınız, kaçmak çözüm değil, dersinizi iyi çalışın..." şeklinde bir açıklama yapmış ve saat 17:12'de yine şikâyete konu olan "...senin de var açık kliplerin be kardeşim, dört çocuktan sonra mı aklın başına geldi?" şeklindeki sözleri söylemiş ve "...benim de açık saçık resimlerim var fotoğraflarım var ha şimdiki aklım olsa yapar mıydım yapmazdım; ama o zaman o dönem onu gerektiriyordu ama şimdi ne diyorum artık giyimime dikkat ediyorum... neden bunu da söylüyorum evladım büyüdü bu kadar… önce Allahım sonra da evladım..." diyerek açıklamasına

devam etmiştir. S. S saat 17:17.50'de söz konusu konuyu kapatmış ve diğer konuklarıyla sohbete devam etmiştir."

Uzman raporunda olay bu şekilde anlatıldıktan sonra raporun son kısmında S. S' nin şikâyette belirtildiği gibi "Konuk ettiği kişilerin ileri sürmüş oldukları düşünceleri YOKLUKLARINDA aşağılarken kendi fikirlerini tek doğru olarak kamuoyuna dikte etmek" istemediği, yalnızca konuyla ilgili başka bir bakış açısı ortaya koymak istediği; N. Ü' nün programı terk etmesine anlam veremeyip, programı terk ettikten sonra adı geçen konukların arkasından sarf ettiği sözlerin onları küçük düşürücü ve aşağılayıcı şekilde olmadığı kanaatine varıldığının tespiti ile Üst Kurul'a havale edilmiştir.

Üst Kurul, adı geçen yayına ilişkin yaptığı değerlendirmede; S. S'nin konuk N. Ü yayından ayrıldıktan sonra "...senin de var açık kliplerin be kardeşim, dört çocuktan sonra mı aklın başına geldi?" şeklindeki sözlerinin tek taraflı ve N. Ü'yü rencide edici ve bir insana başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değerin, gururun ve şerefin onların yokluklarında ve tek taraflı bir kamuoyu oluşturmak amacıyla kolayca zedelenmesi sonucunu doğurabilecek nitelikte olduğu, dolayısıyla uzman raporuna konu programda sarf edilen ifadelerin eleştiri sınırları ötesinde olduğu sonucuna varmış ve bu nedenlerle mezkûr yayında 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinin ihlal edildiğinin tespiti ile adı geçen medya hizmet sağlayıcı kuruluş hakkında idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir[238].

2.2.2.2. İsim (Ad) Hakkına Saldırı

İsim (ad) üzerindeki hak da kişilik hakkını oluşturan manevi değerler arasında yer almaktadır. Kişinin gerçek anlamdaki isminin yanı sıra, kişiyi ve ailesini toplum

[238] Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 30.10.2014 T., Toplantı No: 2014/55, Karar No: 24.

içinde tanıtmaya yarayan unvan, takma isim, simgeler, arma, rozet gibi değerler de kişilik hakkının korunmasından yararlanır[239].

Kişilerin isim üzerindeki hakkına görsel ve işitsel medya aracılığıyla yapılan saldırılar, somut olayda hukuka uygunluk sebebi bulunmadığı sürece hukuka aykırı kabul edilmektedir[240].

Görsel ve işitsel medya yoluyla isim üzerindeki hakkına saldırı iki şekilde ortaya çıkabilir. Türk Medeni Kanunu'nun 26 ncı maddesindeki ifadeden de anlaşılacağı üzere bunlardan ilki ismin ihtilafa meydan vermesi ve diğeri de ismin gasp edilmesi şeklinde gerçekleşmektedir[241].

İsmin kullanılmasının ihtilafa meydan vermesi, bir kimsenin bir ismi kullanmaya hakkı olduğuna başka kişi veya kişilerin itiraz etmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır[242]. İsmin gasp edilmesi ise, bir kimsenin başkasına ait bir ismi kendi ismi olarak kullanması veya bir eşyayı belirtmek için kullanılması şeklinde görülmektedir[243]. Bu anlamda örneğin görsel veya işitsel medyada yayınlanan bir reklamda, reklam konusu olan eşyaya toplum tarafından sevilen bir kişinin isminin verilmesi durumunda, isim sahibinin bu değer üzerindeki hakkı gasp edilmiş olacaktır[244].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişinin isim hakkının ihlali, durumun niteliği gereği pek çok kez kişinin şeref ve haysiyetine de saldırı niteliği taşımaktadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki; görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan yayınlarda, bir

---

[239] B. Öztan, 2001, s. 178; Z. B. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 84; A. Arpacı, 2000, s. 179; S. Helvacı, 2001, s. 75; E. Özsunay, 1979, s. 205; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 175; S. Aydın, 1998, s. 119; Ayrıca, M. K. Oğuzman, Ö.Seliçi ve S. Oktay-Özdemir, kişilerin elektronik posta adreslerinin de bu anlamda korunacağını ifade etmektedir. (M. K. Oğuzman, Ö.Seliçi, S. Oktay-Özdemir, s. 124, dpn. 436)
[240] S. Aydın, 1998, s. 119; S. Helvacı, 2013, s. 77; İ. Serdar, 1999, s. 95; V. Sırabaşı, 2007, s. 92.
[241] N. İ. Çolak, 2010, s. 229; V. Sırabaşı, 2007, s. 92; S. Aydın, 1998, s. 119; İ. Serdar, 1999 s. 96; A. Arpacı, 2000, s. 180- 181; E. Özsunay, 1979, s. 213- 214; S. Helvacı, 2013, s. 140-141.
[242] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 175.
[243] a.g.e., s. 175–176.
[244] V. Sırabaşı, 2007, s. 93; İ. Serdar, 1999, s. 96.

açıklamanın bu açıklamayla ilgisi olmayan bir kişinin ismi kullanılarak yapılması halinde, yapılan açıklama kişinin şeref ve haysiyetine saldırı niteliğinde bulunmasa dahi, kişinin rızası dışında kullanılması sebebiyle isim hakkına saldırı oluşturmaktadır. Zira hiç kimse şeref ve haysiyeti ihlal edilmese bile, isminin kendisiyle ilgili olmayan bir açıklamada kullanılmasına katlanmak zorunda değildir[245].

2.2.2.3. Resim (Görüntü) ve Ses Üzerindeki Hakka Saldırı

Resim (görüntü) ve ses bir kişinin özelliklerini gösteren semboller olarak kişiliği oluşturan manevi değerler içinde yer almakta ve dolayısıyla kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır[246]. Hiç kimse hukuka aykırı olarak başkasının resmini çekemez, sesini veya görüntüsünü kaydedemez ya da bunları yayınlayamaz, teşhir edemez, kullanamaz[247].

Resim üzerindeki hak, Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nun yanı sıra Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile de korunmaktadır[248]. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86 ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Eser mahiyetinde olmasalar bile, resim ve portreler tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüşse 19 uncu maddenin birinci fıkrasında sayılanların muvafakati olmadan tasvir edilenin ölümünden 10 yıl geçmedikçe, teşhir veya diğer suretlerle umuma arzedilemez.*" Görüldüğü üzere, kanun koyucu resimlerin yayınlanmasını sahibinin iznine tabi tutmuştur. Ancak kişinin rızası olmadan resimlerinin yayınlanması, bazı hallerde hukuka aykırılık oluşturmamaktadır. Nitekim Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86 ncı maddesinin ikinci fıkrasında bu husus hükme bağlanmıştır. Buna göre birinci fıkrada sözü edilen muvafakatin alınması; memleketin siyasi ve içtimai hayatında rol oynayan kimselerin resimleri, tasvir edilen kimselerin iştirak ettiği geçit resmi veya

[245] İ. Serdar, 1999, s. 96.
[246] S. Aydın, 1998, s. 72; V. Sırabaşı, 2007, s. 89.
[247] E. Çetin, 2014, s. 106; S. Aydın, 1998, s. 72.
[248] B. Öztan, 2001, s. 137; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 391; S. Aydın, 1998, s. 116; V. Sırabaşı, 2007, s. 89, İ. Serdar, 1999, s. 91-92; S. Helvacı, 2001, s. 73.

resmi tören yahut genel toplantıları gösteren resimler ile günlük hadiselere müteallik resimlerle radyo ve film haberleri için şart değildir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda belirtilen hukuka uygunluk sebeplerinin görsel medya yoluyla yapılan saldırılar için var olan diğer hukuka uygunluk sebepleriyle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira hükümde sayılan durumlarda dahi amacın ve saygı sınırının aşılmaması, yayının sosyal gereklilik unsurunu taşıması gerekmektedir[249]. Kural olarak, kamuya mal olmuş kişiler kamu yararı sebebiyle görüntülerinin yayınlanmasına katlanmak zorundadırlar. Ancak bazı durumlarda, kişinin görüntüsünün haberde onun tanınmamasını sağlayacak şekilde verilmesindeki kişinin menfaati, kamunun menfaatinden fazla olabilmektedir. Örneğin, acıyla kıvranan yaralı bir sporcunun veya kalp krizi sonucu yere yığılan bir politikacının yüzündeki acıyla[250] oluşan hoş olmayan görüntüsünün kamuya gösterilmemesindeki menfaat, kamunun bu görüntüleri görme konusundaki yararından daha fazladır. Dolayısıyla bu gibi durumlarda, haberin görüntüsüz şekilde veya kişi tanınmayacak şekle getirilerek yayınlanması gerekecektir[251].

Konunun daha iyi açıklanabilmesi bakımından kişinin görüntüsünün rıza dışı olarak kaydedilerek yayınlanmasına ilişkin yakın tarihli bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı incelemenin yerinde olacağını düşünmekteyiz. 'Bremner/Türkiye Kararı' olarak anılan kararın gelişim süreci kısaca şu şekildedir;

> Avustralya vatandaşı Ross Bremner davaya konu olayın gerçekleştiği tarihte Türkiye'de bir Avustralya Gazetesi'nin muhabiri olarak çalışmakta ve ayrıca Hıristyanlıkla yayınlar yapan bir kitabevinde de gönüllü olarak çalışmaktadır. Samsun'da ikamet etmekte olan bir şahıs olan A.N ise ücretsiz kitap okuma imkânının sunulduğu bir ilana cevap vermiş ve cevabın ardından kendisine Hıristiyanlıkla ilgili bazı kitaplar gönderilmiştir. Kitap gönderimlerinin ardından A.N ve kitapları gönderen kişi olduğu anlaşılan Bremner arasında telefon görüşmeleri olmuş ve Bremner A.N. ile görüşmek için Samsun'a gitmeye karar vermiştir. A.N. ise program yapımcılarını söz konusu görüşmeden haberdar etmeye karar vermiştir. A.N, Hıristiyanlığa ilgi duyan bazı arkadaşları ve Bremner'in Samsun'da

[249] E. Özsunay, 1979, s. 145; B. Öztan, 2001, s. 137; S. Helvacı, 2013, s. 74; İ. Serdar, 1999, s. 92; V. Sırabaşı, 2007, s. 89.
[250] Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının 'ç' bendinde; "…*İnsanların yaralanma, acı çekme, ölüm anları ve benzeri durumlar, duygu sömürüsüne yol açacak biçimde verilemez…*" hükmü yer almaktadır.
[251] İ. Serdar, 1999, s. 92.

> bir restoranda yaptıkları görüşme sunuculuğunu Hülya Koçyiğit'in yaptığı Son Çare isimli programın 24 Haziran 1997 yılında yayınlanan bölümünde gizli kamera çekimi ile ekrana yansıtılmış ve dış ses tarafından Bremner'in İncil öğretilerini anlattığı belirtilmiştir. A.N, arkadaş grubu ve Bremner ertesi gün bu kez, bir apartman dairesinde buluşmuşlar ve Bremner su dolu bir leğenin önünde vaftizin nasıl yapıldığını orada bulunanlara göstereceği sırada sunucu bir mikrofon ve kamera ile aniden odaya girmiş ve Bremner'e kim olduğu, nereden geldiği ve neden gizli faaliyet yürüttüğü konusunda sorular yöneltmiş ve program devamında Bremner'in karakola ifade vermeye giderken çekilen görüntüleri yansıtılmıştır.
>
> Bremner'in program sunucusu ve yapımcısı hakkında açmış olduğu maddi ve manevi tazminat davası reddedilmiş ve bu konuda iç hukuk yolları tüketilmiştir. Ayrıca, 1997 yılında Türk Ceza Kanunu kapsamında habersizce başkalarının görüntülenmesi ve bu görüntülerin ifşasını suç olarak düzenleyen bir hüküm bulunmaması nedeni ile program sunucusu ve yapımcısı hakkında herhangi bir cezai takibat işleminin yapılması mümkün olmamıştır. Neticeten, Bremner Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Sözleşme'nin 8'inci maddesinin ihlal edildiği gerekçesi ile başvuruda bulunmuştur.

Görüldüğü üzere Bremner, izni olmaksızın görüntülerinin kaydedilmesinin ve bunların yayınlanması ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8 inci maddesinin ihlal edildiğini savunmuştur.

Ülkemiz tarafından ise; basın özgürlüğünün geniş çapta korunduğunu, (bu anlamda belli ölçüde abartı hatta kışkırtma yoluna başvurmanın da mümkün olduğu), gizli çekim yapmanın olayı yansıtmada en etkili yöntem olduğu ve ifade özgürlüğünün aktarım biçimlerini de koruduğu, tanınmış kişilere karşı özel hayat korumasının daha dar olduğu, Aydın Tatlav/Türkiye Davası'nda da AİHM tarafından belirtilmiş olduğu üzere dinlerini tanıtmak isteyen kişilerin bunu her türlü eleştiriden uzak bir şekilde yapmayı beklememeleri gerektiği şeklinde savunma yapılmıştır.

Yapılan yargılama sonunda Mahkeme, başvuranın gizli çekim yoluyla televizyonda görüntüsünün buzlanmadan veya perdelenmeden sunulmasına ilişkin olarak Türk mahkemelerinin çatışan menfaatler arasındaki adil dengeyi kuramadığı kanaatinde olduğunu belirterek, Ulusal mahkemelerin davayı ele alma biçimleri, başvuranın görüntü hakkına, dolayısıyla da özel hayatına ilişkin yeterli ve etkili bir koruma sağlanamadığından Sözleşme'nin 8 inci maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız örnek AHİM kararından da anlaşılacağı üzere, kişinin rızası dışında çekilmiş görüntüsünün yayınlanması durumunda iletişim özgürlüğü, haber alma hakkı ve kişinin görüntüsü üzerinde sahip olduğu kişilik hakkı arasındaki dengenin sağlanması oldukça önem taşımaktadır. Bu anlamda görüntünün buzlanarak verilmesi gibi yollarla bu denge sağlanabilmektedir.

Bir kişinin resminin ve sesinin, onun kişilik hakkına tecavüz oluşturacak şekilde yayınlanması, doğrudan doğruya kişinin resmi ve sesi üzerindeki hakka saldırı niteliğinde olmasının yanı sıra bazı durumlarda şeref ve haysiyet yahut sır çevresine[252] dolaylı bir saldırı niteliği de taşıyabilir[253]. Keza, günlük hayatta karşılaşılan saldırılarda olduğu gibi görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan yayınlarda da kişinin resmi ve sesi üzerindeki hakkına saldırılarda da çoğunlukla kişinin ya şeref ve haysiyeti ya da sır alanı da ihlal edilmekte ve bu değerler resim ve ses üzerindeki hakkı içine alıp eritmektedir. Ancak, kişinin yalnızca resmi veya sesi üzerindeki hakka saldırı gerçekleşmesi de her zaman mümkündür.

Kişinin görüntüsü (resmi), haberde herhangi bir kimse olarak yer alıyorsa, kişinin kim olduğu tespit edilse dahi söz konusu yayın hukuka uygun olacaktır[254]. Bu anlamda örneğin, bir spor karşılaşması haberinde seyircilerin görüntülerinin yayını veya bir sokağın çekimi sırasında orada olan kişilerin görüntülerinin yayını kişinin resmi üzerindeki hakkına saldırı oluşturmayacaktır. Ancak kişinin görüntüsü yayın içinde herhangi bir kişi olarak değil de, kişinin bir mezar başında ağlarken görüntülenmesinde olduğu gibi, tek kişi olarak dikkat çekici bir şekilde görünüyorsa, kişinin görüntüsünün yayınlanmasına rıza göstermemesi halinde yapılan yayın hukuka aykırıdır[255].

[252] Bu duruma, dışarıdan görülemeyecek şekilde yüksek duvarlarla çevrili özel malikânesinin bahçesindeki havuz başında güneşlenen kişinin görüntüsünü duvara tırmanarak gizlice çekilmesi örnek oluşturmaktadır. (Z. İmre, 1980, s. 145; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 414)
[253] S. Aydın, 1998, s. 116; V. Sırabaşı, 2007, s. 90; S. Helvacı, 2013, s. 72.
[254] İ. Serdar, 1999, s. 92-93.
[255] a.g.e., s. 93.

Resmi (görüntüsü) yayınlanmak istenen kişi yerine başka bir kişinin görüntüsünün yayınlanması, uygulamada görsel medya yoluyla kişinin resmi üzerindeki hakkına sık rastlanan bir saldırı şeklidir[256]. Zina yaptığı için kocası tarafından dövülen kadın yerine başka bir kadının resminin yayını veya kişinin resminin gerçek olmayan bir haberde yayınlanması[257] bu duruma örnek oluşturabilecek olaylardır[258].

Kişinin görüntüsünün veya sesinin rızası dışında ticari amaçlarla, özellikle reklam için kullanılması, kişilik hakkına yapılan saldırının bir diğer yaygın şeklidir[259]. Aslına bakılırsa bu ihlal şekli yukarıda ifade etmeye çalıştığımız, kişinin resmi ve sesi üzerindeki hakka yapılan saldırıların çoğunlukla kişinin ya şeref ve haysiyeti ya da sır alanını ihlal ettiği ve resim ve ses üzerindeki hakkın bu değerler içinde eridiği tespitinin önemli bir istisnasını oluşturmaktadır. Zira bu saldırı şeklinde kişinin resminin veya sesinin rızası dışında kullanılmış olması kişinin şeref ve haysiyetine yahut sır çevresine yönelik bir saldırı oluşturmasa da, kişilik hakkının ihlali sonucunu doğurmaktadır. Nitekim Yargıtay da pek çok kararında bu durumu açıkça ifade etmiştir[260].

Kişinin resmi üzerindeki hakkın yanı sıra sesi üzerinde de kişilik hakkına olduğu ve sesinin kaydedilerek görsel ve işitsel medyada yayınlanması halinde kişilik

---

[256] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 77; V. Sırabaşı, 2007, s. 90- 91.

[257] Gerçekliği kanıtlanmayan bir haberin, ilgili kişinin yakın çevresi tarafından tanınmasına olanak veren fotoğrafla yayınlanmasının kişilik hakkının ihlali olduğu yönünde: Yarg. 4. HD., 2.10.2012 T., 2011/10535 E., 2012/14041 K., KBİBB.

[258] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 77; V. Sırabaşı, 2007, s. 91.

[259] Z. B. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 97; İ. Serdar, 1999, s. 94; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 175; V. Sırabaşı, 2007, s. 91; Yarg 4. H.D. 01.03.1988 T., 1988/89 E., 1988/1996 K. sayılı kararında "… Bir şahsın resim ve portresinin muvafakati olmadan yayınlanamayacağı genel kuraldır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86. Maddesinde öngörülen muvafakat olmadan, ayrık olarak yayınlanma halleri ancak resimlerin kamuya sunuluşunun kamuya haber verme amacı içinde kaldığı sürece söz konusu olmalıdır. Yoksa reklam amaçları için kamuya sunulması caiz değildir…" (E. Çetin, 2014, s. 115)

[260] "…Kişinin resminin her ne biçimde olursa olsun izinsiz olarak yayınlaması, hukuka uygunluk nedenleri bulunmadıkça hukuka aykırıdır. Davacılara ait resmin, önüne gelen her türlü iletişim araçlarıyla ve ticari amaçlarla kullanılması ağır saldırı niteliğindedir…" Yarg. HGK., 03.10.1990 T., 1990/4275 E., 1990/456 K. (M. R. Karahasan, 2001, s. 421-424); "…Resim kişilik hakkı kapsamında olup rıza dışı ticari amaçla kullanılması manevi tazminatı gerektirir…" Yarg. 4. HD., 01.11.1988 T., 1988/6227 E., 1988/9120 K. (M. R. Karahasan, 2001, s. 425)

hakkının ihlal edileceği hususu da konuya ilişkin üzerinde durulması gereken başka bir durumdur. Bu anlamda, kişinin telefon görüşmesinin gizlice dinlenerek kaydedilmesi ve bu kaydın görsel ve işitsel medya yoluyla yayınlanması bağımsız olarak ses üzerindeki hak nedeniyle kişilik hakkının ihlali sonucunu doğuracaktır[261]. Yargıtay bu hususu konuya ilişkin bir kararında şu şekilde açıklamıştır[262];

> "…Yayında yer alan sözler, iki kişi arasında son derece gizli kalması ve o kişilerin özel yaşam alanı ile ilgili bulunan sözler olduğu görüldüğü gibi, sözler bu içerikte olmasa dahi, bir kişinin telefonunun dinlenmesi veya dinlenen telefondaki görüşmelerin yayınlanması, başlı başına özel yaşama ve hatta son derece gizli kalması gereken yaşamın gizliliğine saldırı teşkil eder. Kişi, toplum tarafından tanınan, bilinen anonim bir kişi olsa dahi özel yaşam hiçbir şekilde açıklanamaz. Hatta hiç kimsenin telefonu da dinlenemez… Telefonu dinlenmiş olsa dahi, ele geçirilen telefon kasetini yayınlamış olmaları aynı sonucu doğurur ve kişinin gizli alanına saldırıdır…"

2.2.2.4. Yaşam Alanına Saldırı

Çalışmamızın birinci bölümünde de açıklamaya çalıştığımız üzere yaşam alanı doktrinde genel olarak "kamuya açık alan", "özel yaşam alanı" ve "gizli yaşam alanı" olarak üçe ayrılmıştır[263]. Biz de görsel ve işitsel medya yoluyla yaşam alanına yönelik saldırıları yine doktrindeki bu üçlü ayrıma göre açıklamaya çalışacağız.

2.2.2.4.1. Kamuya Açık Yaşam Alanına Saldırı

Kişinin kamuya açık yaşam alanına giren olayların açıklanması kural olarak hukuka aykırı değildir[264]. Zira bu yaşam alanındaki olayların herkesin bilgisine ve izlemesine açık olması nedeniyle başkasına anlatılması veya açıklanması kişilik hakkına yönelik bir tecavüz oluşturmayacaktır[265]. Ancak bu tür açıklama ve anlatımlar

[261] V. Sırabaşı, 2007, s. 92.
[262] a.g.e., s. 92.
[263] Bkz. s. 23 vd.
[264] B. Öztan, 2001, s. 134; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 178; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 418; İ. Serdar, 1999, s. 82; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 135; S. Aydın, 1998, s. 110.
[265] B. Köprülü, 1971, s. 283; E. Özsunay, 1979, s. 137; İ. Serdar, 1999, s. 83; V. Sırabaşı, 2007, s. 94.

değiştirilerek veya birtakım ilaveler yapılarak ya da kişinin şeref ve haysiyetine dokunur şekilde aktarılırsa, kişilik hakkı ihlal edilmiş olacaktır.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişinin kamuya açık yaşam alanına ilişkin açıklamalar ise, yukarıda açıklamaya çalıştığımız genel kuraldan farklılık göstermektedir[266]. Öncelikle belirtmek gerekir ki, görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan açıklamalar teknoloji sayesinde çok daha geniş bir kitleye ulaşmaktadır[267]. Kişinin günlük yaşamın zorunlu kıldığı kamuya açık yaşam alanına ilişkin olayların toplum tarafından öğrenilmesi çoğunlukla hoş karşılanabilirken, bu yaşam olaylarının görsel ve işitsel medya aracılığı ile sayısı belirsiz geniş kitlelere aktarılması ise her zaman hoş karşılanmamaktadır. Görsel ve işitsel medya yoluyla kayıt altına alınan olayların her zaman tekrar kullanılabilme riski bulunması da bu durumun oluşmasında önemli bir paya sahiptir. Bu sebeple, kişinin kamuya açık alanına dâhil de olsa, özel hayatına giren olayların el altında bulundurulması kişiyi daha çok rahatsız ve tedirgin eder. İşte tüm bu nedenlere dayanarak doktrinde, görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan açıklamalar bakımından kişilerin kamuya açık alanını özel hayat alanı lehine daraltmanın bir zorunluluk olduğu ifade edilmektedir[268].

Konunun daha iyi açıklanabilmesi ve görsel-işitsel medya bakımından kişinin özel yaşam alanının kamusal yaşam alanı lehine daraldığı hususunu açıkça ortaya koyabilmek adına örnek bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı incelemenin yerinde olacağını düşünmekteyiz. 'Von Hannover/Almanya Kararı'[269] olarak anılan kararın başvuru sahibi 8. Monako Prensesi Caroline Hannover, Prens Rainer'in ailesinin bir mensubu olarak «Prenses Grace Vakfı», «Monako Prensi Pierre Vakfı» gibi bazı yardım ve kültür amaçlı vakıfların başkanlığını yürütmekte ve ayrıca

---

[266] A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 436-437; S. Aydın, 1998, s. 110; İ. Serdar, 1999, s. 83; V. Sırabaşı, 2007, s. 95.
[267] S. Aydın, 1998, s. 110; İ. Serdar, 1999, s. 83; V. Sırabaşı, 2007, s. 95.
[268] Haluk Tandoğan, *Şahsiyeti Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S. 1-4, 1963, s. 26; İ. Kaplan, 1979, s. 216; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 90; V. Sırabaşı, 2007, s. 95; İ. Serdar, 1999, s. 84.
[269] Kararın tamamı için bkz. http://hudoc.echr.coe.int/tur#{"fulltext":["von"],"languageisocode":["TUR"],"documentcollectionid2":["GRANDCHAMBER","CHAMBER"],"itemid":["001-112080"]}

Kızılhaç Balosu, Uluslararası Sirk Festivali'nin açılışı gibi olaylarda da Kraliyet ailesini temsil etmektedir. Bununla birlikte, başvurucu, Monako Devleti veya kurumları adına herhangi bir görev yerine getirmemektedir. Başvurucu, on yılı aşkın bir süredir, Alman yargısı önünde başarıya ulaşmaksızın özel hayatın korunması hakkını etkin kılmaya çalıştığını belirtmiştir. Başvurucu, konutundan çıktığı andan itibaren; gündelik hayatının tüm hareketlerini takip eden paparazziler tarafından; karşıdan karşıya geçerken, çocuklarını okuldan alırken, alışveriş yaparken, gezinti yaparken, sportif faaliyetleri esnasında ya da tatile çıkarken; sürekli olarak taciz edildiğini iddia etmektedir. Zira başvurucu bu yayınların yasaklanmasını mahkemeden talep etmiş; dava Alman Anayasa Mahkemesine kadar götürülmüştür. Alman Anayasa Mahkemesi kapalı alanlarda çekilen fotoğrafların yasaklanmasına hükmetmiş; ancak kamuya açık alanlarda çekilen fotoğrafların basında yer alabileceği sonucuna varmıştır. Kararda başvurucunun iddiaları şu şekilde ifade edilmiştir;

> "Başvurucuya göre, kendisi gibi "kamuoyu tarafından tanınan" bir kişinin özel hayatına sağlanan koruma Alman hukukunda asgari düzeydedir. Çünkü "yalıtılmış ortam" kavramı, Federal Hukuk Genel Kurulu Mahkemesi ve Federal Anayasa Mahkemesi tarafından çok dar tanımlanmıştır. Buna ilaveten, bu korumadan faydalanabilmek için yalıtılmış bir alanda bulunduğunu her seferinde ispat etme yükü de başvurucuya aittir. Bu nedenlerle başvurucu, her türlü mahremiyetinden (kişisel gizliliğinden) mahrum bırakılmış ve paparazzilerin hedefi olmaksızın serbestçe hareket edememiştir. Başvurucu, kendisini resmi işler dışında gösteren fotoğraflarının yayınlanmasının Fransa'da kendi ön iznine tabi olduğunu belirmiştir. Bu fotoğraflar, Fransa'da çekilmekte ve ardından Almanya'ya satılmakta ve orada da yayınlanmaktadır. Başvurucunun Fransa'da yararlandığı özel hayatına ilişkin koruma, bu şekilde Almanya'da (Alman Mahkeme kararları sayesinde) sistematik olarak bertaraf edilmektedir. Başvurucu, basın özgürlüğü konusunda, demokratik bir toplumda basının halkın bilgilendirilmesinde ve kamuoyunun oluşmasında oynadığı esaslı rolün farkında olduğunu; fakat bu davadaki durumda magazin basınının amacının başvurucunun gündelik hayatına ait önemsiz fotoğrafları yayınlayarak okuyucularının röntgenci eğilimlerini tatmin etmek ve bundan büyük kar elde etmeye çalışmaktan ibaret olduğunu belirtmektedir. Başvurucu son olarak, yayınlanan fotoğrafların her birinde yalıtılmış bir ortamda bulunup bulunmadığının tespit edilmesinin maddi olarak imkansız olduğunu vurgulamıştır."

Alman hükümeti ise savunmasında, Alman Hukuku'nun, demokratik bir toplumda basın özgürlüğünün temel rolünü değerlendirirken, ihlalleri önlemek ve toplum tarafından tanınan kişilerin dahi özel hayatlarının etkin korunmasını garanti altına almak için yeterli güvencelere sahip olduğunu ileri sürmüştür. Savunmada ayrıca, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesi ile garanti altına alınmış olan özel hayatına saygı hakkı ile 10. madde ile garanti altına alınmış basın özgürlüğü arasında

(bu konuda Devlete tanınmış takdir hakkını da gözeterek) adil bir denge kurulduğunu; diğer taraftan kamuya mal olmuş bir kişinin özel hayatının korunması, ilgili kişiyi idari işlerini yerine getirirken gösteren fotoğrafların izinsiz yayınlanmalarının sınırlanmasını gerektirmediği, zira bu kişinin halk karasında nasıl davrandığını bilme hususunda toplumun yasal bir menfaati olduğu ifade edilmiştir.

Mahkeme mevcut davada öncelikle, başvurucunun aynı zamanda Monako Prensi'nin ailesinin bir ferdi olarak bazı kültürel ve hayırsever organizasyonlarda kraliyet ailesini temsil ettiğini, hal böyle olmakla beraber başvurucunun, Monako Devleti'nin veya Devletin herhangi bir kurumunun adına ve hesabına hareket ettiği resmi bir görevi bulunmadığını açıklamıştır. Mahkeme ayrıca başvurucuya ait çeşitli Alman dergilerinde yayınlanan fotoğrafların, başvurucuyu gündelik yaşamının çeşitli alanlarında; spor yaparken, gezinti yaparken, restorandan çıkarken veya tatildeyken yani yapısı gereği kişisel gizliliği barındıran faaliyetlerde bulunurken görüntülediği hususunu da tespit etmiştir.

Bu bağlamda yapılan değerlendirmeler sonucunda mahkeme, özel hayat korumasının ifade özgürlüğüne karşı dengelenmesinde ağırlıklı unsurun yayınlanan fotoğraf ve makalelerin kamu menfaatine katkıda bulunması gerekliliği olduğunu belirtmiş, mevcut davada, fotoğraf ve makalelerin, başvurucunun herhangi bir resmi görevi olmaması ve başvurucunun özel hayatı ile ilgili olmaları nedeniyle bu tarz bir katkı sağlamadığını ifade ederek Sözleşme'nin 8 inci maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

2.2.2.4.2. Özel Yaşam Alanına Saldırı

Özel yaşam alanı, kişinin gizli yaşam alanına dâhil olmayan, yalnızca ailesi, akrabaları, yakınları ve arkadaşları gibi sıkı ilişkiler içinde bulunduğu sınırlı sayıdaki

kişilerle paylaşmak istediği olayları ve faaliyetleri içermektedir[270]. Kişinin özel yaşam alanı kişilik hakkına ilişkin korumadan yararlanır. Dolayısıyla, bu yaşam alanına dâhil olayların ve faaliyetlerin görsel ve işitsel medya yoluyla belirsiz kişi topluluğuna yani kamuya açıklanması kural olarak hukuka aykırıdır[271]. Ancak, kamuyu ilgilendiren konularda kamuoyunu aydınlatma, yani kamu yararı amacıyla yapılacak gerçeğe uygun olay açıklamaları hukuka uygun olacaktır. Zira bu durum, özel yaşam alanına dâhil olayların kamuya açıklanmasının hukuka aykırı olacağı genel kuralının istisnasını oluşturmaktadır[272]. Nitekim Yargıtay konuya ilişkin bir kararında[273] özel yaşam alanına ilişkin olayların kamu yararı gözetilerek yayınlanmasının hukuka aykırı nitelik taşımadığını şu şekilde vurgulamıştır;

> "…Davaya konu edilen yayında, Antalya'da yüzlerce insana iş imkânı sağlayan M.K. hakkında iddialarda bulunulmuş ve resmi dairede memurluk yapan eski futbolcu H.Ç.'nin, işadamı M.K.'nın eşiyle ilişkiye girdiği, bu nedenle eşinden boşandığı belirtilerek boşanma davasında taraflarca ileri sürülen iddialar, belgeler ve mahkemenin boşanma kararı yayınlanmıştır. Ayrıca, M.K.'nın büyük boy resmi de birinci sayfada haberin yanında verilmiştir. Dava konusu haber boşanma davasındaki iddialar, belgeler ve mahkeme kararına dayanmaktadır. Konu her ne kadar boşanma davasının taraflarını, aile ve özel yaşamı ilgilendirmekte ise de, aleni yapılan boşanma davası duruşmalarında ileri sürülen konular yayında yer almıştır. Ayrıca boşanma davasının taraflarından olan ve tanınmış işadamı M.K.'ya yönelik olup, yayında kamu yararı da bulunmaktadır. Şu durumda dava konusu yayın hukuka uygun olup davanın tümden reddi gerekirken kısmen kabulüne karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir."

Özel yaşam alanına dâhil olan bir olayın görsel ve işitsel medya yoluyla kamuya açıklanması kişin rızasına dayalı şekilde gerçekleşebileceği gibi, kişinin rızası dışında da gerçekleşebilmektedir[274]. Kişinin rızasına dayanan durumlarda, özel yaşam alanına ait olayların görsel ve işitsel medya yoluyla kamuya açıklanması özel yaşam alanına saldırı oluşturmaz. Ancak burada belirleyici ölçüt açıklamayı yapan kişinin, açıkladığı olaya kendisinden bir şeyler katmadan veya yanlış anlamalara sebep olabilecek kesintiler yapmadan hareket etmiş olmasıdır. Yani, özel yaşam alanına ilişkin açıklamanın kişilik hakkına saldırı oluşturmaması için, özel yaşam

---

[270] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 84; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 437; B. Öztan, 2001, s. 134; H. Tandoğan, 1963, s. 26; İ. Serdar, 1999, s. 39, 85; N. İ. Çolak, 2010, s. 233; S. Helvacı, 2013, s. 62; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 136; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 178.
[271] H. Tandoğan, 1963, s. 28; S. Aydın, 1998, s. 111; V. Sırabaşı, 2007, s. 97; B. Öztan, 2001, s. 134-135; A. M. Kılıçoğlu, 2008 s. 91-92; İ. Kaplan, 1979, s. 216; İ. Serdar, 1999, s. 85.
[272] V. Sırabaşı, 2007, s. 97; İ. Serdar, 1999, s. 85-86.
[273] Yarg. 4. HD., 15.10.2001 T., 2001/5430 E., 2001/9484 K. (E. Çetin, 2014, s. 255)
[274] S. Aydın, 1998, s. 111.

alanını açıklamak isteyen kişinin istediği sınır içinde kalması gerekmektedir[275]. Kişinin özel yaşam alanına ilişkin olayların kişinin rızası dışında açıklanması da sık karşılaşılan bir durumdur. Nitekim günümüz koşullarında gelişen teknolojiyle birlikte görüntüyü çok uzaktan saptayabilen makineler ile kişilerin görüntülerinin tespiti, konuşmaları dinlemeye yarayan küçük elektronik aletler, resim veya ses üzerinde profesyonel şekilde montaj yapabilen programların kullanılması gibi yöntemlerle kişilerin özel yaşam alanına saldırılarda bulunulmaktadır[276].

Diğer taraftan kamusal yaşam alanına ilişkin açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere görsel ve işitsel medya yayınları bakımından kişinin kamusal yaşam alanı, yayınların kayıt altına alınması ve çok geniş bir kitleye ulaşması sebebiyle, özel yaşam alanı lehine daralmaktadır. Nitekim bu husus Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi konuya ilişkin bir kararında[277] şu şekilde ifade edilmiştir;

> "…Bir kişinin evinin veya özel mülkünün dışında alınan önlemlerin, kişinin özel hayatına dahil olup olmadığının belirlenmesinde göz önünde bulundurulması gereken birkaç unsur vardır. İnsanlar bazen kamuya açık bir biçimde kaydedilebilen veya rapor edilebilen faaliyetlere bilerek veya kasten dahil olabildikleri için, kişinin mahrumiyet hakkındaki makul beklentileri, kararı belirleyen etken olmasa da, önemli olabilir. Sokakta yürüyen bir kişi, kaçınılmaz olarak orada bulunan diğer kişiler tarafından görünür olacaktır. Teknolojik yöntemlerle aynı kamusal mekânın izlenmesi de (örneğin kapalı devre televizyon ile güvenlik görevlilerinin izlemesi) benzer özelliktedir. Ancak kamu alanındaki bu tür bilgilerin düzenli veya kalıcı olarak kaydı söz konusu olunca, özel hayatla ilgili konular ortaya çıkmaktadır..."

Görsel medya yoluyla kişinin özel yaşam alanına saldırı teşkil eden bir olaya ilişkin bir Üst Kurul Kararı incelemenin, konunun daha iyi anlaşılabilmesi bakımından yararlı olacağını düşünmekteyiz. Karara konu E.. Yayın Kuruluşunun "S... V..." isimli programında özel hayatın gizliliğine saldırı teşkil eden yayınına ilişkin uzman raporunda onu şu şekilde aktarılmıştır;

---

[275] A. Arpacı, 2000, s. 142; B. Öztan, 2001, s. 136; V. Sırabaşı, 2007, s. 97; İ. Serdar, 1999, s. 87.
[276] S. Helvacı, 2013, s. 127.
[277] P.G. ve J.H. /Birleşik Krallık Kararı, Kararın tamamı için bkz. http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/aihmkararlarindanornekler.pdf

“ E… Yayın Kuruluşunda 21-22.04.2014 tarihleri arasında saat 22.49.50' den itibaren ‘S… V…’ isimli bir program yayınlanmıştır. Moderatörlüğünü S.U' nun yaptığı; A.A, B.G, M.B ve L.Ç' in yorumcu olarak katıldığı bu programda, dört büyük futbol takımının futbollarından çok, yöneticilerinin ve oyuncularının özel yaşamlarının irdelendiği görülmüştür.

Özet olarak; X Futbol Kulübü Başkanı "F.O' nun yasak aşkı" ve "X kulübünün zarara uğratılması" konularıyla ilgili iddialar program yorumcusu M.B' nin ve magazin gazetecisi Y.Ç' nin açıklamalarına yer verilmiştir. Program boyunca; "F.O’ nun ve sevgilisi olduğu iddia edilen bayanın birlikte çekilmiş olduğu tatil fotoğrafları" sürekli ekrana getirilmiştir. Söz konusu iddialarla ilgili katılımcılar arasında geçen diyaloglar şöyledir:
00.55.34-00.57.17

M.B : " ...Tam bir Dallas olmuş anladığım kadarıyla... Yalnız Y. Ç diyor ki, bu bir internet sitesinde yayınlandı. Arkadaşlar bu İnternet sitesinde hangi uçakla gittikleri, hangi kapıdan çıktıkları, görüntüleri, hepsi var. Zaten hiç kimseyi mahkemeye veremediler. Ne F.O, Ne başka birileri. Burası beni ilgilendirmiyor. Sportif futbol anlamında beni ilgilendiren şu; şimdi bu ismi geçen hanımefendi bir reklamcı... Burada beni ilgilendiren X Kulübünün nasıl zarara uğratıldığı. Bu ismi geçen hanımefendiye bir organizasyon firması kurduruluyor. Kurdurtan da sevgili F.O. Bunu yalanlayabilir."

S.U : "Bu iddia"

M.B : "Bu iddia, iddianın şeyi var, her şeyi var. Şimdi organizasyon firmasının ismi var. Her şeyi var bende. Dört, beş tane de iş veriliyor bu kişiye. Organizasyon uyduruluyor ve X Klübünün kasasından para gidiyor. Sevgili F.O’ nun, biraz önce Y.Ç'nin da iddia ettiği gibi sevgilisi olduğu söylenen kişiye..."
00.59.33-01.00.25

M.B : "Şimdi sevgilin olduğu iddia edilen, yurt dışına çıktığın birisi var. Şirket kurduruyorsun buna ve X Kulübü başkanı olarak fazla fiyatlarla şey yapıyorsun, X Kulübünü zarara uğratıyorsun. İş çıkarıyorsun. Organizasyon uyduruyorsun. Bu kıza, hanımefendiye para kazandırmak için. Tarihinde hiç Kızılcahamam'da kamp yaptırıyorsun...Yani genel sekreterin imzaladığı, uğraştığı bir işi, bir anda Başkan uğraşıyor, ne hikmetse. Böyle dört tane olay var. Şimdi bunların belgesi gelecek. Bende firmanın ismi, hanımefendi, yapılan ödemeler. Bunların hepsinin rakamlarını üç aşağı beş yukarı biliyorum. Belgeleri geldiği zamanda onları da açıklayacağım... İşi biliyoruz, tarihi biliyoruz, hepsini biliyoruz..."

01.01.24-01.04.36

S.U : "Y.Ç duyabildiniz mi konuşmaları?"

Y.Ç : "Sevgili arkadaşlar iyi akşamlar olsun hepinize. Şimdi Mehmet'in anlattığı olayın detayını biliyorum... Ben o kadar dedikodu haberi yazdım ki, ama F.O’nun haberi bana gelince acayip şok oldum. O.K' nın nikâh şahitliğini yapıyor. O.K karısından ayrıldıktan sonra, karısıyla Mykonos'a tatile gidiyor... Daha sonra araştırdım ki, sevgili F.O, Mykonos'a dört beş kızı daha davet ediyor. B unlardan biri manken adayı, biri de manken olan kızımız, bunların isimleri bende... Sevgili M.B' nin dediği gibi O.K' nın ayrıldığı karısına, finansman olarak bazı şeyleri, daha önce başka etkinliklerde yaptırdığını duydum... Şunu söylemek istiyorum, bu Türk örf ve adetlere çok ters gelen bir şey. Nikah şahitliği yaptığı bir insanın karısına ayrıldıktan sonra, göz koymak, onu alıp Mykonos'a tatile gitmek. Bu bizim örf ve adetlerimize çok ters gelir. Ben buradan kendisini kınıyorum..."

Uzman raporunda yer alan deşifre metinlerden de anlaşılacağı üzere söz konusu futbol programında; adı geçen kişilerin izni olmadan, özel hayatı deşifre edilmiş, X Kulübüne yönelik çeşitli iddialarla sorumlular zan altında bırakılmıştır. Buna ilişkin Üst Kurul kararında şu açıklamalara yer verilmiştir;

> "…Bilindiği üzere, kişilik hakları, kişiye sırf kişi olması sebebiyle tanınmış, vazgeçilmesi, devri mümkün olmayan haklardır. Kişilik hakları başta Anayasa olmak üzere yasal mevzuatımızla da koruma altına alınmıştır. Anayasanın "kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17 nci maddesinde; "herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu" hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun 24 üncü ve devamı maddelerinde de 'kişiliğin korunması' başlığı altında buna ilişkin esaslar ve korunma yolları düzenlenmiştir.
>
> 'Özel hayatın korunması hakkı' da, kişinin sahip olduğu mutlak kişisel haklardan biri olup, Anayasamızın 'Özel hayatın gizliliği' başlıklı 20 nci maddesi ile anayasal güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 20 nci maddesinde herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip bulunduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiştir.
>
> İhlale konu yayına ait deşifre kayıtlarının ve video görüntülerinin tetkikinde; kişilerin özel hayatının konu edildiği bir program icra edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca programda Beşiktaş Spor Kulübüne yönelik olarak ileri sürülen iddiaların gerçeklik, doğruluk ve tarafsızlık ilkeleri esas alınmadan gerçekleştirildiği görülmüştür."

Yukarıda yer verilen açıklamalardan da açıkça anlaşılacağı üzere, uzman raporuna konu yayının kişinin özel hayatına saldırı oluşturduğu vurgulanmıştır. Bu itibarla Üst Kurul, mezkur yayında 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) ve (ı) bentlerinin ihlal edildiği sabit olmakla, yayın kuruluşunun 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) ve (ı) bentlerinin[278] tekraren ihlali nedeniyle, Kanunun 32 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre 'İdari Para Cezası' yaptırımının uygulanması gerektiği yönünde karar almıştır.

[278] 6112 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin birinci fıkrasının adı geçen bentleri şu şekildedir; *"(1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri; … ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez. … ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur."*

2.2.2.4.3. Gizli Yaşam Alanına Saldırı

Gizli yaşam alanı, kişinin yalnızca güven duyduğu sınırlı sayıdaki (genellikle bir veya iki kişi) kişilerle paylaştığı, bu kişiler dışında kalan kimselere kapalı olmasını arzu ettiği olaylar ve faaliyetlerden oluşur. Yaşam alanları içinde dokunulmaz olduğu kabul edilen bir çekirdek alan olarak gizli yaşam alanı her türlü müdahaleye karşı korunma altındadır[279].

Kişilerin gizli yaşam alanlarına giren olayların öğrenilmesi, yukarıda açıklamaya çalıştığımız özel yaşam alanında olduğu gibi, teknoloji araçlarının kullanılmasıyla oldukça kolaylaşmıştır. Bu durum ayrıca gizli yaşam alanına giren olayların yalnızca öğrenilmekle kalmayıp ses bandına veya filme kaydedilerek tespit edilmesine de olanak sağlamaktadır. Zira günümüzdeki teknik gelişmeler sonucunda minyatür radyo alıcı ve aktarıcılarıyla, karanlıkta fotoğraf çekebilen fotoğraf makineleriyle, gizli telefon alıcılarıyla veya düğme iliklerinde, telefon ağızlığında ve benzeri yerlerde gizlenen mini alıcı ve aktarıcılarla kişilerin gizli alanına sızmak ve sırlarını öğrenmek mümkün olabilmektedir[280]. Bu durum da çalışma konumuz bakımından ayrıca önem taşımakta olup, bu yollarla elde edilen görüntü veya seslerin doğrudan görsel veya işitsel medya yoluyla kamuya aktarılma tehlikesini doğurmaktadır. Nitekim Yargıtay konuya ilişkin bir kararında, konunun önemini şu şekilde vurgulamıştır[281];

> "…Anayasa'nın 20. maddesinde, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip bulunduğu, özel hayatın gizliliğine dokunulmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu hak, Türk Medeni Kanunu'nun 24. ve 25. maddelerinde koruma altına alınmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesinde suç olarak düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde de kişilik haklarının saldırıya uğraması durumunda uygulanacak yaptırım belirtilmiştir. Belirtilen bu yasal düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, kişinin özel yaşamının gizliliğine dokunulamaz. Kişinin sıfatı ve konumu ne olursa olsun, rızası dışında kamuya açıklanamaz. Bunlar kişinin gizli alanını oluşturur. Bir kişinin hukuka aykırı bile olsa konuşmalarının ve görüntüsünün gizli kamera ile kayda alınması aynen telefon konuşmalarının yasadışı dinlenmesinde olduğu gibi onun kişilik haklarına ve özel

[279] İ. Kaplan, 1979, s. 216; B. Öztan, 2001, s. 134-135; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 84; S. Aydın, 1998, s. 111; S. Helvacı, 2001, s. 162; V. Sırabaşı, 2007, s. 98; İ. Serdar, 1999, s. 87.
[280] A. Arpacı, 2000, s. 142; V. Sırabaşı, 2007, s. 99; İ. Serdar, 1999, s. 88.
[281] Yarg. 4. HD., 26.10.2007 T., 2006/13723 E., 2007/13089 K. (https://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet (05.12.2015)

yaşamına saldırı niteliği taşımaktadır. Bu kayıt ve görüntülerin televizyon yoluyla kamuoyuna yansıtılması kişilik haklarına yapılmış ikinci bir saldırı niteliğindedir."

Görsel ve işitsel medya alanında çalışan görevliler bazı durumlarda mesleklerini yerine getirirken kişilere ait olayları ve sırları onların rızası dışında öğrenebilirler. Örneğin; bir medya hizmet sağlayıcı kuruluşta muhabir olarak çalışan kişi bir olayı araştırmak için ilgili kişinin evine veya bürosuna girmekte, onunla röportaj yapmakta, devlet dairelerine veya adliyelere girerek araştırma yaparken kişilerin gizli yaşam alanına dâhil bazı olayları, onların arzuları dışında öğrenebilmektedir. Kişilerin gizli yaşam alanına dâhil olay ve sırların bu şekilde öğrenilerek yayınlaması özel hukuk açısından sorumluluğu gerektirir[282].

Diğer yandan, sır sahibinin sırrını açıkladığı kişi tarafından görsel veya işitsel medyada yayınlanan bir programda açıklamada bulunması da, sır sahibinin rızası dışında bilgi edinmenin bir diğer örneğini oluşturmaktadır. Bu durumda hem güvenilen kişi hem de bu açıklamanın görsel ve işitsel medyada yayınlanmasından sorumlu kişi gizli yaşam alanına saldırıda bulunmuş olur[283]. Ancak burada görsel ve işitsel medyaya ilişkin sorumluluktan bahsedebilmek için sorumlunun, gizli yaşam alanına dair açıklamayı yapan kişinin güvenilen bir şahıs olduğunu ve açıklamanın sır teşkil ettiğini bilmesi gerekmektedir[284]. Kişinin niteliği itibariyle güvenilen şahıslardan olması halinde, bu sırların görsel ve işitsel medyada yayınlanmasından sorumlu olan kişi sorumluluktan kurtulamaz. Bu doğrultuda örneğin; doktorun bir hastasının akıl sağlığı nedeniyle klinikte bulunduğunu açıklayarak hastalığı hakkında bilgi vermesi veya avukatın müvekkilinin boşanma davasının sebebini oluşturan bir takım ailevi sırları bildirmesi gibi durumlarda, bu kişilerin güvenilen kişi olma sıfatlarının bilinmediği düşünülemez[285]. Ayrıca, bu nitelikteki kişiler dışında da olsa verilen bilginin niteliği itibariyle açıkça bir sır oluşturduğu anlaşılıyor ise, bu durumda yine yayın sebebiyle sorumluluk doğacaktır[286].

[282] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 93-94; V. Sırabaşı, 2007, s. 99; S. Aydın, 19998, s. 112; İ. Serdar, 1999, s. 89; H. Tandoğan, 1963, s. 26-27; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 103.
[283] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 94; İ. Serdar, 1999, s. 89; S. Aydın, 1998, s. 112; V. Sırabaşı, 2007, s. 99.
[284] İ. Serdar, 1999 s. 89; S. Aydın, 1998, s. 112-113; V. Sırabaşı, 2007, s. 99.
[285] İ. Serdar, 1999, s. 89.
[286] a.g.e., s. 89.

Görsel ve işitsel medya alanında görev yapan kişiler gerçek kişiliklerini saklayarak, kişilerle kurdukları iyi ilişkiler sonucu onlara ait bazı gizlilik alanına ilişkin sırları elde edebilirler. Bu durumda kişilerin rızası, sırları açıklamada söz konusu olsa dahi, bu sırların görsel ve işitsel medyada yayınlanması kişilik hakkına saldırı oluşturmaktadır[287].

Kişinin gizli yaşam alanına giren olaylar veya sırlar hakkında ister rıza ile ister rıza dışı bilgi edinilmiş olsun, çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde açıklamaya çalışacağımız hukuka uygunluk sebepleri bulunmadıkça, bunların görsel ve işitsel medya yolu ile yayınlanması hukuka aykırıdır[288].

Konuya ilişkin açıklamalarımıza son vermeden önce şu hususu önemle belirtmek gerekir ki; kişinin yaşamını oluşturan her üç yaşam alanındaki olayların ve davranışların konu itibariyle görsel ve işitsel medyada yayınlanması haklı olsa dahi, bu yayınların gerektiğinden fazla incitici nitelik taşımaması ve yayında o kişinin şeref ve haysiyetini sarsıcı amaç bulunmaması gerekmektedir. Zira aksine yayınlar ile görsel ve işitsel medya yayınlarıyla ulaşılmak istenilen amaçtan sapılmış olacak, bu yayınlar nedeniyle kişilik hakkı ihlalleri meydana gelecektir[289].

2.2.2.5. Hürriyetlere Saldırı

Hürriyetler, kişiye insan olması nedeniyle tanınan ve ondan ayrılamayan değerler olarak, manevi kişisel değerlerin en önemlilerindendir[290]. Görsel ve işitsel medya aracılığıyla kişilerin hürriyetlerine saldırıda bulunulabilir. Bu doğrultuda, görsel ve işitsel medya yayınlarında kişilerin din, vicdan, inanç ve düşünce

[287] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 95; S. Aydın, 1998, s. 113; İ. Serdar, 1999, s. 90; V. Sırabaşı, 2007, s. 100; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 103.
[288] V. Sırabaşı, 2007, s. 100; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 104; İ. Serdar, 1999, s. 90.
[289] V. Sırabaşı, 2007, s. 101.
[290] E. Çetin, 2014, s. 105; V. Sırabaşı, 2007, s. 93; S. Aydın, 1998, s. 120; "…*Onur ve saygınlık ve hürriyet kişisel değerlerdendir*…" Yarg. 4. HD., 01.11.1993 T., 1993/12729 E., 1993/12352 K. (M. R. Karahasan, 2001, s. 433-434)

hürriyetlerine yönelik aşağılayıcı ve alaycı ifadelere yer verilmesi, uygulamada karşılaşılan örneklerden bazılarıdır[291]. 6112 sayılı Kanun'un yayın ilkelerini düzenleyen 8 inci maddesinin birinci fıkrasının 'e' bendinde bu hususa dikkat çekilerek; "*Yayın hizmetleri, ırk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez."* hükmü düzenlenmiştir. Yine aynı Kanun'un 8 inci maddesinin birinci fıkrasının 'ı' bendinde ise; "*Yayın hizmetleri, Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır…*" şeklinde hükme yer verilerek, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilerin hürriyetlerine saldırılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Görsel veya işitsel medyada yayınlanan program aracılığıyla bir dinin, düşüncenin, inancın diğerlerinden daha iyi olduğu, buna inanan insanların diğer insanlara göre daha üstün olduğunun ifade edilmesi de kişilik hakkına saldırı niteliği taşımaktadır[292].

2.2.3. İktisadi Bütünlüğe İlişkin Değerlere Saldırı

Kişinin hayatı, vücut tamlığı, sağlığı, şeref ve haysiyeti, yaşam alanları ve resmi üzerindeki haklarının korunması, kişiliğin tam olarak korunması bakımından yeterli değildir. Kişiliğin tam anlamıyla korunabilmesi için kişinin adı geçen değerlerinin yanı sıra iktisadi bütünlüğe ilişkin değerlerinin de korunması gerekmektedir[293].

Kişinin iktisadi bütünlüğüne ilişkin değerlerinin genel olarak iktisadi varlık ve özgürlük, mesleki şeref ve haysiyet ile mesleki ve ticari sır çevresinden oluştuğunu

[291] "… Din ve vicdan hürriyetleri, düşünce ve kanaat hürriyeti anayasal güvence altında olup inancıyla ilgili değerlere tecavüzde bulunulması halinde o kişinin sosyal kişilik değerlerine zarar verilmiş olur…" Yarg. 4. HD., 08.07.1998 T., 1998/8517 E., 1998/6044 K. (V. Sırabaşı, 2007 s. 94, dpn. 73)
[292] V. Sırabaşı, 2007, s. 94.
[293] S. Aydın, 1998, s. 121; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 142.

çalışmamızın birinci bölümünde de ifade etmeye çalışmıştık. Görsel ve işitsel medya yoluyla iktisadi bütünlüğü oluşturan bu üç değere de saldırıda bulunulması mümkündür. Bu değerlerden mesleki şeref ve haysiyet ile mesleki ve ticari sır çevresine yapılan saldırılarda, yukarıda açıklamaya çalıştığımız şeref ve haysiyet ile gizli yaşam alanına yönelik saldırılardaki açıklamalar geçerlidir[294]. Zira bu hususlarda farklı bir özellik bulunmamaktadır. Örneğin; bir televizyon programında gerçeğe aykırı olarak bir doktorun kadın hastalarına karşı cinsel tacizde bulunduğunu söylemek, o doktorun mesleki şeref ve haysiyetine görsel medya aracılığıyla saldırı oluşturur. Yine, bir televizyon programı için kişinin mesleki ve ticari sır alanına giren bilgileri inceleyip fotokopisini veya görüntüsünü çekerek yayınlamak kişinin mesleki ve ticari sır alanına saldırı oluşturacaktır[295].

Diğer yandan, kişiler serbestçe iktisadi veya mesleki bir faaliyet ve çaba göstermek hakkına sahiptirler. Kişilerin bu hakkına görsel ve işitsel medya yoluyla saldırılması da kişilik hakkının ihlali sonucunu doğurmaktadır[296]. Aslında rekabet, kuralları belirlenmiş sınırlar çerçevesinde gerçekleştiği takdirde hukuka uygundur ve kişilik hakkı üzerindeki herhangi bir değere saldırı niteliği taşımaz. Ancak rekabet, serbest rekabet kurallarına aykırı ya da örf ve âdete uygun olmayan bir nitelikteyse ve ayrıca kişinin Anayasa tarafından korunan iktisadi gelişme imkânlarını yok etmeye yönelmişse, kişinin iktisadi varlık ve özgürlüğüne saldırı oluşturmaktadır[297].

Konuya ilişkin Üst Kurul tarafından karara bağlanmış bir olayı incelemenin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Karar, 'T… Yayın Kuruluşu'nda 01.09.2013 tarihinde saat 22.20'den itibaren yayınlanan, sunuculuğunu S.U'nun yaptığı 'X' isimli spor programını konu almaktadır. Karara dayanak olan uzman raporunda programın içeriğinde, Y futbol takımına şike iddiaları nedeniyle UEFA ve CAS tarafından

[294] Şeref ve haysiyete karşı saldırılara ilişkin açıklamalar için bkz. s. 75 vd.; Gizli yaşam alanına karşı saldırılara ilişkin açıklar için bkz. s. 95 vd.
[295] V. Sırabaşı, 2007, s. 101; S. Aydın, 1998, s. 124; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 425; İ. Serdar, 1999, s. 99; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 115.
[296] B. Öztan, s. 115; İ. Serdar, s. 99; V. Sırabaşı, s. 102; S. Aydın, s. 122.
[297] İ. Serdar, 1999, s. 99; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 423; B. Öztan, 2001, s. 141.

verilen cezaların program konukları tarafından değerlendirmelerin yer aldığı; programın ilerleyen saatlerinde Y Kulübüne verilen maddi cezalar nedeniyle, program konuğu K.Ç 'nin yatırımcılara hitaben *'... Açık açık söylüyorum buradan dolandırılmayın kardeşim. Futbol A.Ş 'lerin hisse senetlerini almayın'* şeklinde ifadelerde bulunduğunun tespit edildiği ifade edilmiştir. Adı geçen programda K.Ç tarafından Y Kulübü ve diğer kulüplerin hisse senetlerini değersiz göstermeye çalışıldığı deşifre metni şöyledir:

> *Saat 23:24.08 K.Ç:* '...Ne diyordu Y Kulübü, 45.000 Milyon zararımız var değil mi? Y Kulübü ne yapacak 3 sene gitmeyecek değil mi? Etti sana 135 000 Milyon Avro. Kim ödeyecek bu parayı? Y Kulübünün zararı, Y A.Ş' nin zararları bunlar... Küçük yatırımcı ödüyor açık açık söylüyorum buradan dolandırılmayın kardeşim Futbol A.Ş.' lerin hisse senetlerini almayın kötü yönetiliyor bu kulüpler hepsi bir tanesi de değil ha bundan sonra ne olur bilemem.."

Üst Kurul konuyu değerlendirmiş ve rapora konu programda, program yorumcusunun spor kulüplerinin hisse senedi yatırımcısını etkileyecek türden taraflı yorumlarının haksız rekabete yol açması sebebiyle bahse konu yayında 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinin[298] ihlali nedeniyle aynı Kanunun 32 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre "Uyarı" yaptırımının uygulanmasına ve ayrıca dosyanın bilgi için Sermaye Piyasası Kurulu'na gönderilmesine karar vermiştir[299].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişinin iktisadi varlık ve özgürlüğüne saldırı hususunda bir diğer önemli nokta da boykottur. Belli bir kişiyi belli bir hareket tarzına zorlamak veya belli bir hareket tarzından dolayı cezalandırmak için organize bir şekilde o kişiyle iktisadi faaliyete girmeme anlamına gelen boykot da kişilik hakkının ihlali sonucunu doğurur[300]. Örneğin, görsel ve işitsel medya yoluyla bir firmanın reklamlarını yayınlamama kararı alıp bu firma hakkında olumsuz programlar yaparak firmanın ürünlerini gerçeğe aykırı olarak kötülemek veya firma hakkında toplumda

---

[298] 6112 Kanun'un m. 8/1-j hükmü şu şekildedir: "*Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez*."

[299] Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 03.10.2013 T., Toplantı No: 2013/56, Karar No: 4.

[300] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, s. 423-424; V. Sırabaşı, 2007, s. 102; İ. Serdar, 1999, s. 99; Öztan, s. 141 Aydın, s. 122; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 116.

olumsuz bir görünüm oluşturarak firmanın ürünlerinin tüketiciler tarafından tercih edilmemesini sağlamak suretiyle boykot hareketi oluşturmak kişinin iktisadi varlık ve hürriyet hakkına saldırı teşkil etmektedir[301].

İktisadi varlık ve özgürlüğe saldırı durumunda hukuka aykırılığı ortadan kaldıran sebeplerinden başında kamu yararı gelmektedir. Dolayısıyla bir firma tarafından piyasaya sürülen ürünlerde sağlığa zararlı maddeler bulunduğunun görsel veya işitsel medyada yapılan bir programda yayınlanması, yayında kamu yararı bulunması sebebiyle hukuka aykırı olmayacaktır[302].

2.3. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNDE HUKUKA AYKIRILIK

2.3.1. Genel Olarak Hukuka Aykırılık

Hukuka aykırılık genel anlamda hukuk düzenine ters düşen, hukuk düzeni tarafından reddedilen bir fiil ve davranışı ifade eder. Dolayısıyla böyle bir davranışta bulunan kişi, saldırıya uğrayanın hukuksal varlığını korumaya hizmet eden hukuk düzeninin emir ve yasaklarını ihlal etmiş olur[303].

Hukuka aykırılık unsuru kavram olarak objektif bir karaktere sahiptir ve bu anlamda sübjektif bir karaktere sahip olan kusurdan ayrılır[304]. Kusur, failin hukuka aykırı sonucu istemesi veya bu sonucu istememekle birlikte hukuka aykırı davranıştan kaçınmak iradesini yeter derecede kullanmamış olmasıdır[305]. İki kavram arasındaki

[301] V. Sırabaşı, 2007, s. 102-103; İ. Serdar, 1999, s. 100; S. Aydın, 1998, s. 122.
[302] V. Sırabaşı, 2007, s. 103.
[303] S. Aydın, 1998, s. 83-84; F. Eren, 2015, s. 586-587; V. Sırabaşı, 2007, s. 104; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 41.
[304] Bir fiilin hukuka aykırı olup olmadığının belirlenmesi konusunda "objektif teori" ve "subjektif teori" olarak iki ayrı teori ileri sürülmektedir. Türk-İsviçre hukukunda genel olarak kusur objektifleştirilmiş biçimde kavranmakta, dolaysıyla objektif teori benimsenmektedir. Bu doğrultuda bkz. H. Tandoğan, 1963, s. 18; S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, 1993, s.476; F. Eren, 2015, s. 584-585; Z. İmre, 1980, s. 16; Bu teorilere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 43-54; F. Eren, 2015, s. 584 vd.; İ. Serdar,1999, s. 100 vd.
[305] S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, 1993, s. 492; S. Helvacı, 2001, s. 98.

farkı ortaya koyabilmek amacıyla doktrinde sıkça ele alınan bir örneğe bakacak olursak; temyiz kudretine sahip olmayan kişinin birini yaralaması hukuka aykırıdır. Ancak, temyiz kudretine sahip olmayan bu kişinin kusurundan söz edilemeyecektir[306]. Nitekim 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49 uncu maddesindeki ifadeden de bu husus açıkça anlaşılmaktadır. Adı geçen Kanunun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasında, "*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.*" hükmü düzenlenmiştir. Böylece, kusur ve hukuka aykırılığın birbirinden farklı kavramlar olduğu açıkça ortaya konmuş bulunmaktadır. Ayrıca, konuya ilişkin Türk Borçlar Kanunu düzenlemesine ilişkin bir diğer önemli nokta da, 6098 sayılı Kanun ile artık hükümde 'hukuka aykırı fiil' teriminin kullanılıyor olmasıdır. Zira 818 sayılı Borçlar Kanunu zamanında, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49 uncu maddesine karşılık gelen 41 inci maddede 'haksız bir surette' ibaresi kullanılmaktaydı. 6098 sayılı Kanun ile adı geçen hükümde 'hukuka aykırılık' ibaresinin kullanılmasının yerinde bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz. Nitekim Türk Medeni Kanunu'nun ikinci fıkrasının da; "*Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik hakkına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*" şeklinde hükme bağlandığı göz önüne alındığında; birbiri arasında bağlantı bulunan bu maddeler arasında terim kullanımı bakımından yeknesaklık sağlanmasının önemli olduğu düşünmekteyiz[307].

Hukuka aykırılıktan söz edebilmek için öncelikle fiilin haklı veya hukuka uygun olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektir. Bir fiilin ne zaman hukuka aykırı olduğu ancak bütün hukuk sistemi göz önünde tutularak belirlenebilir[308]. Hukuka aykırılıkta daima emredici bir kuralın ihlali söz konusudur[309]. Emredici nitelikte

---

[306] S. Helvacı, 2001, s. 98.

[307] Zira 818 sayılı Borçlar Kanunu zamanında, 41 inci maddede geçen "haksız suretle" ifadesi ile 'hukuka aykırılığın' kastedildiği, doktrinde pek çok yazar tarafından kabul edilmekte olan bir hususdu. Bu konuda bkz. S. Aydın, 1998, s. 88-89.

[308] A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 275; İ. Serdar, 1999, s. 110; S. Aydın, 1998, s. 83; M. R. Karahasan, 2001, s. 35; Selim Kaneti, *Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru*, Kazancı Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 39.

[309] Emredici hukuk kuralı; ilgililerin iradesi ne olursa olsun, uygulanması mutlaka zorunlu olan hukuk kuralıdır. Kişiler aralarında yapacakları anlaşma ile bu kuralların aksini kararlaştıramayacakları gibi, bu kuralların aralarındaki ilişkiye uygulanmayacağına da karar veremezler. (J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 108)

olmayan kurallara aykırılık sorumluluğa yol açmaz. Nitekim kanun koyucu Türk Borçlar Kanunu'nun 26 ncı maddesinde, kanunun emredici hükümlerine aykırı sözleşme yapılamayacağını belirttikten sonra, sözleşmelerin kişilik hakkına da aykırı olamayacağını özel olarak ifade etmiştir. Aslında kişilik hakkına ilişkin hükümler emredici nitelikte olduğundan genel olarak hukuka aykırılık kapsamı içinde yer almaktadırlar. Ancak kanun koyucu kişilik hakkına büyük bir önem vermiş, bu nedenle de kişilik hakkını koruyan hükümlere aykırılık hallerinin de sözleşmeyi geçersiz kılacağını ayrıca ifade etme yolunu tercih etmiştir[310].

Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinde düzenlenen "*(1) Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. (2) Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır."* hükmü, kişiliğin her türlü saldırıya karşı korunması için uygulanabilen genel bir hüküm niteliği taşımaktadır. Bu sebeple hüküm, kişilik hakkının görsel ve işitsel medya yoluyla ihlalinde de temel bir norm olarak karşımıza çıkmaktadır[311].

Görsel ve işitsel medya aracılığıyla kişilik haklarının ihlalinde de kişilerin şahıs varlıklarını koruyan kurallara saldırı söz konusu olmaktadır. Bu kurallar yazılı hukuk kuralları olabileceği gibi yazılı olmayan hukuk kuralları şeklinde de olabilir[312]. Her ne kadar Türk hukukunda bu konuya ilişkin bir örf ve adet hukukuna rastlanılmasa da, kişilik hakkının ihlalinde örf ve âdetin de önemli bir yeri vardır[313]. Örf ve âdet özellikle görsel ve işitsel yoluyla kişinin şeref ve hasiyetine yönelen saldırılarda önem taşımaktadır. Bu anlamda örneğin; görsel medya yayınında kullanılan bir ifadenin kişinin şeref ve haysiyetine saldırı niteliğinde olup olmadığının belirlenmesinde, yayının yöneldiği dinleyici ve izleyici kitlesinin anlayışı esas

[310] A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 94.
[311] S. Aydın, 1998, s. 88.
[312] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 55; S. Aydın, 1998, s. 87; V. Sırabaşı, 2007, s. 105.
[313] V. Sırabaşı, 2007, s. 105.

alınabilecektir. Bu noktada örf ve âdet, şeref ve haysiyete yönelik saldırılar bakımından hâkime yol gösterici niteliğe sahiptir[314].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlalinden doğan uyuşmazlıklarda 'hâkim tarafından yaratılan hukuk' da önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda öncelikle çalışmamızın birinci bölümünde de ifade etmeye çalıştığımız üzere, hâkimin kişisel değerlerin belirlenmesinde geniş bir takdir yetkisi olduğunu vurgulamak gerekir. Görsel ve işitsel medya yoluyla saldırıya uğrayan bir kişilik değerinin hukuksal açıdan korunmaya değer olup olmadığına hâkim kendisi bir hukuk kuralı yaratmak suretiyle karar verecektir[315]. Hâkimin takdir yetkisine sahip olduğu bir diğer alan ise hukuka aykırılığın belirlenmesidir. Hâkim, saldırıya uğrayan değerin kişisel bir değer olarak korunması gerektiğine karar verdikten sonra, saldırının hukuk aykırı olup olmadığını belirleyecektir. Bu noktada yazılı hukuk kuralları ve örf adet hukuku ile bir sonuca varılamayan durumlarda, hâkim bizzat bir karar verme yoluna gidecektir[316]. Yayının hukuka aykırı olup olmadığının takdirinde genel bir ölçü koymak oldukça zordur. Zira kişisel değerler gibi bunlara saldırı şekillerini de sınırlamak ve tespit etmek güçtür. Ancak, hâkimin bu alanda takdir yetkisini kullanırken kişilik hakkına saldırıda bulunulan kişi ile kişilik hakkına saldırıda bulunmuş kişinin yararları arasında bir denge kurması gerektiği[317] ifade edilmektedir[318].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda kusur ile ilgili genel esaslar geçerlidir. Bu anlamda görsel ve işitsel medya açısından özel bir kusur türü ve görsel işitsel medya yoluyla yayın yapanlar için kusur konusunda özel bir ayrıcalık öngörülmemiştir. Ancak hâkimin görsel işitsel medya yoluyla kusuru belirlerken

[314] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 58; S. Aydın, 1998, s. 90; V. Sırabaşı, 2007, s. 105; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 87.
[315] B. Öztan, 2001, s. 118; A. Arpacı, 2000, s. 108; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 59; H. Tandoğan, 1963, s. 17; S. Aydın, 1998, s. 91; V. Sırabaşı, 2007, s. 105.
[316] S. Aydın, 1998, s. 91; V. Sırabaşı, 2007, s. 105.
[317] Bu husus doktrinde "Yararların tartılması ilkesi" olarak da anılır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 60.
[318] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 60; H. Tandoğan, 1963, s. 17; V. Sırabaşı, 2007, s. 105; S. Aydın, 1998, s. 92.

görsel işitsel medyanın çalışma koşullarını ve görevlerini göz önünde tutması gerektiği ifade edilmektedir[319]. Görsel ve işitsel medyanın günümüzdeki önemi ve etkisini göz önünde tutan azınlık görüş, görsel işitsel medya alanında kusursuz sorumluluğun benimsenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ancak Sırabaşı'nın da haklı olarak belirttiği üzere[320], Türk Borçlar Kanunu'nun 49 uncu maddesi doğrultusunda kusur şartının arandığı ve kusursuz sorumluluk hallerinin kanunda açıkça düzenmiş olduğu göz önüne alındığında, bu görüşe katılmak oldukça zor görünmektedir. Diğer taraftan görsel işitsel medya alanında kusursuz sorumluluğun kabul edilmesi durumunda görsel işitsel medya hürriyetinin de bu hususta olumsuz yönde etkileneceğinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Konunun başında da ifade etmeye çalıştığımız üzere, kişilik hakkının mutlak nitelikte olması sebebiyle kural olarak kişiliğe yapılan her saldırı hukuka aykırıdır. Bu kuralın istisnası ise, kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin hukuka uygunluk sebeplerinden birini ileri sürebilmesi durumunda ortaya çıkar. Zira hukuka uygunluk sebepleri saldırının hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde hukuka uygunluk sebeplerini ayrıntılı bir şekilde incelemeye çalışacağız.

2.3.2. Hukuka Uygunluk Sebepleri

Hukuka uygunluk sebepleri, kanunla belirlenmiş bazı durumlarda bir kişinin kişilik hakkının ihlaline izin veren hallerdir[321]. Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki, "*Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*" hükmü ile kişilik hakkının ihlali bakımından hukuka uygunluk sebepleri ortaya konmuştur. Zira hükmün zıt anlamından, kişilik hakkının ihlalinde kişinin

[319] V. Sırabaşı, 2007, s. 106.
[320] a.g.e., s. 106.
[321] S. Helvacı, 2001, s. 99; S. Helvacı, 2013, s. 150; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 104; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 276-277; F. Eren, 2015, s. 601; İ. Serdar, 1999, s. 110; S. Aydın, 1998, s. 125-126; V. Sırabaşı, 2007, s. 107.

rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ve kanunun verdiği yetkinin kullanılmasının hukuka uygunluk sebebi olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır[322]. Ancak adı geçen hüküm Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi ile birlikte değerlendirilmedir. Zira bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde; kişinin haysiyeti ve kişiliğe bağlı diğer değerlerle bağdaşmayan rızanın saldırıyı hukuka uygun hale getirmeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır[323]. Bu doğrultuda, hukuka uygunluk sebeplerinin Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi de dikkate alınarak değerlendirilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Doktrinde hukuka uygunluk sebeplerinin hukuka aykırılığın oluşumundaki fonksiyonu tartışmalıdır. Bir görüşe göre[324] hukuka uygunluk sebepleri fiilin hukuk kuralının çiğnenmesiyle oluşan hukuka aykırılığı kaldırarak bu fiili hukuka uygun hale getirmektedirler. Bu görüşü savunan yazarlar hukuka uygunluk sebeplerini, baştan itibaren hukuka aykırılığı gideren sebepler olarak görmektedirler. Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise[325]; hukuka uygunluk sebebi söz konusu olduğunda fiilin hukuka aykırılığından söz edilemez. Hukuka aykırılık hiç oluşmadığından, bunun kaldırılması da söz konusu olmayacaktır[326]. Zira hukuka uygunluk açısından, görünüşte hukuk kuralını çiğnemiş fakat hukuka uygunluk sebebinin koşullarını taşıyan fiil ile hukuk kuralını görünüşte de olsa çiğnememiş bir fiil arasında hiçbir fark yoktur. Hukuka uygunluk sebebinin bulunması, eylemin hukuk düzenini ihlal etmediğini gösterir ve böylece fiilin görünüşte hukuk kuralını çiğnemesinin bir anlamı kalmaz[327]. Öte yandan bir fiil ya hukuka uygun ya da hukuka aykırıdır. Hukuk düzeninin hukuka aykırı olarak nitelendirdiği bir fiil her zaman hukuka aykırı olarak kalır[328]. Dolayısıyla, bir fiili önce hukuka aykırı kabul edip, sonra hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı nedeniyle fiilin hukuka aykırılığının

[322] S. Helvacı, 2013, s. 150; F. Eren, 2015, s. 601-602.
[323] S. Helvacı, 2013, s. 150.
[324] S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, 1993, s. 485; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 104; H. Tandoğan, 1963, s. 30.
[325] F. Eren, 2015, s. 601; İ. Serdar, 1999, s. 110-111; V. Sırabaşı, 2007, s. 107; S. Aydın, 1998, s. 125-126; Selim Kaneti, *Çatışan Değerlerin Tartılmasına Dayanan Hukuka Uygunluk sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu 15-16 Aralık 1978*, İstanbul, 1981, s. 145.
[326] F. Eren, 2015, s. 601; İ. Serdar, 1999, s. 110.
[327] S. Kaneti, 1981, s. 145.
[328] İ. Serdar, 1999, s. 111; S. Aydın, 1998, s. 126.

ortadan kalktığını kabul etmek yerine, hukuka uygunluk sebeplerinin bulunduğu durumlarda hukuka aykırılığın hiç oluşmadığının kabul edilmesinin yerinde olacağını düşünmekteyiz.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda hukuka uygunluk nedenlerini Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrası doğrultusunda; kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası[329], daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ve kanunun verdiği yetkinin kullanılması şeklinde saymak mümkündür[330]. Biz de çalışmamızın bu bölümünde adı geçen hukuka uygunluk nedenlerini tek tek incelemeye çalışacağız.

2.3.2.1. Zarar Görenin Rızası

Bir kimse kişiliğini oluşturan kişisel değerlerinden herhangi birine başka bir kişi tarafından müdahalede bulunulmasına izin vermiş ise, bu müdahale bir takım zararlı sonuçlar doğursa bile artık hukuka aykırı saldırı niteliğinde değerlendirilemeyecektir[331]. Zira kişisel değerlerine saldırı mahiyetinde bir müdahaleyle karşılaşan kişinin buna önceden rızasını bildirmiş olması, müdahalenin hukuka aykırı niteliğini ortadan kaldıracaktır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, bir hukuka uygunluk sebebi olarak zarar görenin rızası yalnızca Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasında ifade edildiği şekilde yorumlamamalıdır. Zira 24 üncü maddenin ikinci fıkrası tek başına ele alındığında, zarar görenin rızasının genel ve mutlak olarak saldırının hukuka uygunluğunu sağladığı anlamı çıkmaktadır[332]. Ancak bu noktada, hukuka aykırılık kavramını açıklarken de ifade etmeye çalıştığımız üzere, Türk

[329] Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde kanunda 'kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası' olarak ifade edilen hukuka uygunluk nedenini, doktrindeki yaygın kullanımı da dikkate alarak, 'zarar görenin rızası' şeklinde ifade edeceğiz.
[330] Doktrinde hukuka uygunluk sebeplerini sınıflandırma hususunda farklı düşünceler ortaya atılmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 276- 277.
[331] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 401.
[332] İ. Serdar, 1999, s. 118; S. Aydın, 1998, s. 151.

Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesi ile 24 üncü maddesinin birlikte yorumlanması gerekmektedir. Nitekim adı geçen maddeler birbirini tamamlayıcı hükümler olup, 23 üncü maddede zarar görenin rızasının sınırları düzenlenmektedir. Bu doğrultuda, zarar görenin rızasının hukuka uygunluk sebeplerinden biri sayılabilmesi için; saldırının kişilik hakkını tamamen ortadan kaldırmaya veya bu yönde tehlikeye düşürmeye yönelmemesi ya da kişilik hakkının kullanılmasını imkânsızlaştıracak nitelikte olmaması gerekmektedir[333]. Örneğin kişinin televizyonda yayınlanmak üzere medya hizmet sağlayıcı bir kuruluşa, gizli ve özel yaşamının tümünü yayınlayabileceği veya cinsel hayatına ait bütün özelliklerin yayınlanması konusunda verdiği rıza geçerli bir hukuka uygunluk sebebi değildir[334]. Zira burada zarar görenin verdiği rıza Türk Medeni Kanunu'nun 23 üncü maddesinde belirtilen sınırı aşmaktadır.

Zarar görenin görsel veya işitsel medya yayınında kişilik hakkına saldırılması hususundaki rızasının hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için, saldırıda bulunulan kişilik değerinin kendisinden vazgeçilebilen ve üzerinde serbestçe tasarruf edilebilen değerlerden biri olması gerekmektedir[335]. Dolayısıyla, maddi kişisel değerler ile şeref ve haysiyetin başkasına devredilemeyen kişilik değerleri olduğu göz önüne alındığında, bu değere yönelik saldırılara verilen rıza bir hukuka uygunluk sebebi olarak geçerli olmayacaktır[336]. Özellikle bir dönem görsel medyada oldukça sık yayınlanan kamera şakası programları bu duruma örnek gösterilebilir. Zira bu programlarda şaka yapılan kişilere bu şakanın yayınlanmasına izin verdiklerine ve bu yayına ilişkin tazminat talep etmeyeceklerine ilişkin sözleşmeler imzalatılması durumunda, şaka konusu olay kişinin şeref ve haysiyetine saldırı niteliği taşıyorsa, kişinin verdiği rıza hukuka uygunluk sebebi oluşturmayacaktır[337].

Rızanın geçerli olabilmesi için bir diğer önemli husus ise, rıza vermenin hukuki bir işlem olmasının doğal sonucu olarak, rıza veren kişinin bu rızayı vermeye

[333] V. Sırabaşı, 2007, s. 113; İ. Serdar, 1999, s. 112.
[334] İ. Serdar, 1999, s. 121-122; V. Sırabaşı, 2007, s. 113.
[335] S. Aydın, 1998, s. 151-152; İ. Serdar, 1999, s. 122; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 196.
[336] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 179; S. Özel, 2004, s. 39.
[337] A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 285; İ. Serdar, 1999, s. 123; V. Sırabaşı 2007, s. 113.

ehil olması gerektiğidir[338]. Bu konuda tam ehliyetliler ile sınırlı ehliyetliler kişilik hakkı ihlaline ilişkin durumlarda geçerli bir rıza beyanında bulunabilirler. Tam ehliyetsizler, temyiz kudretine sahip olmadıkları için hiçbir şekilde rıza gösteremezler. Şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak söz konusu olduğu için kanuni temsilcinin tam ehliyetsiz adına böyle bir rızayı verip veremeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Ancak doktrindeki hâkim görüşe göre[339], tam ehliyetsizin yararına olacak durumlarda, bu hakkın kanuni temsilci tarafından kullanılabileceği kabul edilmektedir. Sınırlı ehliyetsizler bakımından ise, rızanın geçerli olabilmesi için kanuni temsilcilerinin izni aranmaktadır[340].

Kişinin vermiş olduğu rızanın kapsamı ve amacı aşılarak kişilik hakkına saldırıda bulunulması durumunda, artık geçerli bir rıza söz konusu olmadığından hukuka uygunluk sebebinden de bahsedilemez[341]. Dolayısıyla yayının verilen rızaya uygun olması ve kişiliğe saldırı sonucunu doğurabilecek başka bir açıklama eklenmeksizin yapılması gerekmektedir. Örneğin; kişi yaşam olaylarının ölümünden sonra yayınlanması şartıyla televizyonda yayınlanmasına rıza göstermişse, gösterilen rızanın hukuka uygunluk sebebi olarak değerlendirilebilmesi için bu şarta uyulması gerekmektedir[342].

Rızanın açık irade beyanıyla veya zımni şekilde[343] verilmesi mümkündür[344]. Örneğin, kişinin bir televizyon çekiminin yapıldığı sırada görüntüsünün alınmasına karşı çıkmaması, aksine poz vermesi zımni rıza teşkil eder. Ancak, bir kişinin

---

[338] F. Eren, 2015, s. 603; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 285; B. Öztan, 2001, s. 148; İ. Serdar, 1999, s. 123; H. İşgüzar, 1990, s. 866; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 103; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 401.

[339] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 327-328; İ. Serdar, 1999, s. 124; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 316; A. Ataay, 1978 s. 119; E. Özsunay, 1979, s. 61.

[340] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 327; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 103; İ. Serdar, 1999 s. 123.

[341] H. İşgüzar, 1990, s. 866; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 180; S. Helvacı, 2001, s. 109; V. Sırabaşı, 2007, s. 155; İ. Serdar, 1999, s. 125; H. Tandoğan, 1963, s. 33; E. Çetin, 2014 s. 317.

[342] V. Sırabaşı, 2007, s. 114.

[343] "*…Televizyona çıkarak açıklamalar yapan ve bu yayının tüm Türkiye'ye ulaşacağını bilen davacının görüntülerinin rıza dışı yayınlandığını iddia etmesi hayatın olağan akışına aykırıdır…*" Yarg. 4. HD., 06.06.2013 T., 2013/11745 E., 2013/10830 K. (E. Çetin, 2014, s. 318)

[344] H. Tandoğan, 1963, s. 33; F. Eren, 2015, s. 603; H. İşgüzar, 1990, s. 865; İ. Serdar, 1999, s. 125; V. Sırabaşı, 2007, s. 115.

hakkında çıkan gerçek dışı yayına itiraz etmemesi zımni rıza olarak değerlendirilemez[345]. Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda bulunulan kişi, yayına karşı tepki göstermek zorunda olmadığı gibi, kişi cevap ve düzeltme hakkını kullanmak zorunda da bırakılamaz[346]. Zira her hak gibi, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması da hak sahibinin iradesine bağlıdır.

Görsel veya işitsel medyada yayınına rıza gösterilen kişilik hakkı birden fazla kişiyi ilgilendiriyorsa, rızanın ilgililerce birlikte verilmesi gerekmektedir. Zira böyle bir durumda, ancak ilgililerin birlikte verdikleri rıza bir hukuka uygunluk sebebi olarak değerlendirilebilecektir. Örneğin mektup içeriğinin yayınlanması için hem gönderenin hem de alıcının birlikte rızası gerekmektedir[347].

Rızanın, görsel veya işitsel medya yayınından önce ya da en geç yayın sırasında verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu ana kadar verilmiş bir rızadan vazgeçmek de mümkündür[348]. Verilen rızadan vazgeçilmesiyle birlikte, kişilik hakkına yapılan saldırı hukuka aykırı hale gelir. Diğer yandan, yayından sonra verilen rıza, saldırının hukuka aykırı niteliğine etki etmez. Fakat bu şekilde yayından sonra verilen rıza hukuka aykırı yayın nedeniyle doğan hukuksal sonuçlardan vazgeçme anlamını taşıyabilir[349].

Türk Borçlar Kanunu'nun 52 nci maddesinin birinci fıkrasında rızanın tazminatı azaltabileceği veya tamamen ortadan kaldırabileceği ifade edilmiştir. Bu anlamda hukuka aykırı rıza tazminattan indirim sebebi sayılabilir ve hâkim tarafından

[345] İ. Serdar, 1999, s. 125; V. Sırabaşı, 2007, s. 115; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 177; aksi yönde görüş için bkz. H. Tandoğan, 1963, s. 33.
[346] İ. Serdar, 1999, s. 125; V. Sırabaşı, 2007, s. 115.
[347] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 179; İ. Serdar, 1999, s. 124; V. Sırabaşı, 2007, s. 114; S. Aydın, 1998, s. 153.
[348] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 176; S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, 1993, s. 490; İ. Serdar, 1999, s. 125; V. Sırabaşı, 2007, s. 114; H. İşgüzar, 1990, s. 865; H. Tandoğan, 1963, s. 33; S. Helvacı, 2001, s. 109-110.
[349] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 177; V. Sırabaşı, 2007, s. 114; S. Aydın, 1998, s. 152; E. Çetin, 2014, s. 317.

göz önüne alınabilir. Hukuka ve ahlaka uygun rıza ise hukuka uygunluk sebebi oluşturacağından tazminat söz konusu olmayacaktır[350].

2.3.2.2. Daha Üstün Nitelikte Yarar

Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, bir kimsenin kişilik hakkına saldırı teşkil eden fiilin daha üstün nitelikte bir özel veya kamusal yarara dayanması hali hukuka uygunluk sebebi olarak gösterilmiştir.

Her hukuk normu, haksız saldırılar karşısında kişilerin yararlarını korumayı amaçlamaktadır. Ancak bir kişinin belli bir hukuk normunun koruduğu yararı ile diğer kişinin yine hukukun koruduğu yararı çatışma halindedir[351]. Hukuk düzeninin, çatışan yararların her ikisini de aynı anda koruması mümkün değildir. Bu halde hukuk düzeni çatışan yararlar arasında adil bir denge kurduktan sonra, bunlardan sadece birinin objektif olarak hukuka uygunluğunu kabul etmek suretiyle bu sorunu çözmektedir[352]. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu konuya ilişkin bir kararında[353]; hukuk düzeninin çatışan iki değeri aynı anda ve aynı olayda koruma altına alınması düşünülemeyeceği için, somut olaydaki olgular itibariyle bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerektiği, bunun sonucunda da daha az üstün olan yararın, daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında, o olayda ve o an için hukuk düzenince korumasız kalacağı ifade edilmiştir.

Çatışan yararlardan hangisinin korunacağının kanun tarafından belirlendiği durumlarda yararların sınırı bellidir ve bunların hangisinin korunacağı sorusunun yanıtı açıktır. Ancak çoğu halde ya çatışan değerlerin hangisinin korunacağına dair kanuni bir düzenleme yapılmamış ya da kanunda düzenleme bulunan hallerde de

[350] S. Helvacı, 2001, s. 104; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 121; V. Sırabaşı, 2007, s. 115; H. Tandoğan, 1963, s. 32.
[351] İ. Serdar, 1999, s. 126; V. Sırabaşı, 2007, s. 116; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 109; M. Dural, 1995, s. 137.
[352] İ. Serdar, s. 126; V. Sırabaşı, 2007, s. 116; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 109.
[353] Yarg. HGK., 30.01.200 T., 2001/4-1000 E., 2002/25 K. (S. Özel, 2004, s. 40).

yararların sınırı kesin çizgilerle belli edilmemiş, bu konuda hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır[354]. Bu doğrultuda hâkim, Türk Medeni Kanunu'nun 1 inci maddesi gereğince[355] çatışan yararlardan hangisinin korunması gerektiğini; hukuk yaratmada başvurulan genel ölçülerden, benzer hukuk kurallarının kıyasen uygulanmasından, hukukun genel ilkelerinden, karşılaştırmalı hukuktan ve toplumun hukuk ve adalet anlayışından yararlanarak tayin edecektir [356].

Kişilik hakkı bakımından da, kişilik hakkı ile çatışan özel veya kamusal yararın kişilik hakkına göre daha üstün nitelikte olması durumunda kişilik hakkına yapılan saldırı, hukuka uygunluk sebebi olan daha üstün nitelikteki yarar nedeniyle hukuka aykırı sayılmayacaktır[357]. 'Daha üstün olma' olgusunu belirleyecek olan hâkimdir. Hâkim bu konuda yararların tartılması ilkesine göre saldırının uygun bir amaç için uygun araç olup olmadığına karar verecek, saldırının uygun bir amaç için uygun bir araç olduğu sonucuna varırsa daha üstün yarar bir hukuka uygunluk sebebi oluşturacaktır[358].

2.3.2.2.1. Daha Üstün Nitelikte Özel Yarar

Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile 'daha üstün nitelikte özel yarar' bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmiştir. Doktrinde daha üstün nitelikte özel yararın kişilik hakkı ihlal edilen kişiye, faile veya üçüncü bir kişiye ait olabileceği kabul edilmektedir[359].

---

[354] İ. Serdar, 1999, s. 126; V. Sırabaşı, 2007, s. 116.

[355] TMK m. 1: "*(1) Kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır. (2) Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir. (3) Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır*." şeklindedir.

[356] M. Dural, 1995, s. 141; S. Kaneti, 1981, s. 153; İ. Serdar, 1999, s. 127; S. Aydın, 1998, s. 128.

[357] İ. Serdar, 1999, s. 127; V. Sırabaşı, 2007, s. 116.

[358] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 113; İ. Serdar, 1999, s. 128; V. Sırabaşı, 2007, s. 117.

[359] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 201; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 150; S. Helvacı, 2001, s. 126; S. Helvacı, 2013, s. 155; H. İşgüzar, 1990, s. 866; V. Sırabaşı, 2007, s. 117; M. Dural, 1995, s. 148.

Daha üstün nitelikte özel yararın bir hukuka uygunluk sebebi olup olmadığı değerlendirilirken, eşdeğer olan kişilik değerleri karşılaştırılmalıdır. Zira daha üstün nitelikteki özel yarar kavramının mülkiyet hakkından, kira hakkından ya da bir alacak hakkından kaynaklanan bir yarar olarak yorumlanması söz konusu olamaz. Çünkü hiçbir yarar kişilik hakkından, kişisel değerlerden daha üstün değildir. Dolayısıyla, eğer daha üstün nitelikteki özel yarar kişilik hakkından kaynaklanan bir yarar değil de başka bir haktan kaynaklanan yararsa, hukuka uygunluk sebebi oluşmayacak ve müdahale hukuka aykırı olmaya devam edecektir[360].

Daha üstün nitelikte özel yarar genellikle maddi kişisel değerlere tıbbi müdahale hallerinde ortaya çıkar. Bu anlamda örneğin, hayati tehlikesi olan bir kişinin acilen ameliyata alınması gerektiğinde kişinin veya kanuni temsilcilerinin rızası alınamayacak durumda ise, yapılan ameliyat hukuka aykırı değildir. Zira yaşam hakkı vücut bütünlüğüne göre daha üstün nitelikte bir yarar olduğundan, tıbbi müdahale daha üstün nitelikte bir özel yarar olarak hukuka uygundur[361].

2.3.2.2.2. Daha Üstün Nitelikte Kamusal Yarar

Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kişilik hakkına yapılan saldırı, daha üstün nitelikte kamusal bir yararın bulunması halinde, hukuka aykırı olmayacaktır. Kamu yararı, toplumun genel değer ve menfaatlerini teşkil eder. Bu itibarla kanun koyucu yararlar çatışmasında kamu yararının korunması prensibini benimsemiştir[362].

Daha üstün nitelikte kamusal yarar, görsel ve işitsel medya yoluyla kişiliğe yapılan saldırıların hukuka aykırı sayılıp sayılmayacağı noktasında özel bir önem arz etmektedir. Zira daha üstün nitelikte kamusal yararın hukuka uygunluk sebebi

[360] S. Helvacı, 2013, s. 155.
[361] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 402; V. Sırabaşı, 2007, s. 117.
[362] İ. Serdar, 1999, s. 129.

oluşturduğu en önemli alan kitle iletişim araçlarıdır[363]. Bu anlamda görsel ve işitsel medya alanında da sıkça karşılaşıldığı üzere; medya hizmet sağlayıcı kuruluş iletişim hürriyetini, saldırıya uğrayan taraf ise kişilik hakkının korunmasına yönelik yararını ileri sürmektedir. Böyle bir durumda yapılan yayın iletişim hürriyeti kapsamında ise, kişilik hakkı saldırıya uğrasa bile hukuka aykırılık oluşmayacaktır[364].

Görsel ve işitsel medya yayınları açısından kamusal yararın hukuka uygunluk sebebi oluşturmasını sağlayacak birtakım unsurlar vardır. Bunlar; iletişim hürriyeti, toplumsal ilgi ve kamu yararı, konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık, gerçeklik ve güncellik unsurlarıdır[365]. Nitekim Yargıtay'ın konuya ilişkin bir Hukuk Genel Kurulu kararında da bu husus şu şekilde açıkça ifade edilmiştir[366];

> "…Bilindiği gibi, anayasal güvence altında bulunan basın hak ve hürriyetinin, yine yasalarca korunan kişilik haklarına üstün tutulabilmesi için bu hürriyetin (haber verme, yorum ve eleştiri hürriyetinin), öğretide ve uygulamada tartışmasız benimsenen gerçeklik, güncellik, kamu yararı, toplumsal ilgi ve konu ile ifade arasında düşünsel bağ kuralları çerçevesinde kullanılması gerekmektedir. Bu kurallardan herhangi birinin ihlali halinde kişisel hakkın saldırıya uğradığı kabul edilmek gerekir…"

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de pek çok kararında kamu yararının üstünlüğü hususuna vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin konuya ilişkin önemli kararlarından biri olan "Bergens Tidende ve Diğerleri/Norveç" Kararında[367] mahkeme, bir gazetenin kendisinden memnun olmayan hastaların tanıklıklarını içeren bir seri yazıyı yayınlaması üzerine başvurucu estetik cerrahın uğradığı zarar ziyanın tazminine mahkûm edildiği bir davayı incelemiştir. Bu doğrultuda mahkeme öncelikle, suçlama konusu yapılan yazıların insan sağlığının önemli bir yönüne ilişkin olduğuna ve bu şekliyle kamu yararına ilişkin ciddi sorunları ortaya çıkardığını ve somut olayda hastaların anlattıkları olayların, esas itibariyle doğru olduğu ve gazete tarafından aslına sadık bir biçimde aktarıldığını tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, sohbetlere dayalı güncel röportajların

[363] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 205; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 464; S. Kaneti, 1981, s. 153; V. Sırabaşı, 2007, s. 117; İ. Serdar, 1999, s. 130.
[364] V. Sırabaşı, 2007, s. 118.
[365] a.g.e., s. 118.
[366] Yarg. HGK., 10.02.1999 T., 1999/4-74 E., 1999/74 K. sayılı kararı. (S. Helvacı, 2013, s. 158)
[367] Kararın tamamı için bkz. http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":["001-58797"]}

kamuoyunu bilgilendirmede en önemli olanaklardan birini oluşturduğunu ve bunlar olmadan basının bekçi rolünü oynamasının mümkün olmadığını da vurgulamıştır. Bununla birlikte mahkeme bir taraftan da söz konusu röportajların cerrahın mesleki yaşamı üzerindeki etkilerini değerlendirmiş, röportajların cerrahın mesleki faaliyeti üzerinde yazıların olumsuz etkisini kabul ederek, tedavi ve ameliyat sonrası bakım ile ilgili haklı eleştiriler dikkate alındığında, mesleki itibarının her koşulda önemli bir zarar göreceğini de açıkça belirtmiştir.

Tüm bu esaslar üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda doktorun mesleki itibarını korumaya dönük çıkarının, basının, kamu yararını temsil eden sorunlarla ilgili haberleri verme özgürlüğünü korumaya dayalı kamu yararına üstün tutulmasını haklı kılacak düzeyde sayılması mümkün olmadığını belirterek, 10. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir[368].

Çalışmamızın bu bölümünde, görsel ve işitsel medyada kamusal yarar kavramının temelini oluşturan iletişim özgürlüğüne değindikten sonra, iletişim özgürlüğünün hukuka uygunluk sebebi oluşturmasını sağlayacak unsurları ayrı başlıklar halinde incelemeye çalışacağız.

2.3.2.2.2.1. İletişim Özgürlüğü

İletişim özgürlüğü terimi, radyo, televizyon ve sinema gibi iletişim araçlarının kitle iletişiminde önemli bir rol oynamaya başlamalarından sonra, bu alanda bulunması gereken hürriyeti ifade etmek için kullanılmaktadır[369].

Yakın geçmişe baktığımızda, iletişim özgürlüğü ile basın hürriyetinin eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak, görsel ve işitsel medyanın ortaya

[368] Avrupa'da Düşünce Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesine İlişkin İçtihat, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Genel Müdürlüğü (Çev. Prof. Dr. Durmuş Tezcan), s.20.
[369] Kayıhan İçel, Yener Ünver, *Kitle Haberleşme Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s. 23; İ. Serdar, 1999, s. 13; V. Sırabaşı, 2007, s. 118.

çıkması ve kısa zamanda geniş kitlelere yayılması ile birlikte, yazılı eserler için kullanılan basın hürriyeti kavramı diğer kitle iletişim araçları bakımından yetersiz kalmış ve böylece basın hürriyeti iletişim hürriyetini oluşturan unsurlardan biri olarak kabul edilmiştir. Bu anlamda iletişim hürriyeti, kitle iletişim araçlarının tamamını içine alan bir üst terim olarak; radyo-televizyon hürriyeti, sinema hürriyeti ve basın hürriyeti gibi kapsadığı kitle iletişim araçlarına ait isimlerle anılmak suretiyle iletişim hürriyetinin çeşitli alanlarını ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır[370].

Kitle iletişim araçlarının toplum nezdindeki rolü oldukça önemli ve değerlidir. Zira demokrasinin gelişmesinde ve kökleşmesinde, ulusal birliğin kararlılık kazanmasında, kamuoyunun oluşmasında, sosyal ve siyasal ilerlemede iletişim organlarına oldukça kapsamlı ve esaslı görevler düşmektedir[371]. Diğer yandan, demokratik düzenin gerektiği biçimde güçlenmesini ve gelişmesini sağlayan unsurlardan biri olan kitle iletişim araçları, kamuoyunun temsilciliğini de yapmaktadırlar. Bu nedenle toplumda büyük etkisi bulunan kitle iletişim araçlarının kendilerinden beklenen görevleri yerine getirebilmeleri için, bağımsızlıklarının sağlanmış olması oldukça önem arz etmektedir[372].

Çalışma konumuz bakımından önem taşıyan radyo ve televizyon hürriyeti, öncelikle görsel ve işitsel medyada faaliyet gösteren medya hizmet sağlayıcı kuruluşların devletten ve diğer güç ve menfaat gruplarından bağımsız olması anlamına gelmektedir[373]. Radyo ve televizyon hürriyeti, henüz basın hürriyetinde olduğu gibi ayrıntılı olarak Anayasamızda düzenlenmiş değildir. Ancak radyo ve televizyon basın ile çok benzer işlevlere sahip olduğundan Anayasada yer alan basın hürriyetine[374] ilişkin hükmün radyo ve televizyon hürriyeti bakımından da geçerli olduğu kabul edilmektedir[375].

---

[370] K. İçel, Y. Ünver, 2007, s. 23-24.
[371] İ. Serdar, 1999, s. 137; N. İ. Çolak, 2010, s. 9 vd.
[372] İ. Serdar, 1999, s. 137; M. R. Karahasan, 2001, s. 789; Ünal Oskay, "*Değişim ve Kitle Haberleşmesi"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 2, 1968, s. 280 vd.
[373] İ. Serdar, 1999, s. 134; V. Sırabaşı, 2007, s. 120.
[374] "Basın hürriyeti" Anayasa'nın 28 inci maddesinde hüküm altına alınmıştır.
[375] İ. Serdar, 1999, s. 134; V. Sırabaşı, 2007, s. 120; S. Özel, 2004, s. 43.

Radyo televizyon hürriyetinin amacı; kamuyu ilgilendiren konularda tartışmalar açmak, yöneticilerin denetlenmesini sağlamak ile kamuoyunu bilgilendirmek ve aydınlatmaktır[376]. Zira radyo televizyon hürriyetinin tanınması, radyo ve televizyonun bir yönüyle de kamusal bir görevi yerine getiriyor olmasına dayanmaktadır.

Her hürriyet gibi, radyo televizyon hürriyetinin de bir sınırı vardır. Bu anlamda özel hukuk açısından kişilik hakkı radyo televizyon hürriyeti için oldukça önemli bir sınır oluşturmaktadır. Ancak bu durum radyo televizyon hürriyetinin kişilik haklarında son bulacağı anlamına gelmez. Zira daha üstün nitelikte bir kamusal yararın yerine getirilmesi amacıyla uygun bir araç olarak kişilik hakkına saldırı içeren radyo ve televizyon yayınları hukuka uygunluk sebebinden yararlanacaktır[377]. Dolayısıyla, yayında gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri, radyo televizyon hürriyeti sınırları içinde yapıldığı ölçüde hukuka uygundur. Bu anlamda radyo ve televizyon hürriyetinin sınırının çizilebilmesi ve bu alanda yapılan açıklamaların hukuka uygun sayılabilmesi için gerçeklik, toplumsal ilgi ve kamu yararı, güncellik ve konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık koşullarının bulunması gerektiği doktrinde yaygın şekilde kabul görmektedir[378]. Nitekim bu husus Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında[379] şu şekilde ifade edilmektedir;

> "…Basına fonksiyonu gereği bazı ayrıcalıklar tanınmıştır. Ancak bu ayrıcalık, toplum ve kişi yararı ile sınırlıdır. Basının kullanacağı bu ayrıcalığın sınırı gerçeklik, toplumsal ilgi ve kamu yararı, güncellik ve konu ile ifade arasında düşünsel bağlılıktır. Ayrıcalık bu kurallar içerisinde kullanılmış ise, kişilik hakkı zarar da görse yayın hukuka uygundur. Bu kuralların biri dahi olmasa yayın hukuka aykırı düşer…"

Bu anlamda; görsel ve işitsel medyada yapılan bir yayında gerçeklik, toplumsal ilgi ve kamu yararı, güncellik ve konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık kurallarından birinin bulunmaması, iletişim hürriyetine dayanarak kişilik hakkına

[376] B. Öztan, 2001, s. 130; M. Dural, 1995, s. 136; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 123; V. Sırabaşı, 2007, s. 121; M. R. Karahasan, 2001, s. 228; S. Helvacı, 2001, s. 121-122.
[377] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 127-128; V. Sırabaşı, 2007, s. 121.
[378] A. Arpacı, 2000, s. 135; M. Dural, 1995, s. 127; H. İşgüzar, 1990, s. 868; S. Aydın, 1998, s. 97; E. Günay, 1999, s. 125 vd.; İ. Serdar, 1999, s. 147; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 128 vd.; V. Sırabaşı, 2007, s. 122; M. R. Karahasan, 2001, s. 239 vd.
[379] Yarg. HGK., 31.01.2001 T., 2000/4-1802 E., 2001/2 K. (V. Sırabaşı, 2007, s. 122).

saldırı anlamına gelecek ve iletişim hürriyetinin kötüye kullanılması sonucunu doğuracaktır[380].

2.3.2.2.2.2. Gerçeklik

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı niteliğindeki bir yayın kamu yararı gerektirse de, gerçek değilse hukuka uygun sayılmaz. Bu anlamda, gerçeklik ilkesinin varlığı, yayının hukuka uygun sayılması açısından oldukça önemlidir[381]. Gerçeklik ilkesi, gerek doktrinde[382] gerekse Yargı kararlarında[383] tartışmasız olarak kabul edilmektedir. Bu ilke ayrıca, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un yayın hizmet ilkelerini düzenleyen 8 inci maddesinin birinci fıkrasının 'ı' bendinde yayın hizmetlerinin tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas alması gerektiği belirtilerek, açıkça ifade edilmiştir.

Gerçeğe uygun bir yayın; toplumsal ilgi ve kamu yararı, güncellik, konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ilkelerini de taşıması durumunda hukuka uygundur. Gerçeğe aykırı bir yayın ise, diğer ilkelerin varlığının araştırılması dahi gerekmeksizin hukuka aykırı olarak kabul edilecektir. Nitekim basında ve görsel işitsel medyada gerçeğe uygun yayın yapılması gereği Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında[384] şöyle ifade edilmiştir;

> "...Basın yoluyla şeref ve haysiyet veya özel hayatı ihlal eden kamu yararı amacına ilişkin bir olay açıklamasının hukuka uygunluk yönünden değerlendirilmesi için gerçeğe uygun olması kaçınılmazdır. Diğer bir anlatımla, kişilik haklarına tecavüz niteliğindeki gerçek

[380] İ. Serdar, 1999, s. 146-147; V. Sırabaşı, 2007, s. 122-123.
[381] İ. Serdar, 1999, s. 147; E. Çetin, 2014, s. 200; V. Sırabaşı, 2007, s. 123.
[382] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 163; H. İşgüzar, 1990, s. 869; S. Aydın, 1998, s. 97; M. Dural, 1995, s. 138; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 440-441; M. R. Karahasan, 2001, s. 239; İ. Serdar, 1999, s. 147; V. Sırabaşı, 2007, s. 123.
[383] Yarg. 4. HD., 24.06.2013 T., 2013/8655 E., 2013/12216 K. (E. Çetin, 2014, s. 202); Yarg. 4. HD., 24.04.2013 T., 2013/8825 E., 2013/7639 K. (E. Çetin, 2014, s. 205); Yarg. 4. HD., 22.03.2011 T., 2010/1064 E., 2011/3013 K. (E. Çetin, 2014, s. 211); Yarg. 4. HD., 15.03.2010 T., 2009/6250 E., 2010/2804 K. (E. Çetin, 2014, s. 212)
[384] Yarg. HGK., 14.02.2001 T., 2001/4-118 E., 2001/115 K. (Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2001, s. 254-257)

dışı olayların açıklanması hiçbir zaman hukuka uygunluk nedeninden yararlanamaz. Tamamen gerçek dışı yayınlar daima hukuka aykırı olduğundan, bunu ne düşünce ne de basın hürriyeti ile bağdaştırmak mümkün değildir. Dahası kamu yararından söz edilemez. O nedenle bir yayının içerik ve kapsam bakımından değerlendirilmesi ve uygun bir araç olup olmadığının saptanmasında öncelikle gerçeğe uygun olup olmadığının araştırılıp tespit edilmesi zorunludur. "

Gerçeklik ilkesi, verilen habere veya anlatılmak istenen amaca konu olan içeriğin, yayın sırasında olayla ilgili duruma uygunluğudur. Ancak doktrinde[385] ve Yargı kararlarında, bahsi geçen gerçekliğin maddi anlamda gerçeklik olarak değil de, haberin verildiği andaki beliriş biçimine ve görünürdeki gerçekliğe uygunluk olarak anlaşılması gerektiği kabul edilmektedir. Nitekim Yargıtay konuya ilişkin bir kararında[386]; "... *Bir yayının hukuka uygun sayılabilmesi için somut gerçekliğin varlığı gerekli değildir. Görünürdeki gerçekliğe uygun olan yayın da hukuka uygun kabul edilir.*" ifadesiyle bu hususu vurgulamıştır.

Günümüzde görsel ve işitsel medya alanında olayları izleyiciye veya dinleyiciye süratli bir şekilde sunma imkânı o derece ilerlemiştir ki; haberin çok hızlı bir şekilde kişilere ulaştırılması gereği ve bu alanda yaşanan rekabet nedeniyle, yayın içeriklerinin gerçeğe uygun olup olmadığının araştırılması noktasında sorunlar yaşanabilmektedir[387]. Görsel ve işitsel medyada yayınlarında maddi gerçeği ortaya çıkarmak gibi bir yükümlülük bulunmamaktadır. Ancak yayına konu olaya ilişkin bilgilerin gerekli dikkat ve özenle, güvenilir kaynaklardan alınması ve güvenilirliğinin çeşitli yollarla denetlenmesi gerekmektedir. Bu alanda gösterilecek dikkat ve özenin, yayının kişilere ağır zarar verebilecek nitelikte olması durumunda daha katı şekilde değerlendirileceği ifade edilmektedir[388]. Şu husus önemle vurgulanmalıdır ki; haber vermek veya eleştirmek imkânının üstün değerde sayılması görsel ve işitsel medyada görev yapan muhabirler için bir imtiyaz değil, gerçekleştirmekle yükümlü oldukları görevin bir gereğidir. Bu görevin temel şartının da gerçeğe uygun haber yapmak olduğu unutulmamalı, yayına konu içerikler bu bilinçle hazırlanmalıdır.

---

[385] S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, 1993, s. 673; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 164; İ. Serdar, 1999, s. 152; V. Sırabaşı, 2007, s. 124.
[386] Yarg. 4. HD., 14.03.2006 T., 2006/897 E., 2006/2635 K. (E. Çetin, 2014, s. 223-224)
[387] İ. Serdar, 1999, s. 152.
[388] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 164; İ. Serdar, 1999, s. 152; V. Sırabaşı 2007, s. 125; E. Günay, 1999, s. 125-126.

Yayının gerçek dışı olması farkı şekillerde medya gelebilmektedir. Gerçeğe aykırı yayın denilince akla ilk gelen durum, yayına konu olayın aslında gerçekte var olmayan, tamamen uydurma olmasıdır. Bu anlamda, bir kişinin aslında olmayan bir cinayeti işlemiş olduğunun yayını hukuka aykırıdır[389]. Diğer yandan, yapılan yayında olay tamamen gerçeğe aykırı olmasa da, gerçek olaya bir takım eklemekler yapılması durumunda da gerçeklik ilkesi ihlal edilmiş, böylece yayın hukuka aykırı hale gelmiş olacaktır[390] . Bunun gibi, gerçek bir olayın aktarılması sırasında bir takım noktaların verilmemesi ya da eksik verilmesi, olayın bazı kısımlarının dinleyicilerin veya izleyicilerin dikkatinden kaçacak şekilde özensiz bir şekilde sunulması nedeniyle olayın olduğundan daha farklı veya tamamen yanlış anlaşılmasına sebep olmak suretiyle de gerçeklik ilkesine aykırı davranılmış olabilir. Örneğin, bir kişi tanık sıfatıyla mahkemeye çağırılmış olmasına rağmen, bu olayın kişinin tanık sıfatı belirtilmeden yayınlaması yanlış anlamaya sebep olacağı için gerçeklik ilkesi yönünden hukuka aykırı kabul edilmektedir[391].

Nitekim, gerçeklik ilkesine ilişkin esaslar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin basın hukuku ile ilgili bir kararında[392] şu şekilde ifade edilmiştir;

> "i. Basın gerçek dışı, yanıltıcı ya da çarpıtılmış haberleri ve görüntüleri yayınlamamaya özen göstermek zorundadır.
>
> ii. Basın yayımladığı haber ve görüntülerden kayda değer ölçüde gerçek dışı, yanıltıcı ya da çarpıtılmış olanları en kısa zamanda ve gerekli önceliği vererek düzeltmeli ve gerekirse bir özür yayımlamalıdır.
>
> iii. Basın tarafgir olmakta serbesttir, fakat olayları, tahminleri ve yorumları birbirinden açıkça ayırmalıdır."

Gerçek dışı olaya ilişkin yayının; olayın gerçek olmadığını bilerek yapılması, bilmeden yapılması veya bilebilecek durumda olmadan yapılması arasında hukuka

---

389 İ. Serdar, 1999, s. 149.

390 Nitekim Yargıtay 4. HD., 14.12.1995 T., 1995/9172 E., 1995/9759 K. sayılı kararında; "*Gerçek habere gerçeğe aykırı hususlar eklenmesi hukuka aykırıdır ve bu bölüm için tazminat gerektirir*." diyerek bu hususu vurgulamıştır. (E. Çetin, 2014, s. 240)

391 M. Dural, 1995, s. 128; İ. Serdar, 1999, s. 149; S. Helvacı, 2001, s. 124.

392 Times Newspapers Limited (No 1 ve 2)/Birleşik Krallık Kararı, Kararın tamamı için bkz. http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/aihm_kararlari/8TIMESNEWSPAPERSLIMITEDNo1ve2-BIRLESIKKRALLIK.pdf

aykırılık unsurunun oluşması noktasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bu durum ancak tazminat davalarında kusur açısından önem taşıyabilir. Zira gerekli özen gösterilmeden yapılan gerçek dışı yayının hukuka aykırı olmasının yanı sıra, bu yayın nedeniyle sorumlu olan kişi veya kişiler aynı zamanda kusurlu kabul edilecek, bu husus tazminat kapsamında değerlendirilecektir[393].

Gerçeklik ilkesine ilişkin bir RTÜK kararı incelemenin yerinde olacağını düşünmekteyiz. BİMER'e yapılan şikayet sonucu Üst Kurul'a intikal eden şikayette, 27.10.2014 tarihinde S… TV logolu televizyon kanalında yayınlanan ana haber bülteni içerisinde, 19.30.48-19.32.43 saatleri arasında "3 aylık bebek AİDS'ten öldü" başlığı ile yer alan haberin "doktor ihmallerinin" yaşandığı şeklindeki sunumla "yanlış haber" olduğu ileri sürülerek yayıncı kuruluşun doktorlardan özür dilemesi gerektiği belirtilmiştir. Annesi AİDS hastası olan bir bebeğin aynı hastalığı taşıması sonucu ölümünün konu edildiği haberin incelenmesi neticesinde ilgili uzman raporunda şikâyete konu yayın şu şekilde ifade edilmiştir;

> Spikerin "İstanbul'un göbeğinde 3 aylık bebek AİDS'ten öldü. İddialara göre hastalık anneden kızına geçti. Doktorların ihmali skandala tuz biber ekti." şeklindeki sunumu ile başlayan haber, üst sesin "İddialara göre HIV virüsü anneden yeni doğan kızına geçti. İki farklı hastanede ihmaller üst üste geldi. Üç aylık Esma AİDS'ten İstanbul'da hayatını kaybetti." ifadeleri ile devam etmiştir.
>
> Ardından muhabire bağlanılmış ve muhabir şu ifadeleri kullanmıştır: "Minik Esma'nın talihsiz yolculuğu Eyüp'te bir hastanede başladı. Annesi AİDS'liydi. Doktorlar bunu biliyordu; ancak doğumundan sonra maalesef Esma'ya AİDS aşısı yapmadılar. İşte o da en nihayetinde geri dönüşü olmayan bir yolun başlamasına sebep oldu."
>
> Muhabir, bebeğin 1 ay sonra fenalaşması üzerine hastaneye getirildiğini, kontrol sonucunda ishal teşhisi konarak geri gönderildiğini, doktorların aileye bir hastalık olup olmadığını sormadığını ve bebeğe hiçbir tetkik yapılmadığını söylemiştir. Muhabir ayrıca bebekte şikâyetlerin devam etmesi üzerine bu sefer başka bir hastaneye götürüldüğünü, o hastanede tam teşekküllü bir tetkik uygulanması sonucu AİDS teşhisi konduğunu, hemen tedaviye alınmasına rağmen geç kalındığı için bebeğin hayatını kaybettiğini ifade etmiştir.
>
> Haberde muhabir mezardan anlatmayı sürdürmüş ve haber üst sesin "İhmal nedeniyle çocuklarını kaybeden anne-baba bir an önce sorumluların cezalandırılmasını istiyor." ifadeleri ile son bulmuştur. Bu anda, mezar görüntülerinin üzerine bebek ağlama efektinin konduğu tespit edilmiştir.

[393] V. Sırabaşı, 2007, s. 126.

Söz konusu yayın uzman raporunda bu şekilde açıkladıktan sonra, kamuoyunun gündeminde olan bir hastalık olan AİDS için henüz önleyici veya tedavi edici bir aşı geliştirilmemiş olduğu şeklinde hemen herkesçe bilinen, doktorlara sorularak kolaylıkla öğrenilebilecek veya internetten araştırılarak kolaylıkla ulaşılabilecek bir bilgiye rağmen haberde "Doktorlar bunu (bebeğin annesinin AİDS hastası olduğunu) biliyordu ancak doğumundan sonra maalesef Esma'ya AİDS aşısı yapmadılar" şeklindeki ifade kullanılarak kamuoyunun yanlış yönlendirildiğinin tespit edildiği ifade edilmiş ve rapor Üst Kurul' a sunulmuştur.

Üst Kurul tarafından söz konusu yayına ait deşifre kayıtlarının ve video görüntülerinin tetkiki sonucunda; 3 aylık bir bebeğin AİDS'ten ölmesinin konu edildiği rapora konu haber bülteninde, doktorların bebeğin annesinin AİDS hastası olduğunu bildiği, buna rağmen bebeğin doğumundan sonra bebeğe AİDS aşısı yapmadıkları için bebeğin öldüğü şeklinde ve doğal sesin dışında bebek ağlama efekti kullanılarak aktarılan haberin gerçeklikten uzak ve abartılı bir şekilde, konunun araştırılmaksızın eksik bilgi ile yayınladığı ve bu suretle yayıncılık sorumluluğu ile bağdaşmadığı belirtilerek söz konusu yayında 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendi ilkesinin tekraren ihlal edildiği sabit görülmüş ve yayın kuruluşu hakkında idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir.

2.3.2.2.2.3. Toplumsal İlgi ve Kamu Yararı

Görsel ve işitsel medya yayınının iletişim özgürlüğü kapsamında kişilik hakkına nazaran daha üstün nitelikte yarar olarak hukuka uygunluk sebebi sayılabilmesi için, söz konusu yayının kamusal yarar sağlayacak ve toplumsal ilgiyi çekebilecek nitelikte olması gerekmektedir[394]. Yayında toplumsal ilgi ve kamu yararı ilkelerinin birlikte aranması, iletişim özgürlüğünün kamu yararı doğrultusunda kullanılması zorunluluğunun doğal bir sonucudur.

[394] S. Aydın, 1998, s. 97; İ. Serdar, 1999, s. 153; E. Günay, 1999, s. 127; V. Sırabaşı, 2007, s. 127; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 129; M. Dural, 1995, s. 135.

Toplumsal ilgi ve kamu yararı kavramlarının bir arada kullanılmasının sebebi, toplumsal ilginin varlığının kamu yararına bağlı olmasıdır. Bir başka anlatımla, bir olay üzerinde kamu yararından bağımsız olarak toplumsal ilginin varlığından bahsedilemez. Her ne kadar günlük hayatta kamu yararından bağımsız şekilde toplumsal ilginin oluştuğu durumlar yaşanmaktaysa da, böyle bir durumda yayının hukuka uygunluk değerlendirmesi yapılırken bu iki ilkenin birlikte var olması aranacak, kamu yararı bulunmaksızın salt toplumsal ilgi hukuka uygunluk sebebi oluşturmayacaktır[395]. Nitekim Yargıtay konuya ilişkin bir kararında adı geçen iki ilkenin bir arada bulunması gerektiğini şu şekilde vurgulamıştır[396];

> "…Basın özgürlüğü ile kişilik değerlerinin karşı karşıya geldiği durumlarda; hukuk düzeninin çatışan iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerektiği, bunun sonucunda da, daha az üstün olan yararın daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Bunun için temel ölçüt kamu yararıdır. Gerek yazılı ve gerekse görsel basın bu işlevini yerine getirirken, özellikle yayının gerçek olmasını, kamu yararı bulunmasını, toplumsal ilginin varlığını, konunun güncelliğini gözetmeli, haberi verirken özle biçim arasındaki dengeyi de korumalıdır…"

Toplumsal ilgi ve kamu yararı açısından, kişinin kamuya açıldığı oranda ve açıldığı alan çerçevesinde toplumsal ilgiyi çekeceği ve bu açıdan hakkındaki yayınlara hoşgörü göstermesi gerekeceği kabul edilmektedir[397]. Bu anlamda, örneğin kamu yararının politikacılar ve devlet adamlarının belirli sınırlar içinde eleştirilmesini gerektirdiği doktrin[398] ve yargı kararlarında[399] genel olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan; sanatçılar, sporcular ve oyuncular için de toplumsal ilgi bulunmaktadır. Bu kişiler, belirli ölçülerde özel hayatları ile yayınlara katlanmak durumundadırlar[400]. Yargıtay'ın toplumsal ilgi ve kamu yararı ilkesine vurgu yaptığı bir kararı şu şekildedir[401];

---

[395] G. Kocabaş, 2004, s. 113; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 124; İ. Serdar, 1999, s. 156-157.
[396] Yarg. 4. HD., 18.11.2014 T., 2014/12175 E., 2014/15512 K. (https://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet) (17.01.2016)
[397] S. Aydın, 1998, s. 97; E. Günay, 1999, s. 127; V. Sırabaşı, 2007, s. 127.
[398] E. Günay, 1999, s. 127; S. Aydın, 1998, s. 97; V. Sırabaşı, 2007, s. 128.
[399] "… Davacının, bir kamu görevi yürütüyor olması nedeniyle, yürüttüğü görevle ilgili kamunun bilgilenme hakkı vardır." Yarg. 4. HD., 26.03.2013 T., 2013/6114 E., 2013/5612 K. (E. Çetin, 2014, s. 248-249)
[400] S. Aydın, 1998, s. 97; E. Günay, 1999, s. 127; V. Sırabaşı, 2007, s. 128.
[401] Yarg. 4. HD., 26.06.2014 T., 2013/16524 E., 2014/10603 K. (http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet) (20.01.2016)

> "…Davacı Türkiye'de süper star olarak bilinen bir sanatçıdır. Görsellik içeren bir meslek icra ettiğinden dış görüntüsüne dikkat etmekte olduğu, bazı estetik operasyonlar geçirdiği kendisi tarafından ikrar edilen toplum tarafından da bilinen bir gerçektir. Bu nedenle davacı ile ilgili haberler toplum tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Dava konusu fotoğrafların foto montaj olduğu ileri sürülmemiştir, bu fotoğraflarda gözlemlenen durumdan yola çıkılarak davalılar tarafından estetik operasyonların tehlikeleri ile ilgili bir haber hazırlanmış, uzman görüşüne başvurulmuş, davacının estetik yaptırmadığı yönündeki açıklamasına da yer verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya ve hatta tahrik yoluna başvurmanın mümkün olduğuna işaret etmektedir. (Prager ve Oberschlick v. Avusturya, 26 Nisan 1995, § 38, Aserisi, No. 313). Şu durumda, davacının ülkemizde tanınmış bir sanatçı olması, kendisi ile ilgili haberlere toplumun ilgi göstermesi, davacının görüntüsünden yola çıkılarak estetik ameliyatların tehlikeleri hakkında hazırlanan haberde kamu yararı bulunması nedenleri ile haber içeriğinin davacının kişilik haklarına saldırı amacı taşımadığı, kamusal sorumluluk anlayışıyla yayınlandığı, toplumsal bir menfaat söz konusu olduğu, yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında, yayına sınırlama getirmek için meşru bir amaç ve demokratik toplum yönünden bir gereklilik bulunmadığı sonucuna varılmış olup kararın bozulması gerekmiştir."

Konuya ilişkin şu hususu da önemle belirtmek gerekir ki; toplumsal ilgi ve kamu yararı temeline dayanan bir yayının hukuka uygun olarak kabul edilebilmesi için, hukuka uygunluğun diğer şartları olan gerçeklik, güncellik ve konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık ilkelerini de barındırması zorunludur.

2.3.2.2.2.4. Güncellik

Görsel ve işitsel medyada yapılan yayının hukuka uygunluk açısından değerlendirilmesinde dikkate alınacak bir diğer koşul da, yayına konu olayın güncel olmasıdır. Günlük hayatta olayların çok hızlı bir şekilde kamuoyuna yansıtılması görsel ve işitsel medyanın hem görevi hem de yükümlülüğüdür. Bu açıdan bakıldığında toplumsal ilgi ve kamu yararı ilkesi ile güncellik ilkesi arasında bir bağlantı olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki; toplumsal ilgi ve kamu yararı, olayın güncel olması durumunda söz konusu olacaktır. Diğer yandan, olayın meydana gelmesinden kısa bir süre sonra yayınlanması durumunda da toplumsal ilgi ve kamu yararının varlığı gündeme gelebilecektir[402].

[402] V. Sırabaşı, 2007, s. 129; E. Günay, 1999, s. 128; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 12.

Bir olayın güncel sayılabilmesi için mutlaka şimdiki zamanda veya çok yakın bir geçmişte meydana gelmiş olması şart değildir. Olayın yeni öğrenilmiş olması veya kamuoyunu ilgilendiren diğer olaylar ya da tartışmalara yeni bir boyut katacak olması da güncellik tanımı içinde yer almaktadır[403]. Yargıtay'ın güncellik bakımından benimsediği ölçüt, "anımsanmasında yarar bulunma" ölçütüdür[404]. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun konuya ilişkin bir kararında[405] bu husus şu şekilde ifade edilmektedir; "…*Güncelliğini kaybetmiş bir olay hakkında haber ve eleştiriler, üstün değer olma niteliğini ilke olarak taşımaz. Anımsanmasında yarar bulunmayan olayların gündeme getirilmesinde, kural olarak genel yarar bulunamaz*."

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere güncellik, olayın önemine ve etkilediği bireylere göre değişiklik gösterebilmektedir. Nitekim toplumu yakından ilgilendiren ciddi ve ağır bir olay yıl boyunca güncelliğini koruyabilir. Ancak, toplumu dolaylı olarak ilgilendiren sıradan olaylar genellikle yaşandıkları zaman diliminde veya bunu takip eden çok kısa bir süre içinde güncel olup, daha sonra güncelliklerini kaybetmektedirler[406]. Dolayısıyla medya hizmet sağlayıcı kuruluşların güncellik kavramı bu minvalde değerlendirilmesi ve yayınlarını bu doğrultuda yapmaları kişilik hakkı ihlallerinin önüne geçmiş olacaktır.

2.3.2.2.2.5. Konu İle İfade Arasındaki Düşünsel Bağlılık

Konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ilkesi, görsel ve işitsel medyada kişilik hakkını ihlal eden bir açıklamanın hukuka uygun sayılabilmesi için, açıklamanın gerçek ve güncel olmasının yanı sıra toplumsal ilgi ve kamu yararı ilkesine dayansa bile, ayrıca ölçülü bir anlatımla yayınlanması gerektiğini ifade

---

[403] "…*Güncel olmayan bir olayın aktarılmasında toplumsal ilgi ve kamu yararı bulunamaz. Ancak güncel olan bir durum nedeniyle, aynı nitelikteki eski olayların sergilenmesinde kamu yararının varlığı gerekir*." Yarg. 4 HD., 26.01.1989 T., 1989/6431 E., 1989/424 K. (E. Çetin, 2014, s. 245-246); G. Kocabaş, 2004, s. 112; V. Sırabaşı, 2007, s. 129; İ. Serdar, 1999, s. 190.
[404] V. Sırabaşı, s. 129.
[405] Yarg. HGK., 13.01.1998 T., 1998/1987 E., 1998/4-405 K. (V. Sırabaşı, 2007, s. 129)
[406] İ. Serdar, 1999, s. 190; V. Sırabaşı, 2007, s. 129.

etmektedir[407]. Bu tanımdan hareketle, konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ilkesinin kısaca öz ve biçim arasında dengeli ve ölçülü olmayı vurguladığını söylemek yerinde olacaktır. İlke, Yargıtay'ın bir kararında şu şekilde açıklanmıştır[408];

> "…Herhangi bir haber, ne derece gerçeğe uygun olursa olsun, haberin verilişinin gerektirmediği tahkir edici bir dilin kullanılması durumunda, hukuka uygunluk durumu söz konusu olamaz. Kullanılan ifadenin, habere konu olan olay ile düşünsel bir bağlantısının, bir ilgisinin bulunması zorunludur. Bu zorunluluğu aşan ve kişiyi objektif yönden tahkir edici ifadelerin kullanılması durumunda, hakkın sınırı aşılmış, hukuka uygunluk sebebi ortadan kalkmış olur. Bir olayın kamuya duyuruluşu, haberin içeriği ve gerçekliği ile uygun düşmeyen kelimeler kullanılmak suretiyle yapılmışsa, fiil hukuka aykırıdır. Bir haberin verilişinin, eleştirisinin ve yorumunun yapılışının hakkın sınırları içinde kalabilmesi, konu ile konunun açıklanış biçimi arasında düşünsel bir bağlılığın bulunmasını gerektirir. Konunun açıklanışı için gerekli, yararlı ve ilgili olmayan beyanların kullanılması kişinin şeref ve haysiyetine saldırı niteliğinde sıfatlama ve değerlendirmelerin yapılması hakkın sınırının objektif yönden aşıldığını gösterir..."

Konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ilkesi uyarınca, haber gerçeğe uygun olsa bile haberin verilişinin gerektirmediği görüntü, teknik ve ses efektleri kullanılması veya konunun açıklanması için gerekli, yararlı ya da ilgili olmayan küçük düşürücü ifadelerin kullanılması veya kişinin şeref ve haysiyetine saldırı oluşturacak niteleme ve değerlendirmelerin yapılması durumunda denge ölçüsü aşılmış olacaktır[409]. Nitekim 6112 sayılı Kanunun "Yayın hizmeti ilkeleri" başlıklı 8 inci maddesinin 'ı' bendinde; "*…haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur*." maddesi ile de konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ilkesi hüküm altına alınmıştır.

Görsel ve işitsel medya alanında yayın, uygun olan amaç için veya uygun olan amaca varabilmek için uygun bir araç olarak kullanılmalıdır[410]. Aynı amaca başka ifadelerle ulaşmak veya şeref ve hasiyete daha az zarar verici başka bir yol bulmak mümkünse ve buna rağmen yayın bu şekilde yapılmamışsa, kişilik hakkının ihlal

[407] V. Sırabaşı, 1990, s. 130.
[408] Yarg. 4. HD., 15.10.1981 T., 1981/9783 E., 1981/11230 K. (E. Günay, 1999, s. 198-199)
[409] B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 118; İ. Serdar, 1999, s. 194.
[410] A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 128 vd.; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 442; V. Sırabaşı, 2007, s. 131; S. Özel, 2004, s. 54-55.

edildiği kabul edilmelidir[411]. Zira kişilik hakkı görsel ve işitsel medya yoluyla ihlal edilen kişilerin kamu yararı amacının zorunlu kıldığından daha fazla zarar verici yayınlara katlanma zorunlulukları yoktur[412]. Nitekim konuya ilişkin bir Yargıtay kararında[413] bu husus "…*Yazıda kullanılan dil ve ifadenin ve yapılacak yorumun haberin verilişinin gerektirdiği ve zorunlu kıldığı biçim ve ölçüde olması gerekir. Haberin verilişinde gerekli, yararlı ve ilgili olmayan küçük düşürücü beyan, tavsif ve değerlendirmeler tazminatı gerektirir*…" şeklinde ifade edilmiştir.

Yayına konu olayın gereğinden fazla büyütülerek kamuoyunu olumsuz etkileyecek şekilde yayınlanması durumunda kamu yararı ile kişilik hakkı arasındaki dengenin bozulacağı kabul edilmektedir. Nitekim böyle bir durumda haberin veriliş şekli hakkın kötüye kullanıldığını gösterecek ve kamu yararı ile kişilik hakkının korunması dengesinin kişi aleyhine bozulması neticesinde yayın hukuka aykırı olacaktır[414].

Konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ilkesinin hukuka uygunluk açısından yapılacak değerlendirmede en son aşamada yer alması gerektiğini düşünmekteyiz. Zira bu durum aslında konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ilkesinin aynı zamanda, hukuka aykırılık açısından yapılacak değerlendirmenin en zor aşaması olmasının doğal bir sonucudur[415]. Nitekim gerçeklik, güncellik, toplumsal ilgi ve kamu yararı ilkelerinin objektif değerlere bağlanması ve bu çerçevede değerlendirilmesi imkânı düşünsel bağlılık ilkesine göre çok daha fazladır. Düşünsel bağlılık ilkesi değerlendirilirken ise her somut olay farklı özellikler taşıdığından, yapılan değerlendirme bir diğerine benzemeyeceği gibi, aynı olay açısından kişiden kişiye göre de farklılık gösterebilecektir. Bu sebeple doktrinde de genel olarak, bir olayın açıklanmasında kullanılan dil ve sözcüklerin orta düzeyde dinleyici ve izleyici üzerinde başka bir anlama gelecek şekilde yer almaması ve hukuka uygunluk

[411] S. Özel, 2004, s. 55; V. Sırabaşı, 2007, s. 131; E. Günay, 1999, s. 130.
[412] V. Sırabaşı, 2007, s. 131; S. Aydın, 1998, s. 102-103; S. Özel, 2004, s. 55.
[413] Yarg. 4. HD., 13.11.2000 T., 2000/7109 E., 2000/10006 K. (E. Çetin, 2014, s. 280-281)
[414] S. Aydın, 1998, s. 102-103.
[415] Aynı doğrultuda bkz. G. Kocabaş, 2004, s. 128.

değerlendirmesi yapılırken yayının bir bütün olarak ele alınması gerektiği ifade edilmektedir[416].

2.3.2.2.2.6. Eleştiri Hakkı

Daha üstün nitelikte kamusal yarar kavramı içinde değerlendirilen bir diğer hukuka uygunluk sebebi de eleştiri hakkıdır. Eleştiri, somut olayın kamuoyuna iletilmesi yanında bu olayla ilgili düşünce ve değerlendirmelerin ileri sürülmesidir. Dolayısıyla eleştiri, belirli bir davranış veya olay hakkındaki kritiklerden oluşmaktadır. Uygulamada, görsel ve işitsel medyada sıkça yer alan siyasal eleştiri ve değerlendirmelerin de bu kapsamda ele alınması gerektiği ifade edilmektedir[417].

Eleştirinin hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi; yapılan eleştirinin kamusal bir amaç gütmesi, şeref ve haysiyet kırıcı nitelikte olmaması ve izleyenlerin veya dinleyenlerin değerlendirmeyi objektif bir gözle yapabilmeleri için eleştiriye temel olayların birlikte verilmesi şartlarının birlikte gerçekleşmesine bağlıdır[418]. Bu doğrultuda, Yargıtay eleştiri hakkının sınırlarını tartıştığı bir kararında konuyu şu şekilde ifade etmiştir[419];

> "…Kişiyi ve toplumu aydınlığa kavuşturacak, daha mutlu bir yaşantı düzeyine ulaştıracak olan gerçek ancak farklı inançların serbestçe tartışılması; her şeyin gün ışığına kavuşturulması sayesinde ortaya çıkar. Bunun için de kitlelerin, kitle haberleşme aracılığı ile etkilenmesinde fikir alışverişine ilişkin yayının, her şeyden önce ideal bir amaç, diğer bir değimle kamu yararı gütmesi gerekir. Yani düşüncelerin serbestçe ifade edilmesi özgürlüğü, kişi gruplarına toplum içinde layık gördüğü yeri veren, kişilerin yasalarca tanınmış özgürlüklerine, inançlarına üzerinde son derece hassas oldukları değerlerine saygılı bir düzenin kurulmasına yardımda bulunan bir amaç gütmelidir. Fikir tartışmaları hatta çatışmaları uygar bir tutum içinde yapılmalı, çoğu kez birbirine zıt düşen görüşler olabildiğince özgür bir şekilde ve rahatça yansıtılabilmeli, kamuoyunun (yasaların öngördüğü doğrultuda) bilinçlenmesine yardımcı olunmalıdır. Ancak ne fikir özgürlüğü ne de fikri tenkit sınırsız değildir. O halde, her iki davranışta yasa ve ahlak kuralları içinde ve özellikle kamuoyunun olumlu yönden oluşmasına, toplumun daha ileriye götürülmesine

[416] V. Sırabaşı, 2007, s. 131; E. Günay, 1999, s. 129; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 130; Bilal Kartal, "*Basın Yoluyla Kişilik Hakkına Saldırı ve Hukuki Sorumluluk",* Yargıtay Dergisi, C. 23, S. 1-2, Ocak-Nisan 1997, s. 122.
[417] S. Aydın, 1998, s. 103; B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 119; E. Çetin, 2014, s. 297.
[418] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 132-133; S. Aydın, 1998, s. 108; İ. Serdar, 1999, s. 142.
[419] Yarg. 4. HD., 23.06.1977 T., 1977/10844 E., 1977/7295 K. (S. Aydın, 1998, s. 105-106).

yardım amacı ve özelikle bilimsel bir yaklaşımla yapılmalı, karşı fikirler böyle bir anlayış içinde dışa vurulmalıdır…"

Doktrinde[420] ve Yargı kararlarında sıkça vurgulandığı üzere, demokratik bir toplumun gereği olarak bazı kişilerin yaptıkları meslek veya sanat itibariyle kendilerini kamunun eleştirisine sunduğu ve buna önceden rıza gösterdiği kabul edilmektedir. Bu anlamda devlet adamları, siyasetçiler, sanatçılar ve bilim insanları gibi tanınmış kişilerin, yukarıda açıklamaya çalıştığımız çerçevede kalmak şartıyla, eleştiriye açık olması gerektiği ifade edilmektedir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, devlet adamlarına yönelik eleştirinin sınırlarını tartıştığı bir kararında[421], *"...sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında bu sınırların, halka mal olmuş bir kişi olarak hareket eden siyaset adamları için daha geniş olduğunu birçok kez kabul etmiştir. Siyasetçilerin fiil ve davranışları kaçınılmaz olarak ve bilinçli bir şekilde, gazetecilerin olduğu kadar vatandaşların da sıkı denetimine tabidir. Bir siyaset adamı, özellikle de kendisi eleştiriye yol açabilecek halka açık konuşmalar yaptığı cihetle daha fazla hoşgörü göstermelidir. Elbette siyaset adamının namını sadece özel hayatıyla sınırlı kalmayacak şekilde, koruma hakkı vardır. Bu korumanın şartları ile siyasi sorunların özgürce tartışılmasının getirdiği yararlar denge içinde olmalı ve bu çerçevede ifade özgürlüğüne getirilecek istisnalar için dar yorum yapılmalıdır."* şeklindeki ifadesi ile bu hususu açıkça ortaya koymuştur.

Görsel ve işitsel medya yayınlarında kişi ya da kuruluşların eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler taşıyamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Bu anlamda Üst Kurul eleştiri içeren yayının denetimini yaparken, eleştirinin yukarıda ifade etmeye çalıştığımız sınırlar içerisinde kalıp kalmadığını dikkate almaktadır. Konuyu bir örnek üzerinden açıklarsak; "C.. T.." logosuyla yayın yapan kuruluşun 7 Şubat 2011 tarihinde yayınladığı "M… M..." adlı programda 6112 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin birinci fıkrasının 'ç' bendinde yer alan "*İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz,*

[420] İ. Serdar, 1999, s. 142; E. Günay, 1999, s. 67 vd.; S. Aydın, 1998, s. 103-104; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 133.
[421] Pakdemirli/Türkiye Davası, Kararın tamamı için bkz. http://www.ifadeozgurlugu.adalet.gov.tr/faaliyetler/6_8_mayis/aihmturkiye/pakdemirli.pdf

kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez." ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle 6112 sayılı Kanun'un 32 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre uyarılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine medya hizmet sağlayıcı kuruluş adı geçen Üst Kurul kararının iptali için İdare Mahkemesi'ne başvurmuş, ancak mahkeme aşağıdaki gerekçe ile davanın reddine karar vermiştir.

> "…bir kişiye karşı terbiyesizce davrandığı ve terbiyesizce davranma eğiliminin olduğu yönünde bir ifade kullanmanın, o kişinin eğitim, görgü ve topluluk kurallarına aykırı hareket ettiği ve bu eğilimde bulunduğu anlamına geldiği, bu anlamıyla söz konusu ifadelerin bir düşünce veya fikir açıklaması değil, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü ve aşağılayıcı bir ifade olduğu anlaşıldığından tesis olunan idari işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine…"

İdare Mahkemesi'nin davayı reddetmesi üzerine medya hizmet sağlayıcı kuruluş kararı temyiz etmiş ve dosya Danıştay'ın ilgili Dairesince görüşülerek İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar verilmiştir. Danıştay kararı şu şekildedir;

> Dava; davacı şirkete ait "C.. T.." logolu televizyon kanalında 07.02.2011 tarihinde 11:00-11:55 saatleri arasında yayınlanan "M…. M…" adlı programda yer alan ifadelerin 6112 sayılı Kanun'un 8/1-ç maddesinde düzenlenen "… kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira nitelinde ifadeler içeremez." ilkesini ihlal ettiğinden bahisle aynı Kanun'un 32/2. maddesi uyarınca davacı şirketin uyarılmasına dair Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 10.0.2011 tarih ve 2011/28-1 sayılı kararının iptali istemiyle açılmış; İdare Mahkemesi'nce, bir kişiye karşı terbiyesizce davrandığı ve terbiyesizce davranma eğiliminin olduğu yönünde bir ifade kullanmanın, o kişinin eğitim, görgü ve topluluk kurallarına aykırı hareket ettiği ve bu eğilimde bulunduğu anlamına geldiği, bu anlamıyla söz konusu ifadelerin bir düşünce veya fikir açıklaması değil, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü ve aşağılayıcı bir ifade olduğu anlaşıldığından tesis olunan idari işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, bu karar davacı şirket tarafından temyiz edilmiştir.
> Davanın yukarıda özetlenen gerekçeyle reddi yolundaki temyize konu Ankara 13. İdare Mahkemesi'nin 11.01.2012 tarih ve E: 2011/1220, K:2012/52 sayılı kararında, 2577 sayılı İadri Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. Maddesinin birinci fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirisi bulunmadığından, temyiz istemi yerinde görülmeyerek anılan Mahkeme kararının onanmasına….. oybirliği ile karar verildi"[422]

Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere; görsel ve işitsel medyada eleştiri içeren yayınların hukuka aykırı olmaması için eleştirinin zorunlu ve yararlı bir amaç gütmesi, kişilerin şeref ve haysiyetine saldırı niteliği taşımaması ve sunumun ölçülü

[422] Danıştay 13. Dairesi, 22.11.2012 T., 2012/1068 E., 2012/3284 K., UYAP.

şekilde yapılması gerekmektedir. Zira bu niteliklere sahip olmayan bir eleştirinin yayını hukuka aykırı olacaktır.

2.3.2.3. Kanunun Verdiği Yetkinin Kullanılması

Bir kimsenin kişilik hakkını ihlal eden davranışlar kanunun verdiği yetki kullanılırken gerçekleştiği takdirde hukuka aykırı olarak değerlendirilmezler. Kanunda öngörülen bu yetki kamu hukukundan doğabileceği gibi özel hukuktan da doğmuş olabilir[423]. Kanunun verdiği yetkinin kullanılması bir hukuka uygunluk sebebi olarak; görevin ifası, meşru müdafaa, ıztrar hali (zorunluluk hali) ve vekâletsiz iş görme başlıkları altında incelenmektedir. Tek tek açıklamalarına geçmeden önce, adı geçen hukuka uygunluk sebeplerinin görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde istisnai olarak karşımıza çıktığını belirtmenin yararlı olacağını düşünmekteyiz[424].

2.3.2.3.1. Görevin İfası

Yasal sınırlar içinde kalmak şartıyla, bir görevin ifasından kaynaklanan davranışlar hukuka aykırı değildir. Bu anlamda memuriyet görevinin ifası, yetkili makamın emrini ifa, genel bir yasal yükümlülüğün yerine getirilmesi bir görevin ifasına dayalı hukuka uygunluk sebepleri arasında yer almaktadır[425].

Görsel ve işitsel medya yayınları bakımından özellikle yetkili makamın emrini ifa önemli bir hukuka uygunluk sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim 6112 sayılı Kanun'un 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında açıklandığı üzere medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar Cumhurbaşkanının veya Hükümetin; millî güvenliğin, kamu

[423] H. İşgüzar, 1990, s. 870; B. Öztan, 2001, s. 150; İ. Serdar, 1999, s. 111; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 102; S. Helvacı, 2013, s. 160-161; V. Sırabaşı, 2007, s. 108.
[424] V. Sırabaşı, 2007, s. 108.
[425] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 121; H. İşgüzar, 1990, s. 870; S. Aydın, 1998, s. 150; V. Sırabaşı, 2007, s. 109; İ. Serdar, 1999, s. 112.

düzeninin, genel sağlığın ve genel ahlakın gerekleriyle ilgili bildirilerini yayınlamakla yükümlüdürler. Diğer yandan yine 6112 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin birinci fıkrasında ise, kendileri hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici veya gerçeğe aykırı yayın yapılan gerçek ve tüzel kişilerce medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara gönderilmiş olan cevap ve düzeltme metinlerinin yayınlanması zorunluluğu getirilmiştir.

Bu anlamda benzer bir diğer düzenleme ise 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır. Adı geçen hüküm uyarınca; kendisine tevdi edilen metni aynen okumakla görevli personel, o yayının yayın ve kontrolünde özel olarak görevlendirilmemiş olmak şartıyla, o yayın yoluyla işlenen suçtan veya haksız fiilden sorumlu tutulamaz. Bu hüküm ile spiker olarak görev yapan bir memurun, bu görevin ifasından dolayı sorumlu olmasının önüne geçilmiştir[426].

Mahkemelerin, sıkıyönetim makamlarının ve güvenlik kuvvetlerinin bazı emirlerinin görsel ve işitsel medya yoluyla yayınlanması da yetkili makamın emri niteliğindedir. Dolayısıyla bu gibi durumlarda açıklamayı yapanın hukuki sorumluluğu bulunmamaktadır[427].

Konuya ilişkin şu hususu da önemle belirtmek gerekir ki; görevin ifasının hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi, yetkinin yasal sınırları içinde kullanılmasına bağlıdır. Dolayısıyla yetkinin aşılması veya yetkinin kullanılmasına ilişkin kurallara uyulmaması ya da yetkinin kötüye kullanılması durumunda davranış hukuka aykırı olacaktır[428].

[426] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 121, dpn. 68(a); V. Sırabaşı, 2007, s. 109.
[427] V. Sırabaşı, 2007, s. 109.
[428] H. İşgüzar, 1990, s. 870; İ. Serdar, 1999, s. 113; V. Sırabaşı, 2007, s. 109; S. Helvacı, 2013, s. 161.

2.3.2.3.2. Meşru Müdafaa

Hukuk devleti ilkesinin benimsendiği bir sistemde kişilerin haklarını, Devlet'in bu işle görevlendirmiş olduğu yargı organlarına başvurmak suretiyle aramaları esastır. Bu nedenle, kişilerin haklarının bizzat hak sahibi tarafından korunması istisnai nitelikte olup, yalnızca kanunun açıkça izin verdiği durumlarda geçerli bir hukuka uygunluk sebebidir.

Kanunda açıkça tanımlanmamış olan meşru müdafaa doktrinde genel olarak; bir kişinin kendisinin veya başkasının şahsına veya malvarlığına yönelmiş olan hukuka aykırı, çok yakın veya halen mevcut bir saldırıyı etkisiz kılmak için, saldırıda bulunana karşı saldırıda bulunmak mecburiyetinde kalması hali olarak tanımlanmaktadır[429].

Hukukumuzda meşru müdafaa hem özel hukuk kaynaklı hem de kamu hukuku kaynaklı bir hukuka uygunluk sebebidir[430]. Bu anlamda Türk Borçlar Kanunu'nun 64 üncü maddesinin birinci fıkrası gereğince, "*Haklı savunmada bulunan, saldıranın şahsına veya mallarına verdiği zarardan sorumlu tutulamaz*." Diğer yandan, Türk Ceza Kanunu'nun 25 inci maddesinin birinci fıkrasında da 'Meşru Savunma' başlığı ile "*Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.*" hükmü düzenlenmiştir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlaline karşı meşru müdafaa hali, bir yayın hazırlığı veya mevcut yayının devam etmesi durumlarında, ender olarak ortaya çıkmaktadır[431]. Bu anlamda örneğin, görsel medyada yayınlanan bir haber

[429] S. Helvacı, 2013, s. 110; B. Öztan, 2001, s. 151; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 405; V. Sırabaşı, 2007, s. 110; F. Eren, 2015, s. 606; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 277; S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A: Altop, 1993, s. 486; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 218.
[430] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 402-403.
[431] İ. Serdar, 1999, s. 114; V. Sırabaşı, 2007, s. 110.

programında "programımızın yarınki yayınında A'nın uyuşturucu ticareti yaparak gençleri nasıl zehirlediğini açıklayacağız" şeklindeki esas yayının reklamı niteliğindeki yayında kişilik hakkına saldırının yanı sıra, esas yayına yönelik bir hazırlık söz konusudur. Böyle bir durumda, henüz ortada tam bir açıklama olmadığından ve esas açıklamanın içeriği bilinmediğinden, kişinin bu yayına karşı cevap ve düzeltme hakkını kullanması mümkün değildir. Bu durumda söz konusu yayının ihtiyati tedbir gibi başka hukuksal yollarla derhal önleme imkânı bulunmuyorsa; A, görsel medyada yayınlanan başka bir program aracılığıyla söz konusu programda "yalan haber verildiğini", "haberi yapan kişinin habercilik etiğinden, meslek ahlak ve bilincinden uzak olduğunu", "haberi yapan kişinin güvenilmez biri olduğunu" belirterek olayı kamuoyuna duyurabilir. Böyle bir durumda ilgili kişinin, kişilik hakkını ihlal eden yayına karşı, saldırıda bulunanın kişilik hakkına saldırıda bulunmak suretiyle meşru müdafaa hakkını kullanması söz konusudur. Ancak meşru müdaafa hakkının geçerli bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi için, kişilik hakkını ihlal eden yayına karşı cevap niteliğinde kullanılan ifadelerin ilk yayına nazaran daha ağır olmaması ve iki açıklama arasında bir ölçülülük bulunması gerekmektedir[432]. Bu doğrultuda, her olay kendi şartları içinde değerlendirilmeli; çeşitli müdafaa araçlarından saldırıyı uzaklaştırmak için yeterli ve en az zararlı olanı seçilerek saldırı ile müdafaa arasındaki denge hassas bir şekilde gözetilmelidir[433].

2.3.2.3.3. Iztırar Hali (Zorunluluk Hali)

Borçlar hukukunda ıztırar hali; bir kimsenin kendisinin veya üçüncü bir kişinin şahsını veya mallarını tehdit eden çok yakın bir tehlikeden veya zarardan kurtarabilmek için başka bir kimsenin malvarlığına zarar vermek zorunda kalması olarak ifade edilmektedir[434]. Nitekim Türk Borçlar Kanunu'nun 64 üncü maddesinin

[432] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 119-120; İ. Serdar, 1999, s. 115; S. Aydın, 1998, s. 149; V. Sırabaşı, 2007, s. 110; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 132.
[433] V. Sırabaşı, 2007, s. 110.
[434] B. Öztan, 2001, s. 151; S. Helvacı, 2001, s. 112; S. Aydın, 1998, s. 149; İ. Serdar, 1999, s. 116; F. Eren, 2015, s. 609; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 279; S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, 1993, s. 487.

ikinci fıkrasında ıztrar haline ilişkin; "*Kendisini veya başkasını açık ya da yakın bir zarar tehlikesinden korumak için diğer bir kişinin mallarına zarar verenin, bu zararı giderim yükümlülüğünü hâkim hakkaniyete göre belirler.*" hükmü yer almaktadır.

Hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere ıztırar hali üçüncü kişinin yalnızca malvarlığına saldırı halinde bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla ıztırar halinin, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yapılan saldırılarda bir hukuka uygunluk sebebi olarak ortaya çıkması uygun değildir. Ancak doktrinde bazı yazarlar tarafından, tehlikede olan bir kişinin üçüncü şahsın mallarına değil de kişisel değerlerine zarar vermesinin de ıztırar hali içinde değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir[435]. Bu görüş kabul edilecek olursa, üçüncü kişinin malvarlığı değerlerinin yanı sıra kişisel değerlerine yapılan saldırılar da ıztırar hali kapsamında ele alınabileceği ve böylece görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yapılan saldırılarda da ıztırar halinin bir hukuka uygunluk sebebi oluşturabileceği ifade edilmektedir. Doktrinde bu durum bir örnek olayla anlatılmaktadır. Örnekte, görsel medyada yer alan bir programda "yarınki programımızda, X şirketi tarafından ithal edilen kaçak mallar olayını açıklıyoruz" şeklinde bir yayın yapılması karşısında, bu yayının ardından X şirketinin, bir başka programa katılarak "söz konusu yayında bahsedilen malların Y şirketine ait olduğunu" açıklaması durumunda X şirketi tarafından yapılan ve Y şirketinin kişilik hakkına yönelen saldırının, ıztırar hali nedeniyle hukuka uygun olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir[436].

Bizim de katıldığımız doktrindeki baskın görüş ise; Türk Borçlar Kanunu'nun 64 üncü maddesinin ikinci fıkrasında net bir şekilde üçüncü kişinin "malvarlığına" verilecek zarardan söz edilmesi karşısında, hükmün yukarıda açıklamaya çalıştığımız şekilde geniş yorumlanamayacağını savunmaktadır. Bu anlamda hüküm kanunda düzenlendiği şekliyle ele alındığında, ıztırar halinin görsel ve işitsel medya yoluyla

[435] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 120, dpn. 67; S. Aydın, 1998, s. 149; S. Helvacı, 2013, s. 113; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 468.
[436] İ. Serdar, 1999, s. 117; V. Sırabaşı, 2007, s. 111; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 120, S. Aydın, 1998, s. 149, Ö. F. Tüfek, 2007, s. 153.

kişilik hakkının ihlalinde bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmesi çok uzak bir ihtimal olarak görünmektedir.

2.3.2.3.4. Vekâletsiz İş Görme

Bir kişinin diğer bir kişi adına işlem yapması kural olarak yalnızca adına işlem yapılacak olan kişinin rızası (vekâleti) ile mümkündür. Ancak bazı durumlarda kişi böyle bir rıza olmadan da bir diğer kişi adına işlem yapabilir. Bu halde vekâletsiz iş görme durumu söz konusu olacaktır.

Vekâletsiz iş görme de hukuka uygunluk sebepleri arasında yer alır. Ancak vekâletsiz iş görmenin hukuka uygunluk sebebi sayılabilmesi için; vekâletsiz iş görenin bu işi, adına işlem yaptığı kişinin yararına yapmış olması gerekmektedir. Zira yalnızca böyle bir durumda, kişinin adına işlem yaptığı kişinin rızası dışında yaptığı işlem Türk Borçlar Kanunu'nun 526 ncı maddesinde düzenlenen vekâletsiz iş görme hükmü kapsamında değerlendirilecektir[437].

Hukuka uygunluk sebebi olarak vekâletsiz iş görme nadir de olsa görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı durumunda ortaya çıkabilir. Örneğin bir kişinin, ağır bir iftira veya suç ile itham edilen kişiyi kurtarmak için, kendisi ve bu kişiyle ilgili sır alanına giren olayları açıklaması durumunda, her ne kadar iftira veya suç ile itham edilen kişinin sır alanına giren bir olayı onun rızası dışında açıklamışsa da, burada vekâletsiz iş görme söz konusu olacağı için, bu davranış hukuka aykırı olarak kabul edilmeyecektir[438].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesi farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde, görsel ve işitsel medya yoluyla

[437] İ. Serdar, 1999, s. 117-118; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 469; V. Sırabaşı, 2007, s. 112; Ö. F. Tüfek, 2007, s. 134.
[438] İ. Serdar, 1999, s. 118; V. Sırabaşı, 2007, s. 112.

gerçekleşebilen kişilik hakkı ihlallerini RTÜK ve Yargı kararları ekseninde açıklamaya çalıştık. Bunun yanı sıra, bu bölümde ayrıca kişilik hakkına saldırının söz konusu olması durumunda, bu saldırının hukuka uygunluk sebepleri arasında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, buna bağlı olarak da saldırının hukuka aykırı olup olmayacağı hususunu incelemeye çaba harcadık. Çalışmamızın son bölümü olan üçüncü bölümde ise, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlaline karşı hukuki korunma yollarını incelemeye çalışacağız.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA YOLU İLE KİŞİLİK HAKKININ İHLALİNE KARŞI HUKUKİ KORUNMA YOLLARI

3.1. GENEL OLARAK

Günümüzde görsel ve işitsel medyanın çok geniş kitlelere ulaştığı ve bu kitleler üzerinde oldukça yoğun bir etkisi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, görsel veya işitsel medya yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinin de ayrı bir öneme sahip olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Zira bir kişi hakkında gerçek olmayan bir haberin yayınlanması örneğinde olduğu gibi görsel ve işitsel medya yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri sonucunda toplumda oluşan yanlış algıyı düzeltmek çoğu zaman kolay olmamaktadır.

Hukukumuzda, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlal edilen kişilere bazı hukuki yollar tanınmak suretiyle, bu kişilerin kişilik hakları en üst düzeyde korunmuştur. Bu doğrultuda, çalışmamızın bu bölümünde öncelikle kişilik hakkının korunmasına ilişkin Kanununda düzenlenen davaları, sonrasında ise görsel ve işitsel medya yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri için özel olarak düzenlenmiş düzeltme ve cevap hakkının yanı sıra Basın Hukuku anlamında cevap ve düzeltme hakkı ile İnternet Hukukuna özgü içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesini inceleyecek, ardından da 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile öngörülen idari yaptırımları açıklamaya çalışacağız.

3.2. KİŞİLİK HAKKININ İHLALİNE KARŞI AÇILABİLECEK DAVALAR

Kişilik hakkını oluşturan değerlerin varlığının kabulü kadar bu değerleri koruma imkânı sağlayan düzenlemelerin hüküm altına alınmış olması da oldukça önem taşımaktadır. Bu anlamda Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında, "*Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.*" hükmü ile hukukumuzda kişilik hakkı ihlaline karşı kişilerin dava yolu ile korunacağı açıkça düzenlenmiştir.

Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesi ile kişilik hakkı ihlali durumunda dava açılabileceği belirtilmiş, Kanun'un 25 inci maddesinde de açılabilecek dava türleri sayılmıştır. Hükümde adı geçen davalar doktrinde "koruyucu davalar" ve "saldırının sonucuna yönelik davalar" şeklinde bir ayrıma tabi tutularak incelenmektedir[439]. Zira koruyucu davalar saldırıyı önlemek, yok etmek veya etkisizleştirmek amacıyla; tazminat davaları ise saldırının sonuçları yok etmek, düzeltmek ve onarmak amacıyla açılan davalardır[440].

Biz de çalışmamızın bu bölümünde öncelikle koruyucu davalar, tedbir nitelikli istemler ve saldırının sonucuna yönelik davaları açıklamaya çalışacak, ardında da bu davalardaki 'davacı' ve 'davalı' sıfatı üzerinde durduktan sonra kısaca 'yetki' hususunu değerlendireceğiz.

[439] S. Helvacı, 2013, s. 162 vd.; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 395 vd.; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 472 vd.; B. Öztan, 2001, s. 152 vd.; P. Akdemir, 2014, s. 74.
[440] S. Helvacı, 2013, s. 162-163.

3.2.1. Koruyucu Davalar

Koruyucu davalar[441]; Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen saldırı tehlikesinin önlenmesi davası, saldırıya son verilmesi davası ve saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasıdır. Çalışmamızın bu bölümünde, adı geçen davaları ayrı başlıklar halinde incelemeye çalışacağız.

3.2.1.1. Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası

Saldırı tehlikesinin önlenmesi davası[442], henüz mevcut olmamakla beraber, bir takım eylem ve belirtilerden çok yakın bir gelecekte kişilik hakkına yönelen, gerçekleşmesi olası görülen hukuka aykırı saldırılara karşı açılan davadır[443]. Bu dava ile kişilik hakkının saldırıya uğrama ihtimali olan kişiye bu saldırıyı, saldırı daha gerçekleşmeden engelleme imkânı tanınmıştır.

Saldırı tehlikesinin önlenmesi davası, henüz var olmayan fakat çok yakın bir zamanda yapılacağı konusunda açık belirtiler bulunan saldırıların engellenmesi amacıyla açılabileceğinden, saldırı başladıktan sonra bu davanın açılması hukuken uygun olmayacaktır. Ancak şu hususu da belirtmek gerekir ki; kişilik hakkına yapılan saldırı sona ermiş olsa bile, aynı saldırının yeniden gerçekleşmesinin mümkün olduğu durumlarda da saldırı tehlikesinin önlenmesi davasının açılabilmesi mümkündür[444]. Zira bu durumda da gelecekteki bir saldırıyı önleme amacı vardır. Davanın açılabilmesi için diğer bir önemli nokta ise, saldırı tehdidinin ciddi ve yakın olmasıdır. Bu anlamda, bir saldırı olacağı varsayımı yeterli değildir[445].

---

[441] Bu davalar doktrinde "saldırıya yönelik davalar" olarak da adlandırılmaktadır. (A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 472)

[442] Doktrinde bu davaya kısaca "önleme davası" da denilmektedir. Bu doğrultuda bkz. J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 397; İ. Serdar, 1999, s. 250; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 153.

[443] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 397; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 110.

[444] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 474; İ. Serdar, 1999, s. 251; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 226-227; Z. İmre, 1980, s. 457.

[445] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 153; S. Helvacı, 2013, s. 162; İ. Serdar, 1999, s. 251; E. Özsunay, 1979, s. 159; İ. Kaplan, 1979, s. 222; S. Özel, 2004, s. 65; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 227.

Saldırı tehlikesinin önlenmesi davasının açılabilmesi için, saldırı tehlikesi yaratan kişinin kusurlu olması şart değildir. Dolayısıyla, saldırı tehlikesi yaratan kişinin kast veya ihmal şeklinde herhangi bir kusuru bulunmasa dahi bu davayı açmak mümkündür. Ancak, tehlike oluşturan saldırının hukuka aykırı bir nitelik taşıması bu davanın açılabilmesi için aranan temel şartlardandır. Bu nedenle hukuka uygunluk sebebinin bulunduğu durumlarda saldırı tehlikesinin önlenmesi davası açılamayacaktır[446]. Kişiliğe yönelik hukuka aykırı bir saldırı tehlikesinin varlığını ispat yükü davalıdadır[447].

Saldırı tehlikesinin önlenmesi davası sonunda hâkim davalıyı, saldırı teşkil eden davranıştan kaçınmaya mahkûm edecektir. Ancak hâkim tarafından verilen önleme kararının adil olması oldukça önem taşımaktadır. Şöyle ki; karar hem önleme davası açan tarafın öngördüğü amacı gerçekleştirmeli, hem de davalının özgürlüğünü aşırı şekilde kısıtlamamalıdır[448]. Yani taraflar arasındaki yarar dengesinin sağlanması ve buna göre karar verilmesi gerekmektedir. Bu anlamda örneğin, görsel işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı tehlikesi yaratan kişi kusursuzsa, yapılan yayın kişilik hakkına hafif bir saldırı niteliğindeyse ve yayının engellenmesi ile saldırıda bulunanın uğrayacağı zarar, kişilik hakkı ihlal edilenin uğrayacağı zarardan daha fazla ise, davanın reddedilebileceği ifade edilmektedir. Burada objektif iyiniyet kurallarından hareketle, açıklamayı yapan kişinin yararının, ilgilinin fazla önem taşımayan bir yararından üstün tutulması durumu söz konusudur[449].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde bu dava özellikle, görsel veya işitsel medyada yayınlanan bir programda, örneğin bir kişinin belirli bir olaya ilişkin görüntülerinin yayınlanacağının duyurulduğu, ancak yayının henüz

[446] M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 110; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 226; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 154; N. İ. Çolak, 2010, s. 245; İ. Serdar, 1999, s.254; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 474.
[447] S. Helvacı, 2013, s. 162-163.
[448] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 227-228; İ. Serdar, 1999, s. 254-255.
[449] İ. Serdar, 1999, s. 255.

gerçekleşmediği durumlarda önem arz edecektir. Zira yayın yapıldıktan sonra ilgili kişinin mahkemeye başvurarak yayın hakkında önleme kararı alması mümkündür"[450].

3.2.1.2. Saldırıya Son Verilmesi Davası

Kaynağını Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin birinci fıkrasından alan saldırıya son verilmesi davası[451], kişilik hakkına yönelmiş ve halen devam etmekte olan saldırının durdurulması ve tekrarına engel olunması amacıyla açılabilecek bir davadır[452]. Bu dava genel bir mahiyet taşır ve kişiliğin üçüncü kişilerden gelebilecek saldırılara karşı korunmasında önemli bir rol oynar. Başka bir ifade ile halen son vermenin mümkün olduğu bir saldırıyı ortadan kaldırmak ve böylece devam eden saldırı sebebiyle gelecekte doğması muhtemel maddi veya manevi zarar oluşmasını önlemek için kanunda düzenlenmiş önemli bir dava türüdür.

Bu dava, gerçekleşmiş olup davanın açıldığı tarihte halen devam etmekte olan kişilik hakkına yönelik saldırılar için açılabilir. Zira saldırıya son verilmesi davası hukuka aykırı fiile değil, saldırı nedeniyle devam etmekte olan hukuka aykırı duruma yönelik bir eda davasıdır[453]. Bu itibarla, eskiden gerçekleşmiş olmakla birlikte halen devam etmeyen, yani artık mevcut olmayan saldırlar için bu dava açılamaz[454]. Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı bakımından saldırıya son verilmesi davasına konu olabilecek yayınlar bir seri halinde devam eden ve kişilik hakkına saldırı içeren programlar ve reklamlardır[455]. Zira kişilik hakkına saldırı içeren yayın

[450] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 475.
[451] Saldırıya son verilmesi davası için doktrinde "durdurma davası" (bkz. A. Ataay, 1978, s. 151; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 152), "saldırının durdurulması davası" (bkz. E. Özsunay, 1979, s. 154) gibi terimler de kullanılmaktadır.
[452] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 397; İ. Serdar, 1999, s. 256; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 152; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 112; S. Helvacı, 2013, s. 163; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 224; N. İ. Çolak, 2010, s. 244; S. Özel, 2004, s. 66.
[453] İ. Serdar, 1999, s. 256; İ. Kaplan, 1979, s. 222; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 472.
[454] B. Köprülü, 1971, s. 297; B. Öztan, 2001, s. 153; İ. Serdar, 1999, s. 257; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 224; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 111; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 152-153; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 472; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 396.
[455] İ. Serdar, 1999, s. 258; S. Özel, 2004, s. 66.

tek seferlik yayınlanan bir program ise, bu durumda saldırı program yayının bitmesiyle sona ermiş olacağı için, durdurma davası açılması söz konusu olmayacaktır[456]. Örneğin, bir kişinin yaşamının izni dışında ve hukuka aykırı olarak, şeref ve haysiyetine veya özel yaşamına saldırı oluşturacak şekilde, seri program olarak bir radyo veya televizyon programında yayınlanması durumunda saldırı devam ettiği için saldırıya son verilmesi davasının açılması mümkün olacaktır. Fakat aynı nitelikteki yayın, seri program olarak değil de tek seferlik bir program şeklinde yayınlanmışsa, yayının bitmesiyle saldırı da sona ermiş olacağından söz konusu yayın saldırıya son verilmesi davasına konu olamayacaktır[457].

Saldırıya son verilmesi davası sonunda hâkim, davacının kişilik hakkına aykırı bir saldırının varlığına ve bu saldırının devam ettiğine kanaat getirirse, hukuka aykırı olan bu saldırıya son verilmesi yönünde karar verecektir[458]. Bu doğrultuda, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırılması durumunda açılacak saldırıya son verilmesi davası, sadece aracın kaldırılmasına yönelik olacağı için bu dava sonunda alınacak karar kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan yayının durdurulması yönünde olacaktır[459].

Konuyu görsel ve işitsel medyada kişilik hakkına saldırı oluşturan bir yayına ilişkin verilen mahkeme kararı örneği ile incelemenin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Örnek olayda Pamukova Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma dosyası kapsamında şüpheli müdafilerinin, müvekkillerinin söz konusu soruşturma dosyasında şüpheli sıfatıyla ifadelerinin henüz alınmadığını ve dosyada gizlilik kararı bulunmasına rağmen medyada müvekkillerinin suçun faili gösterilerek haberler yapıldığını, bunun da müvekkillerin kişilik haklarını ve itibarlarını ihlal ettiğini, bu sebeple ileride telafisi güç mağduriyetlerin yaşanmaması, soruşturma dosyasının güvenliği, gizliliğinin korunması ve müvekkillerinin kişilik haklarının ihlalinin

[456] Böyle bir durumda, yayının etkilerini devam ettiriyor olması halinde saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası veya şartları oluşmuşsa tazminat davası açılması mümkündür. (İ. Serdar, 1999, s. 258)
[457] İ. Serdar, 1999, s. 258.
[458] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 226; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 397; İ. Serdar, 1999, s. 260.
[459] İ. Serdar, 1999, s. 260.

önüne geçilmesi için yazılı ve görsel medya ile internet ortamında, soruşturma ile ilgili yayın yasağı kararı verilmesini talep etmişlerdir. Bu talep üzerine Pamukova Sulh Ceza Hâkimliği tarafından dosya incelenmiş ve şu şekilde karar verilmiştir;

> "…soruşturma dosyasına konu cinsel istismar suçunun mağduru olduğu iddia olunan kişinin yaşının küçük olması ve tüm hususlar birlikte değerlendirilmekle, yaşı küçük olan mağdurun, özel hayatının gizliliği, ileride telafisi güç ve imkânsız zararlara maruz kalacağı ve söz konusu gizlilik kararının uygulanabilirliğinin sağlanması, gizlilik kararına aykırı bir şekilde soruşturma dosyasında bulunan bilgi, belge, görüntü ve diğer içeriklerin yazılı, görsel ve internet medyasında yayınlanması halinde bu dosya içerisindeki şüphelilerin adil yargılanma haklarını etkileyecek hususların ortaya çıkma ihtimalinin bulunması dikkate alınarak Pamukova CBS' nin 2015/… Soruşturma sayılı dosyası içerisindeki bilgi ve belgeleri kapsar şekilde yazılı, görsel ve internet medyasında her türlü haber, röportaj ve yayın hakkında soruşturma tamamlanana kadar 5187 Sayılı Basın Kanununun 3/1, 2 ve 5271 sayılı CMK' nın 157/1 maddesi gereğince, YAYIN YASAĞI KONULMASINA..."[460]

Pamukova Sulh Ceza Mahkemesi tarafından verilen bu karar, Pamukova Cumhuriyet Başsavcılığınca Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna gönderilmiş, bu kararın Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nca internet sitesinde yayınlanmasıyla karar tüm medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar bakımından bağlayıcı nitelik kazanmıştır.

Yukarıdaki örnek olaydan da anlaşılacağı üzere, saldırıya son verilmesi davası görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı içeren ve halen devam yayınlara karşı kişilerin kişisel değerlerini korumak bakımından oldukça önem arz etmektedir. Bu noktada Radyo ve Televizyon Üst Kurulu da, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların mahkeme tarafından konulan yayın yasağı esaslarına uyup uymadığını denetlemekle, kişilik hakkının etkin bir şekilde korunmasına özen göstermektedir.

3.2.1.3. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası

Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin birinci fıkrasına göre, "sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının

[460] Pamukova Sulh Ceza Hakimliği, 06.05.2015 T., 2015/69 D. İş sayılı karar. (http://www.rtuk.org.tr/Home/SolMenu/36)

hukuka aykırılığının tespitini", saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası ile talep edebilir[461].

Saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası esasında, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 106 ncı maddesinde düzenlenen 'Tespit davası' nın özel olarak düzenlenmiş şeklidir[462]. Tespit davası genel olarak bir durumun veya ilişkinin varlığının ya da yokluğunun saptanması amacını taşımaktadır. Kişilik hakkına yapılan saldırıya karşı açılan diğer davalarda da tespit işlevi bulunmaktadır. Zira kişilik hakkına yapılan saldırının durdurulmasına veya bu saldırıdan doğan zararın giderilmesine karar verilebilmesi için hâkimin öncelikle, kişilik değerlerine yönelik haksız bir saldırı bulunup bulunmadığını tespit etmesi gerekecektir. Ancak adı geçen diğer davalarda tespit işlevi yanında asıl amaç, davanın niteliğine göre saldırının önlenmesi, durdurulması veya saldırı sebebiyle meydana gelen zararın giderilmesidir. Saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasında ise hukuka aykırı bir saldırı olup olmadığının tespiti asıl amaçtır[463]. Saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası sonucunda saldırının hukuka aykırılığının tespit edilmiş olması, saldırının ya da sonucun ortadan kaldırılması üzerinde doğrudan etkili değildir. Fakat hâkim tarafından bu şekilde verilen bir tespit kararı ileriye dönük olarak kişinin haklarını saklı tutmasına ve kanıt sahibi olmasına yarayacaktır[464].

Saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası açılabilmesi için Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin birinci fıkrasında da açıkça belirtildiği üzere, kişilik hakkına yönelik saldırının sona ermiş, ancak saldırının sona ermesine rağmen etkilerini devam ettiriyor olması gerekmektedir[465]. Saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası açabilmenin böyle bir şarta bağlanması doktrinde bazı yazarlar

[461] S. Helvacı, s. 164; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 228-229; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 154-155; N. İ. Çolak, 2010, s. 245; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 398; B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 160.
[462] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 228; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 154.
[463] İ. Serdar, 1999, s. 247; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 476-477.
[464] İ. Serdar, 1999, s. 247; İ. Kaplan, 1979, s. 223.
[465] S. Helvacı, 2013, s. 164; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 154-155; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 228; B. Öztan, 2001, s. 155; İ. Serdar, 1999, s. 248.

tarafından eleştirilmektedir. Bu durumu eleştiren yazarlar[466]; saldırı sonucunda oluşan etkinin devam edip etmediği yolunda yapılacak bir araştırmanın makul bir nedeni, hatta belli bir konusu veya amacı olmayacağı gerekçesiyle, saldırının etkilerinin devam ediyor olması gerektiği yönündeki şartı yerinde bulmadıklarını ifade etmektedirler. Ancak bizim de katıldığımız baskın görüş ise; saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasının açılabilmesi için saldırının sona ermiş olmasına karşın etkilerinin hala devam etmekte olması şartının aranmasının dava ile ulaşılmak istenen amaca uygun olduğunu savunmaktadır[467].

Konuya ilişkin doktrinde tartışılan diğer bir konu ise, kişilik hakkına yönelik devam etmekte olan saldırılar bakımından saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası açılıp açılamayacağıdır. Bu doğrultuda bir görüş[468]; hukuka aykırılığın tespiti davası açabilmek için saldırının sona ermesini beklemenin muhakkak gerekli olmadığını, kişisel değerlerden birine yönelik haksız bir saldırının yapılmakta ya da yapılacak olduğunu belirlemek amacıyla da bu davanın açılabileceğini ileri sürmektedir. Buna karşılık çoğunluk görüş ise[469]; henüz gerçekleşmemiş bir saldırının hukuka aykırılığının önceden tespitinin mümkün olmaması ve sürmekte olan bir saldırı durumunda ise kişinin saldırıya son verilmesi davası açma imkânının bulunmasına dikkat çekerek, azınlıkta kalan görüşü eleştirmektedir. Biz de, eda davası açma imkânı bulunan durumlarda tespit davası açılamayacağı hususunu da dikkate alarak çoğunluk görüşe katılmakta, bu doğrultuda saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasının yalnızca saldırının sona erdiği durumlarda açılabileceği görüşünü benimsemekteyiz.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yönelik bir saldırı gerçekleştiğinde, saldırı sona ermiş olsa bile bu saldırının etkilerini sürdürmesi büyük

[466] S. S. Tekinay, 1992, s. 274; A. Arpacı, 2000, s. 161.
[467] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 155; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 228; S. Helvacı, 2013, s. 164, dpn. 486; B. Öztan, 2001, s. 149 J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 399.
[468] S. S. Tekinay, 1992, s. 274; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 476-477.
[469] B. Öztan,2000, s. 155; M. Dural, 1995, s. 152; İ. Serdar, 1999, s. 250; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 154-155; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 228, S. Helvacı, 2014, s. 164-165.

oranda mümkündür. Zira görsel ve işitsel medyanın çok geniş kitlelere ulaştığı ve bu kitleler üzerinde de büyük bir etkiye sahip olduğu göz önüne alındığında bu sonucun doğması kaçınılmazdır. Dolayısıyla görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırılması durumunda, saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasının açılması ve bu dava sonunda alınacak kararın Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtildiği şekilde yayınlanması, bu alanda kişilik hakkını koruyan önemli bir mekanizma olarak yer almaktadır.

3.2.2. Tedbir Nitelikli İstemler

3.2.2.1. Genel Olarak

Kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı bir saldırının söz konusu olduğu durumlarda**,** durumun niteliğine göre koruyucu davalardan birine başvurulması sonucunda bir karar alınarak ilgililere tebliğ edilmesi, açılan dava ile istenilen sonuca ulaşma bakımından yetersiz kalabilmektedir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırılması durumunda, bu saldırının etkilerinin çok geniş kitlelere ulaşacağı ve dolayısıyla kişili hakkı ihlal edilen kişi bakımından ağır sonuçlar doğurabileceği açıktır[470]. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, kişilik hakkına saldırı durumunda koruyucu davaları düzenlemekle yetinmemiş ve bu davalar sonunda alınan kararların etkili bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla tedbir nitelikli bazı istemlere de yer vermiş; bu doğrultuda, kararların ilan edilmesine veya üçüncü kişilere bildirilmesine olanak sağlamıştır.

[470] S. Özel, 2004, s. 67.

3.2.2.2. Kararın İlanı veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin ikinci fıkrasında davacının, aynı maddenin birinci fıkrasında açıklanan davalarla birlikte düzeltmenin[471] veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, kararın ilanı veya üçüncü kişilere bildirilmesi bağımsız bir dava niteliğinde olmayıp, koruyucu davalarla birlikte talep edilebilecek tedbir nitelikli bir istemdir[472]. Başka bir ifadeyle, kararın ilanı veya üçüncü kişilere bildirilmesi, kişilik hakkını korumaya yönelik bir talep niteliğindedir[473].

Kararın ilanı veya üçüncü kişilere bildirilmesi talebi, tek başına kullanılmaya elverişli olmadığından, bu talebin ileri sürülebilmesi için öncelikle kişilik hakkının korunmasına ilişkin davanın şartlarının oluşması gerekmektedir[474]. Bu doğrultuda; saldırı tehlikesinin önlenmesi, saldırıya son verilmesi veya saldırının hukuka aykırılığının tespiti davalarından birini açmış olan kişi, aynı davada ayrıca kararın ilgili üçüncü kişilere bildirilmesini veya ilan edilmesini de isteyebilecektir[475].

Hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere, davacı tarafından talepte bulunulmadığı sürece hâkimin kararın üçüncü kişilere bildirilmesi veya yayınlanması şeklinde karar alması söz konusu olamayacaktır. Adı geçen hüküm bu noktada Türk Borçlar Kanunu'nun 58 inci maddesinden ayrılmaktadır. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun 58 inci maddesinin birinci fıkrasında, kişilik hakkı zarar gören kişinin manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebileceği hükme bağlandıktan sonra, maddenin ikinci fıkrası ise; *"Hâkim, bu tazminatın ödenmesi*

---

[471] Dural ve Öğüz, Medeni Kanunda kişiliği koruyan davalar ve bu davalarda ileri sürülebilecek talepler arasında 'düzeltme' isteme hakkı düzenlenmediğine göre, böyle bir ifadenin hükmün ikinci fıkrasında yer almasını eleştirilmektedirler. Yazarlar, hükme kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nda düzeltme hakkı tanındığı için böyle bir ifadenin, İsviçre Medeni Kanunu için bir anlamı bulunmakla birlikte, TMK'nın 25 inci maddesinde düzeltme hakkına yer verilmediğine göre bu ifadenin hukukumuz açısından havada kalan bir hüküm olduğunu ifade etmektedirler. (M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 155)

[472] S. Özel, 2004, s. 67; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 476-477; B. Öztan, 2001, s.155.

[473] İ. Serdar, 1999, s. 261.

[474] B. Öztan, 2001, s. 155; İ. Serdar, 1999, s. 261-262.

[475] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 155; İ. Serdar, 1999, s. 262.

yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir." şeklinde düzenlenmiştir. Adı geçen hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere Türk Borçlar Kanunu'nun 58 inci maddesi uyarınca manevi tazminat olarak kararın yayınına karar verilebilmesi için dava dilekçesinde bu yönde bir talebe gerek yoktur. Zira bu hüküm ile hâkime resen hareket etme imkânı tanınmıştır[476].

Kişilik hakkı ihlal edilen kişinin koruyucu davalarla birlikte kararın ilanını talep etmesi üzerine, yargılama sonunda verilen kararın yayınlanıp yayınlanmayacağı; yayınlanmasına karar verilmesi durumunda da nerede, nasıl ve hangi şekilde yayınlanacağı hâkimin takdirindedir. Hâkim, bu takdir yetkisini kullanırken somut olaydaki hal ve şartları dikkate alarak bir değerlendirme yapacaktır[477]. Bu anlamda örneğin, görsel medya aracılığı ile kişilik hakkına saldırıda bulunulmuş ve bu yayın üzerinden uzun zaman geçmişse, kararın yayını kamuoyunun dikkatini yeniden davacının üzerine çekeceği için, kişinin toplum içindeki itibarını zedeleyici etki yaratabilir. Dolayısıyla kararın yayınlanmasında davacının yararı bulunup bulunmadığı araştırılmalı ve bu araştırma sonucuna göre bir karar verilmelidir[478]. Diğer yandan, kararın ilan edilmesinin tek yolu kitle iletişim araçları vasıtasıyla yapılan yayınlar değildir. Bir kitaba bir sayfa eklenmesi veya afiş yapıştırılması[479] gibi farklı yollarla da kararın ilan edilebilmesi mümkündür.

Konuya ilişkin açıklanması gereken bir diğer nokta ise, kararın ilan edilmesine karar verildiği durumlarda kararın tamamının mı yoksa hüküm fıkrasıyla sınırlı bölümünün mü ilan edileceği hususudur. Bu anlamda, doktrinde[480] ve yargı kararlarında, kararın tamamının değil, hüküm fıkrasıyla sınırlı bölümünün ilanına

[476] F. Eren, 2015, s. 797; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 416; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 155; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 229.
[477] S. Özel, 2004, s. 67; İ. Serdar, 1999, s. 262; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 155; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 230.
[478] S. Özel, 2004, s. 67.
[479] Bu konuda, bir seçimde bir aday hakkında ileri sürülen gerçek dışı iddianın gerçek dışı olduğuna dair mahkeme kararının afiş yolu ile duyulması hususu örnek olarak gösterilmektedir. (M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 154; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 230, dpn. 842)
[480] İ. Serdar, 1999, s. 263; S. Özel, 2004, s. 67.

karar verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Nitekim Yargıtay konuya ilişkin bir kararında konuyu; "*Kararın yayımı, sadece hüküm bölümü içindir. Burada amaç, yapılan saldırının haksızlığının sabit olduğunun, okuyuculara duyurulmasıdır. Mahkeme bu amaçla, yayımlanmasına karar verdiği hüküm kısmını, karar yerinde açıkça ve sınırlı biçimde uygun nispette tespit etmelidir*." şeklinde açıklamıştır.

Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen diğer yol ise, kararın üçüncü kişilere bildirilmesidir. Kararın üçüncü kişilere bildirilmesi yoluna daha çok, kişilik hakkına yapılan saldırının etkilerinin çok sınırlı bir çerçevede devam etmesi halinde başvurulmaktadır[481]. Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda bulunulması durumunda bu saldırının etkileri çok geniş bir kitleye yayılacağından, kararın üçüncü kişilere bildirilmesinden ziyade, kararın ilanı yoluna gidilecektir[482].

3.2.2.3. Saldırının Sonucuna Yönelik Davalar

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız saldırı tehlikesinin önlenmesi, saldırıya son verilmesi ve saldırının hukuka aykırılığının tespiti davaları bizzat saldırıya yönelik olduğu halde; Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleriyle, kişilik hakkına yönelen saldırının yarattığı sonuçlara yönelen bazı dava hakları da tanınmıştır[483]. Bunlar, aşağıda açıklamaya çalışacağımız maddi tazminat, manevi tazminat, vekâletsiz iş görme ve sebepsiz zenginleşme davalarıdır. Bu davalar genel olarak, kişilik hakkına hukuka aykırı saldırıların doğurduğu zararların giderilmesi amacını taşımaktadır.[484].

[481] İ. Serdar, 1999, s. 263; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 155; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 230-231.
[482] S. Özel, 2004, s. 67-68; İ. Serdar, 1999, s. 264; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 231.
[483] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 477.
[484] S. Helvacı, 2013, s. 166; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 403.

3.2.2.3.1. Maddi Tazminat Davası

Maddi tazminat davası, kişilik hakkı hukuka aykırı olarak saldırıya uğrayan kimsenin bu saldırı sebebiyle malvarlığında meydana gelen eksilmenin giderilmesini (telafi edilmesini) amaçlayan bir davadır[485]. Bu dava ile kişilik hakkına saldırılması sonucunda zarar gören kişiye, uğramış olduğu maddi zararı karşılayan bir tutarı maddi tazminat olarak talep edebilme imkânı tanınmıştır.

Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında; kişilik hakkına hukuka aykırı bir saldırının varlığı halinde maddi tazminat davası açılabileceği hususu genel bir hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemenin yanı sıra; adın gaspı (TMK m. 26/2), nişanın bozulması (TMK m. 120), evlenmenin butlanı ve boşanma (TMK m. 158, 174), evlilik dışı babalık (TMK m. 304), ölüm hali ve bedensel zararlar (TBK m. 53, 54), haksız rekabet (TTK m. 56) gibi hallerde de maddi tazminat istenebileceği özel olarak hüküm altına alınmıştır[486]. Adı geçen bu hükümler ile Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesi anlamında talep edilen maddi tazminatlar için, Türk Borçlar Kanunu'nun haksız fiil sorumluluğunu düzenleyen 49 vd. hükümleri uygulanacaktır[487]. Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda bulunulması sonucunda açılacak maddi tazminat davası da özel bir düzenlemeye tabi tutulmamıştır. Dolayısıyla bu dava da Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesi çerçevesinde değerlendirilecek, dava sonunda hükmedilecek tazminatın kapsamı, ödeme şekli ve miktarı belirlenirken Türk Borçlar Kanunu'nun 49 vd. hükümleri esas alınacaktır[488].

---

[485] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 404; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 477; S. Helvacı, 2013, s. 166; İ. Serdar, 1999, s. 274; E. Çetin, 2014, s. 373; M. Ayan, N. Ayana, 2015, s. 114.

[486] Türk Medeni Kanununda maddi ve manevi tazminatın talep edilebileceği durumların ayrıca hüküm altına alınmış olması benzer nedenlerle eleştirilmektedir. Bu hususstaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. s. 154-155.

[487] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 231-232; İ. Serdar, 1999, s. 272-273; S. Özel, 2004, s. 71; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 157; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 478

[488] İ. Serdar, 1999, s. 273; S. Özel, 2004, s. 71.

Maddi tazminat davasının açılabilmesi için, kişilik hakkını oluşturan kişisel değerlerden birine hukuka aykırı şekilde saldırıda bulunulmuş olmasının yanı sıra bu saldırıyı gerçekleştirenin kusurlu olması veya olayda bir kusursuz sorumluluk halinin bulunması, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin malvarlığında bu saldırı sonucunda bir azalma meydana gelmesi ve saldırı ile bu zarar arasında uygun bir illiyet bağı olması gerekmektedir[489].

Türk Borçlar Kanunu'nun 50 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, zarar gördüğünü ispat davacı tarafa düşmektedir. Ancak görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda bulunulan kişinin maddi zarara uğradığının kesin olarak ispatı oldukça güçtür. Bu durumda hâkim Türk Borçlar Kanunu'nun 50 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, olayların normal akışını ve davacının aldığı tedbirleri de dikkate alarak hakkaniyet esasına göre zarar doğup doğmadığını araştıracak ve zarar doğduğu sonucuna ulaşırsa bu zararın miktarını takdir edecektir. Bu anlamda örneğin bir doktorun hastalarına cinsel tacizde bulunduğuna ilişkin bir yayının kişinin kazanç kaybına yol açacağının yaşam tecrübeleriyle sabit olduğu ifade edilmektedir[490].

Maddi tazminat davası, kusursuz sorumluluk esasına giren durumlar istisna olmak üzere, kusura dayanan bir dava türüdür. Bu sebeple, kusurun bulunmadığı bir olayda tazminat hakkının doğmasından da söz edilemeyecektir[491]. Kusur, kast ve ihmal olarak ikiye ayrılır. Kast, hukuka aykırı sonucu istemek, ihmal ise hukuka aykırı sonucu istememekle beraber, hukuka aykırılıktan kaçınmak için, hal ve şartların gerektirdiği dikkat ve özeni göstermeme durumudur[492]. Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda kastın en tipik örneği, gerçeğe aykırı bir olayın, bunun gerçeğe aykırılığının bilinmesine rağmen yayınlanması halidir.

---

[489] B. Öztan, 2001, s. 158; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 478; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 232; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 115; B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 161.

[490] S. Aydın, 1998, s. 221; İ. Serdar, 1999, s. 278-279.

[491] B. Öztan, 2001, s. 158; S. Özel, 2004, s. 72; A. Zevkliler, M. B. Acabey, E. K. Gökyayla, 2000, s. 478; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 232; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 405-406; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 115.

[492] J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 405; İ. Serdar, 1999, s. 205-206.

Görsel ve işitsel medya alanında kusurun özel bir çeşidi tanımlanmadığı için, bu alanda gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinde kusur genel prensiplere göre belirlenecektir. Ancak burada kusur belirlenirken görsel ve işitsel medyanın işlevinin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu anlamda, görsel ve işitsel medyada yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların izleyici ve dinleyicilere süratle haber yetiştirme zorunluluğu gözden uzak tutulmamalıdır. Zira günümüzde teknik imkânların çok hızlı bir şekilde gelişmesine bağlı olarak, izleyici ve dinleyicilerin talepleri ve bu taleplerin niteliği artmıştır. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar bu talepleri karşılayabilmek adına olabildiğince çabuk, ayrıntılı ve doğru bir şekilde haber verme zorunluluğu altındadırlar. Doktrinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yüklenen haberin doğruluğunun araştırılması halinin de bu şartlar içinde değerlendirilerek, özen yükümlülüğü bakımından bir sonuca ulaşılması gerektiği ifade edilmektedir[493]. Biz de, görsel ve işitsel medyada yayın yapmanın kendine özgü özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini, ancak kişilik hakkının önemi de göz önünde bulundurulduğunda, bu konuda bir değerlendirme yaparken çok dikkatli olunması gerektiğini düşünmekteyiz.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırılması sonucunda kişilik hakkı ihlal edilen kişinin maddi zarara uğraması çok sık karşılaşılan bir durum olmamakla birlikte, nadiren de olsa gerçekleşebilmektedir[494]. Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucunda oluşan maddi zarar daha ziyade 'mahrum kalınan kar' ve 'ekonomik geleceğin sarsılması' şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, görsel veya işitsel medyada aleyhine yapılan yayınlar nedeniyle toplum nezdinde saygınlığı kaybolan kişi, bu nedenle iş bağlantılarını yitirmiş ve bu yayınlar olmasaydı elde edeceği kardan yoksun kalmış olabilir. Burada, oluşan maddi zararın belirlenmesinde hukuka aykırı açıklamanın ağırlığı da göz önünde bulundurulacaktır. Zira saldırı ne kadar ağır olursa zarar da o oranda büyük olacaktır. Bu nedenle, saldırının yapılmış olduğu görsel veya işitsel medya alanında yayın yapan kanalın ulusal yayın mı yoksa bölgesel yayın yapmakta olduğu, yayının yapıldığı programın niteliği, izlenme oranı, yayında kullanılan görüntü ve ifadelerin

[493] İ. Serdar, 1999, s. 209-210.
[494] A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 225; S. Özel, 2004, s. 71; İ. Serdar, 1999, s. 278.

şekli gibi unsurlar zararın belirlenmesinde göz önünde bulundurulacaktır[495]. Diğer yandan, görsel veya işitsel medyadaki bir yayında kişilik hakkı ihlal edilen kişinin bu yayın nedeniyle bazı yararlar sağlamış olması durumunda[496], sağlanan bu yararların zararın tespiti ve miktarının tayininde dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir[497].

3.2.2.3.2. Manevi Tazminat Davası

Kişilik hakkının ihlal edildiği durumlarda, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında saklı tutulan davalardan bir diğeri de manevi tazminat davasıdır.

Manevi tazminat davası, kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırıdan doğan acı, elem ve ıstırabın telafisi amacını güder[498]. Bu bağlamda kişinin fiziksel, sosyal ve duygusal kişilik değerlerine saldırılması sonucunda meydana gelen eksilme ve kayıplar sonucunda duyulan acı, elem ve ıstırap manevi zarar olarak ifade edilmektedir[499].

Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında, kişilik hakkına hukuka aykırı bir saldırının varlığı halinde manevi tazminat davası açılabileceği hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemenin yanı sıra; adın gaspı (TMK m. 26/2); nişanın bozulması (TMK m. 121); evlenmenin butlanı ve boşanma (TMK m. 158, 174); haksız rekabet (TTK m. 56) gibi durumlarda da kişilik hakkına saldırı sebebiyle manevi tazminat istenebileceği özel olarak düzenlenmiştir. Kişilik hakkının

[495] İ. Serdar, 1999, s. 279-280; S. Özel, 2004, s. 72; B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 167.
[496] Bu anlamda, kişinin yayın nedeniyle bir iş bağlantısını iptal etmiş olmasına karşın, çıkan skandal nedeniyle popüler olması ve daha kazançlı iş teklifleri alıp bunları değerlendirmesi durumunda maddi zararın varlığının tartışmalı hale geldiği ifade edilmektedir. (S. Özel, 2004, s. 72)
[497] İ. Serdar, 1999, s. 280; S. Özel, 2004, s. 72.
[498] Bu doğrultuda Yargıtay da konuya ilişkin bir kararında; manevi tazminata hükmedilebilmesi için davaya konu olayın, özellikle manevi zararın esaslı unsurunu teşkil eden kişilik değerlerindeki objektif eksilme noktasına ulaştığının saptanmasının gerektiğini belirtmektedir. Yarg. 1. HD., 08.04.1996 T., 1996/3713 E., 1996/4711 K. (M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 233)
[499] M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 115; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 407; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 233; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 478-479.

ihlali sebebiyle manevi tazminat istenebileceğinin adı geçen hükümlerde ayrı ayrı belirtilmesi doktrinde eleştirilmektedir. Dural ve Öğüz bu hususu güncel mevzuattaki düzenlemeleri dikkate alınarak şu şekilde özetlemiş ve haklı olarak eleştirmiştir[500]:

> "3444 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önce yürürlükten kalkan MK m. 24'ün manevi tazminatın ancak kanunda öngörülen hallerde açılacağını belirtmesi karşısında, hangi hallerde manevi tazminat istenebileceğinin Medeni Kanun'da sayılmasının bir anlamı vardı. Bunun yanında, kanunda sayılan hallerde manevi tazminat istemenin şartları da, yine 3444 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki, genel olarak manevi tazminatı düzenleyen BK m. 49'dan (TBK m. 58) farklı sayılmıştı. Ne var ki, gerek yürürlükten kalkan Medeni Kanun'a 3444 sayılı Kanunla eklenen ve bugünkü TMK. m. 25/3'ün metninin aynısını öngören MK m. 24a; gerek yine 3444 sayılı Kanunla değiştirilen BK. m. 49'un metni karşısında, daha o zaman özel düzenlemelerin bulunmasının bir anlamı kalmamıştı. Ancak her iki maddede yapılan değişikliğe paralel olarak, özel hükümler kaldırılmadığı ya da gerekli değişiklikler yapılmadığı için, ikili bir uygulama vardı ve bu düzenleme şekli doktrinde çok tartışılmıştı. Şöyle ki; Medeni Kanun'un özel olarak manevi tazminatı düzenlediği hallerde, ilgili özel hükmün şartları aranıyor; özel hükmün bulunmadığı hallerde genel hüküm olarak MK. m. 24a ve BK. m. 49 uygulanıyordu. Oysa yeni Medeni Kanunda, özel olarak manevi tazminatı öngören maddelerde, manevi tazminat istemi özel şartlara bağlanmamış ve ayrıca manevi tazminatın özel olarak kanunda öngörülen hallerde isteneceğine ilişkin bir hüküm (tıpkı daha önceki 3444 sayılı Kanunla değiştirilen MK. m. 24a'da olduğu gibi) de bulunmamaktadır. Böyle olunca da, özel olarak manevi tazminatı öngören hükümlerin Medeni Kanun'a konulmasına gerek yoktu. Çünkü TMK. m. 25/3 ile TBK. m. 58 kişiliğe tecavüz teşkil eden her halde manevi tazminat istenmesine imkan veren hükümlerdir."

Manevi tazminat davasının hukuki niteliği, manevi tazminatın bir özel hukuk yaptırımı mı, yoksa cezai bir yaptırımı mı olduğu sorusuna verilecek cevaba göre değişiklik göstermektedir. Bu anlamda doktrinde manevi tazminatın cezai bir yaptırım olduğu savunan bir görüş olduğu gibi, özel hukuk yaptırımı olduğunu savunan bir başka görüş de bulunmaktadır.

Cezai yaptırım görüşü, manevi tazminatın cezalandırıcı ve önleyici bir nitelik taşıdığı temeline dayanır. Burada bir çeşit özel hukuk cezası söz konusudur[501]. Bu görüşü savunanlar, davalıdan manevi tazminat adı altında alınan para yardımıyla mağdurun intikam duygusundan kurtularak bir teselli sağlayacağını öngörmektedir. Bu anlamda, manevi tazminatın para olarak ödenmesiyle, zarar görenin intikam

[500] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 158; Aynı doğrultuda bkz. İ. Serdar, 1999, s. 290-291; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 40; S. Özel, 2004, s. 75.
[501] İ. Serdar, 1999, s. 292; S. Özel, 2004, s. 74.

duygusu tatmin edilmekte, zarar verenin malvarlığındaki azalmanın, zarar göreni psikolojik olarak memnun ettiği ifade edilmektedir[502].

Konuya ilişkin ileri sürülen diğer bir görüş ise manevi tazminatın özel hukuk yaptırımı olduğunu savunmaktadır. Bu görüşte kendi içinde "tatmin görüşü" ve "telafi görüşü" olarak ikiye ayrılmaktadır.

Doktrinde hâkim olan[503] tatmin görüşü[504] manevi tazminatta zararın telafi edilmesini veya zarar verenin cezalandırılmasını değil, zarar gören kişinin uğramış olduğu manevi zararını, acı ve üzüntülerini dindirecek veya hiç olmazsa hafifletip azaltacak bir tatmin fonksiyonu öngörmektedir[505]. Şüphesiz ki, kişilik değerlerinde meydana gelen eksilme para ile ölçülüp karşılanamaz ve bu nedenle tümüyle ortadan kaldırılamaz. Ancak bu görüş, zarar görene sağlanacak bir miktar paranın belirli oranda da olsa, onun acı ve ızdıraplarının azaltılıp dindirilmesini sağlayacağını ifade etmektedir. Nitekim Yargı kararlarında da manevi tazminatın tatmin yönüne sık sık vurgu yapılmaktadır.

> "… Takdir edilecek bu para, zarara uğrayanda manevi huzuru doğurmayı gerçekleştirecek tazminata benzer bir işlevi (fonksiyonu) olan özgün bir nitelik taşır. Bir ceza olmadığı gibi malvarlığı hukukuna ilişkin bir zararın karşılanmasını da amaç edinmemiştir. O halde bu tazminatın sınırı onun amacına göre belirlenmelidir. Takdir edilecek tutar, var olan durumda elde edilmek istenilen doyum (tatmin) duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır…"[506]

> "… manevi tazminatın kişinin manevi değerlerinde meydana gelen eksilme ile duyulan acı, üzüntü ve sarsıntının bir miktar parayla kısmen de olsa hafifletilmesini sağlamak amacına yönelik bir manevi tatmin aracı olduğu, manevi tazminata hükmedilmesini gerektirecek zararın, kişilik haklarına saldırı hallerinde söz konusu olabileceği…"[507]

---

[502] A. M. Kılıçoğlu, "*Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği"*, Ankara Barosu Dergisi, S. 1, 1984, s. 15; İ. Serdar, 1999, s. 292; S. Özel, 2004, s. 74.
[503] H. Tandoğan, 1963, s. 330-331; S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, 1993, s. 666; A. Ataay, 1978, s. 154; M. Dural, 1995, s. 155; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 158.
[504] Doktrinde "tatmin görüşü" yerine "tazmin görüşü" de denilmektedir.
[505] F. Eren, 2015, s. 784.
[506] Yarg. 4. HD., 2014/11026 E., 2015/7746 K., KBİBB.
[507] Danıştay 13. Dairesi, 2010/1139 E., 2015/1539 K., (http://emsal.danistay.uyap.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb)

Manevi tazminatın bir özel hukuk yaptırımı olduğunu kabul eden, ancak bu tazminatın uğranılan zararın telafi edilmesi amacına yönelik olduğunu savunan diğer görüş ise telafi görüşü olarak anılmaktadır[508]. Aslında telafi görüşü yukarıda açıklamaya çalıştığımız tatmin görüşünden çok farklı esaslar getirmemektedir. Ancak telafi görüşünde kişilik hakkı zarara uğrayan kişiye uğramış olduğu zarara karşılık ödenecek paranın onun bu zararı acı ve elem şeklinde hissedip hissetmemesine bakılmaksızın ödeneceğinin savunulması, bu iki görüşün birbirinden ayrıldığı noktayı oluşturmaktadır. Dolayısıyla telafi görüşü; tatmin görüşü ve cezai yaptırım görüşünden farklı olarak objektif bir nitelik taşımaktadır. Bunun sonucunda da zarar görene manevi tazminat ödenmesi, onun acıyı ve kederi hissedip hissetmemesine bağlanmaz[509]. Telafi görüşünde ayrınca, zarar ve tazminat kişinin sübjektif durumundan soyutlandığı için, zarar gören tüzel kişilerin de manevi tazminat talep edebileceği ifade edilmektedir[510].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırılması durumunda manevi tazminat davası, önemli bir hukuki koruma yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, kişilik hakkının yeterince korunabilmesi için mahkemelerce hükmedilecek manevi tazminat tutarlarının, caydırıcı niteliğe sahip olması gerekmektedir. Bu anlamda; kişilik değerlerinde oluşan eksilmenin malvarlıksal değerler gibi telafi edilmesi durumun niteliği gereği mümkün olmadığı için, kişilik değerlerinde eksilmeye neden olan kişilik hakkına yönelen saldırıların önlenmesinin gerekliliği, manevi tazminatın caydırıcı nitelik taşımasını zorunlu kılar[511]. Bu yaklaşımın özellikle çalışma konumuz olan görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırılması hususunda etkili olacağına inanmaktayız. Nitekim Avşar/Öngören bu konuda, Amerika ve İngiltere gibi ülkelerde görsel medya yoluyla oluşan kişilik hakkı saldırıları sonucunda hükmedilen manevi tazminat miktarlarının yüksek olduğunu ve dolayısıyla kişilerin bu konuda çok dikkatli davrandığını ifade ederek, görsel işitsel medyada manevi tazminatın caydırıcı olması gerektiğine dikkat çekmiştir[512].

[508] F. Eren, 2015, s. 786; İ. Serdar, 1999, s. 295; S. Özel, 2004, s. 74.
[509] İ. Serdar, 1999, s. 296-297; S. Özel, 2004, s. 74.
[510] İ. Serdar, 1999, s. 297; F. Eren, 2015, s. 798-799.
[511] B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 173; Serdar, s. 297-298, 312.
[512] B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 173.

Türk Borçlar Kanunu'nun 49 uncu maddesinin birinci fıkrası doğrultusunda, kişilik hakkına yönelik saldırılara karşı manevi tazminat davası açılması için; kişilik hakkını oluşturan kişisel değerlerden birine hukuka aykırı şekilde saldırıda bulunulmuş olması, bu saldırıyı gerçekleştirenin kusurlu olması veya olayda bir kusursuz sorumluluk halinin bulunması, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin manevi bir zarara uğraması ve saldırı ile bu zarar arasında uygun bir illiyet bağı olması gerekmektedir[513].

Manevi tazminata ilişkin üzerinde durulması gereken bir diğer önemli nokta ise, manevi tazminat davasında talebin neye ilişkin olacağıdır. Türk Borçlar Kanunu'nun 58 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, kişilik hakkı saldırıya uğrayan davacının talebi para ile tazmine yönelik olacaktır. Ancak adı geçen hüküm hâkime aynı zamanda, bu tazminatın ödenmesi yerine diğer bir tazmin sureti ikame veya ilave edebilme veya saldırıyı kınayan bir karar vermekle yetinme ve bu kararın yayımlanmasına hükmetme yetkisi de vermiştir[514]. Fakat uygulamada manevi tazminat çoğu zaman bir miktar para ödenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Manevi tazminatın bir miktar para olarak ödenmesine karar verildiği durumlarda, ödenecek tazminatın miktarı hâkim tarafından belirlenmektedir. Yargı kararlarında, manevi tazminat adı altında hükmedilecek paranın, zarara uğrayanda manevi huzuru doğurmayı gerçekleştirecek tazminata benzer bir fonksiyonu olan özgün bir nitelik taşıdığı, bir ceza olmadığı gibi, malvarlığı hukukuna ilişkin zararın karşılanmasını da amaçlamadığı vurgulanarak, manevi tazminatın sınırının, manevi tazminatın amacına göre belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir[515]. Manevi tazminat miktarı belirlenirken dikkat edilmesi geren diğer bir önemli husus ise, saldırı

[513] B. Öztan, 2001, s. 159-160; A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 482-483; F. Eren, 2015, s. 789 vd.; S. Özel, 2004, s. 77-78; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 115-116; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 158 vd.

[514] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 234; F. Eren, 2015, s. 797; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 159; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 438-439.

[515] Yarg. 4.HD., 27.03.2014 T., 2014/4055 E., 2014/5259 K.; Yarg. HGK., 10.05.2006 T., 2006/4-224 E., 2006/291 K.; Yarg. 4.HD., 08.07.2003 T., 2003/6919 E., 2003/9040 K.; Yarg. 4. HD., 05.05.2003 T., 2003/4569 E., 2003/5827 K.; Yarg. 4.HD., 02.07.2013 T., 2013/4084 E., 2013/12715 K. (M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 235)

iyi ki meydana gelmiş dedirtecek kadar aşırı bir miktarın ödenmesine karar vermekten kaçınılması gerektiğidir. Nitekim bu durum Danıştay ve Yargıtay kararlarında şu şekilde açıkça ortaya koymuştur;

> "Manevi tazminata hükmedilirken ilgililerin sosyal ve ekonomik durumu dikkate alınarak olay nedeniyle duyduğu elem ve ızdırabın kısmen giderilmesini ifade edecek, idarenin hukuka aykırılığını ortaya koyacak ve hukuka aykırılığı özendirmeyecek bir miktarın belirlenmesi gerekmektedir."[516]

> "Manevi tazminat, bozulan manevi dengenin yerine gelmesi ve kişinin duygusal olarak tatmin edilmesini amaç edinen ve kanunun öngördüğü bir telafi şekli olup bir bakıma haksızlığa uğrayan insanın kızgınlık hislerini dindirme aracıdır… Tazminat miktarının felaketi (olayı) özenir hale getirmeyecek tutarda olması, zenginlik sağlayacak bir yekûn teşkil etmemesi gerekir… Olayın özellikle meydana geliş şekli ile toplumdaki etkileri ve benzeri faktörler gözetilerek eylem ile tazminat miktarı arasında adil ve vicdanlara rahatsızlık vermeyecek bir oran bulunmalıdır."[517]

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun[518] konuyu düzenleyen 49 uncu maddesinin ikinci fıkrasında; "*Hâkim, manevi tazminatın miktarını tayin ederken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate alır*." hükmü yer almaktaydı. Hüküm kişiler arasında sıfat ve mevkileri, sosyal ve ekonomik durumlarına göre ayrım yapıldığı gerekçesiyle doktrinde pek çok yazar tarafından eleştirilmekteydi[519]. Doktrindeki eleştirileri de dikkate alan kanun koyucu 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda bu hükme yer vermemiş ve böylece manevi tazminatın kişilerin sübjektif durumlarından bağımsız bir şekilde, her somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak belirlenmesine olanak sağlamıştır.

Manevi tazminat isteme ve bu amaçla manevi tazminat davası açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılması niteliğindedir. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar yalnızca kişinin bizzat kendisi tarafından kullanabilecektir. Bu anlamda böyle bir hakkın devredilmesi, mirasçılara geçmesi veya temsilci aracılığıyla kullanılması mümkün değildir[520]. Ancak, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin dördüncü

---

[516] Danıştay 13. Dairesi, 26.09.2005 T., 2005/1819 E., 2005/4728 K., (http://emsal.danistay.uyap. gov. tr /VeriBankasiIstemciWeb)
[517] Yarg. 2. HD., 31.10.1983 T., 1983/7617 E., 1983/8056 K. (YKD, C. 10, S. 11, Kasım 1984, s. 1653)
[518] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunundan önce yürürlükte bulunan Mülga Borçlar Kanunu.
[519] Bu konuda ayrıntılı açıklama için bkz. M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 160-161.
[520] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 481.

fıkrası ile bu genel kurala manevi tazminat yönünden bir istisna getirilerek; "*Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.*" hükmü düzenlenmiştir. Her ne kadar manevi tazminatı talep etme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olsa da, adı geçen hükümle birlikte kanundaki şartların yerine getirilmesi durumunda bu hakkın devrine ve mirasçılara geçişine izin verilmiştir. Hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere, manevi tazminat isteminin zarara uğrayan kişi hayattayken devredilmesi ile zarar görenin ölümü halinde mirasçılarına geçmesi farklı şartlara bağlanmıştır. Bu doğrultuda, manevi tazminat isteminin, zarar gören kişi tarafından devredebilmesi için, karşı tarafın bu devri kabul edilmiş olması gerekmektedir. Oysa tazminat isteminin mirasçılara geçebilmesi için, bu tazminat talebinin mirasbırakan, yani manevi tazminatı istemeye hakkı olan kişi tarafından ileri sürülmüş olması gerekmektedir. Zarar görenin tazminat isteme hakkını illa ki dava açarak ileri sürmüş olması aranmaz. Mirasbırakanın sağlığında manevi tazminat talebini dış dünyaya belli etmiş olması yeterlidir[521].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yapılan saldırıların oldukça geniş kitlelere ulaştığı da göz önüne alındığında, bu saldırılar sonucunda meydana gelen manevi zararın kişi üzerinde yarattığı etkinin de çok daha yoğun olacağı kuşkusuzdur. Dolayısıyla, görsel ve işitsel medyada yoluyla kişilik hakkına saldırılmasıyla oluşacak manevi zarar belirlenirken, yayının ulaştığı kişi sayısı, programın yayın saati, saldırıyı oluşturan olayın veriliş şekli gibi somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması oldukça önem arz etmektedir[522].

[521] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s 162; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 238; A. Arpacı, 2000, s. 157-158; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 120; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 411.
[522] İ. Serdar, 1999, s. 306-307.

3.2.2.3.3. Vekâletsiz İş Görme Davası

Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında kişilik hakkına saldırıda bulunulan kişinin maddi ve manevi tazminat talepleri dışında hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin talepte bulunma hakkı da saklı tutulmuştur[523]. Bu anlamda, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi Türk Borçlar Kanunu'nun 530 uncu maddesi doğrultusunda vekâletsiz iş görme davası açabilecektir.

Vekâletsiz iş görme davası, kişilik hakkına saldırı sonucunda, saldırıda bulunanın bu saldırı nedeniyle elde etmiş olduğu kazancın kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiye ödenmesini mümkün kılarak, kişilik hakkının daha etkin bir şeklide korunmasını amaçlamaktadır[524]. Bu dava özellikle görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesi durumunda önem taşımaktadır. Günümüzde görsel ve işitsel medyada gündemde öne çıkmış kişilerin hayatlarını konu alan, sansasyon ağırlıklı programlar yayınlanarak bu programların geniş kitleler tarafından izlenmesi sağlanmakta ve bunun sonucu olarak da önemli kazançlar elde edilmektedir. Örneğin, ünlü bir kişiye hakaret niteliği taşıyan bir yayında, kişinin şeref ve haysiyetine saldırılmış ve bu yolla oldukça sansasyonel bir haber verilerek medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından yüklü miktarda kazanç sağlanmış olabilir[525]. İşte bu tür yayınlardan büyük kazançlar sağlayan medya hizmet sağlayıcı kuruluşları kazançlı çıkarmamak, onları bu yayın politikalarını değiştirmeye zorlamak amacıyla, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin vekâletsiz iş görme hükümlerine göre saldırıda bulunan kişiden, elde ettiği kazancı isteyebileceği hüküm altına alınmıştır.

[523] S. Özel, 2004, s. 79-80; A. Zevkliler, M. B. Acabey K. E. Gökyayla, 2000, s. 494; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 412; İ. Serdar, 1999, s. 266; S. Helvacı, 2013, s. 170; B. Öztan, 2000, s. 162; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 124-125.
[524] İ. Serdar, 1999, s. 112; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 412.
[525] S. Helvacı, 2013, s. 170; S. Özel, 2004, s. 80.

Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrası anlamında, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı sonucunda elde edilen kazancın vekâletsiz iş görme davası ile istenebilmesi için, her şeyden önce başkasına ait bir işin görülmesi gerekmektedir[526]. İşin başkasına ait olmasından söz edebilmek için, vekâletsiz olarak adına iş görülene ait ve bizzat onun tarafından da yapılabilen bir iş mevcut olmalıdır. Örneğin, bir kişi görüntüsünü ya da adını reklam amacıyla kullandırabileceği halde, onun görüntüsünün veya adının bir televizyon programında, bir ürünün reklamını yapmak veya programın izlenme oranını artırmak için kişinin izni dışınsa kullanılması halinde durum böyledir[527].

Vekâletsiz iş görme davası açılabilmesinin diğer şartları ise; başkası adına iş görenin bu davranış sonucunda bir kazanç elde etmiş olması, saldırının hukuk aykırı olması ve yapılan yayın ile elde edilen kazanç arasında illiyet bağının bulunmasıdır[528].

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı sonucunda, vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kazancın istenmesi hususunda çözümlenmesi güç olan nokta, elde edilen kazancın tespitidir. Zira elde edilen kazancın kesin olarak tespiti ve elde edilen kazancın hangi miktarda kişilik hakkına yapılan saldırı nedeniyle sağlandığı çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Bu durumda, kazancın hangi miktarının kişilik hakkına yapılan saldırı yoluyla gerçekleştiği Türk Borçlar Kanunu'nun 50 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "*Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler*." hükmü doğrultusunda hâkim tarafından belirlenecektir[529]. Bu nedenle, hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırı niteliğindeki bir yayın sonucunda elde edilen kazancın tespitinde kişilik hakkına saldırı oluşturan sözcük ya da görüntülerin yayına oranı, bunların izlenme oranı üzerindeki etkisi, düzenli olarak yayınlanan bir program söz konusu ise, kişilik hakkına saldırı oluşturan yayının önceki yayınlara göre izlenme

[526] İ. Serdar, s. 267.
[527] a.g.e., s. 267; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 239-240.
[528] İ. Serdar, 1999, s. 267; S. Aydın, 1998, s. 217; s. Helvacı, 2013, s. 170.
[529] S. Özel, 2004, s. 80; S. Helvacı, 2013, s. 171; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 240; B. Öztan, 2001, s. 162.

oranında artış olup olmadığı ve artış olan durumlarda da bu artışın oranı gibi unsurlar göz önünde bulundurulacaktır. Hâkim bu unsurlardan yararlanarak yapacağı değerlendirme sonunda elde edilen kazancı, Türk Borçlar Kanunu'nun 51 inci maddesindeki takdir yetkisini de kullanarak tespit edecektir[530].

3.2.2.3.4. Sebepsiz Zenginleşme Davası

Sebepsiz zenginleşme davası, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinde kişilik hakkını koruyan davalar arasında sayılmamakla birlikte, doktrinde pek çok yazar bu davayı da kişiliğin korunmasını sağlayan davalar kapsamında ele almaktadır[531]. Zira adı geçen hükümde kişilik hakkına saldırı sonucunda elde edilen kazancın iadesine ilişkin olarak yalnızca vekâletsiz iş görme davasından söz edilmiş olsa da kazancın iadesinin, şartları gerçekleştiği takdirde, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre de istenmesine bir engel bulunmamaktadır[532]. Bu hususta Arpacı[533] haklı olarak, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında sınırlayıcı bir sayım yapılmadığını ifade etmektedir.

Kişilik hakkına saldırı sonucunda elde edilen kazancın iadesi noktasında vekâletsiz iş görme hükümleri ile sebepsiz zenginleşme hükümleri yarışmaktadır[534]. Ancak kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin sebepsiz zenginleşme davası açabilmesi, bu davanın şartlarının oluşmasına bağlıdır. Bu anlamda, çalışma konumuz kapsamında görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin sebepsiz zenginleşme davası açılabilmesinin ilk şartı, kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin malvarlığında bu yayın nedeniyle bir zenginleşmenin meydana gelmiş olmasıdır. Sebepsiz zenginleşme yönünden malvarlığı, para ile ölçülebilen ve

[530] İ. Serdar, 1999, s. 268-269; S. Özel, 2004, s. 80.
[531] A. Zevkliler, M. B. Acabey, K. E. Gökyayla, 2000, s. 493-494; A. M. Kılıçoğlu, 2008, s. 348; İ. Serdar, 1999, s. 269; S. Özel, 2004, s. 80; M. Ayan, N. Ayan, 2015, s. 125; A. Arpacı, 2000, s. 162-163.
[532] A. Arpacı, 2000, s. 162-163; S. Özel, 2004, s. 80.
[533] A. Arpacı, 2000, s. 163.
[534] S. Özel, 2004, s. 80.

hukuken korunan tüm iktisadi değerlerden oluşmaktadır. Zenginleşme de, bir kimsenin malvarlığında meydana gelen ekonomik artış, iktisadi çoğalmadır[535].

Sebepsiz zenginleşme davası çalışma konumuz özelinde ele alındığında; Türk Borçlar Kanunu'nun sebepsiz zenginleşmeyi düzenleyen 77 nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen, "*Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.*" hükmü uyarınca, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucunda açılacak sebepsiz zenginleşme davasının ancak kişinin mesleki ve ekonomik değerlerine yönelik saldırılarda söz konusu olabileceğini vurgulamak gerekir[536].

Sebepsiz zenginleşme davasının açılabilmesinin diğer koşulları ise kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı bir saldırının varlığı ve kişilik hakkına saldırı gerçekleştiren tarafın zenginleşmesi ile olaya konu yayın arasında bir illiyet bağının bulunmasıdır[537].

Sebepsiz zenginleşme davasının şartları gerçekleştiğinde, kişilik hakkına saldırı sonucu zenginleşen kişi, elde ettiği kazancı zenginleştiği oranda iade ile yükümlüdür. Bu yükümlülük zenginleşen kişinin iyiniyetli veya kötüniyetli olmasına göre değişiklik gösterebilir. Ancak, iade edilecek miktar hiçbir zaman kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin malvarlığında oluşan eksilmeden fazla olamaz[538].

[535] F. Eren, 2015, s. 858.
[536] İ. Serdar, 1999, s. 270-271.
[537] Necip Kocayusufpaşaoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Üçüncü Cilt – İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme,* Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 309 vd.; F. Eren, 2015, s. 871 vd.; İ. Serdar, 1999, s. 270; A. M. Kılıçoğlu, 2012, s. 51.
[538] İ. Serdar, 1999, s. 271; F. Eren, 2015, s. 883.

3.2.2.4. Kişilik Hakkına Hukuka Aykırı Saldırı Sebebiyle Açılacak Davalarda Usule İlişkin Esaslar

3.2.2.4.1. Davacı Sıfatı

Kişilik hakkına hukuka aykırı saldırı halinde açılacak davalarda, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kimse davacı sıfatına haizdir. Bu bakımdan gerçek kişiler yanında tüzel kişiler de davacı sıfatını taşıyabilmektedirler[539]. Tüzel kişilerin manevi tazminat davası açıp açamayacağı tartışma konusu olmakla birlikte[540], Yargıtay tüzel kişilerin manevi tazminat davasında davacı sıfatı taşıyabileceklerini kabul etmektedir[541].

Koruyucu davalar ile manevi tazminat davasını açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Dolayısıyla bu davaları açma hakkı temlik edilemez ve mirasçılara geçemez. Ancak, manevi tazminat istemine ilişkin Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin dördüncü fıkrası, manevi tazminat talebinin karşı tarafın kabulü halinde devredilebileceği ve mirasbırakan tarafından sağlığında ileri sürülmüş olmak şartıyla mirasçılara geçebileceğini düzenlemektedir. Dolayısıyla, manevi tazminat istemi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan biri olsa da, kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde bu istemin devredilen kişi veya mirasçılar tarafından da dava yolu ile talep edilebilmesi mümkündür[542].

Kişilik hakkına yönelik bir saldırının birden fazla gerçek veya tüzel kişiyi etkilemesi mümkündür. Örneğin, bir şirketin yönetim kurulu üyeleri hakkında hakaret dolu bir yayın nedeniyle, tüm yönetim kurulu üyelerinin kişilik hakkı ayrı ayrı ihlal edilmiş olur. Bu sebeple, her birinin diğerlerinden bağımsız olarak dava açma hakkı vardır[543].

---

[539] F. Eren, 2015, s. 799; S. Helvacı, 2013, s. 171.
[540] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. N. Franko, 1973, s. 190.
[541] Yarg. 4. HD., 24.09.2001 T., 2001/4164 E., 2001/8421 K.; Yarg. 4. HD., 06.10.2003 T., 2003/5713 E., 2003/11158 K. (S. Helvacı, 2013, s. 171, dpn. 509)
[542] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. s. 159-160.
[543] S. Helvacı, 2013, s. 172-173.

3.2.2.4.2. Davalı Sıfatı

Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinde, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebileceği ifade edilmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere, koruyucu davalarda davalı sıfatı, kişilik hakkına saldırıda bulunan kişi veya kişilere aittir. Tazminat davalarında da benzer şekilde, kişilik hakkına hukuka aykırı şekilde saldırıda bulunan ve zarara sebep olan kişi davalı konumundadır.

Gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişilerin de davalı sıfatına sahip olabileceği kuşkusuzdur. Tüzel kişinin davalı sıfatına sahip olması için, saldırıya tüzel kişinin organlarının yol açması gerekir. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının 'a' bendi uyarınca medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar anonim şirket vasfına haiz olmak zorundadır. Dolayısıyla, görsel veya işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı durumunda, bir tüzel kişilik olarak medya hizmet sağlayıcı kuruluş da davalı sıfatı taşıyabilecektir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı durumunda sorumlu olacak kimseler 6112 sayılı Kanun'un 46 ncı maddesinde açıklanmıştır. Bu hükümde, yayından doğan sorumluluğun yayını yöneten veya programı yapanla birlikte sorumlu müdüre ait olduğu, ancak bu düzenlemenin yayın kuruluşunun 6112 sayılı Kanun'dan doğan sorumluluklarının ortadan kalkmayacağı düzenlenmiştir. Hükmün ikinci fıkrasında ise şirketi idare ve temsile yetkili kişilerin, sorumlu müdürün incelemesinden geçmeden veya rızası hilafına bir yayına karar vermeleri durumunda sorumluluğun yayına karar veren söz konusu kişilere geçeceği ifade edilmiştir. Hükümde hukuki ve cezai sorumluluk ayrımı yapılmaksızın, genel olarak sorumluluktan söz edildiğinden, bu sorumluluğun hem suç sayılan eylemler nedeniyle cezai sorumluluğu, hem de kişilik hakkına yapılan saldırılar nedeniyle doğacak özel hukuk sorumluluğunu kapsadığı kabul edilmektedir[544].

[544] E. Çetin, 2014, s. 423.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlali sebebiyle açılan maddi ve manevi tazminat davaları için 6112 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin altıncı fıkrasında özel bir düzenleme yer almaktadır. Bu doğrultuda 18 inci maddenin altıncı fıkrasında, Türk Medeni Kanunu'nun 24 ve 25 inci maddeleri ile Türk Borçlar Kanunu'nun 49 uncu maddesi esas alınmak suretiyle açılacak maddi ve manevi tazminat davalarında medya hizmet sağlayıcı kuruluş ile birlikte program yapımcısının da müştereken ve müteselsilen sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırı sonucunda açılan maddi ve manevi tazminat davalarında medya hizmet sağlayıcı kuruluş ile birlikte program yapımcısı da davalı sıfatına haiz olacaktır[545].

3.2.2.4.3. Yetkili Mahkeme

Kişiliği koruyan davalarda yetkili mahkeme, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrasında; "*Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.*" şeklinde ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere davacıya yetkili mahkeme bakımından seçimlik hak tanınmıştır. Dolayısıyla davacı kişilik hakkını koruyan davayı kendi yerleşim yeri mahkemesinde veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde açabilecektir[546].

Konuya ilişkin cevaplanması gereken önemli bir soru da, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrası ile getirilen düzenlemenin hükümde yer alan tüm davalar için geçerli olup olamayacağı hususudur. Doktrinde bu konuda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrası ile getirilen kuralın yalnızca "saldırıya son verilmesi davası", "saldırı tehlikesinin önlenmesi davası" ve "saldırının hukuka aykırılığını tespiti davası" için geçerli olacağını savunmaktadır[547]. Bu görüşü savunan yazarlar maddi veya manevi

[545] C. Ongun, 2013, s. 104.
[546] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 163; E. Çetin, 2014, s. 407; Bilal Köseoğlu, *İletişim Saldırılarından Doğan Hukuksal Sorumluluk ve Uygulama*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2013, s. 36.
[547] M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 240; P. Akdemir, 2014, s. 136.

tazminat davası ile kazancın geri verilmesi davalarının, yukarıda adı geçen üç dava ile birlikte açılması durumunda Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrasının uygulanacağını, ancak bu davaların bağımsız olarak açılması durumunda ise Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrasının değil, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanması gerektiğini ifade etmektedirler. Bizim de katıldığımız diğer bir görüş ise, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrası ile düzenlenen hükmün genel bir kural olduğunu, dolayısıyla bu hükmün adı geçen kanunun 25 inci maddesinde yer alan tüm davalar için geçerli olacağını savunmaktadır[548]. Nitekim Yargıtay da bir kararında[549]; "*Dava, basın yoluyla kişilik haklarının saldırıya uğramasından doğan manevi tazminat istemine ilişkindir. Davacı, dilerse davalıların ikametgâhı mahkemesinde, dilerse haksız eylemin işlendiği yer mahkemesinde dava açabileceği gibi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 25/son maddesi gereğince kendi yerleşim yeri mahkemesinde de dava açabilir*." şeklindeki kararı ile Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrasının, hükümde adı geçen tüm davalar bakımından uygulanabileceğini açıkça ortaya koymuştur. Diğer yandan, Yargıtay kararından da anlaşıldığı üzere Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin beşinci fıkrası Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre yetkili mahkemeleri bertaraf eden kesin bir yetki kuralı getirmiş değildir. Kanun koyucu burada davacıya başka mahkemelerde de dava açma imkânı tanımış bulunmaktadır. Bu anlamda; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun haksız fiilden doğan davalarda yetkiyi düzenleyen 16 ncı maddesi; "*Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir*." ile sözleşmelerden doğan davalarda yetkiyi düzenleyen 10 uncu maddesi; "*Sözleşmeden doğan davalar, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir.*" hükümleri çalışma konumuz bakımından özellikle önem taşımaktadır. Zira görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin davasını, adı geçen hükümlerde yer alan yetki kuralları çerçevesinde açması da mümkündür.

[548] M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 163; S. Helvacı, 2013, s. 173.
[549] Yarg. HGK., 13.02.2008 T., 2008/4-127 E., 2008/130 K. (M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2014, s. 241)

3.3. GÖRSEL VE İŞİTSEL MEDYA HUKUKU BAKIMINDAN ÖZEL KORUMA YOLLARI

Kişilik hakkının ihlaline karşı hukuki korunma yollarını açıklamaya çalıştığımız bu bölümde şimdiye kadar kişilik hakkına saldırı durumunda başvurulabilecek genel korunma yollarını açıklamaya gayret gösterdik. Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde ise, çalışma konumuz özelinde görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesi durumunda başvurulabilecek özel korunma yollarını açıklamaya çalışacağız. Bu anlamda öncelikle görsel ve işitsel medyada cevap ve düzeltme hakkını, ardından da 6112 sayılı Kanun ile getirilen idari yaptırımları açıklamaya çalışacağız.

3.3.1. Düzeltme ve Cevap Hakkı

3.3.1.1. Genel Olarak

İletişim özgürlüğünün kötüye kullanılmasını önlemek ve kamusal iletişim görevinin amaca uygun olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla öngörülen koruma yollarından biri de düzeltme ve cevap hakkıdır[550].

Düzeltme ve cevap hakkı, kişi ve kuruluşların kendileriyle ilgili yayınlar konusunda aynı araçtan yararlanarak düşüncelerini açıklama, kendilerini savunma ve böylece kendileri hakkındaki yanlış beyanları düzeltme olanağı tanıyan bir haktır[551]. Düzeltme ve cevap hakkı hem bir yetkiyi hem de bir yükümlülüğü kapsar. Zira bu hak kapsamında, kendisi hakkında kanunda belirtilen nitelikte yayın yapılan kişi bu yayına cevap vermek veya yanlış beyanları düzeltmek yetkisine sahipken; diğer yandan,

[550] İ. Serdar, 1999, s. 324; M. Dural, T. Öğüz, 2014, s. 163; B. Köseoğlu, 2013, s. 32; S. Özel, 2004, s. 68; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 413.
[551] C. Ongun, 2013, s. 91; S. Özel, 2004, s. 68; N. İ. Çolak, 2010, s. 234.

yayını yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluş ise, verilen cevabı ya da yapılan düzeltmeyi yayınlamakla yükümlüdür[552].

Hukukumuzda düzeltme ve cevap hakkı, tekzip kavramını da içine alacak şekilde, bir bütün olarak düzenlenmiştir[553]. Ancak karşılaştırmalı hukukta düzeltme ve cevap hakkı ile tekzip farklı taleplerdir[554]. Cevap, kişinin hakkında yapılan yayına yanıt vermesi, düzeltme kişinin hakkında yapılan gerçeğe aykırı yayının doğrusunu yayınlatma hakkıyken; tekzip ise ilgilinin açıklaması değil, tam tersine yayınlamış olan açıklamanın gerçek dışı olduğu hakkında yayınlayanın açıklamasıdır. Hukukumuzda düzeltme ve cevap hakkı bunlardan sadece birini kapsayabileceği gibi, ikisini veya hepsini de kapsayabilir[555].

3.3.1.2. Hukuki Dayanağı

Hukuk sistemimizde düzeltme ve cevap hakkı kaynağını doğrudan Anayasa'dan almaktadır. Anayasa'nın "Temel Hak ve Ödevler" başlığı altında "Düzeltme ve cevap hakkı" başlıklı 32 nci maddesi şu şekilde hükme bağlanmıştır;

> *"(1) Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.*
>
> *(2) Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir."*

Düzeltme ve cevap hakkı Anayasa'nın 32 nci maddesi ile anayasal bir hak haline getirildikten sonra, hakkın düzenlenmesi ilgili kanunlara bırakılmıştır. Anayasa'nın 32 nci maddesinin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere[556] düzeltme ve

---

[552] Feyyaz Gölcüklü, *Haberleşme Hukuku*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s. 131; İ. Serdar, 1999, s. 324- 325.
[553] S. Özel, 2004, s. 68; İ. Serdar, 1999, s. 325.
[554] İ. Serdar, 1999, s. 325.
[555] S. Özel, 2004, s. 68; Ahmet Çiftçi, *Yazılı Basında Cevap Ve Düzeltme Hakkı,* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 42, S. 1-4, 1992, s. 53-54.
[556] Anayasa'nın 32. maddesinin gerekçesinde, kitle haberleşmesi faaliyetini yürüten organların tümüne karşı, bu hakkın tanındığı belirtilmiştir. (İ. Serdar, 1999, s. 331)

cevap hakkı yalnızca basını değil görsel ve işitsel medya da dahil olmak üzere tüm kitle iletişim araçlarını kapsayacak şekilde düzenlemiştir[557]. Buna uygun olarak hukukumuzda düzeltme ve cevap hakkı; 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14 üncü ve 18 inci maddelerinde, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 18 inci maddesinde, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9 uncu maddesinde ve 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 27 nci maddesinde düzenlenmiştir[558].

Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde, cevap ve düzeltme hakkını görsel ve işitsel medya yayınları açısından ele alacak, bu sebeple konuyu 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile 2954 sayılı Türkiye Radyo Ve Televizyon Kanunu hükümleri temelinde incelemeye çalışacağız. Ayrıca, konu ile yakından ilgili olması sebebiyle Basın Kanunu ve İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un konu ile ilgili bölümlerini de bu bölümde açıklamaya çalışacağız.

3.3.1.3. Hukuki Niteliği

Düzeltme ve cevap hakkının hukuki niteliği hakkında, bu hakka ilişkin Avrupa ülkeleri hukukunda iki ayrı sistemin benimsenmiş olmasının da etkisiyle, doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır.

Bir görüşe göre cevap ve düzeltme hakkı, kişilere tanınmış bir tür meşru savunma hakkıdır. Bu anlamda kişinin adının söz konusu yayında yer alması bu hakkın kullanımı için yeterli sayılmakta ve hakkın sınırı ile kullanım biçimini

[557] İ. Serdar, 1999, s. 325; J. G. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş Karaman, 2014, s. 413.
[558] C. Ongun, 2013, s. 91-92; S. Özel, 2004, s. 69; İ. Serdar, 1999, s. 332.

belirleme yetkisinin de yalnızca hak sahibinde olması gerektiği ifade edilmektedir[559]. Cevap ve düzeltme hakkının Fransız İhtilali'nin hemen sonrasında hukuk literatürüne girişi sırasında bu görüş egemen olmuştur. Dolayısıyla Fransız Basın Yasası bu sistemi benimsemiş ve ardından Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Güney Amerika Devletlerinde de bu görüş doğrultusunda düzenleme yapılmıştır[560].

Diğer bir görüş ise, cevap ve düzeltme hakkını haber alma özgürlüğü ve hatta bir anlamda düşünce açıklama özgürlüğü kapsamında ele almaktadır. Bu görüş, cevap ve düzeltme hakkını kamusal haberleşme görevinin amacına uygun şekilde yerine getirilmesini sağlayıcı nitelikte bir tedbir veya yaptırım olduğunu savunmaktadır. Bu anlamda, cevap ve düzeltme hakkının haber alma özgürlüğünün kötü veya yanlış kullanımı noktasında ortaya çıktığı vurgulanarak, söz konusu hak sayesinde kişilerin kendileriyle ilgili yayınlar konusunda doğru haber dolaşımını gerçekleştirmek ve kişilik haklarını korumak amacıyla düşüncelerini açıklama olanağı sağlama imkânı doğduğu ifade edilmektedir[561]. Ülkemizde ve Alman Federe Devletleri Basın Kanunu ile Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinde bu görüş benimsenmiş ve bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır[562].

Avrupa ülkelerindeki cevap ve düzeltme hakkına ilişkin yasal düzenlemelerin gelişme seyri incelendiğinde, başlangıçta bu hakka mutlak bir değer tanındığı görülmektedir. Ancak bu biçimiyle benimsenen düzeltme ve cevap hakkının haber alma hakkı üzerinde baskı oluşturması sebebiyle, düzeltme ve cevap hakkının kapsamı zamanla daraltılmış ve sonrasında da hakaret veya suç sayılabilecek düzeltme ve cevap isteklerinin önüne geçilmiştir[563]. Bu gelişmenin sonucunda cevap ve düzeltme hakkını mutlak bir hak olarak gören Fransız sistemi ile maddi olaylarla sınırlılığı temel alan Alman sistemi arasındaki katı ayrımın giderek yumuşadığı ifade

[559]Atilla Coşkun, *Gazete, Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap Hakkı*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2002, s. 20.
[560] a.g.e., s. 20-21.
[561] İ. Serdar, 1999, s. 333; A. Çiftçi, 1992, s. 49; A. Coşkun, 2002, s. 22.
[562] A. Coşkun, 2002, s. 22.
[563] a.g.e., s. 22.

edilmektedir[564]. Nitekim bugün pek çok Avrupa ülkesinin hukuk sisteminde düzeltme ve cevap hakkı, haber alma özgürlüğünün belli bir biçimde kullanılması ile ilişkili bir hak arama özgürlüğü niteliği ile algılanmaktır. Dolayısıyla düzeltme ve cevap hakkının, gerçekleşen bir yayının somut anlatımı ve dayandığı olay ile ilgili ve sınırlı olması gerektiği düşüncesinin giderek ön plana çıktığı ifade edilmektedir[565].

3.3.1.4. Amacı

Düzeltme ve cevap hakkı temel olarak iki farklı amaca hizmet etmektedir. Bunlardan ilki, şeref ve haysiyeti saldırıya uğramış veya kendisi hakkında yanlış bilgi verilmiş kişiye, kendisini aynı silahla savunarak, oluşan olumsuz sonuçları ortadan kaldırmaktır. Bu hak ile ulaşılmak istenen diğer amaç ise, kamuoyunun doğru bilgi alma hakkı kapsamında gerçekleri kamunun bilgisine sunarak sağlıklı bir kamuoyunun oluşmasına yardımcı olmaktır[566].

Kitle iletişim araçları, iletişim özgürlüğü kapsamında haber verme ve eleştiride bulunma haklarını kullanarak kamuoyu oluşturma ve oluşan kamuoyunu açıklama görevlerini yerine getirirlerken, kişi ve kuruluşlar hakkında gerçek dışı bilgiler vermek veya kişilik haklarını ihlal etmek suretiyle, toplumda bu kişiler hakkında olumsuz kanaatlerin oluşmasına neden olabilmektedir[567]. Böyle bir durumda, yapılan adli kovuşturma yeterli olmayabileceği gibi, pek çok kez de mağdur bakımından doyurucu sonuçlar doğurmamaktadır. Örneğin, kişi hakkında görsel medyada yayınlanan bir programda gerçeğe aykırı ithamlarda bulunulduğunda bu yayını pek çok kişi izleyecek ve dolayısıyla söz konusu yayının içeriği çok kısa bir süre içinde geniş bir kitleye yayılmış olacaktır. Buna karşılık, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun bu yayın nedeniyle mahkûm olduğu bir mahkeme kararın böyle geniş bir kitleye ulaşması mümkün değildir. Diğer yandan, kişilerin adli yollardan bir sonuca

[564] A. Coşkun, 2002, s. 23.
[565] a.g.e., s. 23.
[566] İ. Serdar, 1999, s. 336-337.
[567] a.g.e., s. 334; İ. Kaplan, 1979, s. 225.

ulaşması zaman alır. Bu sebeple, kişi düzeltme ve cevap hakkını kullanarak, kendisi hakkında yapılan yayın nedeniyle oluşan olumsuz durumu adli yollara nazaran çok daha kısa süre içinde ortadan kaldırabilecek ve ayrıca kitle iletişim araçlarının sahip olduğu güçlü silah karşısında, kendisini aynı yolla koruma imkânına sahip olacaktır. Düzeltme ve cevap hakkı olmasaydı, adli kovuşturma ile yayından aylar sonra verilecek mahkeme kararının ilan edilmesi, yayına derhal cevap vermenin sağlayacağı yararlardan pek azının karşılanacağı açıktır. Zira günümüz haber akış hızı da dikkate alındığında, uzun zaman sonra yayınlanmış bir mahkûmiyet kararıyla düzeltme ve cevap hakkına konu yayının etkilerini ortadan kaldırmak oldukça güç görünmektedir.

Bir diğer açıdan bakıldığında ise, yasalarda bir suç ya da haksız fiil olarak tanımlanmamış olsa bile, kişi hakkında yanlış kanaat uyandırabilecek yayınların olumsuz sonuçları düzeltme ve cevap hakkı sayesinde ortadan kaldırılabilecektir. Dolayısıyla düzeltme ve cevap hakkı diğer başvuru yollarına kıyasla daha etkin ve ivedi bir çözüm üreterek kişilik hakkının korunmasında önemli bir rol oynamaktadır[568].

İletişim özgürlüğünün bir yönü haber toplama, haber verme ve kamuoyu oluşturma ise, diğer yönü de toplumun doğru bilgi edinme hakkıdır. Bu anlamda iletişim özgürlüğünün kötüye kullanılması, toplumun doğru bilgiye ulaşamaması ve bunun sonucunda da kamuoyunun sağlıksız bir şekilde oluşmasına sebep olur. Düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasıyla gerçekler ortaya konulduğu gibi, toplumun aydınlatılmasına ve kamuoyunun sağlıklı bir şekilde oluşmasına da katkı sunulmuş olur[569].

Belirtmek gerekir ki, düzeltme ve cevap hakkının kullanılması kişilik hakkına yapılan saldırının etkisini tamamen ortadan kaldırmaz. Ancak bu hak özellikle görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan saldırıların etkisini zayıflatır. Zira bu hakkın kullanımıyla birlikte daha önce yapılan yayının doğruluğu noktasında izleyici veya

[568] C. Ongun, 2013, s. 91; F. Gölcüklü, 1970, s. 132.
[569] A. Çiftçi, 1992, s. 49; İ. Serdar, 1999, s. 337.

dinleyiciler nezdinde en azından bir şüphe oluşacak, değerlendirmeler de bu kapsamda yapılacaktır[570].

3.3.2. Görsel ve İşitsel Medyada Düzeltme ve Cevap Hakkı

Görsel ve işitsel medya yoluyla yapılan yayınlara karşı düzeltme ve cevap hakkının kullanılması mümkündür. Nitekim 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu'nda cevap ve düzeltme hakkının görsel ve işitsel medyada kullanımı düzenlenmiştir. Bundan başka, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nin 8 inci maddesinde de[571] cevap ve düzeltme hakkı düzenlenmiş ve Anayasamızın 32 nci maddesi ile birlikte görsel ve işitsel medya yayınlarında cevap ve düzeltme hakkı tanınmasına temel oluşturmuştur[572].

Görsel ve işitsel medya alanında düzeltme ve cevap hakkının iki farklı kanun ile düzenlenmiş olması doktrinde bazı tartışmalara yol açmıştır. Bu anlamda doktrinde bir görüş, 6112 sayılı Kanun ile yürürlükten 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun döneminde 3984 sayılı Kanun'un düzeltme ve cevap hakkını düzenleyen 28 inci maddesi ile yasal bir sınırlama getirilmediği, ayrıca önceki kanun - sonraki kanun sistemi de göz önünde bulundurulduğunda, TRT yayınları için de artık 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu'nun değil, 3489 sayılı Kanun'un 28 inci maddesinin uygulanması gerektiğini ifade etmekteydi[573]. Ancak 6112 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ve bu kanunun Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun yükümlülüklerinin düzenlendiği 45 inci maddesinde yer alan

---

[570] İ. Kaplan, 1979, s. 225; İ. Serdar, 1999, s. 338.

[571] ASTS m. 8: "(1) *Her ileten taraf 3. madde anlamı içinde, kendi yetki alanlarındaki kuruluşlar ve teknik vasıtalarla iletilen veya yeniden iletilen programlarla ilgili olarak, milliyetine ve ikamet yerine bakılmaksızın, her gerçek ve tüzel kişinin cevap hakkını veya benzer yasal veya idari yolları arama hakkını kullanma imkânını düzenler. İleten taraf, özellikle, cevap hakkı kullanımının zamanlama ve diğer düzenlemelerinin ve bu hakkın veya benzer yasal veya idarî yolların zamanlama ve usuller bakımından etkili biçimde uygulanmasını sağlar. (2) Bu amaçla, program hizmetinden sorumlu yayıncının ismi, yapılan yayınlarda düzenli aralıklarla ve uygun bir şekilde belirtilecektir*."

[572] B. Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 140.

[573] K. İçel, Y. Ünver, 2007, s. 415.

ile birlikte bu karışıklık ortadan kalkmış bulunmaktadır. Zira Kanun'un 45 inci maddesinde "*8 inci maddede belirtilen yayın ilkeleri ile bu Kanunun yayın hizmetlerinde ticarî iletişimi düzenleyen hükümleri, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu yayınları hakkında da uygulanır.*" hükmü ile düzeltme ve cevap hakkının kullanılması usulünü düzenleyen hükümler 45 inci madde kapsamı dışında bırakılmıştır[574]. Kanaatimizce, bu düzenleme ile birlikte düzeltme ve cevap hakkına konu yayın TRT'de yayınlaşmışsa 2954 sayılı Kanun'un, özel radyo ve televizyonlarda yayınlanmışsa 6112 sayılı Kanun'un uygulanacağı tartışmaya mahal vermeyecek şekilde açık olarak düzenlenmiştir.

Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde düzeltme ve cevap hakkını, bu hakkın görsel ve işitsel medyada kullanılması bağlamında ele almaya çalışacağız. Bu anlamda öncelikle düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasının şartlarını, ardından da hakkın kullanımına ilişkin esasları TRT yayınları ile özel radyo ve televizyonlar için öngörülen kurallar çerçevesinde ayrı ayrı inceleyeceğiz.

3.3.2.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Şartları

Anayasa'nın 32 nci maddesinde düzeltme ve cevap hakkının bir kişinin şeref ve haysiyetine dokunulması veya kişi ile ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması durumlarında kullanılabileceği ifade edilmiştir. Bu hususu dikkate alan kanun koyucu, gerek 2954 sayılı Kanunda ve gerekse de 6112 sayılı Kanunda bu esası aynen benimsenmiş ve bu doğrultuda düzenleme yapmıştır[575]. Bu anlamda, görsel ve işitsel

[574] C. Ongun, 2013, s. 100-101.

[575] 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun döneminde düzeltme ve cevap hakkını düzenleyen 28. maddede gerçeğe aykırı yayın yapılması şartı aynen benimsendiği halde, diğer koşul "kişilik hakkına saldırı" şeklinde düzenlenmişti. Bu durum doktrinde de eleştirilmiş, düzenlemenin Anayasa'nın 32. maddesine aykırılık oluşturduğu ifade edilmekteydi. Zira Anayasa'da yer alan şeref ve haysiyet kavramı ile kişilik hakkı kavramı birbiri ile örtüşen terimler olmadığı gibi, kişilik hakkı kişilik değerlerinden biri olan şeref ve haysiyeti de içine alan bir üst kavramdır. Bu nedenle, 3489 sayılı Kanun'un 28. maddesi ile düzeltme ve cevap hakkının sınırları Anayasada yer alan düzenlemeyi genişletmişti. 6112 sayılı Kanun ile düzeltme cevap hakkının düzenlendiği 18. maddede kişilik hakkına saldırı koşulu, Anayasadaki düzenlemeye paralel olarak düzenlenmiştir. (İ. Serdar, 1999, s. 340; K. İçel, Y. Ünver (2007), s. 416; S. Özel, 2004, s. 70)

medyada düzeltme ve cevap hakkının kullanılabilmesi için her şeyden önce, kişinin şeref ve haysiyetine dokunulması veya kişi ile ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılmış olması gerekmektedir.

Düzeltme ve cevap hakkı, hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılan veya şeref ve haysiyetine dokunulan ilgili tarafından bizzat kullanılır[576]. Bu anlamda ilgili kavramı 6112 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinde "gerçek ve tüzel kişiler"; 2954 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin birinci fıkrasında "kişiler", ikinci fıkrasında ise "özel hukuk tüzel kişileri" şeklinde ifade edilmiştir. 2954 sayılı Kanunda yer alan bu ifadeler doktrinde farklı yorumlar yapılmasına sebep olmuştur. Bu doğrultuda bazı yazarlar[577], 2954 sayılı Kanun'un ikinci fıkrasında özel hukuk tüzel kişilerinden bahsedilmesi sebebiyle, devlet daireleri ve kamu kuruluşlarının TRT yayınlarına karşı düzeltme ve cevap hakkını kullanamayacağını ifade etmektedirler. Ancak bizim de katıldığımız karşı görüş ise[578]; Anayasa'da yer alan düzenlemeyi de göz önünde bulundurarak, 2954 sayılı Kanun'un birinci fıkrasında yer alan "kişiler" ifadesinin baz alınması gerektiğini, bu doğrultuda kamu tüzel kişilerinin de TRT yayınları anlamında düzeltme ve cevap hakkına sahip olacaklarını savunmaktadır. Bu anlamda, adı geçen kanunun 27 nci maddenin ikinci fıkrasında yer alan "özel hukuk tüzel kişileri" ifadesi bir tekrardan ibarettir. Zira birinci fıkrada yer alan kişi kavramı zaten özel hukuk tüzel kişilerini de içine alan bir üst kavramdır.

Düzeltme ve cevap hakkı, ilgilisi tarafından şahsen kullanılabilecek bir haktır. Bu nedenle küçükler ve ehil olmayan bu hakkı şahsen kullanabilecekleri gibi, yasal temsilcileri aracılığı ile de kullanabilirler[579].

---

[576] İ. Serdar, 1999, s. 349.
[577] S. Aydın, 1998, s. 173; K. İçel, Y. Ünver (2007), s. 385.
[578] A. Çiftçi, 1992, s. 67; İ. Serdar, 1999, s. 347; Abdullah Güzel, *Cevap Ve Düzeltme Hakkı,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 77; Talip Karakaya, *Kitle İletişim Hukukunda Cevap Ve Düzeltme Hakkı,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999, s. 113-114.
[579] A. Çiftçi, 1992, s. 68; İ. Serdar, 1999, s. 348.

6112 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin beşinci fıkrasında düzeltme ve cevap hakkına sahip olan kişinin bu hakkı kullanmadan ölmesi hâlinde bu hakkın mirasçılarından biri tarafından kullanılabileceği ifade edilmiştir. Yine benzer şekilde 2954 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin birinci fıkrasının 'h' bendinde, düzeltme ve cevap hakkını kullanmadan ölen kimsenin bu hakkını mirasçılarının birlikte veya bunlardan yalnız ilk başvuran tarafından kullanabileceği hükme bağlanmıştır.

Düzeltme ve cevap hakkının kullanılabilmesinin bir diğer önemli şartı da, düzeltme veya cevabın kanuna uygun şekilde yapılmasıdır. Bu anlamda düzeltme ve cevabın içeriğinin ilgili kanun hükümlerine aykırı olamaması, suç niteliği taşıyan unsurlar barındırmaması, sadece bu hakkın kullanılmasına neden olan yayın ile ilgili olması ve yeni bir cevap ve düzeltme hakkına imkân vermemesi gerekmektedir[580].

Düzeltme ve cevap hakkının süresi içinde kullanılmış olması da yine bu hakkın kullanımına ilişkin bir diğer şartı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda hakkın kullanımı için 6112 sayılı Kanunda 60 gün, 2954 sayılı Kanunda ise 7 günlük süre öngörülmüştür. Bu süreler yayının yapıldığı tarihte başlar ve hak düşürücü süre niteliğindedirler. Dolayısıyla, söz konusu süreler zamanaşımını kesen veya durduran sebeplerle kesilmez veya uzamaz. Bu sürelerin kaçırılması halinde eski hale getirme isteğinde de bulunulamaz[581].

3.3.2.2. Düzeltme ve Cevap Hakkının Kullanılması

Düzeltme ve cevap hakkının kullanılması usulü TRT yayınları ile özel radyo ve televizyon yayınlarında farklılık göstermektedir. TRT yayınlarına karşı kullanılacak düzeltme ve cevap hakkı 2954 sayılı Kanun ile düzenlenirken, özel radyo ve televizyon yayınlarına karşı düzeltme ve cevap hakkının kullanımı 6112 sayılı Kanun ile düzenlenmektedir. Çalışmamızın bu kısmında TRT yayınları ile özel radyo

[580] İ. Serdar, 1999, s. 349.
[581] E. Çetin, 2014, s. 98; İ. Serdar, 1999, s. 351; A. Çiftçi, 1992, s. 72.

ve televizyon kuruluşlarına karşı düzeltme ve cevap hakkının kullanılması usulünü ayrı ayrı açıklamaya çalışacağız.

3.3.2.2.1. TRT Yayınlarına Karşı

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'na bağlı radyo ve televizyonlarda kişinin şeref ve haysiyetine dokunan veya kişi hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılması durumunda, ilgililerin haklarını korumak ve kamuoyunun gerçeği öğrenmesini sağlamak amacıyla düzeltme ve cevap hakkını düzenlemiştir[582].

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 27 nci maddesine göre, TRT yayını dolayısıyla düzeltme ve cevap hakkı doğan kişi, yayın tarihinden başlayarak 7 gün içinde düzeltme ve cevap metnini TRT Genel Müdürlüğü'ne göndermek zorundadır. Düzeltme ve cevap hakkını kullanan kişi, TRT Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği düzeltme ve cevap metninde yayının niteliğinin 27 nci maddenin birinci fıkrası kapsamına girdiğini, yayında şeref ve haysiyetine dokunulduğu veya kendisi ile ilgili olarak gerçeğe hususlar bulunduğunu ve ayrıca gerçeğin ne olduğunu kısaca açıklamalıdır. Düzeltme ve cevap metni bu hakkın kullanılmasına sebep olan yayın süresinin ilgili bölümünü aşmamalıdır[583].

TRT Genel Müdürlüğü, kanunda öngörülen şartlara uygun şekilde gönderilen düzeltme ve cevap metnini, kendilerine ulaşmasından itibaren 3 gün içinde yayınlamakla yükümlüdür. Düzeltme ve cevap metni kanunda öngörülen şartları taşımıyorsa, TRT Genel Müdürlüğü bu durumu düzeltme ve cevap metnini yayınlamakla yükümlü olduğu 3 günlük sürenin bitiminden itibaren 2 gün için içinde ilgiliye bildirir. İlgili, bu red kararına karşı itiraz dilekçesini 2 gün içinde Ankara Sulh Ceza Hakimliği'ne veya Ankara Sulh Ceza Hakimliği'ne gönderilmek üzere

[582] N. İ. Çolak, 2010, s. 240.
[583] İ. Serdar, 1999, s. 352; A. Güzel, 2010, s. 79; E. Çetin, 2014, s. 98.

bulunduğu yer Sulh Ceza Hakimliği'ne verebilir. Ankara Sulh Ceza Hâkimi, düzeltme ve cevap metnini en geç 2 gün içinde metnin suç niteliği taşıyıp taşımadığı, yayın ile ilgisinin bulunup bulunmadığı, yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelikte olup olmadığı ve süresi içinde TRT Genel Müdürlüğü'ne gönderilip gönderilmediği yönlerinden inceleyerek ilgilinin itirazı hakkında bir karar verir.

Ankara Sulh Ceza Hâkimi gerekli incelemeleri yapmak suretiyle, düzeltme ve cevap metninin aynen yayınlanmasına karar verebileceği gibi, uygun göreceği değişiklikleri bizzat yaptıktan sonra yayınlanmasına da karar verebilir. Bu kararın birer örneği taraflara gönderilir. Taraflar bu karara, kararın kendilerine tebliğinden başlayarak 2 gün içinde Ankara Asliye Ceza Hâkimliği nezdinde itiraz edebilirler. İtirazı inceleyen Ankara Asliye Ceza Hâkiminin verdiği karar kesin olup, bu kararın TRT Genel Müdürlüğü'ne tebliğinden itibaren en geç 2 gün içinde yayınlanması zorunludur.

Düzeltme ve cevap metninin yayın zamanı ve saati 2954 sayılı Kanunda belirtilmemiştir. Ancak doktrinde ve uygulamada, hakkın kullanılmasından beklenen yarar gereği düzeltme ve cevap metninin düzeltme ve cevap hakkı doğuran yayın saatinde yayınlanmasının uygun olacağı haklı olarak ifade edilmektedir[584].

3.3.2.2.2. Özel Radyo ve Televizyon Yayınlarına Karşı

Özel radyo ve televizyon yayınlarına karşı kullanılacak düzeltme ve cevap hakkına ilişkin esaslar 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 18 inci maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre, kendisi hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici veya gerçeğe aykırı yayın yapılan kişi düzeltme ve cevap metnini yayın tarihinden başlayarak 60 gün içinde ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa gönderir. Düzeltme ve cevap metni üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olamamalı ve suç unsuru içermemelidir.

[584] A. Coşkun, 2002, s. 87; S. Aydın, 1998, s. 176; İ. Serdar, 1999, s. 353.

Düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına ilişkin izlenecek usulün bu noktasında, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ne şekilde ulaşılacağı sorunu gündeme gelebilir. 6112 sayılı Kanun'un 6 ncı maddesinin beşinci fıkrasında, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların künye bilgilerini, iletişim adresini, izleyici temsilcisinin adını ve iletişim bilgilerini Üst Kurula bildirmek ve bu bilgileri aynı zamanda internet sitelerinde yayınlamak zorunda oldukları hükme bağlanmıştır. Bu bilgiler aracılığıyla medya hizmet sağlayıcı kuruluşun tüzel kişiliğini doğru şekilde tespit etmek ve bu şekilde medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ulaşmak mümkündür[585].

İlgili tarafından kendilerine gönderilen düzeltme ve cevap metnini alan medya hizmet sağlayıcı kuruluş bu metne hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, metnin kendisine ulaştığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde yayınlamak zorundadır. Düzeltme ve cevap metnini içeren yayın, düzeltme ve cevap hakkına konu yayının yapıldığı saatte ve programda[586], izleyiciler tarafından kolaylıkla takip edilebilecek ve açıkça anlaşılabilecek biçimde yapılmalıdır.

İlgili kişi, düzeltme ve cevap metninin medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından 7 günlük süre içinde yayınlanmaması durumunda bu sürenin bitiminden; usulüne uygun şekilde yayınlanmaması durumunda ise, düzeltme ve cevap metninin yayınlandığı tarihten itibaren 10 gün içerisinde mahkemeden düzeltme ve cevap metninin 6112 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin birinci fıkrasındaki esaslara göre yayınlanmasına karar verilmesini isteyebilir. Burada görevli ve yetkili mahkeme, başvuru sahibinin ikamet ettiği yerdeki Sulh Ceza Hâkimliği, başvuru sahibinin yurtdışında ikamet etmesi durumunda ise Ankara Sulh Ceza Hâkimliğidir.

Sulh ceza hâkimi, ilgilinin bu talebi hakkında 3 gün içinde duruşma yapmaksızın karar verir. Sulh ceza hâkimi tarafından verilen bu karara karşı taraflar, kararın kendilerine tebliğinden itibaren 7 gün içinde Asliye Ceza Mahkemesine itiraz

[585] C. Ongun, 2013, s. 102.
[586] 2954 sayılı Kanunda ise düzeltme ve cevap metninin ne zaman yayınlanacağına ilişkin hüküm bulunmamaktadır. Bu durum görsel ve işitsel medyada düzeltme ve cevap hakkını düzenleyen iki Kanun arasındaki en önemli farklılıklardan birini oluşturmaktadır.

edebilirler. Asliye Ceza Mahkemesi bu itirazı 3 iş günü içinde inceleyerek karara bağlar. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen bu karar kesin nitelikte olup yazılı emir yoluyla bozma girişimi dışında herhangi bir başvuruda bulunulamaz. Ayrıca yazılı emir yoluna başvurulması, mahkeme tarafından verilmiş yayın kararının kanunda belirtilen süreler içinde yayınlanması zorunluluğuna engel teşkil etmez[587].

Düzeltme ve cevap metninin yayınlanmasına hâkim tarafından karar verildiği hallerde 6112 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen 7 günlük süre, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten, itiraz edilmişse asliye ceza mahkemesinin kararının tebliğinden itibaren başlar.

3.3.3. Diğer Kanunlar

Kişilik hakkı görsel ve işitsel medya dışında basında ve internet ortamında da saldırıya uğrayabilmekte ve bu saldırılar da önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Bu anlamda çalışma konumuz ile yakından ilgisi de gözetildiğinde, kişilik hakkının korunması noktasında etkili ve ivedi bir hukuki çözüm yolu olan düzeltme ve cevap hakkına ilişkin basın hukuku ve internet hukukunda yer alan düzenlenmelere kısaca değinmenin yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Bu anlamda, önce basın hukuku anlamında 5187 sayılı Basın Kanunu'nda yer alan düzenlemeleri, ardından da 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda yer alan düzenlemeleri inceleyeceğiz.

[587] C. Ongun, 2013, s. 103.

3.3.3.1. Basın Hukukunda

Hukukumuzda süreli yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlal edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde kullanılabilecek düzeltme ve cevap hakkı 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14 üncü maddesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre kendisi hakkında gerçeğe aykırı ya da şeref ve haysiyetini ihlal edici yayım yapılan kişi, suç unsuru içermeyen ve üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap metnini yayım tarihinden itibaren iki ay içinde sorumlu müdüre ulaştırmak zorundadır. Düzeltme ve cevap metninde cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına neden olan eser belirtilir. Ayrıca, düzeltme ve cevap metni ilgili yazıdan uzun olamaz. Düzeltme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı veya resim veya karikatür olması hallerinde ise düzeltme ve cevap otuz satırı geçemeyecektir.

Düzeltme ve cevap metnini alan sorumlu müdür metinde hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır. Ayrıca süreli yayının birden fazla yerde basılması halinde, düzeltme ve cevap yazısı, düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına sebebiyet veren eserin yayımlandığı bütün baskılarda yayımlanır.

İlgili, kanunun öngördüğü şekilde başvuru yapmasına rağmen düzeltme ve cevap metninin kanuni süreler içinde yayımlanmaması durumunda yayım için tanınan sürenin bitiminden, belirlenen koşullara aykırı şekilde yayımlanması halinde ise yayım tarihinden itibaren on beş gün içinde bulunduğu yer sulh ceza hakiminden yayımın yapılmasına veya kanuni şekle uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar. Sulh ceza hakiminin bu kararına karşı 7 gün içinde Asliye Ceza Mahkemesine

itiraz edilebilir[588]. Asliye ceza hakimi bu itirazı üç gün içinde inceleyerek kesin olarak karara bağlar.

Düzeltme ve cevap metninin yayımlanmasına hakim tarafından karar verilmesi durumunda yayım için zorunlu süreler, sulh ceza hakiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği, itiraz edilmişse asliye ceza mahkemesinin kararının tebliğinden başlar.

Düzeltme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi halinde bu hak, mirasçılardan biri tarafından kullanılabilecektir. Bu noktada kanun koyucu 6112 sayılı Kanun'un düzenlemesi ile benzer bir düzenleme getirmiş, böyle bir durumda mirasçılar için iki aylık düzeltme ve cevap hakkı süresine bir ay ilave edileceğini hükme bağlanmıştır.

Basın Kanunu'nun 18 inci maddesinde ise düzeltme ve cevap metninin yayımlanmaması halinde uygulanacak yaptırımlar düzenlenmiştir. Buna göre hükmün birinci fıkrasında, düzeltme ve cevap metninin yayımlanmasına ilişkin kesinleşmiş hakim kararına uymayan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkililer için para cezaları öngörülmüştür. Bu para cezasından yayın sahibi, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili ile birlikte müteselsilen sorumludur.

Düzeltme ve cevap metninin yayımlanmaması veya kanunda öngörülen şartlara uyulmaksızın yayımlanması halinde hâkim ayrıca masraflar yayın sahibi tarafından karşılanmak üzere düzeltme ve cevap metninin, tirajı yüz binin üzerinde olan iki gazetede ilân şeklinde yayımlanmasına da karar verir.

[588] Kanun koyucu maddede "acele itiraz" ifadesini kullanmıştır. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268 inci maddesi gereğince itiraz merci doğrudan Asliye Ceza Mahkemesidir. (C. Ongun, 2013, s. 94)

3.3.3.2. İnternet Hukukunda

İnternet, birden çok bilgisayar sisteminin birbirleri arasında bağlantı kurup bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlayan, günümüzün en önemli iletişim araçlarındandır[589]. İnternet yayınlarından dolayı kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiler için başvuru yolları uzun süre kıyas yoluyla giderilmeye çalışılmış, bu konudaki boşluğun giderilmesi asıl olarak 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile giderilmiştir[590].

İnternet ortamındaki yayınlar sebebiyle kişilik hakkının korunmasına ilişkin temel düzenleme 5651 sayılı Kanun'un "İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi" başlıklı 9 uncu maddesi ile hüküm altına alınmıştır. Buna göre, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, içerik sağlayıcısına ulaşılamaması halinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi[591] ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteyebilecektir. Başvurucunun bu talebinin içerik ve/veya yer sağlayıcı tarafından yirmi dört saat içinde cevaplandırılması gerekmektedir. Dikkat edilirse bu başvuruda, 6112 sayılı Kanun, 2954 sayılı Kanun ve 5487 sayılı Kanun düzenlemesinden farklı olarak başvuru için bir süre sınırlaması öngörülmemiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkındaki yayını fark ettiği anda bu talebini içerik ya da yer sağlayıcıya başvuracaktır.

Erişimin engellenmesi talebiyle hakime başvurulması durumunda hakimin bu başvuruyu duruşma yapmaksızın en geç yirmi dört saat içinde karara bağlaması gerekmektedir. Hakim tarafından verilecek erişimin engellenmesi kararlarında esas

---

589 E. Çetin, 2014, s. 457.

590 C. Ongun, 2013, s. 106.

591 5651 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde uyarı yönteminin, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından içeriğin yayından çıkarılması amacıyla öncelikle içerik sağlayıcısına, makul sürede sonuç alınamaması hâlinde yer sağlayıcısına iletişim adresleri üzerinden gerçekleştirilecek bildirim yöntemini, ifade ettiği açıklanmıştır.

olarak Hakime başvurularak erişimin engellenmesine kararlarında, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemi esastır. Zira zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, hâkimin URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi hâlinde, internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verilebilecektir.

Hâkim tarafından verilen erişimin engellenmesi kararı doğrudan Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne, Birlik de erişim sağlayıcıya gönderecektir. Birlik tarafından erişim sağlayıcıya gönderilen içeriğe erişimin engellenmesi kararının gereği derhâl, en geç dört saat içinde erişim sağlayıcı tarafından yerine getirilir. Başvurucu ayrıca hâkimin verdiği erişimin engellenmesi kararına konu kişilik hakkının ihlaline ilişkin yayının başka internet adreslerinde de yayınlanması durumunda Birliğe müracaat ederek mevcut kararın bu adresler için de uygulanmasını talep edebilir.

5651 sayılı Kanun'un 10 uncu maddesinde ise Sulh ceza hâkiminin kararını kanuni şartlara uygun olarak ve süresinde yerine getirmeyen sorumlu kişinin, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

5651 sayılı Kanun'un 9 uncu maddesi ile genel anlamda kişilik hakkı korunmuş, Kanun'un 9/A maddesiyle de özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi özel olarak düzenlenmiştir. Hükme göre, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, hakkın ihlaline neden olan yayının tam adresi (URL), hangi açılardan hakkın ihlal edildiğine ilişkin açıklama ve kimlik bilgilerini ispatlayacak bilgileri içeren talebini Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.

Başvurucunun talebi uygulanmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı tarafından derhal Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne bildirir, erişim

sağlayıcılar bu tedbir talebini derhâl, en geç dört saat içinde yerine getirmek zorundadır. Bu kapsamda erişimin engellenmesinde, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayın, kısım, bölüm, resim, video ile ilgili olarak (URL şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemi uygulanır. Ayrıca, erişimin engellenmesini talep eden kişilerin, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunması gerekmektedir. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkacaktır.

Son olarak, hükmün 8 inci fıkrasında özel hayatın gizliliğinin ihlaline bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanın emri üzerine erişimin engellenmesi Kurum tarafından da yapılabileceği düzenlenmiştir. Böyle bir durumda Başkan tarafından verilen erişimin engellenmesi kararı, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, konuya ilişkin kararını kırk sekiz saat içinde açıklar.

3.3.4. 6112 sayılı Kanun İle Öngörülen İdari Yaptırımlar

6112 sayılı Kanun'un "İdari yaptırımlar" başlıklı 32 nci maddesinde, 8 inci maddede yer alan Yayın hizmeti ilkelerine uyulmaması durumunda Üst kurul tarafından uygulanacak idari yaptırımlar hüküm altına alınmıştır.

Bu doğrultuda 6112 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin, doğrudan çalışma konumuzu oluşturan kişilik hakkını koruyan bentleri[592] ve düzeltme ve cevap hakkına

[592] 6112 sayılı Kanun'un Yayın hizmeti ilkelerini düzenleyen 8 inci maddesinin birinci fıkrasındaki doğrudan kişilik hakkını koruyan bentler;
"ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.

saygılı olunması gerektiğini düzenleyen bendi ile belirlenen ilke, yükümlülük veya yasaklara aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcıların uyarılacağı hükme bağlanmıştır. Üst Kurul tarafından gönderilen bu uyarının ilgili kuruluşa tebliğinden sonra ihlalin tekrar edilmesi durumunda ise medya hizmet sağlayıcı kuruluşa bu kez idari para cezası verilecektir. Bu durum 6112 sayılı Kanun'un 32 nci maddesinin ikinci fıkrasında şu şekilde hükme bağlanmıştır;

> "Uyarının ilgili kuruluşa tebliğinden sonra ihlalin tekrarı hâlinde medya hizmet sağlayıcıya ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde birinden üçüne kadar idari para cezası verilir. İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz."

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara verilen bu cezalara doktrinde 'regülatif cezalar" denilmektedir. Regülatif cezalar Danıştay'ın konuya ilişkin bir kararında ayrıntılı olarak şu şekilde açıklanmıştır;

> "Spesifik bir alandaki kamu düzenini korumak veya belli bir sektörü regüle etmek amacıyla o konularda özel olarak yetkilendirilmiş idari makamlar tarafından verilen idari cezalar, doktrinde "regülatif cezalar" olarak tanımlanmıştır. Bağımsız idari otoritelerin verdiği cezalar bu kategoriye girmektedir.
>
> Öte yandan, suç oluşturmayan, daha basit mevzuat ihlâlleri olarak kabul edilen kabahatler için de cezalar öngörülmektedir. Kamu düzeninin korunması amacıyla genel kolluk yetkileri kapsamında verilen bu çeşit "kabahat cezaları" da daha çok para cezası olarak uygulamaya konu olmaktadır. Kabahat olarak verilen idari para cezaları genel itibarıyla maktudur. Bu tip cezaların düşük meblağlı olmaları sebebiyle maktu olarak uygulanmasında bir sorun görülmeyebilir.

---

e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.
ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur
i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz." şeklinde sıralanabilir.

> Buna karşılık, regülatif cezalar açısından durum farklıdır. Çünkü, bu cezalar genellikle meblağ, etki ve sonuçlarıyla muhatapları üzerinde çok ağır sonuçlar doğuran ve genellikle gerçek kişilere değil, tüzel kişilere uygulanan cezalardır. Bu nedenle ya cezaya muhatap işletmenin cirosu, geliri ve kârı gibi objektif bir referans baz alınarak nispi şekilde belirlenmeli, ya da maktu olarak belirlenecek ise mutlaka alt ve üst limit belirlenerek fiilin ağırlığı ve hafifletici-ağırlaştırıcı nedenler dikkate alınmalıdır. Bu iki seçenekten ikisinin de benimsenmediği, yani hem cezanın nispî değil, maktu olarak belirlendiği ve hem de buna ilave olarak alt ve üst limit de öngörülmediği hâllerde ceza ölçülü ve adil olmayacaktır. (Bkz. Prof. Dr. Ali ULUSOY, İdari Yaptırımlar, s. 125 vd.)
>
> …
>
> Regülasyon kurumlarının tamamına yakınında, uygulanan idari para cezalarının nispi olduğu veya maktu olmakla birlikte alt ve üst sınır belirlendiği görülmektedir. Gerçekten, Rekabet Kurumu'nca, mevzuat ihlallerinde, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 16. maddesi uyarınca, "yıllık gayrisafi gelir" miktarının binde birinden binde beşine kadar idari para cezası verileceğinin; Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nca, yayın ihlallerinde, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 32. maddesi uyarınca, "ihlâlin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde ikisinden beşine kadar" idari para cezası verileceğinin; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu'nca, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, işletmecilere bir önceki takvim yılındaki net satışlarının yüzde üçüne kadar; ikinci fıkrası uyarınca, bin liradan bir milyon liraya kadar idari para cezası verileceğinin; Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu'nca, 4733 sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, duruma göre "50.000 TL - 250.000 TL", "10.000 TL - 50.000 TL", "50.000 TL - 500.000 TL" arasında idari para cezası verileceğinin belirtildiği görülmektedir. Bu örnekler çoğaltılabilir."[593]

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nca uygulanan idari yaptırımları daha somut şekilde açıklayabilmek adına, mahkeme kararı ile kabul edilerek medya hizmet sağlayıcı kuruluşa gönderilen düzeltme ve cevap metninin usulüne uygun şekilde yayınlanmaması nedeniyle Üst Kurul tarafından müeyyide uygulanmasına karar verilen örnek bir olayı incelemenin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Üst Kurul'a sunulmak üzere ilgili uzman tarafından düzenlenen raporda; K… D logosu ile yayın yapan kuruluşta yayınlanan "Kanıt" isimli dramatik yapımın 14.05.2015 tarihinde saat 23.30'da yayınlanan bölümüne "XX-L… Club" adlı bir eğlence mekânında işlenen bir suçun konu edinildiği, Üst Kurul'a yapılan başvuru ile söz konusu yayının, gerçek yaşamda "X-L… Club" adlı işletmeyi itham edici nitelik taşıdığı, yayında adı geçen gerçek işletmenin ününü zedeleyecek biçimde tabir ve kavramların kullanıldığı ve tüketici zihninde işletmenin "suç işlenen bir mekan"

[593] Danıştay 13. Dairesi, 2013/2283 E., UYAP.

olarak algılanmasına neden olacak unsurların yer aldığı belirtilmiştir. Raporda ayrıca, gerçek yaşamda var olan "X-L… Club" adlı işletmenin vekilinin yapılan yayına ilişkin "cevap ve düzeltme/tekzip" talebinde bulunduğu, söz konusu talebin noter aracılığıyla bir ihtarname ile ilgili hizmet sağlayıcıya gönderildiği, cevap ve düzeltme metninin 29 Mayıs 2015 tarihinde hizmet sağlayıcıya tebliği edildiği ancak hizmet sağlayıcının söz konusu talebi yerine getirmediği, dolayısıyla yargısal sürecin başladığı ifade edilmiştir. Uzman raporunda yargısal süreç şu şekilde anlatılmıştır;

> "X-L… Club" adlı işletmenin vekili 15 Haziran 2015 tarihinde İstanbul 8. Sulh Ceza Hakimliği'ne başvurmuş, 16 Haziran 2015 tarihinde 2015/1566 Değişik İş sayılı kararla tekzip talebi kabul edilerek başvuru sahibi lehine karar verilmiştir. Söz konusu yargı kararına karşı Kanal D logolu medya hizmet sağlayıcı kuruluşun vekili, İstanbul 9. Sulh Ceza Hakimliği'ne itiraz başvurusunda bulunmuşsa da, 09 Temmuz 2015 tarihinde bu itiraz talebi reddedilerek, başvuru sahibinin cevap ve düzeltme/tekzip talebinin yerinde olduğuna ilişkin bir karar verilmiş ve verilen karar 10 Temmuz 2015 tarihinde İstanbul 8. Sulh Ceza Hakimliği'nin "Değişik İş Kesinleşme Şerhi" yazısıyla belgeye bağlandığı tespit edilmiştir. Mahkeme tarafından verilen bu kesin karar 30 Temmuz 2015 tarihinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşa tebliğ edilmiş olmakla, yargısal safahatı tamamlanmıştır."

Uzman raporunda yukarıdaki açıklamalara yer verildikten sonra hizmet sağlayıcı kuruluşun adı geçen yayına ilişkin cevap ve düzeltme metnini, ilgili belgeler uyarınca, 30 Temmuz 2015 tarihinden itibaren yayınlaması gerektiği, bu kapsamda cevap ve düzeltme metninin dramatik yapımın yayınlanmış olduğu saat olan 23.30'da 31 Temmuz 2015 tarihinden itibaren 7 (yedi) gün içinde yayınlanmasının zorunlu olduğu, ancak yapılan incelemede hizmet sağlayıcı kuruluşun anılan saatte herhangi bir cevap düzeltme metninin yayınlanmadığı; ayrıca hizmet sağlayıcının 30 Temmuz 2015 ve 07 Ağustos 2015 tarihleri arasında yapılan tüm gün yayınlarının incelenmesi sonunda, bu tarihlerde herhangi bir saat diliminde de bahsi geçen cevap ve düzeltme metninin yayınlanmadığı ifade edilerek K… D logosu ile hizmet sağlamakta olan kuruluşun mahkeme kararı ile kesinleşen cevap ve düzeltme hakkını kullandırmadığı sabit görülmüş, bu kapsamda 6112 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (o) bendinde yer alan "Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır." şeklindeki Kanun hükmünü ihlal ettiği kanaatine varıldığı belirtilerek, rapor Üst Kurul'a sunulmuştur.

Üst Kurul uzman raporunu incelenmiş ve yapılan değerlendirme sonunda şu şekilde karar vermiştir;

> "K.. D logosuyla yayın yapan D.. HABER VE GÖRSEL YAYINCILIK A.Ş. unvanlı kuruluş hakkında; 6112 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (o) bendindeki; "Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır." hükmünün ihlali nedeniyle, aynı Kanunun 32 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre "UYARI" YAPTIRIMININ UYGULANMASINA, 6112 sayılı kanunun 32 inci maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca tebliğden itibaren en geç onbeş gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde dava açılabileceğinin, aynı yayın ilkesinin tekraren ihlali halinde, Kanunun 32 nci maddesinin İkinci fıkrasında yer alan; "Uyarının ilgili kuruluşa tebliğinden sonra ihlalin tekrarı halinde medya hizmet sağlayıcıya ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde birinden üçüne kadar idari para cezası verilir." hükmü uyarınca idari para cezası yaptırımı uygulanacağının yapılacak tebligatta bildirilmesine, oy birliği ile karar verildi."[594].

Görüldüğü üzere Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, içerisinde kişilik hakkını koruyan ilkelerin de yer aldığı Yayın hizmeti ilkelerini düzenlemekle kalmamış, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların bu yayın ilkelerine uyup uymadığını da denetleyerek bunlara uymayan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar için idari yaptırımlar öngörmüştür. Üst Kurul tarafından yapılan bu denetlemenin görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yönelecek saldırıları önleyici bir nitelik taşıdığı ve dolayısıyla kişilik hakkının korunmasında önemli bir rol oynadığı açıktır.

[594] Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 21.10.2015 T., Toplantı No: 2015/45, Karar No: 69.

SONUÇ

Kişilik hakkı; kişi kavramını da içinde barındıran, kişinin kişi olması sebebiyle sahip olduğu hak ve fiil ehliyeti ile hukuk düzeninin korunmaya değer bulduğu maddi ve manevi varlıkları da bünyesinde barındıran bir bütündür. Kişilik hakkı soyut, belirsiz, içeriği zaman ve yere göre değişebilen bir kavram olduğundan, bu hakkın içeriği teknik, bilimsel ve toplumsal gelişmelerle birlikte yeni boyutlar kazanmaktadır. Bu nedenle hukuk sistemimiz kişilik hakkına dâhil olan değerleri tek tek belirtmemiş, bir çerçeve hüküm ile genel kişilik hakkını düzenleyerek zamanın ihtiyaçlarına göre ortaya çıkacak yeni kişisel değerlerin dikkate alınmasına imkân sağlamıştır.

Günümüzde, teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve insan ilişkilerinin daha yoğun yaşanması gibi sebeplerle kişilik hakkı ihlalleri daha etkili sonuçlar doğurmaktadır. Bu durumun sonucu olarak, kişilik hakkının korunması ulusal mevzuatların yanı sıra uluslararası alanda da önem kazanmış, bu doğrultuda kişiliği korumaya yönelik pek çok hüküm düzenlenmiştir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yapılan saldırılar ayrı bir önem taşımaktadır. Zira kişilik hakkının görsel ve işitsel medya araçlarıyla ihlal edilmesi durumunda bu ihlal çok geniş bir kitleye ulaşacak, görsel ve işitsel medyanın toplum nezdinde sahip olduğu inandırıcılık unsuru da dikkate alındığında telafisi güç zararlar oluşabilecektir. Nitekim genel olarak kişilik hakkını koruyan düzenlemelerin yanında, başta 6112 sayılı Kanun ile olmak üzere, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlaline yönelik özel hükümlerin düzenlenmiş olması bu durumun doğal bir sonucudur.

Görsel ve işitsel medya yoluyla en çok saldırıya uğrayan kişilik değerleri manevi kişilik değerlerinden olan özel yaşam, şeref ve haysiyet, ad, görüntü üzerindeki hak gibi değerlerdir. Maddi bedensel kişilik değerlerinin görsel ve işitsel

medya yoluyla saldırıya uğraması ise daha seyrek şekilde görülmektedir. Bu tür saldırıya konu olan maddi kişilik değerlerinin başında sağlık, özellikle de ruhsal sağlık bulunmaktadır. Bununla birlikte, maddi bütünlüğe ilişkin diğer kişilik değerlerinin de görsel ve işitsel medya yoluyla saldırıya uğraması, nadiren de olsa mümkün olabilmektedir.

Kişilik hakkını ağır şekilde tehdit eden görsel ve işitsel medya yayınlarının hukuki sorumluluğu bakımından en önemli sorun, yayının hukuka aykırılığının tespitidir. Bu doğrultuda, somut olayda hukuka uygunluk sebeplerinin var olup olmadığının araştırılması oldukça önem taşımaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere, kişilik hakkını oluşturan değerlere yapılan saldırı kişiliğine müdahale edilenin rızası, daha üstün nitelikte yarar ve kanunun verdiği yetkinin kullanılması gibi durumlarda hukuka aykırı nitelik taşımayacaktır.

Görsel veya işitsel medya yoluyla kişilik hakkına saldırıda bulunulması durumunda Anayasa ile teminata altına alınmış olan iletişim özgürlüğü ve dolayısıyla basın özgürlüğünün bir uzantısı olan görsel ve işitsel medya özgürlüğü ve yine Anayasa ile teminat altına alınmış olan kişilik hakkı çatışmaktadır. Adı geçen haklardan hangisine üstünlük sağlanacağı yararların tartılması ilkesi yardımıyla belirlenecektir. Bu konuda hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Ancak hâkimin bu takdir yetkisini kullanırken söz konusu yayında, bir yayının iletişim özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilebilmesi gerekli olan toplumsal ilgi ve kamu yararı, gerçeklik, güncellik ve konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık unsurlarını taşıyıp taşımadığını dikkate alarak bir değerlendirme yapması gerekmektedir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına hukuka aykırı olarak yapılan saldırılarda, kişilik hakkını koruyacak hukuki yolların neler olacağının belirlenmesi oldukça önem taşımaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinde kişilik hakkına hukuka aykırı saldırı halinde açılabileceği belirtilen davalar görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesi durumunda açılabilecektir. Bu doğrultuda, kişilik hakkına yönelik saldırının henüz gerçekleşmediği, ancak gerçekleşmesi kuvvetli ihtimal dâhilinde olan yayınlara karşı "önleme davası" açılabilir. Bu dava, kişilik hakkı ihlalini henüz gerçekleşmeden önleme niteliğine sahip olduğu için önemli bir koruyucu dava olarak kabul edilmektedir. Kişilik hakkına yönelik devam eden bir saldırının bulunduğu durumlarda "saldırıya son verilmesi" davası açılabilir. Bu dava, kişilik hakkına yönelik devam etmekte olan bir saldırıya son verilmesine imkân sağlar. Bu davalardan başka, kişilik hakkına saldırı durumunda tespit davası açılabilmesi de mümkündür. Ancak eda davalarından birinin açılabildiği hallerde tespit davası açılmasında hukuki bir yarar bulunmadığından, kural olarak tespit davası açılamaz. Türk Medeni Kanunu'nun 25 inci maddesinin ikinci fıkrasında ayrıca, adı geçen davalarla birlikte kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunulabileceği düzenlenmiş, böylece kişilik hakkının korunması adına etkin bir yol benimsenmiştir.

Kişilik hakkının korunması kadar, kişilik hakkına yönelik saldırı sona erdikten sonra bu saldırının sonuçlarının ortadan kaldırılması da önem taşımaktadır. Maddi ve manevi tazminat davaları ile sebepsiz zenginleşme ve vekâletsiz iş görme davaları bu amaca hizmet eder. Bu anlamda, medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından kişilik hakkının ihlal edilmesi yoluyla elde edilen kazanç, ilgili kişi tarafından vekâletsiz iş görme hükümlerine göre istenebilecektir. Bunun yanında, medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından elde edilen kazancın, şartları oluştuğu takdirde, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre istenebilmesi için de herhangi bir engel bulunmamaktadır. Kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucunda maddi bir zararın oluşması durumunda ise, maddi tazminat davası açılabilecektir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkına yapılan saldırının sonuçlarına yönelen davalar arasında manevi tazminat davası, uygulamada en sık başvurulan dava türü olmasının da etkisiyle, ayrı bir öneme sahiptir. Manevi tazminat davası, kişilik

hakkına yönelik hukuka aykırı saldırıdan doğan acı, elem ve ıstırabın telafisi amacını güder. Bu bağlamda kişinin fiziksel, sosyal ve duygusal kişilik değerlerine saldırılması sonucunda meydana gelen eksilme ve kayıplar nedeniyle duyulan acı, elem ve ıstırap manevi zarar olarak ifade edilmektedir. Manevi tazminat davası, kişilik hakkının korunması noktasında oldukça etkili bir hukuk yolu olarak kabul edilmektedir. Ancak ülkemizde, manevi tazminatın zenginleşme aracı olarak kullanılmaması ve saldırıya uğramayı beklenti haline getirmemesine ilişkin içtihatların da etkisiyle, hükmedilen manevi tazminat miktarları düşük olabilmektedir. Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesinin yaratacağı etkinin de göz önüne alınarak, somut olayın durumuna göre hükmedilen manevi tazminat miktarlarının daha yüksek olması gerektiğini düşünmekteyiz. Zira tazminat miktarları yüksek tutulduğu takdirde, her biri ticaret şirketi olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların kişilik hakkının ihlal edilmesi noktasında çok daha dikkatli davranacakları yadsınamaz bir gerçektir.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlali durumunda, kişilik hakkını koruyan genel hükümlerin yanı sıra, kişileri özel olarak görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlaline karşı koruyan düzenlemeler de mevcuttur. Bu anlamda, düzeltme ve cevap hakkı ile 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda düzenlenen idari yaptırımlar görsel ve işitsel medya yayınlarına karşı kişilik hakkını koruyan önemli düzenlemelerdir. Diğer yandan, 5187 sayılı Basın Kanunu'nda düzenlenen düzeltme ve cevap hakkı ile 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda düzenlenen, İnternet Hukukuna özgü içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi de kişilik hakkını koruyan ve çalışma konumuz ile yakından ilgili kurumlar olarak önem arz etmektedir.

Düzeltme ve cevap hakkı bir taraftan haberleşme özgürlüğünün kötüye kullanılmasına engel olurken, diğer taraftan ise kamuoyunun doğru bilgiye ulaşma hakkına katkıda bulunur. Bu hak ayrıca, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ile kişiler

arasında bir denge unsurudur. Zira düzeltme ve cevap hakkı, kişilik hakkı görsel ve işitsel medya yoluyla saldırıya uğramış kişiye kendisini aynı silahla ve süratli bir şekilde savunma hakkı vermektedir.

Görsel ve işitsel medya yayınlarına karşı düzeltme ve cevap hakkı, 2954 sayılı TRT Kanunu ile 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda ayrı ayrı düzenlenmiştir. Adı geçen kanunlarda düzeltme ve cevap hakkına ilişkin başta hakkın kullanım süreleri olmak üzere, usule ilişkin bazı farklılıklar bulunmaktadır. Görsel ve işitsel medya yayınlarında uygulanacak düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasının bir bütünlük arz etmesi ve hakkın kullanımına ilişkin toplumda bir bilinç oluşturulmasına kolaylık sağlaması açısından adı geçen kanunlardaki düzenlemelerin birbiriyle uyum içinde olması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu doğrultuda öncelikle, düzeltme ve cevap hakkının kullanımına ilişkin hak düşürücü sürenin 6112 sayılı Kanunda 60 gün, 2574 sayılı Kanunda ise 7 gün olarak belirlendiği dikkate alındığında, adı geçen kanunlardaki hak düşürücü sürelerin birbiri ile uyumlu şekilde düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Diğer yandan, 6112 sayılı Kanunda düzeltme ve cevap metninin düzeltme ve cevaba konu yayının yapıldığı saatte ve programda yayınlanacağı düzenlenmişken, 2574 sayılı TRT Kanununda ise düzeltme ve cevap metninin ne zaman yayınlanacağına ilişkin benzer bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, 2574 sayılı Kanunda da, düzeltme ve cevap metninin düzeltme ve cevaba konu yayının yapıldığı saatte ve programda yayınlanacağı yönünde getirilecek bir hüküm ile hem düzeltme ve cevap hakkıyla ulaşılmak istenen amaca hizmet edilmiş, hem de adı geçen kanunlardaki düzenlemeler arasında yeknesaklık sağlanmış olacaktır. Böyle bir düzenlemeyle ayrıca, düzeltme ve cevap metninin yayınlanıp yayınlanmadığının denetiminin daha sağlıklı şekilde yapılmasına imkân sağlanmış olacaktır.

Görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkının ihlaline karşı getirilen bir diğer hukuki koruma ise, 6112 sayılı Kanun ile öngörülen idari yaptırımlardır. 6112 sayılı Kanun'un 32 inci maddesinde, aynı kanunun kişilik hakkını koruyan hükümleri

de içeren "Yayın ilkeleri" başlıklı 8 inci maddesindeki esaslara aykırı yayın yapan kuruluşların öncelikle uyarılacakları, aynı ihlali tekrar etmeleri halinde ise idari para cezası uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

6112 sayılı Kanun çerçevesinde Radyo ve Televizyon üst Kurulu tarafından yapılan bu denetim, görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik haklarının korunması ve hatta görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerinin önlenmesi bakımından oldukça etkili bir niteliğe sahiptir. Zira Üst Kurul tarafından denetlendiğini bilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, yayın ilkelerine aykırı yayın yapmamak hususunda azami özeni göstereceklerdir. Diğer yandan, temelinde birer anonim şirket olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarının, diğer ticaret şirketleri gibi kâr odaklı bir politikaya sahip oldukları düşünüldüğünde, haklarında idari para cezası uygulanması medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar bakımından ayrı bir mali külfet olacaktır. Bu durum da medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın ilkeleri çerçevesinde ve dolayısıyla kişilik hakkına saygılı şeklide yayın yapmalarını sağlamaktadır.

Kişilik hakkının görsel ve işitsel medya yoluyla ihlal edilmesi karşısında kanunda düzenlenen hukuki koruma yolları oldukça etkili sonuçlar doğurmaktadır. Ancak kişilik hakkı ihlallerinin tamamen önüne geçebilmek için hukuki koruma yollarının yanı sıra, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların özdenetim mekanizmalarının da güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda kişilik hakkı ihlallerinin önüne geçmek ve medya hizmet sağlayıcı kuruluşların özdenetim mekanizmalarının oluşturulması ve geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik kişilik hakkı ihlali dolayısıyla uygulanan idari yaptırımların türü ve sayısının "Görsel ve İşitsel Medyada Kişilik Hakkının Korunması" başlığıyla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu sayfasında yayınlanmasının faydalı olabileceğini düşünmekteyiz. Zira bu şekilde, izleyici ve dinleyicilerin de görsel ve işitsel medya yoluyla kişilik hakkı ihlalleri hususunda farkındalıkları artmış olacak ve bu durum da medya hizmet sağlayıcı kuruluşların özdenetimlerinin oluşmasında etkili olacaktır.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların görsel ve işitsel medya yayınlarının salt ticari bir faaliyet olmadığı, yapılan yayınların bir yönüyle de kamusal hizmet niteliği taşıdığı gerçeğini özümseyerek, bu yönde yayınlar yapmaları da kişilik hakkı ihlallerinin önlemesi noktasında hayati bir öneme sahiptir. Bu anlamda Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nca düzenlenecek eğitim seminerleri ve toplantıların, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların bu farkındalıklarının yaratılmasına ve böylece görsel ve işitsel medya yayıncılığında sorumluluk anlayışının gelişmesine önemli bir katkı yaratacağını düşünmekteyiz.

Tüm bunların yanı sıra, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun yarı yargısal nitelik taşıması da dikkate alındığında, Üst Kurulca yapılan denetimlerin sonucunda verilen yerleşmiş kararların "ilke kararlar" olarak düzenlemesinin hem yapılacak denetleme bakımından hem de medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yol göstermesi bakımından faydalı olabileceğini düşünmekteyiz. Ayrıca, gelişen teknolojiyle birlikte kişilik hakkı ihlallerinin çok farklı şekillerde meydana gelebildiği, zaman zaman çok ağır sonuçlar doğurabildiği ve bu ihlallerin sürekli olarak arttığı da göz önünde bulundurulduğunda, toplumda medya okuryazarlığı hakkında bilinç oluşturulması da kişilik hakkı ihlallerine yönelik etkin bir koruma sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akdemir, Pınar (2014), *Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası,* Vedat Kitapçılık, İstanbul.

Akipek, Jale G., Akıntürk Turgut ve Ateş Karaman Derya (2014), *Türk Medeni Kanunu Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul.

Aksoy, Hüseyin Can (2010), *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*, Çakmak Yayınevi, Ankara.

Arpacı, Abdülkadir (2000), *Kişiler Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul.

Ataay, Aytekin (1978), *Şahıslar Hukuku, Birinci Yarım, Giriş Hakiki Şahıslar*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Avşar, B. Zakir ve Öngören, Gürsel (2003), *Radyo ve Televizyon Hukuku,* RTÜK Yayını, Ankara.

Ayan, Mehmet ve Ayan, Nurşen (2015), *Kişiler Hukuku,* Mimoza Yayınları, Konya.

Aydın, Sevil (1998), *Radyo Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali Ve Hukuksal Korunma*, Adil Yayınevi, Ankara.

Belli, Doğan Bülent (2008), *Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılardan Doğan Hukuki Sorumluluk*, Yetkin Yayınları, Ankara.

Coşkun, Atilla (2002), *Gazete, Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap Hakkı*, Legal Yayıncılık, İstanbul.

Çetin, Erol (2014), *Basın Hukuku*, Bilge Yayınevi, Ankara.

Çolak, Nusret İlker (2010), *Kitle İletişim Hukuku,* On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Dural, Mustafa (1995), *Türk Medeni Kanununda Gerçek Kişiler,* Filiz Kitabevi, İstanbul.

Dural, Mustafa ve Öğüz Tufan (2014), *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Eren, Fikret (2015), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları,* Ankara.

Franko, Nisim (1973), *Şeref Ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini,* Ajans - Türk Matbaası, Ankara.

Gölcüklü, Feyyaz (1970), *Haberleşme Hukuku*, Sevinç Matbaası, Ankara.

Günay, Erhan (1999), *Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk,* Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Gürbüz Usluel, Aslı E. (2009), *Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması*, Vedat Kitapçılık, İstanbul.

Hatemi, Hüseyin (2001), *Kişiler Hukuku Dersleri,* Filiz Yayınevi, İstanbul.

Helvacı, Serap (2013), *Gerçek Kişiler,* Legal Yayıncılık, İstanbul.

---------- (2001), *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar,* Beta Yayınları, İstanbul.

İçel, Kayıhan ve Ünver, Yener (2007), *Kitle Haberleşme Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul.

İmre, Zahit (1980), *Medeni Hukuka Giriş (Temel Kavramlar, Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku)*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.

Kaplan, İbrahim (1979), *"Kitle İletişim Araçları Karşısında Kişilik Hakkının Korunması"*, Adalet Dergisi, Yıl: 7 (1970), Sayı: 3-4, Ayrı bası, İstanbul.

Karahasan, Mustafa Reşit (2001), *Tazminat Hukuku, Manevi Tazminat*, Beta Yayınları, İstanbul.

Kılıçoğlu, Ahmet M. (2008), *Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk*, Turhan Kitabevi, Ankara.

---------- (2012), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* Turhan Kitabevi, Ankara.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Hatemi, Hüseyin, Serozan, Rona ve Arpacı Abdülkadir (2014), *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Üçüncü Cilt – İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme,* Filiz Kitabevi, İstanbul.

Köprülü, Bülent (1971), *Medeni Hukuk Genel Prensipler, Kişinin Hukuku, Aile Hukuku (1-3. Kitaplar),* Fakülteler Matbaası, İstanbul.

Köseoğlu, Bilal (2013), *İletişim Saldırılarından Doğan Hukuksal Sorumluluk ve Uygulama*, Bilge Yayınevi, Ankara.

Oğuzman, M. Kemal, Seliçi, Özer ve Oktay – Özdemir, Saibe (2014), *Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Ongun, Coşkun (2013), *Yayın Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali Basın, Radyo-Televizyon ve İnternet Hukuku*, Legal Yayıncılık, İstanbul.

Özel, Sibel (2004), *Uluslararası Alanda Medya Ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Özsunay, Ergun (1979), *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu,* Fakülteler Matbaası, İstanbul.

Öztan, Bilge (2001), *Şahsın Hukuku-Hakiki Şahıslar,* Turhan Kitabevi, Ankara.

Serdar, İlknur (1999), *Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Sırabaşı, Volkan (2007), *İnternet ve Radyo – Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz,* Adalet Yayınevi, Ankara.

Şen, Ersan (1996), *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması,* Kazancı Yayınları, İstanbul.

Tanör, Bülent ve Yüzbaşıoğlu, Necmi (2004), *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku,* Beta Yayınları, İstanbul.

Tekinay, Selahattin Sulhi (1992), *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku,* Filiz Kitabevi, İstanbul.

Tekinay, Selahattin Sulhi, Akman, Sermet, Burcuoğlu, Haluk ve Altop Atilla (1993), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* Filiz Kitabevi, İstanbul.

Tüfek, Ömer Faruk (2007), *Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali,* Adalet Yayınevi, Ankara.

Ünal, Şeref (2001), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, TBMM Basımevi, Ankara.

Zevkliler, Aydın, Acabey, M. Beşir ve Gökyayla K. Emre (2000), *Medeni Hukuk,* Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Zevkliler, Aydın ve Havutçu, Ayşe(2005), *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Makaleler

Aybay Rona (2010), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol,* Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 88.

Çiftçi, Ahmet (1992), *Yazılı Basında Cevap Ve Düzeltme Hakkı,* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 42, Sayı:1-4.

Gören, Zafer (2007), "*Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz İnsan Onuru*", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 12, Güz 2007/2, s. 23.

Helvacı, Serap (1999), "Kişiliğin Korunması ve Vesayet Hukuku", *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*, İstanbul.

İşgüzar, Hasan (1990), "*3444 Sayılı Kanunla Değiştirilen Borçlar Kanununun 49. Maddesine Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları"*, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 6.

Kaneti, Selim (1981), *Çatışan Değerlerin Tartılmasına Dayanan Hukuka Uygunluk sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu 15-16 Aralık 1978*, İstanbul.

Karabulut, Bilal (2011), "*Helsinki'den Astana'ya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT): AGİT'in Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme"*, Gazi Akademik Bakış Dergisi, Cilt 4, Sayı: 8.

Kartal, Bilal (1997), "*Basın Yoluyla Kişilik Hakkına Saldırı ve Hukuki Sorumluluk"*, Yargıtay Dergisi, Cilt 23, Sayı: 1-2.

Kaya, Mine (2010), *Telekomünikasyon Alanında Kişilik Hakkının Korunması,* Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 4.

Kılıçoğlu, Ahmet M. (1984), "*Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği"*, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 1.

Metin, Yüksel (2002), "*Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 57, Sayı: 4.

Oktay-Özdemir, Saibe (2010), "*Tıbbi Müdahale ve Tıbbi Müdahalenin Durdurulmasında Rızanın Kimler Tarafından Verileceği"*, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul.

Oskay, Ünal (1968), "*Değişim ve Kitle Haberleşmesi"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı: 2.

Sim, Şükrü (1996), "*Medya ve Şiddet"*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, Sayı: 3.

Sur, Melda (1992), "*Paris Şartı'nda İnsan Hakları"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Bedri Gürsoy'a Armağan, Cilt 47, Sayı: 3-4.

Tandoğan, Haluk (1963), *Şahsiyeti Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı: 1-4.

Tezler

Çiçek, Emre (2011), Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali, Radyo Ve Televizyon Üst Kurulu, Uzmanlık Tezi, Ankara.

Güzel, Abdullah (2010), *Cevap Ve Düzeltme Hakkı,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karakaya, Talip (1999), *Kitle İletişim Hukukunda Cevap Ve Düzeltme Hakkı,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kocabaş, Gediz (2014), *Türk Hukukunda Basın Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kişilik Hakkı,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İnternet Siteleri

Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Medya Yönergesi,
http://www.rtuk.org.tr/#

Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi,
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc077/kanuntbmmc077/kanuntbmmc07703915.pdf (21.10.2015)

Helsinki Nihai Senedi,
https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/439-444.pdf (25.10.2015)

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi,
http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel Beyannamesi.pdf (18.10.2015)

Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi,
http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflisoz/bm/bm_35.pdf

Avrupa'da Düşünce Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesine İlişkin İçtihat, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Genel Müdürlüğü (Çev. Prof. Dr. Durmuş Tezcan)
http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/dusunceozgurlugu.pdf

www.rtuk.gov.tr

www.yargitay.gov.tr

www.tbmm.gov.tr

http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/

http://emsal.danistay.uyap.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/

http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/aihmkararlarinda nornekler.pdf

http://hudoc.echr.coe.int/tur#{"documentcollectionid2":["GRANDCHAMBER","CHAMBER"]}

Mevzuat

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG: 09.11.1982, 17863 (Mükerrer).

213 sayılı Vergi Usul Kanunu, RG: 10.01.1961, 10703-10705.

2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılanması ve Nakli Hakkında Kanun, RG: 03.06.1979, 16655.

2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, RG: 27.05.1983, 18059.

2954 sayılı Radyo ve Televizyon Kanunu,14.11.1983, 18221.

4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi Ve Kontrolü Hakkında Kanun, RG: 26.11.1996, 22829.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, RG: 08.12.2001, 24607.

5187 sayılı Basın Kanunu, RG: 26.06.2004, 25504.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, RG: 12.10.2004, 25611.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, RG: 23.05.2007, 26530.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun, RG: 13.12.1951, 7981.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, RG: 04.02.2011, 27836.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, RG: 04.02.2011, 27836.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, RG: 14.02.2011, 27846.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, RG: 03.03.2011, 27863.

Mülga 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, RG: 20.04.1994, 21911.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu, RG: 08.05.1926, 366.

Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi, RG: 04.04.1926, 339.

Hasta Hakları Yönetmeliği, RG: 01.08.1998, 23420.

Yayın Hizmeti Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, RG: 02.11.2011, 28103.

Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi

Ekonomik, Sosyal Ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Helsinki Nihai Senedi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Kişisel Ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi

Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı

Diğer

Danıştay Kararları

Kazancı Bilişim İçtihat Bankası

Resmi Gazete

RTÜK Kararları

Ulusal Yargı Ağı

Yargıtay Kararları

ÖZET

Kişilik hakkı, kişilerin sahip olduğu en temel haklardan olup, hukuk düzenince korunmaktadır. Günümüzde kişilik hakkına yönelik ihlallerin en yoğun yaşandığı alanlardan biri görsel ve işitsel medyadır. Görsel ve işitsel medya yayınlarının çok geniş bir kitleye ulaşması ve inandırıcılıkları bakımından güçlü bir etkiye sahip olması, bu yolla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinin önemini artırmaktadır.

"Görsel ve İşitsel Medya Yolu İle Kişilik Hakkının İhlali ve Hukuki Korunma Yolları" adlı bu çalışmamızda, görsel ve işitsel medya yoluyla meydana gelebilecek kişilik hakkı ihlalleri ile bu ihlaller karşısında başvurulabilecek hukuki korunma yolları incelenmektedir. Bu kapsamda, kişilik hakkını koruyan ulusal ve uluslararası düzenlemeler ele alınmış, uygulamada sık rastlanan kişilik hakkı ihlallerine ilişkin RTÜK ve yargı kararlarına yer verilmiştir. Çalışmada ayrıca, görsel ve işitsel medya yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri karşısında başvurulabilecek hukuki korunma yollarının etkinliğini artırabilmek amacıyla önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kişilik Hakkı, Kişilik Hakkının İhlali, Görsel ve işitsel Medya, Hukuki Korunma

ABSTRACT

Personal right, which is one of the fundamantel human right, is protected by law. Today, Audio and Visual Media are the areas where the violations of personal right are experince intensively. Because of the cogency and the wide influence area of Audio and Visual Media, protecting personal rights against the telecast via Audio and Visual Media has an ever-mounting importance.

This study, titled "Violation of Personel Right via Audio and Vision Media and The Legal Protection" is considered the violations of personal right by Audio and Visual media and legal protection that one can take action against these violations. In this sense, national and international legislations about personal right violation via audio and visual media have been addressed and examples of the RTÜK decisions and court's judgements, dealing with the violations of personal rights that are common in practice, are examinated. Moreover, in this study, legal protection against violation of personal right via audio and visual media is considered and some suggestions are offered to obviate them.

Key Words: Personal Right, Violatin of Personal Right, Audio and Visual Media, Legal Protection

ÖZGEÇMİŞ

Berrin DALGIÇ ALTINTAŞ, 1987 yılında Salihli'de doğdu. İlköğrenimini Salihli Özel Güneş İlköğretim Okulu'nda okul birincisi olarak tamamladı. Lise eğitimini 2001 - 2005 yılları arasında İzmir Özel Türk Koleji'nde aldı. 2005 yılında kazandığı Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 2009 yılında mezun olduktan sonra, 2009 - 2010 yılları arasında İzmir Barosu'nda avukatlık stajını tamamladı. 2013 yılının Mart ayından bu yana Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nda Uzman Yardımcısı olarak çalışmaktadır. Halen Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmekte olup, iyi derecede İngilizce bilmektedir.